EDUCATING FOR TOMORROW

A CIRCLE+ Conference · One Room. Every Voice.

Ukrainian Values in a Global World

Українські цінності у глобальному світі

Final Program and Proceedings

Програма і збірник тез

First International Conference · February 7 to 9, 2025

Hosted by Thompson Rivers University, Kamloops, Canada

Edited by Oleksandr Kondrashov

DROKACADEMY Press · Kamloops, British Columbia · 2026

About This Program and Proceedings / Про програму та збірник

These proceedings collect the program and the abstracts, in English and Ukrainian, of the first Ukrainian Values in a Global World conference, an international conference held February 7 to 9, 2025, and hosted by Thompson Rivers University. They also hold the two resolutions adopted at the conference. They are part of the Educating for Tomorrow conference series.

This final edition (November 2026) replaces the 2025 proceedings. The abstracts and resolutions are printed as in 2025; the layout follows the series style, and titles typed in capital letters are set in ordinary capitals for easier reading. Session times are given in Pacific Time, which is Kamloops time (BC); in February 2025, 6:00 a.m. in Kamloops was 4:00 p.m. in Kyiv.

Publication Details

Editor: Oleksandr Kondrashov

Publisher: DROKACADEMY Press, Kamloops, British Columbia, Canada

ISBN 978-1-7751481-0-4 (PDF)

UDC (УДК) 316.752(477)(063)

Final edition, November 21, 2026. Earlier versions are replaced.

Остаточне видання, 21 листопада 2026 р. Попередні версії замінено.

Edition: Final edition, November 2026

Series: Educating for Tomorrow conference series

Conference: First International Conference, February 7 to 9, 2025, hosted by Thompson Rivers University, Kamloops, Canada

Abstracts were reviewed and accepted by the Organizing Committee.

Permanent link: https://doi.org/10.66989/eft.uv1.2025

How to Cite

Kondrashov, O. (Ed.). (2026). *Ukrainian values in a global world: Final program and proceedings of the first international conference (February 7 to 9, 2025)*. DROKACADEMY Press. https://doi.org/10.66989/eft.uv1.2025

Licence

© The authors. These proceedings are free to read and download.

Contact

Educating for Tomorrow Conference Series:

educatingfortomorrowconference@gmail.com

Conference documents: drokacademy.ca/conferences

Accessibility / Доступність

Built for every reader. This volume is designed so that everyone can read it, in line with the universal design that guides the whole series.

- Every page is portrait, so it reads on a phone, tablet or screen without turning. The text is set in Atkinson Hyperlegible, a typeface designed for readers with low vision, at a comfortable size.
- The PDF is tagged with headings and a reading order for screen readers, and its language is set. Images carry text descriptions.
- The contents page, the bookmarks panel and the presenter lists are linked: select a section, a time block or a presenter's name to go straight to it.
- Each presentation appears once, in its time block, with its abstract immediately after the list of presenters, so nothing has to be looked up twice.

- Abstracts are printed in the language in which they were submitted; Ukrainian titles are followed by an English translation.

If you need this volume in another format, please write to sasha@drokacademy.ca.

Acknowledging the Land / Визнання землі

Thompson Rivers University, which hosted this conference, is located on the traditional and unceded territory of Tk'emlúps te Secwépemc, within Secwépemcúlecw, the traditional lands of the Secwépemc people. Participants joined from Ukraine, Canada and beyond, and we invite each reader to learn the history of the land where they live and work.

Publication Ethics / Публікаційна етика

The materials submitted for publication in the conference proceedings have undergone internal peer review and were recommended for publication. However, they are not subject to external peer review and are published in the authors' original versions as provided.

The editorial board assumes no responsibility for the content, accuracy of scientific data, citations, or any other information contained in the materials. The authors bear full responsibility for the accuracy of the facts presented, statistical data, sources used, and wording.

The editorial team reserves the right to perform proofreading, editorial formatting, and minor adjustments necessary to align the materials with the general formatting standards of the proceedings without altering the author's style or content.

The opinions expressed in the articles and abstracts are the personal views of the authors and may not reflect the position of the conference organizers or the editorial board.

By submitting their materials, authors confirm that they are original, do not infringe on third-party copyrights, and are free from plagiarism

Abstracts submitted by the Chair or by members of the Organizing Committee were reviewed by other members of the Committee.

Email addresses and links appear as authors shared them on the submission form, and any author can ask for theirs to be removed.

Corrections are welcome: write to the Organizing Committee, and corrections are made in the next dated edition.

Публікаційна етика

Матеріали, надані для публікації у збірнику конференції, пройшли **внутрішнє рецензування** та були рекомендовані до друку. Водночас вони не підлягають зовнішньому рецензуванню та публікуються в авторській редакції відповідно до оригіналів, наданих авторами.

Редакційна колегія не несе відповідальність за зміст, достовірність наукових даних, цитат та інших відомостей, що містяться в матеріалах. Відповідальність за точність викладених фактів, статистичних даних, використаних джерел та формулювань покладається виключно на авторів.

Редакція зберігає за собою право здійснювати коректорську правку, редакційне форматування та незначні зміни, необхідні для узгодження матеріалів із загальними стандартами оформлення збірника, без втручання в авторський стиль і зміст публікацій.

Думки, висловлені у статтях та тезах, є особистими поглядами авторів і можуть не збігатися з позицією організаторів конференції або редакційної колегії.

Надаючи свої матеріали, автори підтверджують, що вони є оригінальними, не порушують авторських прав третіх осіб та не містять плагіату.

Тези, подані головою або членами Організаційного комітету, рецензували інші члени комітету.

Електронні адреси та посилання наведено так, як автори вказали їх у формі подання; кожен автор може попросити їх вилучити.

Виправлення приймаються: напишіть Організаційному комітету, і їх буде внесено в наступне датоване видання.

Organizing Committee / Організаційний комітет

- **Svitlana Arkhypova (Світлана Архипова)**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Social Security, Cherkasy State Technological University
  Світлана Архипова, докторка педагогічних наук, професорка кафедри соціального забезпечення Черкаського державного технологічного університету

- **Vira Baryshnikova (Віра Баришнікова)**, PhD, Associate Professor, Department of Economics and Finance, Odesa National Maritime University
  Віра Баришнікова, кандидатка економічних наук, доцентка кафедри «Економіка і фінанси», Одеський національний морський університет

- **Inna Belova (Інна Бєлова)**, PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Social Welfare at Cherkasy State Technological University
  Інна Бєлова, кандидатка економічних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціального забезпечення Черкаського державного технологічного університету

- **Natalia Bykovets (Наталя Биковець)**, PhD, Associate Professor, Head of the Department of Transport Sector Management, Danube Institute of National University “Odesa Maritime Academy”
  Наталя Биковець, кандидатка технічних наук, доцентка, завідувачка кафедри управління в транспортній галузі, Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

- **Nataliia Dobroyer (Наталія Доброєр)**, PhD in Art History, Associate Professor, Department of Cultural Studies and Philosophy of Culture, Odesa Polytechnic National University
  Наталія Доброєр, кандидатка культурології, доцентка кафедри культурології та філософії культури, Національний університет «Одеська політехніка»

- **Zoryana Galadzhun (Зоряна Галаджун)**, Associate Professor, Head of the Department of Journalism and Mass Communication, Lviv Polytechnic National University
  Зоряна Галаджун, доцентка, завідувачка кафедри журналістики та засобів масової комунікації, Національний університет «Львівська політехніка»

- **Tania Hryhorska (Таня Григорська)**, Responsible for Educational Projects at the Coordination Center of the Congress of Ukrainians in Italy
  Таня Григорська, відповідальна за освітні проєкти при Координаційному Центрі Конгресу Українців в Італії

- **Kateryna Kasyanets (Катерина Касянець)**, Student, Faculty of Ukrainian and Foreign Philology and Journalism, Kherson State University
  Катерина Касянець, студентка факультету української й іноземної філології та журналістики Херсонського державного університету

- **Oleksandr Kondrashov (Олександр Кондрашов)**, PhD, Associate Professor of Social Work (tenured), Thompson Rivers University, Canada; Chair
  Олександр Кондрашов, PhD, доцент соціальної роботи (безстрокова посада), Університет Томпсон Ріверс, Канада; голова оргкомітету

- **Larysa Nozdrina (Лариса Ноздріна)**, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Information Systems in Management, Faculty of Economics, Ivan Franko National University of Lviv
  Лариса Ноздріна, кандидатка економічних наук, доцентка кафедри інформаційних систем в менеджменті, економічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка

- **Tetyana Pomazan (Тетяна Помазан)**, Teacher at Calgary Board of Education
  Тетяна Помазан, вчителька в Управлінні освіти міста Калгарі

- **Pavlo Teslenko (Павло Тесленко)**, PhD, Head of the Department of Artificial Intelligence and Data Analysis, Odesa Polytechnic National University
  Павло Тесленко, кандидат технічних наук, завідувач кафедри штучного інтелекту та аналізу даних, Національний університет «Одеська політехніка»

- **Juliana West (Джуліана Вест)**, PhD, Associate Professor, Social Work Department, Thompson Rivers University
  Джуліана Вест, PhD, доцентка кафедри соціальної роботи, Університет Томпсон Ріверс

Contents / Зміст

About This Program and Proceedings / Про програму та збірник....2

Publication Details....2

How to Cite....3

Licence....3

Contact....3

Accessibility / Доступність....3

Acknowledging the Land / Визнання землі....5

Publication Ethics / Публікаційна етика....6

Публікаційна етика....7

Organizing Committee / Організаційний комітет....9

Introduction / Вступ....14

Вступ....15

Program and Abstracts / Програма і тези....17

Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development....17

Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges....37

Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges 180

Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development....265

Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)....383

Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)....499

Conference Resolution: Educating for Tomorrow: A Call to Action for the Government of Ukraine....514

Conference Resolution: Strengthening Canada-Ukraine Educational Partnerships for the Future....518

Index of Authors / Покажчик авторів....522

Connect with the Authors / Зв'язок з авторами....530

About the Logos / Про логотипи....531

Acknowledgements / Подяки....533

Our Host....533
Opening Words and Greetings....533
Keynote Speakers, Presenters and Authors....533
Chairs, Moderators and Hosts....534
The Organizing Committee and Reviewers....534
Partners....534
Those Who Could Not Be With Us....535
Those We Remember....535
Named and Unnamed....535
Stand with Ukraine, and Love, Care, Share....535

Introduction / Вступ

It is with great pleasure that we welcome you to the official proceedings of the Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in a Global World conference, held at Thompson Rivers University, Kamloops, Canada, from February 7-9, 2025. This collection of abstracts represents the rich diversity of ideas, insights, and research presented by scholars, educators, and practitioners from around the world who are dedicated to shaping the future of education and societal development.

We extend our heartfelt gratitude to each and every participant who took the time to submit an abstract. Your contributions are invaluable in fostering meaningful discussions on education, cultural identity, and global challenges. The information provided through the Google Form, including your name, abstract title, affiliation, and country, has been instrumental in compiling these proceedings. Additionally, for those who submitted their abstracts via email, we have integrated your work to ensure inclusivity and comprehensive representation.

This year, our conference proceedings include over 60 research abstracts spanning critical themes such as Ukrainian identity in the context of globalization, civil society development, future challenges, and Ukraine-Diaspora cooperation. Scholars from more than 10 countries have joined us, bringing forward innovative perspectives on education, civic engagement, digital transformation, sustainability, and cultural preservation. The diversity of voices in these pages reflects the resilience and intellectual dedication of our community.

Beyond these academic contributions, we encourage you to connect with fellow authors and presenters. Many participants have shared their social media and

professional contact information via the Google Form, providing a wonderful opportunity to collaborate, exchange ideas, and build networks that extend beyond this conference.

We sincerely hope that this collection of research inspires new conversations, fosters collaboration, and contributes to ongoing efforts in education and societal development. Thank you for being a part of Educating for Tomorrow and for your continued dedication to knowledge- sharing and global progress.

With appreciation and encouragement,

Dr. Oleksandr (Sasha) Kondrashov

On Behalf of The Organizing Committee

Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in a Global World

Вступ

Щиросердно вітаємо учасників І міжнародної конференції «Освіта майбутнього: українські цінності у глобальному світі», що відбулася в Університеті Томпсон Ріверс, Камлупс, Канада, 7-9 лютого 2025 року. Офіційні матеріали конференції, які увійшли у збірку тез, відображають багатогранність ідей, поглядів та досліджень, представлених науковцями, педагогами та практиками з усього світу, які віддані формуванню майбутнього освіти та суспільного розвитку.

Ми висловлюємо щиру вдячність кожному автору, який знайшов час надати свої наукові доробки. Ваш внесок є безцінним для сприяння змістовним дискусіям про освіту, культурну ідентичність та глобальні виклики і є ключовою роллю у формуванні цього збірника.

У матеріалах І міжнародної конференції «Освіта майбутнього: українські цінності у глобальному світі» з-понад 10 країн представлено більше 60 дослідницьких тез, що охоплюють ключові теми, такі як українська ідентичність у контексті глобалізації, розвиток громадянського суспільства, виклики майбутнього та співпраця України з діаспорою. Авторами відтворені інноваційні погляди на освіту, громадську активність, цифрову трансформацію, сталий розвиток та збереження культурної спадщини, що разом доводить стійкість та інтелектуальну відданість нашої спільноти.

Окрім академічних внесків, ми заохочуємо вас налагоджувати зв’язки з колегами-авторами та доповідачами. Багато учасників поділилися своїми соціальними мережами та професійними контактами, що створює чудову можливість для співпраці, обміну ідеями та розширення мережі контактів поза межами цієї конференції.

Ми щиро сподіваємося, що ця збірка досліджень надихне на нові дискусії, сприятиме майбутній співпраці науковців і зробить внесок у постійний розвиток освіти та суспільства. Дякуємо, що ви стали частиною освіти майбутнього та за вашу участь в обміні знаннями в умовах глобального прогресу.

З вдячністю та підтримкою,

Д-р Олександр (Саша) Кондрашов

Від імені організаційного комітету

Освіта майбутнього: українські цінності у глобальному світі

Program and Abstracts / Програма і тези

Times are Pacific Time; Kyiv time is ten hours later. Abstract titles appear in the language of submission.

Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Presenters:

- Valentyna Kostina, Iryna Yurieva
- Victoria Berezovska
- Roman Moskalyk, Anatoliy Mokiy
- Oleksandr Kondrashov, Juliana West
- Juliana West, Oleksandr Kondrashov
- Олександр Доброєр

Partnership Interaction of Social Institutions in Support of Veterans and Their Family Members in the Conditions of War in Ukraine

Main Author: Valentyna Kostina
Position: Professor, Department of Social Work and Social Pedagogy
Affiliation: H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Country: Ukraine
Co-author: Iryna Yurieva , Leading Specialist of the Social Work Department in the Kyiv District of Kharkiv, Kharkiv City Center of Social Services “Dovira”, Second (Master’s) Level of Higher Education, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Language: English
Session: Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Research objective: to identify the possibilities and potential of partnership interaction of social institutions in supporting veterans and their family members in the conditions of war in Ukraine. Description of the initiative/research/experience: the main directions of partnership interaction of social institutions for comprehensive support of veterans and their family members are outlined. Relationship with Ukrainian values: the importance of supporting a war veteran in Ukraine as a Defender-hero, who requires respectful treatment and an appropriate level of well-being

Main content: The study, based on the analysis of scientific literature and the experience of the Department of Social Work in the Kyiv district of Kharkiv of the Kharkiv City Center of Social Services "Dovira", identified important ways and methods in the work of social sector specialists in social support of veterans and their family members in the conditions of martial law. The features of interaction with specialists from the state and non-state sectors of social assistance are presented to establish an effective network of support for veterans and their family members in the conditions of war in Ukraine.

Conclusions and recommendations: the need to build partnership interaction in a network of specialized social institutions is proven on the basis of monitoring studies of the current requests of the target audience; the coordinating role of social industry specialists in the formation of a supporting network of social institutions in cooperation between the state and non- state sectors is substantiated; urgent problems in social support of veterans and their family members are identified that require further resolution.

Relevance for future generations: The publication emphasizes the importance of forming an inclusive support network for veterans and their family members for the future sustainable development of Ukraine.

The Role of Civic Education in Modern Ukrainian Society

Main Author: Victoria Berezovska
Position: Ph.D., Associate Professor
Affiliation: Dunaysky Institute of National University "Odessa Maritime Academy"
Country: Ukraine
Language: English
Session: Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Abstract. Civic education as a special subject of study emerged in Ukraine in early 2000. The development of the first Concept of Civic Education of the Individual in the context of the development of Ukrainian statehood was carried out in response to the challenges associated with the formation of an active and responsible citizen with a developed sense of self-esteem, a stable civic position, and a willingness to fulfill civic duties.

Keywords. Civic education, competencies, ethnicity, tolerance, cultural identity.

Purpose. Civic education is understood as education based on national and universal values, aimed at the formation and development of civic competencies that enable a person to realize and protect human and civil rights and freedoms, to responsibly treat rights and civic duties, to observe them, to play an active role in public life in order to protect democracy and the rule of law, as well as to make citizens aware that the bearer of sovereignty and the only source of power in Ukraine is the people.

The concept of the development of civic education in Ukraine is based on the need to create favorable conditions for the formation and development of a person's civic competencies at all levels of education and in all components of education, which will allow citizens to better understand and realize their rights in

a democracy, to responsibly treat their rights and duties, to take an active part in socio-political processes, and also to consciously ensure the protection, consolidation and development of democracy [1].

The Concept was developed by the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, which presented it in 2000. The approach of the Academy of Pedagogical Sciences divided views on civic education as upbringing and as formal education focused on acquiring knowledge and skills related to the rights and responsibilities of a citizen: “Civic education is teaching people how to live in a modern state, how to abide by its laws, but at the same time not to allow the authorities to violate their rights, to demand from them the fulfillment of their legitimate needs, how to be a citizen of a democratic society” [2].

Further development of concepts and approaches in civic education took place thanks to the first major projects in the field of civic education, which were co-financed by international donors, such as “Democratic Education”, a Ukrainian-Canadian project of Queen’s University, Ontario; Ukrainian Civic Education Network – UCEN, launched by IREX; "Education for Democracy in Ukraine" within the framework of the transatlantic program to support civil society in Ukraine; Erasmus+.

Starting from 2018, civic education is centrally implemented in general secondary education institutions, which makes general secondary education a platform for implementing qualitative changes in the field of Civic education.

The subjects of educational activity in the field of civic education in Ukraine are individuals and legal entities, including: a) educational institutions, enterprises, institutions, organizations, unions and other civil society institutions, mass media, directly or indirectly contributing to the acquisition of civic competencies; b)

employees of such enterprises, institutions, organizations, unions; c) subjects of educational activity who carry out educational activities individually. In the conditions of war, since 2022, civic education has become an element of national security and defense, designed to ensure the preservation of state integrity, survival and victory in war, the protection of human rights and democracy during war, the establishment of long-term peace, as well as the post-war restoration of Ukraine. To a large extent, civic education competencies related to the protection of Ukraine from Russian armed aggression, as well as the country's European integration after Ukraine acquired the status of a candidate for accession to the European Union and the start of accession negotiations, have become relevant.

The state concept for the development of civic education defines civic competencies that should form civic education:

- understanding of one's own civic (state), national and cultural identity, respect for other cultures and ethnicities;
- the ability to preserve Ukrainian traditions and spiritual values, possess appropriate knowledge, skills and abilities, the ability to realize one's potential in modern society;
- understanding the meaning of national memory and its influence on socio-political processes;
- knowledge of European values, in particular the principles of democracy, the ability to apply them in everyday life; understanding and perception of the value of human rights and freedoms, the ability to defend one's rights and the rights of others; understanding and perception of the principles of equality and non- discrimination, respect for human dignity, tolerance, social justice, virtue, the ability to embody them in one's models of behavior, the ability to prevent and resolve conflicts;
- knowledge and understanding of the state system, public administration in all spheres of public life at the national and local levels;

- knowledge of the mechanisms of participation in public, socio- political and state life and the ability to apply them together with decision-making at the national and local levels; responsible attitude to one's civil rights and obligations related to participation in socio-political life;
- the ability to form and defend one's own position with arguments, respecting different opinions/positions, if they do not violate the rights and dignity of other persons;
- the ability to critically analyze information, consider issues from different positions, and make informed decisions;
- the ability to social communication and the ability to cooperate in order to solve the problems of communities at different levels, including through volunteer activities [2]. Based on the Concept for the Development of Civic Education in 2020, the government developed a draft Strategy for the Development of Civic Education until 2030 [3].

In this document, civic education is understood as education aimed at the formation of civic competencies, an active civic position, the ability to responsibly exercise one's rights and comply with civic duties, the ability to establish partnerships and work to strengthen democracy and the rule of law [3].

Conclusions and recommendations. In informal education, with the beginning of the war, directions appeared related to the preparation of the civilian population for military operations and life during war, courses in weapons handling, first aid, mine and nuclear safety, survival in conditions of lack of electricity, communications, water, heat.

List of sources used:

1. Law of Ukraine “On Education” (2017). Information of the Verkhovna Rada, № 38-39, Art. 380. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214 5-19#Text).

2. Order of Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 6 (110) 103 the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 3, 2018 № 710-r “On approval of the Concept of civic education in Ukraine” (2018). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710 -2018-%D1%80#Text).

3. Project strategy for the development of citizenship education in Ukraine up to 2030 Access mode: https://mon.gov.ua/static- objects/mon/sites/1/docs %20osvita/zagaln a%20serednia/Strategy.MON%202027.12. 03_compressed.ENG.pdf

Conceptual Principles of Creation of Professional Army of Ukraine

Main Author: Roman Moskalyk
Position: Associate Professor (доцент)
Affiliation: Ivan Franko National University of Lviv
Country: Ukraine
Co-authors: Anatoliy Mokiy, Professor, Doctor of Economic Sciences, Leading Researcher of the Department of Regional Economic Policy of the State Institution “Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi, NAS of Ukraine” Mariya Fleychuk, Professor, Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Marketing, Lviv University of Trade and Economics
Language: English
Session: Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Annotation. The article is devoted to the analysis of the prerequisites and principles for the creation of a professional army of Ukraine (hereinafter referred to as the PAU). We argue about the current problems related to military processes in Ukraine as ineffective mobilization, incomplete military training of recruits, insufficient level of financial motivation, unclear rotation on the front

line, volunteer defenders have been fighting for three years already, the Ukrainian army needs reforms and renewal. This is exacerbated by the lack of modern and long-range weapons, improper performance of state functions and a decrease in the trust of Ukrainians in government bodies. The creation of the PAU is based on the following basic principles: voluntary recruitment of militaries under contract (rather than forced mobilization, not catching Ukrainians on the streets); proper qualification training (in Ukraine and abroad); provision with the latest weapons and equipment (with the support of allies); material remuneration twice the current level (combat bonus of at least 10 average salaries in Ukraine); clear and fair rotation on the front line (no more than 6 months).

Key words: professional army, full-scale war, military training, financial remuneration of militaries, recruitment, rotation.

Анотація. Стаття присвячена аналізу передумов і принципів створення професійної армії України (далі – ПАУ). Ми дискутуємо про актуальні проблеми, пов'язані з військовими процесами в Україні, як неефективна мобілізація, неповна військова підготовка новобранців, недостатня фінансова мотивація бійців, нечітка ротація на передовій, добровольці-захисники воюють уже третій рік, українська армія потребує реформ і оновлення. Це посилюється браком сучасної та далекобійної зброї, неналежним виконанням функцій держави та зниженням довіри українців до органів влади. Створення ПАУ базується на таких основних принципах: добровільний призов військових за контрактом (а не примусова мобілізація, не виловлювання українців на вулицях); належна кваліфікаційна підготовка (в Україні і закордоном); забезпечення новітнім озброєнням і технікою (за підтримки союзників); матеріальна винагорода вдвічі вище нинішнього рівня (бойова премія мінімум 10

середніх зарплат по Україні); чітка і чесна ротація на передовій (не більше 6 місяців).

Ключові слова: професійна армія, повномасштабна війна, військова підготовка, фінансова винагорода, рекрутинг, ротація.

The goal of the article is to substantiate key principles of creation of professional army of Ukraine in order to accelerate victory over the russian aggressor, to restore territorial integrity and to ensure long-term military security of Ukraine.

Main text. In recent years, our country has experienced critical threats to national security as a result of russian aggression. The creation of a professional army is becoming an urgent and existential goal for Ukrainian nation. Below is an analysis of the feasibility and justification of the professional army creation in Ukraine in order to meet the geopolitical challenges and military threats. The need to create a professional army of Ukraine is determined by the following prerequisites: Military service in the war times is constitutional duty of Ukrainians. The government of Ukraine has to make it an honor with strong financial, social and career lifts. This should primarily concern current public officials and those citizens who seek to be involved in public service. Insufficient level of financial motivation. Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine Oleksandr Syrsky emphasized the main problem of the Armed Forces of Ukraine – the insufficient level of militaries' motivation [1]. Enthusiastic volunteers stopped enemy. Now it is time for highly motivated professionals.

Inefficient mobilization to the Armed Forces of Ukraine in the third year of full-scale war. The government has to stop the methods of coercion and catching Ukrainians on the streets through Territorial Centers of Recruitment and Social

Support. An unfit and unmotivated soldier is a weak and dangerous link in battle. The PAU shall unite militaries who want, can, and know how to fight. Volunteer defenders have been fighting for three years, exhausted, often with physical and psychological injuries. Volunteer defenders deserve a choice: to join the PAU or demobilization.

The Ukrainian army requires reforms and renewal, now. Despite statements by top public officials of Ukraine, the declared million people of defense of Ukraine [2] has not been observed. According to some experts' estimates, there are 100,000 soldiers on the front line, 100,000 on the second line, 100,000 reinforcements, another 100,000 in training; this is approximately 350,000-400,000 professionals who are needed [3, 4, 5]. According to our estimates, one professional military (volunteer, trained, physically and psychologically healthy, motivated, with the latest equipment and weapons) is worth at least two mobilized ones (insufficiently motivated, undisciplined, with physical or psychological disabilities). It is assumed that the number of the PAU should be 440 thousand militaries (half the current number of the Armed Forces of Ukraine [2]), with the following structure: 175 thousand militaries – Combat Forces on the front line. 205 thousand militaries – Support Forces (frontline reserve, mobile groups). 60 thousand militaries – Rear Forces (vacations, training, treatment, headquarters). Let us emphasize that the PAU should not protect borders, critical infrastructure facilities, countries, bridges, or airfields. The PAU militaries are to fight.

Basic principles of the PAU. Having analyzed the functioning of professional armies of NATO member states and the realities of the Armed Forces of Ukraine, in our opinion, the PAU should be based on the following principles: Active and fit militaries of the Armed Forces of Ukraine, officials of other law enforcement

agencies and government bodies, pro-active financially motivated Ukrainian citizens as well as from other countries ("International Legion") should become militaries of the PAU. The recruitment of the PAU militaries shall be carried out directly by operating military units (brigades) for vacant positions (the militaries of Territorial Centers of Recruitment and Social Support can join the PAU or do be dismissed). Competitive selection of the PAU militaries with unconditional adherence to specific criteria: physical fitness, psychological resilience, and IQ. The contract period to be 3 years with the right to extend or terminate the contract after 2 years. Professional training and coordination should last 2-3 months in Ukraine and allied NATO countries. Providing the PAU militaries with the modern weapons, equipment, and technologies according to the NATO standards. The monthly combat bonus of a PAU military (soldier) should be minimum 200 thousand UAH, or 10 average salaries in Ukraine plus bonus related to years of military service from February 24, 2022 (minimum 1 average salary in Ukraine for each full year) plus existing basic military salary. Ensuring a high level of social package, including benefits for combatants, war invalids, compensation for injuries, and compensation for the families of deceased soldiers. Ensuring a clear rotation mechanism: 6 months on the front line and 6 months in the Support Forces, including 1-month vacations. Employment in state executive bodies must be a priority right for combatants (ex-militaries who participated in hostilities). Thus, Ukrainians can extend their high trust in the Armed Forces of Ukraine to other public institutions.

The PAU implementation. According to our estimate, the creation of a full-fledged PAU of 440,000th militaries may take a year and a half, namely: Development and expert assessment of the Concept and Program of the PAU (implementation period - 3 months). Approval of the Concept and Program, the

PAU command, the legislation amendments (implementation period - 3 months). 1st wave of the PAU recruitment of 200 thousand militaries including military training to combat on the front line (implementation period - 6 months). 2nd wave of the PAU recruitment of 240 thousand militaries including military training to rotate the 1st wave militaries on the front line (implementation period - 6 months). Permanent recruitment to balance losses and discharged as needed directly by brigades. During the transition period of the PAU creation, it is necessary to involve fit candidates from law enforcement agencies and public officials of all government branches in the combat missions under the Armed Forces of Ukraine, canceling their deferment (reservation) from mobilization. The following legal norms are to be approved as stimulating factors: public officials job includes the Motherland defense in the war times; only combatants are given priority in being appointed to public service jobs and career lifts.

Conclusions and recommendations. Given the problems of the third year of the full-scale war with the russian aggressor, in particular, ineffective mobilization, incomplete military training of recruits, insufficient level of financial motivation, unclear rotation on the front line, volunteer defenders have been fighting for three years already, the Ukrainian army needs reforms and renewal. This is exacerbated by the lack of modern and long- range weapons, improper performance of state functions and a decrease in the trust of Ukrainians in government bodies, it is urgent to develop, approve, and implement the Program on Implementation of the Professional Army of Ukraine based on the conceptual principles outlined in this article.

References: Military motivation in Ukraine: General Syrskyi revealed the problem in the Armed Forces of Ukraine. Retrieved January 03, 2025 from https://frontnews.eu/ua/news/details/81435 [in Ukrainian].

The President named the size of the Ukrainian army. Retrieved January 03, 2025 from https://www.slovoidilo.ua/2024/01/29/novyna /bezpeka/prezydent-nazvav-chyselnist- ukrayinskoyi-armiyi [in Ukrainian].

"350 Thousand Real Fighters Will Be Enough." Those Who Do Not Want To Serve Should Be Released From The Army - Svitan On

Mobilization In Ukraine. Retrieved January 03, 2025 from https://nv.ua/ukr/ukraine/events/mobilizaciy a-v-ukrajini-ne-potribna-350-tisyach-biyciv- peremozhut-rosiyu-svitan-novini-ukrajini- 50379776.html [in Ukrainian].

How Many People Does The Ukrainian Army Need: The Answer Of Expert Roman Svitan (2023, December 11). Retrieved July 25, 2024 from https://www.unian.ua/society/mobilizaciya- v-ukrajini-skilki-lyudey-potribno-zsu-12480621.html [in Ukrainian].

Ukraine needs mobilization, people are leaving the ranks, - reserve colonel of the Armed Forces of Ukraine. Retrieved January 03, 2025 from https://www.unian.ua/society/ukrajini- neobhidna-mobilizaciya-lyudi-vihodyat-zi-stroyu-polkovnik-zapasu-zsu-12477327.html [in Ukrainian].

BC Stands with Ukraine: A Community-Driven Model of Global Solidarity

Main Author: Oleksandr Kondrashov
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Co-author: Juliana West
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada

> **Language:** English
> **Session:** Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

The presentation "BC Stands with Ukraine" highlights the remarkable stories of solidarity and support from British Columbia communities in response to the ongoing russian aggression in Ukraine. This initiative chronicles grassroots actions, individual heroism, and collective community efforts that have mobilized resources, raised awareness, and provided direct aid to Ukrainians locally and abroad.

The project results in a multi-volume book (volume 1 was published in August 2024) structured geographically, showcasing how diverse communities across British Columbia have united to address this global crisis. From cultural celebrations and advocacy to innovative fundraising and refugee assistance programs, these stories embody Ukrainian values of resilience, compassion, and global citizenship. By engaging deeply with these narratives, the presentation underscores how shared humanitarian goals can transcend geographical and cultural boundaries.

This session will connect these initiatives to broader themes of Ukrainian identity preservation, diaspora engagement, and civil society development. Through real-life examples, the audience will learn about everyday citizens' impactful actions, education's role in amplifying solidarity, and practical recommendations for fostering global connections that uphold Ukrainian values. Key insights include:

1. The transformative power of local actions in shaping global solidarity.
2. Strategies for engaging diaspora communities in advocacy and support.

3. Lessons learned from BC's community-driven responses to support refugee resettlement and cultural integration.

By reflecting on these examples, the presentation inspires future initiatives, demonstrating that collective effort and unity can create meaningful, lasting change. Attendees will leave equipped with actionable strategies to strengthen Ukrainian values globally and preserve them for future generations

Kamloops Stands with Ukraine: 154 Saturdays of Standing in Solidarity

Main Author: Juliana West
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Co-author: Oleksandr Kondrashov
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Language: English
Session: Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Two days after Russia’s full-scale invasion of Ukraine, Kamloops StandwithUkraine was formed. Together with over five hundred Kamloops residents, the group stood in solidarity with Ukraine. Gathering beside the Riverside Hope sign, the crowd resounded with chants of Slava Ukraini! Heroyam Slava! as speakers expressed their unwavering commitment to Ukraine’s defenders and ultimate victory.

After 154 Saturdays of standing in front of City Hall, Kamloops StandwithUkraine remains dedicated to keeping Ukraine’s struggle front and centre in the minds

and hearts of Kamloops residents and honour the unimaginable sacrifices made by Ukraine to defend their sovereignty, freedom, and citizens from ruzzian terror.

This session will explore how and why a core group of fifteen individuals—comprising members of the Ukrainian diaspora and non-Ukrainian allies—came together and have remained united in their weekly stand for solidarity. While many cities around the world support StandwithUkraine, Kamloops is one of the few non-Ukrainian cities where such demonstrations occur consistently every week.

The presenters, one the visionary founder of the movement and the other a dedicated ally, will share their experiences of fostering Ukraine-Diaspora-Ally cooperation. Their shared values and vision have helped to promote Ukrainian national interests, human rights, and social justice. In a time when Ukraine’s sovereignty and freedom hang precariously, dependent on the decisions of world leaders, it is easy for individuals outside Ukraine to feel powerless and question whether their actions can make a difference. This presentation serves as a reminder: if each of us contributes 'a little bit, every day', social justice and meaningful change are possible.

Key insights: The significant role one visionary has for inspiring and maintaining social action The role solidarity plays between Ukrainian diaspora and non-Ukrainian allies The difference StandingwithUkraine makes

Діяльність групи "Примирення у Європі" в контексті польсько-українських відносин

Main Author: Mgr., LicTh. Олександр Доброєр (Oleksandr Dobroier),
Position: Mgr LicTh
Affiliation: Szkoła Główna Mikołaja Kopernika; Fellow Centrum Mieroszewskiego,

> **Country:** Польща
> **Language:** Ukrainian (українська, ukrainska)
> **Session:** Friday, February 7 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 2 Ukraine-Diaspora Cooperation and Theme 3 Civil Society Development

Анотація: У доповіді розглядається діяльність Групи "Примирення в Європі" та її вплив на польсько- українські відносини. Особлива увага приділяється внутрішній роботі групи, її структурі, основним напрямам діяльності та співпраці з релігійними організаціями обох країн.

The report examines the activities of the Reconciliation in Europe Group and its impact on Polish-Ukrainian relations. Particular attention is paid to the internal work of the group, its structure, main activities and cooperation with religious organizations of both countries.

Ключові слова: Група "Примирення в Європі", польсько-українські відносини, релігійний діалог, екуменічна співпраця.

Група "Примирення в Європі" є важливою ініціативою, яка спрямована на зміцнення польсько-українських відносин та розвиток міжконфесійного діалогу. Її діяльність включає широкий спектр завдань, що охоплюють релігійний діалог, освітні та культурні проекти, а також соціальні ініціативи, спрямовані на подолання історичних суперечностей і зміцнення взаєморозуміння між народами.

Група «Примирення» об'єднує представників християнських конфесій з України, Польщі, Німеччини та Білорусі. Основна мета полягає у створенні платформи для примирення, що базується на спільних християнських цінностях та історичній відповідальності. Внутрішня організація групи побудована на принципах консенсусу та спільної відповідальності, що забезпечує відкритість до діалогу та врахування

різних точок зору. Регулярні зустрічі та спільне планування дозволяють оцінювати ефективність попередніх ініціатив та визначати напрямки подальшої діяльності.

Одним із ключових напрямків роботи групи є екуменічний діалог. Група активно співпрацює з Польською Радою Екуменічною, Українською Греко-Католицькою Церквою та Православною Церквою України. У рамках цієї співпраці проводяться конференції, молитовні зустрічі та культурні обміни. Значна увага приділяється освітнім ініціативам, таким як семінари, навчальні програми для духовенства та мирян, а також молодіжні обміни, які сприяють формуванню нової культури взаєморозуміння. Група також реалізує соціальні проекти, спрямовані на підтримку незахищених верств населення та вирішення актуальних соціальних проблем.

Історичний контекст діяльності групи особливо важливий у світлі польсько- українського примирення. Однією з ключових подій стало проголошення у

1987 році Декларації про польсько- українське примирення, ініційованої релігійними лідерами Польщі та України. Ця декларація стала основою для подальших ініціатив, таких як спільні меморіальні заходи, присвячені пам'яті жертв історичних конфліктів.

Сучасні виклики, з якими стикається польсько-український діалог, включають політичні маніпуляції історичними подіями, зростання націоналістичних настроїв та різницю у трактуванні історії. У цьому контексті діяльність Групи "Примирення в Європі" набуває особливого

значення. Вона сприяє подоланню стереотипів, формуванню довіри між народами та створенню спільного бачення майбутнього.

Діяльність Групи "Примирення в Європі" демонструє, що релігійний діалог може бути потужним інструментом для вирішення історичних конфліктів та зміцнення миру. Вона є важливим елементом у процесі формування гармонійних польсько-українських відносин та прикладом успішної співпраці, заснованої на взаємоповазі та відкритості до співробітництва. Подальший розвиток таких ініціатив є необхідним для підтримки стабільності та миру в регіоні.

Група "Примирення в Європі" відіграє важливу роль у розвитку польсько- українських відносин, сприяючи екуменічному діалогу та реалізації спільних соціальних та освітніх проектів. Її внутрішня організація, заснована на принципах співпраці та консенсусу, дозволяє ефективно вирішувати поставлені завдання та сприяти примиренню між народами.

Висновки Практичні висновки щодо діяльності Групи "Примирення в Європі" демонструють, що її ініціативи мають великий потенціал для поглиблення польсько-українського діалогу, подолання історичних суперечностей і зміцнення взаєморозуміння між двома народами. Для максимального ефекту необхідно зосередитися на кількох важливих аспектах.

Перш за все, освітні ініціативи повинні стати одним із ключових напрямків роботи. Спільні семінари, програми молодіжного обміну та навчальні курси можуть допомогти молодому поколінню обох країн краще зрозуміти історичний контекст та подолати стереотипи.

Особливо важливо організовувати академічні обміни між студентами та дослідниками, що сприятиме формуванню нової культури діалогу і співпраці.

Не менш важливим є акцент на локальних проектах. Ініціативи, які реалізуються на рівні громад, такі як культурні заходи, партнерства між містами-побратимами чи спільні меморіальні програми, сприятимуть покращенню міжособистісних зв'язків. Такі проекти дозволяють спільно працювати над питаннями пам'яті та ідентичності, долаючи історичну недовіру.

Інтеграція релігійного діалогу у ширші соціальні процеси також є важливою.

Спільні молитовні заходи та екуменічні зустрічі повинні поєднуватися з конкретними соціальними ініціативами, спрямованими на підтримку вразливих верств населення. Це допоможе не тільки підсилити духовний вимір примирення, але й продемонструвати практичну цінність релігійної співпраці.

Нарешті, одним із ключових елементів має стати спільна робота над історичними питаннями. Проведення спільних конференцій та публікацій дозволить не лише знайти спільні точки у сприйнятті історичних подій, але й уникнути політичних маніпуляцій минулим.

Бібліографія

Глезер З. «Залучення Церков Польщі до справи примирення в Європі. Приклади спільного свідчення». В Стратегії примирення. Роль Церков в Україні. (Київ: Ріджи, 2021), 59-60.

Стратегія участі Церков і релігійних організацій у миробудуванні «Україна – наш спільний дом». Стратегії примирення. Роль Церков в Україні. Під загальною ред. С. М. Бортника. Київ: Ріджи, 2021, 118-130.

Dobroier O. Kirchen in der Ukraine angesichts der Migrationskrise // Swój i obcy w kontekście współczesnego kryzysu migracyjnego. Doświadczenia i zadania Kościołów i społeczeństwa. Warszawa: Warto, 2017. – P. 325-332.

Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Presenters:

- Марія Чумаченко
- Наталія Тірон-Воробйова
- Світлана Яремчук
- Юлія Ремига
- Інга Бондаренко
- Олена Черкас
- Людмила Миколаївна Баценко, Галеніна Єкатерина Романівна
- Олена Радченко, Костянтин Лисенко
- Оксана Собкевич
- Максим Ігорович Бєсєда, Кобилянський Олександр Володимирович
- Олексій Володимирович Жмурко, Кобилянський Олександр Володимирович
- Ірина Андріївна Гнатів, Дембіцька Софія Віталіївна
- Євгеній Леонідович Кулібаба, Кобилянський Олександр Володимирович
- Віталіна Миколаївна Пугач
- Ілля Іванович Сіверт, Дембіцька Софія Віталіївна
- Роман Сергійович Яровий, Дембіцька Софія Віталіївна
- Ігор Бубнов

- Павло Олександрович Тесленко

Міжпредметна інтеграція елементів математики та навігації

Main Author: Марія Чумаченко
Position: старший викладач
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія" Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Безпека на морі тісно пов’язана зі здатністю проводити точні розрахунки та аналіз. Вивчення ймовірностей, статистичний аналіз даних та моделювання різних надзвичайних ситуацій є необхідними для розробки ефективних заходів безпеки. Для безпечного судноводіння важливі точні розрахунки. Кожне вимірювання навігаційної величини (швидкості судна, траверзної відстані до орієнтира, нахилу горизонту та інших), яким би точним приладом воно не здійснювалося, матиме похибку, обумовлену деякими факторами, що впливають на умови вимірювання.

Abstract: Maritime safety is closely linked to the ability to conduct accurate calculations and analysis. The study of probabilities, statistical data analysis, and the modeling of various emergency situations are essential for developing effective safety measures. Precise calculations are crucial for safe navigation. Every measurement of a navigational parameter

(such as the ship's speed, the transverse distance to a landmark, the tilt of the horizon, and others), regardless of how accurate the instrument used, will have an error caused by certain factors influencing the measurement conditions.

Ключові слова: інтеграція**,** безпека**,** навігація, математична статистика, середня квадратична похибка швидкості судна.

Мета: розглянути зв’язок математичної освіти в морських закладах з практичними задачами навігації.

Основний текст

Нині пильна увага з боку уряду України приділяється проблемам підвищення ефективності та якості системи морської освіти. Про важливість підготовки майбутніх бакалаврів судноводіїв до професійної діяльності наголошується у вітчизняних нормативно-правових документах: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіти» визначено необхідність побудови професійної освіти. Важливого значення набувають міжпредметні зв’язки у процесі викладання вищої математики, вони є певним показником процесів інтеграції які сьогодні відбуваються повсюдно. Інтеграція освітніх дисциплін як на аудиторних заняттях, так і у позааудиторній діяльності виступає прикладом системи безперервної освіти. Кожен сучасний викладач має бути зацікавлений у проведенні інтегрованих занять, оскільки в сучасній системі навчання вони повинні бути постійно. У цьому випадку курсанти зрозуміють взаємозв'язок між навчальними дисциплінами, отримають уявлення про те, що знання одного навчального предмета допоможе зрозуміти процес, що вивчається в інших галузях.

На підставі аналізу навчально – програмної документації, навчальної літератури та методичних видань із спеціальних дисциплін була виділена така дисципліна, як

«Навігація та лоція». Розглядаючи зміст цієї спеціальної дисципліни дуже важливо звернути увагу на те, що більш наочно застосовується основний запас математичних знань для розв'язування основної задачи судноводіння – забезпечення безпеки судноплавання. Отже, дуже важливо фахівцю враховувати будь – які похибки. Для обчислювання квадратичної похибки навігаційних параметрів застосовуються в статистиці частинні похідні функції багатьох змінних.

Розглянемо взаємозв'язок «Вищої математики» та « Навігації та лоції» на прикладі одного розділу вищої математики «Диференціальне числення функції багатьох змінних». Частинні похідні функції багатьох змінних застосовуються в статистиці для обчислення квадратичної похибки функції.

ДИФЕНЦІАЛЬНЕ ЧИСЛЕННЯ ДИФЕНЦІЮВАННЯ ФУНКЦІЇ ОДНІЄЇ ЗМІННОЇ ДИФЕНЦІЮВАННЯ ФУНКЦІЇ БАГАТЬОХ ЗМІННИХ СТАТИСТИКА НАВІГАЦІЯ

Для безпеки руху судна важливі точні розрахунки швидкості судна, траверзної відстані до орієнтира, нахилу горизонту та інших навігаційних параметрів з урахуванням похибки вимірювальних приладів.

Якщо навігаційний параметр є функцією випадкових незалежних аргументів $f(x1, x2, \dots, xn)$, то розкладаючи цю функцію в ряд Тейлора, отримаємо:

$U = U0 + \partial f\ \Delta x1 + \partial f\ \partial x1$

$\Delta x2 + \cdots + \partial f\ \Delta xn.\ \partial x2\ \partial xn$

Застосовуючи теорему про дисперсію лінійної функції, отримаємо загальний вираз для середньої квадратичної похибки функції:

2 *mU*= √(*∂f m*2*x*1 + (*∂f*)) *∂x*1 *∂x*2

2 2 д 2е2 + п + (о х 2и,) б к и 1, в 2 , ... , і д повідних випадкових незалежних аргументів *x*1, *x*2, ... , *xn* функції *U*= *f*(*x*1, *x*2, ... , *xn*), *∂f* , *∂f ∂x*1 *∂x*2 її частинні похідні першого порядку.

, ... , *∂f ∂xn*

Таким чином, похибка обчислення функції *U f*(*x*, 2, ... , *x*) виміряних величин *x*, 2, ... , *x*визначається похибкам и функціональної залежності.

*mx*1, *mx*2 , ... , *mxn* цих величин і видом

Розмірність середньої квадратичної похибки (СКП) вимірів перед обчисленням необхідно привести до розмірності відповідної навігаційної функції в загальній формулі.

Функція однієї змінної С= К(П), о бчислюється за ф ормулою:

2 *mU*= √(*∂f ∂x*) *m*2*x*= *∂f ∂xmx*.

Формула СКП для функції двох змінних *U*= *f*(*x*1, *x*2) має вигляд:

2

2 *m*2*x*1 + (*∂f mU*= √(*∂f*) *∂x*1 *m*2*x*2.) *∂x*2

Аналогічно формула СКП для функції трьох змінних *U f*(*x*, *x*2, *x*3) має вигляд:

2

2 2 *m*2*x*1 + (*∂f mU*= √(*∂f*) *∂x*1 *m*2*x*2 + (*∂f*)) *m*2*x*3. *∂x*2 *∂x*3

Розрахуємо швидкість судна і СКП її розрахунку, якщо відомо, що швидкість судна обчислюється за формулою

V= д ем и= 2,0 ля – довжина пробігу, c= 600ч – ас пробігу, СКП визначення довжини пробігу *ms*= ±0,02 мили, СКП визначення часу пробігу *mt*= ±0,1*c*

Відстань в умові задачі дана в милях, то швидкість судна виміряється у вузлах, тобто в милях на годину. Переводимо секунди в години:

t

3600 год.

Тоді формула швидкості з розмірністю «вузол» буде мати вид:

V= 3600*S t*

Для того, щоб знайти середню квадратичну похибку (СКП) швидкості судна необхідно:

3600*S* 3600•2

1. За початковою формулою обчислюємо значення швидкості:*V*=

12 вуз.

= 600 = *t*

2. Знаходимо частинні похідні функції *V* по змінним *S* та *t*:

∂V ∂S= 3600 ; *∂V t*

∂t= –3600*S* . *t*2

3. Застосуємо формулу для обчислення СКП функції двох змінних:

2 *mV*= √(*∂V ∂S*)

2 *m*2*S*+ (*∂V m*2*t ∂t*)

Підставляємо частинні похідні

2 *mV*= √(3600 *m*2*S*+ (–3600*S*) *t*2 *t*

2 √*m*2*S*+ *S*2 *m*2*t*= 3600 *t*2 *m*2*t*.) *t*

При перевірки розмірності *mV* отримали вузли.

4. Підставляємо в отриману формулу СКП чисельні значення та обчислюємо:

√*m*2*S*+ *S*2 *mV*= 3600 *t*2 *m*2*t*= 3600

1 0,01

600 √(0,02)2 + *t*

6002 (0,1)2 = 6√0,0004 + 360000

= 6 √0,00040003 = 6 в0,02 = 0,12 уз .

V± *mV*= 12,0 ± 0,12 вуз.

Таким чином отримали швидкість судна з урахуванням похибки

Висновки та рекомендації.

Для якісної підготовки сучасних судноводіїв необхідно впроваджувати нові технології організації навчально-пізнавальної діяльності під час аудиторних занять та в межах самостійної роботи здобувачів освіти, урізноманітнити форми й засоби створення й розвитку мотивації пізнавальної і професійної діяльності курсантів у процесі вивчення математичних дисциплін.

Значення математики у підготовці морських спеціалістів неможливо переоцінити, оскільки вона лежить в основі багатьох професійних компетенцій. Виклики сучасного мореплавання вимагають від майбутніх морських фахівців не тільки глибоких теоретичних знань, але й уміння застосовувати ці знання.

Перелік використаних джерел

1. https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/11011/7/%D0%93%D0%BB3.pdf

2.http://ni.biz.ua/2/2_2/2_25138_printsipialnaya-vozmozhnost-opredelit-sistematicheskuyu-pogreshnost-pozvolyaet-isklyuchit-ee-iz-rezultatov-izmereni

3. Навігація. Основи визначення місцеположення та скеровування / Б. Гофманн-

Велленгоф, К. Легат, М. Візер ; пер. з англ. за ред. : Я. С. Яцківа ; літ. ред. :

О. Є. Смолінська. — Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. — 449 с.

Цінності до збереження сталості: стратегія сталого розвитку України до 2030 року

Main Author: Наталія Тірон-Воробйова
Position: кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Цінності, які набуті поколіннями, повинні бути збереженими, з ощадливим ставленням до них. Незважаючи на їх розподіл, поширення, становлення. Це є першочерговим завданням людства.

Чомусь люди почали забувати про це, немає як такової ментальності, відсутні супроводжувальні чинники щодо обізнанності, збереження, розвитку на всіх ланках виробництва. Адже, людство поставили у такі «рамки», де немає допомоги ззовні, є окремо стоячий індивід, який не може все створити своїми власними руками, навіть маючи за плечима бесцінний досвід опрацювання на тій чи іншій посаді. Потрібно добігти до «початку»: становлення себе, як особистості, зі здравими помислами й підходами, мати власний капітал, який так нелегко «підняти» на порожньому місці, зважаючи на професійні навички й досягнення. Зрозуміло одне, це все повинно бути й надалі розвиватись, але ми знаходимось у цьому вирії лише тому, що ми всі різні, немає єдиної думки, єдиного правильного, за можливістю шляху. І це стосується усіх ланок нашого становлення. І галузей виробництва.

Всі давно вже обговорюють ці важливі питання, пов’язані зі сталістю, цілями сталого розвитку. І це не секрет, що ці поняття настільки «прожили» себе, що й після тривалих обговорень на різноманітних заходах новомодних, івентах, нічого не відбувається, не рушить з місця. Це ніби початок кінця. Війна в Україні зробила своє. Нещадна війна: загублені люди, міста, селища, виробництво. Чи помітили всі навколо, що ми всі практично оцифрованими є, шляхи до сталості цінностей також всі лише у цифрах, здобутках цифрових, а де ж основна націленність й спрямування до досягнення всього на практично-заснованому опрацюванні.

Візьмемо до уваги різноманітні стратегії, особливо, в Україні – щодо Стратегії сталого розвитку до 2030 року, адже проєкт був ще винесений у 2018 році, поступово розглядався, з внесенням безпосередніх важливих змін, настанов, правил, положень. І до чого ми прийшли? Лише до обговорень й нещадного оподаткування всіх ланок й галузей виробництва. Оподаткування природних ресурсів, це не Європа, на жаль. Поняття щодо збереження, ощадливості є первинними згідно висловів у Європейському Союзі ЄС. І так має бути. А не провокувати людство до знецінення навколишніх надр, потреб, які надалі прагнуть до сталого вдосконалення й розвитку.

Відповідальність, збереження, становлення, відновлення – це деякі з чинників, які потребують людського втручання й потребували дотепер. Допоки цього не відбудеться, ніякі проєкти стратегій не імплементуються на належному рівні.

Адже, саме досягнення правильних рішень, єдиних думок зможуть допомогти у відтворенні вже оцифрованих сталих рішень, які так потребують подальшого вдосконалення й розвитку. Людство стоїть перед вибором, який їм запропонували. У вигляді стратегічних операційних цілей (щодо стратегічної цілі 6 – Збереження наземних і морських екосистем та сприяння збалансованому використанню їхніх ресурсів) [1]: - забезпечити збереження, відновлення та збалансоване використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем та їхніх екосистемних послуг.

Тобто, це означає єдиний сумісний першоплан, який буде націлений на збереження натурності, варіативності, збалансованості природних джерел, довкілля. Недарма світ поставили на коліна; без втручання

людей тепер нічого не є можливим. Які б ресурси оцифрованими не були чи то людський штучний мозок, без наявного професійного потенціалу, характерних реалістичних цілей, корпоративної соціальної відповідальності, нічого не відбудеться. Ані нічого. Такий він реалістичний світ.

Людство самостійно створило такі умови. До виживання: своїми діями, помислами, негативним впливом ззовні.

У загальному сенсі, коли є влучні пропозиції та тим більше на рівні

Закону, тоді всі повинні це підхоплювати й «впитувати» як належне. На всіх рівнях – загально- національному, державному, регіональному та місцевому. Недарма, міжнародне співробітництво має на меті кооперативні влучні кроки, так, це у більшості випадків матеріалізація інновацій, новітніх технологій у розбудові, у ренуванні, у оснащенні, але, це веде до максимуму накопиченого досвіду й збереження цінностей, запозичення закордонних практик й вірного їх відтворення. Раніше було інакше. Люди були більш спрямованими на поміч, причому, безкоштовну, аби зберегти все те, що накопичувалось, «зрощувалось» роками. Недарма, силоміць потім були створені різноманітні соціально-відповідальні конгломерати, компанії, зокрема, й страхувальні. Перебуваючи за кордоном, побачила, яким важливим фактором виступає людська цінність, це ж найвища ланка збереження свідомості людського потенціалу, задля досягнення поставленої мети й першочергових завдань. У більшості, це стосується країн ЄС, Австрії, Німеччини, тощо.

Отже, щоб додержуватись запропонованих проєктів щодо стратегічних цілей в Україні до 2030 року, необхідно чітко розуміти їх націленність, спрямованість, керівні принципи. Це те саме, що дитина упродовж свого становлення не може перебувати без опіки, нехай й без батьків, але все одно.

Потрібна зовнішня підтримка, допомога. Тому й у цьому випадку, необхідне виконання всіх домовленостей, угод, останнє пов'язано з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Адже, давно відомо, що Україна не виконує своїх прямих зобов'язань, на рівні навіть Міжнародних конвенцій Міжнародної морської організації. Все настільки завуальовано й перетворено на оцифрований організм, який сам по собі не може існувати. Світ повинен зрозуміти, якщо Ви власноруч внесли такі корективи й Закони, погодились з цим на довготривалу перспективу, Ви повинні діяти й виконувати, як це законним чином влаштовано.

Окрім того, щоб все ж досягти рівневості на всіх ланках, будь то танспортний сектор, судноплавний, енергетичний, сільське господарство, необхідно влучно управляти, оцінювати. Адже, м'яко кажучи, рівень управління настільки вже є застарілим, навіть неспроможним у деяких аспектах. А це людський потенціал до збереження сталості розвитку зі становленням цінностей, які так важливі для сьогодення. Людство стоїть на дорозі змін. І чи це відбудеться, ніхто не може остаточно стверджувати. Переоцінити себе або угрупування не є можливим, без досягнення єдиної думки й дієвих кроків.

Стратегія сталого розвитку України зорієнтована на деякі вектори. Хоча векторальність у загальному сенсі – це, як гнучкість, можливо, й цілеспрямованість. Ці вектори – відповідальності, розвитку, безпеки й гордості. Адже, останній факт векторальності є досить важливим – вміти бути ввічливим, взаємно поважати один одного, бути толерантним, вміти відстоювати свої власні позиції, навіть на тлі нещадної війни. Бути гордим за свою країну, її цінності, у всіх аспектах: історії, культури, науки, спорту.

Лише зі збереженням сталості розвитку цінності будуть відігравати головуючу роль у інноваціях, економічному зростанні, відбудові, раціональності, ощадливості. Єдиним гаслом до остаточної підримки сталості – є воз'єднання й стимулювання наукових знань й досягнень більшості професіоналів своєї справи до формування інноваційного (бізнесового) спрямування розвитку, сталих рішень й відповідних перспектив, створення екологічно безпечного суспільства задля поширення мінімізації неприбуткових неякісних виробництв.

Перелік використаних джерел

1. Закон України Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року (Проєкт Закону України від 07.08.2018 № 9015, одержаний ВР України). URL: https://ips.ligazakon.net/document/JH6Y F00A?an=435&q=%D0%BC %D0%BE%D1 %80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96 &is_no_morph=false&lang=ua&paragr_m ode=true

Методи та технології кібербезпеки як навички 21 століття

Main Author: Світлана Яремчук

Position: к.т.н., доцент, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Affiliation: Дунайський інститут НУ «Одеська морська академія»
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. В роботі відмічена проблема забезпечення кібербезпеки систем та мереж, як сучасний виклик глобальної цифровізації. Встановлено дві негативні особливості сучасної кіберзлочинності. Розроблена та коротко описана класифікаційна схема інформації. Сформовано перелік найбільш затребуваних та вживаних методів і технологій забезпечення конфіденційності даних, та корпоративних політик безпеки.

Abstract. The paper highlights the issue of ensuring cybersecurity for systems and networks as a contemporary challenge of global digitalization. Two negative characteristics of modern cybercrime have been identified. A classification scheme for information has been developed and briefly described. A list of the most in-demand and widely used methods and technologies for ensuring data confidentiality and corporate security policies has been compiled.

Ключові слова: кіберзлочинність, кібербезпека, кіберзагрози, хакери, конфіденційність, цілісність, доступність, інформація, методи кібербезпеки, політики кібербезпеки.

Актуальність роботи. Глобальна цифровізація, як одна із визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, надає людству безліч переваг. Вона формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров’я, освіти та банківської

справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб віддаленої співпраці людей, дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами тощо. Водночас цифровізація породжує небачені виклики, одним із яких є проблема забезпечення кібербезпеки систем та мереж, та порушення конфіденційності інформації. У цифровому світі витрати на кібербезпеку сягають астрономічних цифр. Згідно з дослідженнями, щорічно понад 70 мільйонів людей у світі стають жертвами кіберзлочинів.

Для подолання цієї проблеми важливо розробляти та вдосконалювати методи та технології кібербезпеки. Кібербезпека – це комплекс заходів, спрямованих на захист інформації в комп'ютерних системах і мережах від несанкціонованого доступу, використання, розкриття, порушення цілісності, модифікації або знищення. Знання та навички кібербезпеки необхідні для захисту конфіденційних даних, та забезпечення безперебійної роботи критично важливих систем: фінансові установи, державні інфраструктури, медичні заклади тощо. Ця необхідність визначає актуальне науково- технічне завдання, та обумовлює мету роботи.

Мета роботи - виконати аналіз особливостей сучасних кіберзагроз, та сформувати перелік затребуваних методів, технологій та політик кібербезпеки.

Основна частина. Рядовий пошуковий інтернет запит «кіберзлочинність у світі» миттєво дає наступні анонси: Світовий рейтинг кіберзлочинності очолила Росія;

Російські кіберзлочинці вважаються найбільш професійними та технічно кваліфікованими у світі. Їхні злочини мають найбільший вплив; Близько 40 паризьких музеїв постраждали від кібератаки; Проросійські хакери атакували урядові сайти

Чехії; Microsoft попередила Конгрес США, що російські кібератаки стають агресивнішими; Хакери зламали Департамент зовнішніх справ Канади; Проросійські хакери атакували сайти Швейцарії; Провладні хакери з Росії, Ірану, Китаю та

Північної Кореї почали використовувати інструменти ШІ [1].

Аналіз анонсів кіберзлочинності дозволяє виявити першу негативну її особливість - посилення кіберзагроз для цифрових ресурів демократичних країн зі сторони хакерів авторитарних режимів, які об’єднуються для зловмисної діяльності. Хакери - це особи, які володіють комп'ютерними та мережевими технологіями, і можуть використовувати свої знання як в законних, так і в незаконних цілях. Хакерів можна згрупувати наступним чином:

«Білі капелюхи» – це етичні хакери або фахівці з кібербезпеки, які використовують свої навички для виявлення та усунення вразливостей безпеки та захисту систем від загроз;

«Чорні капелюхи» – це зловмисні хакери, які займаються кіберзлочинністю, крадіжкою даних, поширенням шкідливого програмного забезпечення, проведенням кібератак з метою особистої вигоди або нанесення шкоди;

- «Сірі капелюхи» – це хакери, які діють у морально неоднозначному просторі, іноді займаючись зламом без дозволу, але не обов'язково зі зловмисними цілями;
- «Блакитні капелюхи» - це фахівці з безпеки, яких компанія запрошує для оцінки та тестування свого програмного забезпечення та систем. Вони мають дозвіл компанії, але не є її найманими працівниками;
- «Еліта» – це висококваліфіковані та досвідчені хакери, відомі своїм винятковим досвідом у пошуку та використанні вразливостей, часто користуються попитом як серед законних організацій, так і серед зловмисників.

Аналіз діяльності хакерів дозволяє виявити другу негативну особливість сучасної кіберзлочинності, яка полягає в тому, що авторитарні владні структури мають необмежені можливості з бюджетів держав навчати, наймати та фінансувати елітних хакерів.

Провладні хакери незаконно проникають в комп’ютерні системи та мережі для порушення конфіденційності (Confidentiality), цілісності (Integrity) та доступності

(Availability) інформації - тріади CIA, що є ключовими принципами та складовими фундаментальної концепції кібербезпеки. Конфіденційність - це захист інформації від несанкціонованого доступу. Цілісність передбачає точність і повноту інформації відповідно до бізнес-цінностей та очікувань. Доступність означає можливість доступу до необхідної інформації та ресурсів. Також важливо розуміти, що інформація є нематеріальним активом, який не зводиться до матеріальних об'єктів, де вона закріплена (паперові записи, магнітні носії, відео- та аудіоплівки), інформація характеризується необмеженою можливістю її тиражування.

Згідно законодавства України, за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію, та інформацію з обмеженим доступом. Закон розмежовує інформацію наступним чином: будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом [2]. Відповідно до Закону

України [3], державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, повинні оброблятися в системі із застосуванням комплексної системи захисту (КСЗ). На рис. 1 зображена розроблена класифікаційна схема інформації.

Рисунок 1. Класифікаційна схема інформації згідно законодавства України

В свою чергу, інформацію з обмеженим доступом законодавство поділяє на конфіденційну, таємну та службову інформацію.

Персональні дані (ПД) – це інформація про фізичну особу, яка дозволяє ідентифікувати людину, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою. До особливих категорій ПД (чутливих даних), які забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання, відноситься інформація про: расове або етнічне походження; політичні, релігійні або світоглядні переконання; членство в політичних партіях та професійних спілках; засудження до кримінального покарання;

дані, що стосуються здоров'я, статевого життя; біометричні або генетичні дані [4].

Комерційна таємниця – це, наприклад, інформація про технологію виробництва чи фінансові показники приватної компанії. Таємна інформація – інформація, доступ до якої обмежується відповідно до законодавства, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі [5]. Службова інформація – це відомості про банківської господарську, фінансову (крім та комерційної таємниці), внутрішньовідомчу, міжвідомчу, службову діяльність установи, її посадових осіб та кореспонденцію.

Аналіз джерел [1-6], та практичний досвід захисту даних дає можливість сформувати перелік затребуваних методів та технологій забезпечення конфіденційності даних

(табл. 1).

Таблиця 1. Методи та технології забезпечення конфіденційності інформації

Метод	**Технологія**	**Приклад використання**
Знеособлення інформації	Процес видалення або маскування ідентифікаційної інформації з даних перед тим, як вони будуть передані або поширені.	Знеособлення часто використовується в охороні здоров'я для обміну даними пацієнтів для досліджень, захищаючи при цьому їхні особистості дані.
Маскування даних	Реальні дані замінюються на загальні мітки або мітки-заповнювачі, при цьому зберігається структура або формат оригінальних даних.	Приклад використання: Маскування даних застосовується для захисту конфіденційної інформації в базах даних для розробки або тестування.
Токенізація даних	Замінює реальні дані унікальними токенами, що ускладнює зворотний	Токенізація зазвичай використовується в обробці платіжних карток, де реальні

Метод	Технологія	Приклад використання
	інжиніринг вихідної інформації.	номери кредитних карток замінюються токенами для безпечних транзакцій.
Агрегування/групування даних	• Методи знеособлення, коли дані узагальнюються, групуються для захисту індивідуальних ідентифікаційних даних.	Агрегація використовується у звітах про дані опитувань, щоб забезпечити конфіденційність, водночас надаючи цінну інформацію з колективних даних.
Зворотній інжиніринг / Реідентифікація даних	Несанкціонована спроба скасувати процес деідентифікації шляхом об'єднання деідентифікованого набору	Атаки на повторну ідентифікацію можуть бути використані для оцінки вразливості методів деідентифікації даних, і

даних з іншими джерелами даних. можуть становити ризики для конфіденційних даних, якщо їх не захистити належним чином.

На основі аналізу джерел [1-6], та практичного досвіду, стає можливим сформувати перелік найбільш затребуваних та вживаних корпоративних політик безпеки, які формулюють керівні принципи та правила для захисту інформаційних активів компанії від кіберзагроз (табл. 2).

Таблиця 2. Затребувані корпоративні політики безпеки для захисту інформаційних активів

Політика	**Керівні принципи та правила**
Конфіденційності	Визначає, як маркувати та обробляти дані, щоб захистити конфіденційну інформацію.
Прийнятного використання	Визначає правила та настанови щодо використання комп'ютерних систем, мереж та IT-ресурсів організації.
Управління змінами	Визначає структурований процес внесення змін до комп'ютерної системи, мережі або IT-процедур.
Адаптації та звільнення	Визначає процедури адаптації нових працівників та управління працівниками, які залишають компанію.

Політика	Керівні принципи та правила
Старанності та ретельності	Виявляє ризик IT-інфраструктури. Після виявлення ризиків вживають заходів для їхнього зменшення, які називаються належною ретельністю, щоб захиститися від цих ризиків.
Розподілу обов'язків	Визначає превентивний адміністративний контроль, який забезпечує розподіл обов'язків в організації. Це запобігає тому, щоб один користувач мав надмірний доступ або контроль над системою, зменшує ризики зловживань або шахрайства.
Ротації посад	Визначає навчання різних працівників виконувати завдання на одній посаді. Це допомагає запобігати та виявляти шахрайство, зменшує ризик, що одна особа має ексклюзивний контроль над критично важливими функціями.
Криптографічного захисту	Встановлює: Принципи застосування засобів

Політика	Керівні принципи та правила
	криптографічного захисту інформації; Правила використання криптографії для захисту конфіденційності, автентичності, цілісності та/або неспростовності інформації; Розподілення ролей та встановлення відповідальності; Застосування стандартів та використання технологій;
	Шифрування носіїв, мережевого трафіку, окремих компонентів IT-інфраструктури, файлів та повідомлень; Обіг та застосування сертифікатів та окремих ключів шифрування.
• Утилізації • Ідентифікація • Локалізація • Оцінювання • Санація • Подрібнення • Розмагнічування	Визначає обладнання для утилізації (апаратне забезпечення, пристрої або носії, що містять конфіденційні дані, які більше не потрібні). Визначає безпечне місце зберігання обладнання до його утилізації. Виконує аналіз обладнання, визначає, чи буде воно повторно використане, перепродане або знищене,

Політика	Керівні принципи та правила
• Перезаписування • Безпечне видалення • Спалювання • Документування • Переробки та охорони довкілля	визначає обрання відповідного методу утилізації. Визначає безпечне видалення даних, щоб запобігти можливому витоку інформації. Визначає, що фізичні документи та паперові копії, що містять конфіденційну інформацію, подрібнюються на маленькі, нечитабельні шматочки, щоб запобігти несанкціонованому доступу. Використовується для магнітних носіїв, таких як жорсткі диски та магнітні стрічки. Розмагнічування передбачає застосування потужного магнітного поля для повного стирання даних. Визначає, що дані на носіях інформації, таких як жорсткі диски, перезаписуються випадковими або безглуздими даними, щоб зробити початкові дані невідновлюваними. Визначає специфічні команди для ефективного та безпечного стирання даних на твердотільних

Політика	Керівні принципи та правила
	накопичувачах SSD. Визначає, що фізичні документи та носії знищуються шляхом спалювання до попелу, що робить дані безповоротно знищеними. Визначає детальний облік усього процесу утилізації, включаючи те, яке обладнання було утилізовано, коли і яким методом. Визначає, що процес утилізації відповідає екологічним нормам і вимогам переробки, особливо для електронних відходів.

Висновки та рекомендації. В роботі відмічена проблема забезпечення кібербезпеки систем та мереж, як сучасний виклик процесу глобальної цифровізації. Актуальність роботи визначають величезні збитки від кіберзлочинності, та астрономічні витрати на кібербезпеку. Аналіз Інтернет анонсів кіберзлочинності дозволяє виявити дві негативні її особливості: посилення кіберзагроз для цифрових активів демократичних країн зі сторони хакерів авторитарних режимів, та необмежені можливості владних авторитарних структур навчати, наймати та фінансувати елітних хакерів. В роботі відмічена тріада CIA, як ключовий принцип фундаментальної концепції кібербезпеки. Розроблена та коротко описана класифікаційна схема інформації згідно

законодавства України. Сформовано переліки найбільш затребуваних та вживаних методів і технологій забезпечення конфіденційності даних, та корпоративних політик безпеки. Запропоновані переліки наразі не є повними, а потребують уточнення та доповнення в наступних роботах.

Перелік використаних джерел 1. кіберзлочинності

Світовий рейтинг очолила Росія. URL:

https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/34647/2024-04-11-svitovyy-reytyng- kiberzlochynnosti-ocholyla-rosiya-ukraina-posila-druge-mistse/ (дата звернення 10-01-

2025) 2.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про інформацію», стаття 20, 21.

3.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», стаття 8. 4.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про захист та обробку персональних даних», стаття 24.

5.

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про доступ до публічної інформації», стаття 6.

6.

Державна служба спеціального зв’язку та захисту інформації України.

https://cip.gov.ua/ua/faqs

Українські цінності в освіті для управління транспортом у цифрову епоху

Main Author: Юлія Ремига
Position: кандидатка економічних наук, доцентка, докторантка
Affiliation: ДУ "Київський авіаційний інститут"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація У тезах розглядається інтеграція українських цінностей в освітні ініціативи, спрямовані на підготовку фахівців у сфері стратегічного управління транспортним комплексом в умовах цифровізації. Особлива увага приділяється формуванню компетенцій, необхідних для адаптації до викликів глобалізації, з урахуванням національних пріоритетів та культурних особливостей.

The theses explore the integration of Ukrainian values into educational initiatives aimed at preparing specialists in the field of strategic management of the transport complex in the context of digitalization. Special attention is paid to developing competencies required for adaptation to globalization challenges, considering national priorities and cultural characteristics. Ключові слова: освіта майбутнього, стратегічне управління, транспортний комплекс, цифровізація, українські цінності, глобалізація.

Метою дослідження є визначення ролі українських цінностей в освітніх процесах, що спрямовані на підготовку управлінців транспортного комплексу до ефективної роботи в умовах цифровізації та глобалізації.

Україна, як частина глобального світу, стикається з численними викликами, пов’язаними з цифровізацією [2], особливо у стратегічно

важливих секторах, таких як транспортний комплекс. Для забезпечення стійкого розвитку транспортної системи важливо створити освітню базу, яка не лише відповідає сучасним технологічним вимогам, але й враховує українські культурні та ціннісні особливості.

Українські цінності, такі як співпраця, соціальна відповідальність, екологічна свідомість і повага до національної спадщини, можуть стати основою для створення інноваційних освітніх програм у сфері управління транспортним комплексом. Такі освітні програми повинні включати:

- використання цифрових платформ для інтерактивного навчання [3],
- формування екологічної відповідальності через практичні кейси з управління транспортом [5],
- виховання лідерських якостей, заснованих на колективній роботі та підтримці суспільного добробуту [4]. Враховуючи тенденції сьогодення до інтеграції у будь-яких сферах суспільства, важливим інструментом адаптації у цих процесах є освіта. Оскільки освіта стає ключовим фактором при підготовці фахівців, здатних працювати у глобальному середовищі, зберігаючи при цьому свою національну ідентичність. Це у свою чергу передбачає:

1. Впровадження міжнародних стандартів навчання.
2. Інтернаціоналізацію.
3. Формування глобального мислення.
4. Здійснення міжнародних обмінів та стажування.
5. Формування етики та соціальної відповідальності.

6. Розвиток інновацій та підприємництва. Українські навчальні програми повинні інтегрувати міжнародні стандарти та найкращі практики. Наприклад, сертифікаційні програми в управлінні транспортом (ISO, CILT) дозволяють випускникам бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці [5]. Також створення курсів англійською мовою та залучення іноземних викладачів сприятиме підготовці студентів до роботи у мультикультурному середовищі. Це також розширює можливості участі в міжнародних проєктах і стажуваннях.

Іншими словами, освіта повинна навчати студентів розглядати проблеми у глобальному контексті, наприклад, через аналіз кейсів міжнародних компаній у сфері транспорту або вивчення впливу глобальних трендів (зміна клімату, урбанізація, цифровізація) на транспортну галузь [5]. Прикладами такої практичної інтеграції можуть стати:

- аналіз діяльності транспортних компаній, які вже впроваджують принципи екологічності та соціальної відповідальності. Це дозволить студентам побачити, як українські цінності реалізуються на практиці;
- розробка студентами проєктів із вдосконалення логістичних маршрутів у культурно значущих регіонах України з урахуванням екологічних аспектів;
- використання VR/AR-технологій для моделювання ситуацій, де управлінські рішення базуються на етичних принципах, зокрема поваги до культурної спадщини; - використання символів і мотивів української культури в дизайні транспортної інфраструктури, які враховуватимуться у навчальних завданнях.

Отже, глобалізація потребує від фахівців здатності приймати рішення, які враховують як економічну ефективність, так і соціальну та екологічну відповідальність. Викладання етики в управлінні та створення навчальних кейсів із реальними проблемами дозволить студентам розвивати ці компетенції [4]. В освітніх програмах слід приділяти увагу формуванню навичок підприємництва та інноваційного мислення, що сприятиме розвитку транспортної галузі України в умовах глобальної конкуренції [3].

Сучасні освітні програми можуть включати модулі, які знайомлять студентів із ключовими етапами становлення української культури та її впливом на сучасні процеси управління та бізнесу. Це допоможе студентам усвідомити важливість національної ідентичності в глобалізованому світі. Українські традиції шанобливого ставлення до природи можуть бути використані для формування екологічно відповідального підходу до управління транспортними системами через викладання про сталі транспортні рішення і моделювання екологічно дружніх логістичних ланцюгів.

Для успішної інтеграції українських цінностей в освітній процес підготовки фахівців транспортної галузі важливо застосовувати комплексний та систематичний підхід, що поєднує традиційні методи навчання з сучасними освітніми технологіями [3]. Ефективна реалізація цього завдання потребує чітко визначених інструментів, які дозволять не лише передати теоретичні знання, але й сформувати практичні навички та глибоке розуміння національних особливостей управління транспортом у цифрову епоху. Розглянемо основні інструменти, що сприятимуть досягненню поставлених освітніх цілей та забезпечать

формування професійних компетентностей з урахуванням українського контексту:

1. Мультимедійний підхід (використання відеоматеріалів, документальних фільмів та інтерактивних презентацій про українські традиції та цінності).
2. Проєктне навчання (студенти можуть працювати над реальними проєктами, які пов'язані з українськими реаліями, наприклад, створення транспортної системи для культурно значущих місць).
3. Міжнародний обмін (організація навчальних обмінів і стажувань, щоб студенти могли представити український досвід за кордоном і перейняти корисні практики).
4. Співпраця з бізнесом (впровадження навчальних кейсів, що розробляються разом із компаніями транспортного сектору, які вже інтегрують українські цінності у свою діяльність).

Таким чином, реалізація освітніх програм, що поєднують цифровізацію та українські цінності, сприятиме формуванню конкурентоспроможних фахівців у сфері стратегічного управління транспортним комплексом [1; 2].

Висновки та рекомендації. Отже, інтеграція українських цінностей в освіту для управління транспортом у цифрову епоху є комплексним та багатогранним завданням, яке потребує системного підходу та постійного розвитку. Поєднання традиційних освітніх методів із сучасними цифровими технологіями, врахування європейських стандартів та збереження національної ідентичності створює потужний фундамент для підготовки висококваліфікованих фахівців транспортної

галузі. Важливо підкреслити, що успішна реалізація окреслених перспектив розвитку – від впровадження інноваційних освітніх програм до сталого розвитку та екологізації – можлива лише за умови тісної співпраці освітнього сектору, бізнесу та держави. Цифрова трансформація транспортної галузі, підкріплена якісною освітою та орієнтована на українські цінності, не лише підвищить конкурентоспроможність вітчизняних фахівців на міжнародному ринку, але й сприятиме сталому розвитку транспортної системи України в цілому. Це дозволить створити ефективну, екологічно відповідальну та технологічно розвинену транспортну інфраструктуру, що відповідатиме як національним інтересам, так і глобальним викликам сучасності.

На основі проведеного аналізу, пропонуються наступні рекомендації щодо впровадження українських цінностей в освіту для управління транспортом:

1. Для закладів освіти:
    - розробити та впровадити навчальні модулі, що інтегрують українські цінності з сучасними технологіями управління транспортом,
    - створити лабораторії цифрових технологій для практичного навчання студентів,
    - забезпечити постійне підвищення кваліфікації викладацького складу в сфері цифрових технологій,
    - розвивати міжнародне співробітництво з провідними університетами, які працюють на підготовку фахівців у транспортному секторі.
2. Для органів державної влади:

- розробити нормативно-правову базу для підтримки інноваційних освітніх програм,
- створити програми фінансування спільних освітньо-виробничих проєктів,
- забезпечити державну підтримку впровадження цифрових технологій в транспортній освіті,
- сприяти розвитку державно- приватного партнерства в освітній сфері.

3. Для бізнес-сектору:

- активно долучатися до розробки навчальних програм та стандартів,
- надавати можливості для практичного навчання та стажування студентів,
- інвестувати в розвиток освітньої інфраструктури та створювати спільні з університетами дослідницькі проєкти.

4. Щодо освітнього процесу:

- впроваджувати проєктно-орієнтоване навчання з фокусом на реальні кейси,
- використовувати сучасні цифрові інструменти та симулятори,
- розвивати soft skills (наприклад, міжкультурна комунікація, критичне мислення) разом з технічними компетенціями,
- забезпечити баланс між теоретичною та практичною підготовкою.

5. В напрямку цифровізації:

- створити єдину цифрову платформу для обміну освітніми ресурсами,
- впровадити системи моніторингу якості освіти,
- забезпечити доступ до сучасних цифрових інструментів навчання,

- розвивати онлайн-освіту та змішане навчання.

6. Щодо міжнародної співпраці:

- розвивати програми обміну студентами та викладачами і брати активну участь у міжнародних освітніх проєктах,
- адаптувати кращі світові практики до українських реалій,
- сприяти визнанню українських освітніх програм на міжнародному рівні.

Перелік використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214 5-19#Text.
2. Стратегія цифровізації України до 2030 року // URL: winwin.gov.ua.
3. OECD (2020). Education in the Digital Age: Healthy and Happy Children // URL: https://www.oecd.org/en/publications/ed ucation-in-the-digital-age_1209166a- en.html.
4. UNESCO (2022). Reimagining our Futures Together: A New Social Contract for Education // URL:

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0 000379707.locale=en. 5. Rodrigue, J.P., Comtois, C., & Slack, B. (2020). The Geography of Transport Systems. New York: Routledge // URL: https://transportgeography.org.

Фізична активність та раціональне меню, як супутник на шляху до подолання труднощів для українських курсантів і кожного українця

Main Author: Інга Бондаренко
Position: магістр педагогіки
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»

> **Country:** Україна
> **Language:** Ukrainian (українська, ukrainska)
> **Session:** Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. В статті розкрито причини виникнення психофізичних травм, з’ясовано характер і складність перебування та навчання в країни під час бойових дій. Окреслено план дій, щодо підтримки організму під час тривалого перебування в бомбосховищах, організації комфортного сну. Автор проводить комплексний аналіз факторів і відмічає, що здорове харчування, та фізичні вправи – це ключ до збереження своєї цілісності. Автор виокремлює й обґрунтовує необхідність здорового сну особливо під час війни.

Ключові слова: фізичне виховання, психо-травматизм, раціон харчування, фізичне здоров’я, сон.

Physical Activity and Rational Menu as a Companion on the Way to Overcoming Difficulties for Ukrainian Cadets and Every Ukrainian. Bondarenko Inga Viacheslavivna, senior teacher, Danube Maritime Institute "Odessa National Academy", Ukraine

Abstract. The article reveals the causes of psycho-physical traumas, the nature and complexity of staying and studying in the country during hostilities. The author outlines an action plan to support the body during a long stay in bomb shelters and to organise a comfortable sleep. The author conducts a comprehensive analysis of the factors and notes that healthy nutrition and exercise are the key to maintaining one's integrity. The author identifies and justifies the need for healthy sleep, especially during wartime.

Keywords: physical education, psycho- traumatism, diet, physical health, sleep**.**

Мета статті полягає у доведенні необхідності та важливості продовжувати дотримуватися здорового способу життя, а саме харчування і здорового сну за будь-яких зовнішніх обставин.

Сьогодні, у часи великого випробування українського народу, коли психічний стан та душевна стійкість становлять особливу проблему під візиром бойових дій на рідних землях, зниження психологічного здоров'я, емоційні втрати, фізичне виснаження і тривожність стали непосильними тягарями для багатьох. В усякому українці зростає величезне почуття — перемогти на фронті, оберегти своїх дітей та родичів, та, незважаючи на умови кризи, відродитися як народ і возвести нові укріплення для души і тіла. Переосмислюються цінності, зростає роль духовної спадщини. Ми навчаємося бути стійкими, виявляти глибоку вдячність та підтримувати сильні зв'язки. Кожен новий день цієї жорстокої проби нагадує про довгу і важку дорогу до відновлення. Зберегти психічну цілісність — це не просто мета, а вимога часу. Необхідно обережно ставитися до своїх реакцій та потреб кожного індивіда. Для тих, хто в епіцентрі бойових дій, «здоровий спосіб життя» звучить як іронічна фраза. Не можна накласти одне й те ж правило на всі ситуації. Людям під завалами не пропонують лягти спати по часам або вимагати правильного харчування, коли доступ до їжі — це проблема сама собою. Поміч у таких умовах полягає в індивідуальному підході: зменшення шкоди для здоров'я, адаптація поведінки за обставинами, освітлення про психологічні реакції організму та акцент на першій задачі — виживанні. Друга задача — мінімізувати негативний вплив на психофізичний стан. Слід планувати

раціон з урахуванням будь-яких доступних продуктів, знаючи, що кожен крок до збереження сил і розуму важливий.

Мудрість полягає в наступному – пропонувати адаптацію, зменшення шкоди, навчаючи справжньому виживанню:

1. Мобілізуйтесь на раціональне харчування за доступними ресурсами.
2. Адаптуйтеся, знаходячи гнучкі рішення для кожного дня.
3. Прислухайтеся до себе, розуміючи, як організм реагує на стрес і нестатки.
4. Фокусуйтесь на першій меті – виживанні та мінімальному шкідливому впливі на здоров'я.

Відповідальність за свою психічну цілісність стає ключовою, адже від нас самих залежить майбутнє не лише особисте, а й всього українського народу. Якщо у вас є свіжі фрукти і сухофрукти, пастила - включайте їх у кожен прийом їжі: організму необхідний цукор для енергії. Розглянемо важливість сну як ключового чинника підтримки здоров'я.

Для мешканців, які знаходяться в підземних сховищах:

1. Встановіть освітлювальний ритм, що імітує природний день - яскраве холодне освітлення.
2. Увечері створіть менш інтенсивне і тепле світло.
3. У нічний час повністю вимикайте електрику або використовуйте м'які налобні ліхтарики, якщо це безпечно.

4. Під час засинання прикривайте очі тканиною для мінімізації впливу світла на біоритми та мозкову активність.
5. Організуйте зону відпочинку з килимом або теплим покривалом: у підвалах зазвичай холодно, а комфортна температура сприяє кращому сну.
6. Підбирайте зручне положення для сну. Пам'ятайте, що дотримання цих заходів не лише покращує якість відпочинку, а й підтримує фізичне та психологічне здоров'я в екстремальних ситуаціях. В умовах безпечного місця життя доречно дотримуватися основних гігієнічних правил сну: регулярний режим, комфортне спальне місце. Також досліджувати особисту техніку для релаксації та засинання: медитацію, йогу-нідра.

Консультуватись, якщо потрібно з фахівцями психологами і лікарями.

Зважаючи на особливості теперішнього часу,необхідно дотримуватися наступних порад:

1. Гнучкість підходу до сну. При перших сигналах відбія тривоги, коли можливо – дайте організму відпочити. Слідкуйте за балансом: не переоцінюючи потребу в нічному сні, але і не недооцінюючи його значення.
2. Прислуховування до потреб тіла. При наявності можливості – віддавайте перевагу повноцінному сну. В умовах тривалого стресу допускається короткі, але ефективні power-nap (15-30 хв) для підтримки продуктивності.

3. Медикаментозна допомога. Вживати заспокійливі препарати лише за рекомендацією лікарів. Використовувати їх з обережністю, враховуючи потенційні ризики та побічні ефекти.
4. Психологічна підтримка. Не можна недооцінювати роль психологічної допомоги в стресових ситуаціях. Активне спілкування з фахівцями допоможе для підтримання ментального здоров'я.

Висновки та рекомендації. Взагалі, це проблемне питання, яке потребує подальшого та більш глибокого вивчення. Важливо говорити про важливість сну та загального здорового способу життя, уникаючи догматизму. Орієнтуватися на індивідуальні потреби тіла і розуміння біологічних законів. У ці непрості часи особливе значення набуває увага до особистого благополуччя, бо не лише фізична витривалість, а й психологічна стійкість

- ключі до перемоги і подальшого життя. Необхідно пам'ятати: здорове існування – це інвестиція в майбутнє кожного українця та нашу країну.

Перелік використаних джерел Аболін Л.М. Психічні механізми емоційної стійкості людини/Л.М. Аболін. –К., 2015. Варданян Б.Х. Механізми саморегуляції емоційної стійкості/Б.Х. Варданян // Категорії, принципи та методи психології. Психологічні процеси. - К., 2014. Василюк Ф.Є. Психологія переживання/Ф.Є. Василюк. - К., 2013. Мільман В.Е. Стрес та особистісні чинники регуляції діяльності // Стрес та тривога у спорті. - К.: Фізкультура та спорт, 2013. Рутман Е.М. Чи треба тікати від стресу? / Е.М. Рутман. - К.: Фізкультура та спорт, 2013.

Неперервна математична освіта менеджерів морської галузі

Main Author: Олена Черкас
Position: доцент, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація У статті розглядаються сучасні вимоги до математичної освіти менеджерів морської галузі, що зумовлені глобальними змінами в економіці, технологіях та екології. Особливу увагу приділено практичному застосуванню математичних методів для вирішення завдань логістики, оптимізації маршрутів суден, аналізу даних та управління ризиками. Наголошується на необхідності освоєння сучасних цифрових технологій, таких як машинне навчання, геоінформаційні системи та блокчейн, для автоматизації процесів і підвищення ефективності галузі. Також підкреслюється важливість міждисциплінарного підходу, який включає інтеграцію математичних моделей з економічними та екологічними аспектами. У статті запропоновано рекомендації для навчальних закладів, студентів та роботодавців, які спрямовані на підвищення якості підготовки фахівців, що відповідають вимогам світового ринку.

Ключові слова: математична освіта, менеджери морської галузі, цифровізація, аналіз даних, оптимізація процесів

Abstract The article examines the modern requirements for mathematical education of maritime industry managers, driven by global changes in the

economy, technology, and ecology. Special attention is given to the practical application of mathematical methods for solving logistics tasks, optimizing vessel routes, data analysis, and risk management. The necessity of mastering modern digital technologies such as machine learning, geographic information systems, and blockchain for process automation and increasing industry efficiency is emphasized. The importance of an interdisciplinary approach, integrating mathematical models with economic and ecological factors, is also highlighted. The article provides recommendations for educational institutions, students, and employers aimed at improving the quality of training specialists who meet the requirements of the global market. **Keywords:** mathematical education, maritime industry managers, digitalization, data analysis, process optimization

Вступ. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій морська галузь стикається з новими викликами та вимогами, які потребують від її фахівців високої кваліфікації та здатності оперативно приймати рішення. Одним із найважливіших аспектів успішної діяльності є здатність аналізувати великі обсяги даних, прогнозувати можливі ризики та оптимізувати процеси. В цьому контексті неперервна математична освіта стає важливим інструментом для менеджерів морської галузі. Сучасні вимоги до математичної освіти менеджерів морської галузі обумовлені глобальними змінами в економіці, технологіях та екологічній політиці.

Неперервна освіта, яку часто називають навчанням протягом усього життя, є сферою, що привернула увагу багатьох учених у всьому світі: Eileen Scanlon (United Kingdom) [1], Ido Roll (Israel/Canada) [2], Нелля Ничкало (Україна) [3], та ін. Ці вчені, поряд з іншими, суттєво просунули

розуміння та впровадження неперервної освіти, підкреслюючи її значення для особистого та професійного розвитку в різних галузях.

Мета дослідження: визначення сучасних вимог до математичної освіти менеджерів морської галузі для підвищення їхньої професійної компетентності, адаптації до викликів цифровізації та глобалізації, а також ефективного вирішення галузевих завдань в умовах динамічно змінюваного середовища.

Основна частина. Морська галузь — це високо конкурентна сфера, де успіх залежить від здатності швидко адаптуватися до змін і приймати обґрунтовані рішення. Неперервна математична освіта допомагає менеджерам освоювати нові інструменти для покращення операційної ефективності. Це може включати алгоритми оптимізації запасів, управління ризиками, а також використання передових технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, які потребують глибоких математичних знань. Математичні методи та моделі є частиною роботи менеджерів в морській галузі. Без базових знань математики важко розуміти та використовувати алгоритми, які дозволяють приймати більш обґрунтовані та точні рішення. Розглянемо основні аспекти вимог до математичної освіти:

Практична спрямованість освіти. Сучасна математична освіта менеджерів морської галузі повинна бути орієнтована на вирішення конкретних завдань галузі, таких як оптимізація логістики вантажоперевезень, розрахунок маршрутів суден з урахуванням погодних умов, управління запасами та ресурсами, фінансове планування та управління ризиками. У процесі навчання необхідно розглядати реальні кейси.

Розвиток навичок обробки даних. У сучасному світі інформації набагато більше, ніж коли-небудь, і вміння працювати з великими даними (Big Data) стає важливою навичкою для менеджера. За допомогою математичних методів можна ефективно аналізувати та інтерпретувати інформацію, необхідну для прийняття рішень. Наприклад, застосування статистики, теорії ймовірності та оптимізації допомагає менеджерам у розрахунку ризиків, виборі найкращих маршрутів, оптимізації роботи портів та зниженні експлуатаційних витрат. Знання в галузі аналізу великих даних і використання інструментів, таких як Python, MATLAB та R, є необхідними для підвищення точності прогнозів попиту на вантажні перевезення та аналізу роботи судноплавних компаній. Важливим є вміння візуалізувати дані для представлення результатів математичного аналізу у зрозумілій формі.

Впровадження цифрових технологій. З розвитком технологій в морській галузі збільшується використання інноваційних рішень, таких як автоматизація процесів, системи управління суднами, а також інтеграція з глобальними інформаційними платформами. Математика лежить в основі всіх цих технологій, і для того, щоб залишатися конкурентоспроможними, менеджерам важливо бути в курсі останніх тенденцій та нововведень. Важливою частиною підготовки сучасних фахівців є використання програмного забезпечення (наприклад, AnyLogic, Simulink) для моделювання, автоматизації процесів, застосування геоінформаційних систем (ГІС) для розрахунку маршрутів та оптимізації.

Міждисциплінарний підхід. Інтеграція математичних методів з економічними, екологічними та управлінськими дисциплінами дозволяє враховувати комплексні завдання морської галузі.

Гнучкість та адаптивність освіти. Важливо навчати студентів адаптуватися до змін ринку, освоювати нові технології та враховувати міжнародні стандарти. Особливу увагу потрібно приділяти методам вирішення багатокритеріальних завдань, пов'язаних з вибором оптимальних рішень в умовах невизначеності та з урахуванням правових та екологічних обмежень при розрахунках. Розуміння основ теорії ігор дозволяє аналізувати конкуренцію на міжнародних ринках.

Екологічна обізнаність. Застосування математичних методів для мінімізації екологічного збитку стає однією з ключових задач галузі. Сюди відноситься розробка та оптимізація маршрутів з метою мінімізації викидів CO_2, застосування математичних моделей для моніторингу екологічних наслідків діяльності суден.

Відповідність вимогам цифрової економіки. Включення в освітній процес таких напрямків, як блокчейн- технології для оптимізації ланцюгів постачання та автоматизація портової інфраструктури, відповідає викликам сучасного світу.

Розвиток навичок командної роботи. У процесі навчання важливим є вміння інтерпретувати математичні результати та пояснювати їх фахівцям з інших галузей, а також робити презентації на основі математичного аналізу у зрозумілій формі, з використанням графіків, діаграм і інфографіки. Викладені нижче рекомендації допоможуть

покращити якість математичної освіти, зробивши її більш актуальною та такою, що відповідає вимогам сучасного ринку морської галузі.

Рекомендації освітнім установам:

- **Розробляти навчальні плани з урахуванням застосування математичних методів до реальних завдань морської галузі.**
- Включити в програму курси з аналізу даних, машинного навчання, цифровізації та геоінформаційних систем.
- Забезпечити студентам доступ до сучасного програмного забезпечення для моделювання та аналізу.

Рекомендації студентам та майбутнім фахівцям:

- **Освоювати цифрові інструменти для обробки даних та моделювання (Python, MATLAB, AnyLogic).**
- **Розвивати навички роботи в міждисциплінарних командах та вміння інтерпретувати результати математичного аналізу.**
- **Сфокусуватися на навчанні методів, які спрямовані на вирішення завдань в умовах невизначеності.**

Рекомендації роботодавцям та галузевим організаціям:

- **Інвестувати в програми підвищення кваліфікації, включаючи онлайн-курси та тренінги.**
- **Сприяти впровадженню екологічно сталих технологій та підтримувати екологічну освіту.**
- **Співпрацювати з освітніми установами для розробки навчальних програм, що відповідають вимогам галузі.**

Рекомендації науковим дослідникам:

- **Розробляти та адаптувати математичні моделі, що враховують міжнародні стандарти, цифровізацію та екологічні аспекти.**

- **Продовжувати дослідження в галузі інтеграції математичних методів та технологій автоматизації в морську галузь.**

Висновок. Неперервна математична освіта є найважливішою компонентою професійної підготовки менеджерів морської галузі. Навчання дозволяє не тільки вирішувати поточні завдання з високою ефективністю, але й адаптуватися до змінюваних умов ринку, швидко реагувати на виклики та знаходити нові шляхи для покращення показників компанії. В кінцевому підсумку це допомагає компанії бути більш конкурентоспроможною та успішною на міжнародній арені.

Перелік використаних джерел

1. Ferguson, Rebecca and Scanlon, Eileen (2024). Open Technology-Enhanced Learning. Journal of Interactive Media in Education (JIME), 2024(1) pp. 1–5. DOI: https://doi.org/10.5334/jime.870
2. I Roll, DM Russell, D Gašević (2018). Learning at Scale. International Journal of Artificial Intelligence in Education, 2018, 28 (4), pp. 471-477.
3. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: Монографія /За ред. І.А. Зязюна / Н.Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: проблеми, помилки, перспективи. – К.: Видавництво "Віпол", 2000. – 636

Управління сталим споживанням та поведінка споживачів при переході на рослинне харчування

Main Author: Людмила Миколаївна Баценко
Position: доцент
Affiliation: Сумський Національний Аграрний Університет
Country: Україна
Co-author: Галеніна Єкатерина Романівна маністрант, Сумський Національний Аграрний Університет

> **Language:** Ukrainian (українська, ukrainska)
> **Session:** Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація Актуальність роботи полягає у вивченні мотиваційних чинників, що спонукають споживачів обирати рослинну дієту, та поведінки споживачів у переході на рослинне харчування. Це досліджує внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на вибір споживачів, та роль екологічних, етичних і соціальних аспектів. Методологія включає аналіз популярності рослинного харчування з урахуванням мотивації до здоров’я, екологічної свідомості та соціальної відповідальності, а також дослідження стратегій впливу на споживчі звички через поведінкову економіку. Завдання дослідження включають аналіз ієрархії потреб Маслоу, вивчення мотиваційних чинників, дослідження взаємозв’язку між віком, здоров'ям і вибором дієти, а також оцінку ефективності застосування поведінкової економіки для просування рослинного харчування. Методика включає анкетування респондентів для вивчення мотиваційних чинників та використання статистичних методів і теорій для визначення впливу на споживчі звички. Висновки сприяють розробці стратегій для брендів, що стимулюють екологічно відповідальне харчування.

Ключові слова: управління сталим споживанням, поведінка споживача, рослинне харчування, мотиваційні чинники, бренд

Основний тест Дослідження в Україні також підтверджують важливість переходу до сталого споживання та виробництва в контексті Цілей сталого розвитку (ЦСР). Зокрема, Левківський (2020) аналізує вплив екологічних ініціатив на зміну споживчих звичок в Україні, наголошуючи

на необхідності посилення екологічної освіти серед населення. Бондаренко та ін. (2021) вказують на необхідність адаптації політики сталого розвитку до конкретних умов України, враховуючи її економічні та соціальні виклики. Крім того, Яценюк (2022) звертає увагу на роль місцевих громад у реалізації ініціатив сталого розвитку, зокрема програм енергозбереження та переробки відходів. У цьому контексті Україна має значний потенціал для досягнення ЦСР шляхом інтеграції зелених практик у повсякденну діяльність громадян і бізнесу.

Мета цього дослідження полягає у вивченні того, як поведінка споживачів може перейти від традиційних моделей споживання до сталого споживання, зокрема, через рослинне харчування як сталу поведінку, через дослідження мотиваційних чинників споживача. Завдяки своїм корисним для здоров'я, низьковуглецевим та екологічним перевагам рослинне харчування розглядається як важлива форма сталого споживання. Однак на поведінку споживачів впливають різні фактори, включаючи мотивацію, психологічні чинники, соціальні впливи та зовнішній контекст.

Ієрархія потреб Маслоу допомагає зрозуміти, чому споживачі обирають рослинну дієту, задовольняючи не лише фізіологічні потреби, а й потреби в самореалізації. Рослинна їжа розглядається як здорова та безпечна альтернатива, яка відповідає цінностям захисту навколишнього середовища та соціальної відповідальності, формуючи таким чином особисте самовираження. Споживачі з високою екологічною свідомістю все більше схиляються до сталого споживання, що відображає їх прагнення до соціальної відповідальності.

Вибір рослинної дієти також залежить від внутрішніх та зовнішніх мотиваційних чинників. Внутрішніми є свідомість здоров'я та екологічна свідомість, а зовнішніми — соціальний вплив та культурні тенденції, зокрема маркетинг брендів через соціальні мережі.

Споживачі орієнтовані на здоровий спосіб життя вибирають рослинну їжу через її корисність для здоров'я, зокрема для зниження ризику серцево-судинних захворювань і діабету.

Перехід від потреби до бажання є ключовим моментом у споживчій поведінці. Рослинні дієти не лише задовольняють харчові потреби, а й підтримують високі прагнення до здоров'я та екологічної відповідальності. Дослідження, проведене серед 37 респондентів, показало, що основною мотивацією для вибору рослинної дієти є поліпшення здоров'я, а також екологічні та етичні принципи.

Застосування теорії поведінкової економіки в просуванні рослинних дієт показує, що правильно спроектовані стимули можуть значно впливати на споживчі рішення. Використання екомаркувань і стандартних варіантів меню на основі рослинних продуктів може сприяти залученню споживачів до більш сталих харчових звичок. Архітектура вибору, як розміщення продуктів на полицях або використання зелених етикеток, зменшує бар'єри для вибору рослинної їжі, підвищуючи ймовірність її споживання. Це дозволяє брендам використовувати поведінкові теорії для мотивування споживачів до здорових та екологічно відповідальних рішень, сприяючи таким чином сталому споживанню.

Споживачі рослинного харчування створили субкультуру, в основі якої лежать цінності здоров'я та охорони довкілля. Згідно з теорією SHIFT, бренди можуть впливати на формування таких спільнот, посилюючи ідентичність споживачів і сприяючи інтеграції рослинної дієти в їхнє повсякденне життя (Dodds al, 1991). В Україні це активно підтримується через соціальні мережі, такі як Instagram, де популяризуються кампанії серед молоді, створюючи спільноти для обміну досвідом і підтримки здорового харчування.

Теорія SHIFT акцентує увагу на соціальному впливі та формуванні звичок як важливих аспектах зміни поведінки споживачів. Бренди, такі як Beyond Meat і Impossible Foods, активно сприяють створенню середовища для взаємної підтримки, організовуючи заходи, що допомагають споживачам обмінюватися досвідом та зміцнювати колективну ідентичність. В Україні популярними є "Веганські фестивалі", які сприяють поширенню екологічно відповідальних звичок.

Лідери громадської думки, що підтримують сталий розвиток і рослинне харчування, відіграють важливу роль у впливі на споживачів. Через соціальний вплив та емоційний резонанс вони стимулюють споживачів наслідувати екологічно чисті звички. Теорія SHIFT підкреслює важливість соціального тиску та авторитету, щоб підтримати рослинне харчування як здоровий і екологічно чистий спосіб життя, використовуючи соціальні мережі та організовуючи активності, що зміцнюють почуття причетності.

Рекомендації для управління сталим споживанням включають застосування поштовхових стратегій (nudge) для стимулювання переходу до рослинного харчування, зокрема через упаковку,

розташування товарів у магазинах та зміни в ціноутворенні. Теорія SHIFT допомагає брендам заохочувати правильний вибір і формувати емоційний резонанс через екологічну відповідальність і соціальну приналежність (Кравченко, 2021). Крім того, створення бренд-спільнот на платформах соціальних мереж дозволяє сформувати почуття приналежності серед споживачів, що активно підтримують екологічну відповідальність, через онлайн виклики, конкурси та кампанії, що просувають рослинне харчування. Дослідження підтверджує важливість переходу до сталого споживання та виробництва в Україні, що відповідає цілям сталого розвитку, зокрема через інтеграцію рослинного харчування як важливої частини сталого майбутнього. Вибір рослинної дієти мотивується не лише здоров'ям, але й екологічною відповідальністю, що вказує на зміну споживчих звичок в Україні, зокрема серед молоді, завдяки соціальним медіа та брендовим кампаніям. Мотиваційні чинники, такі як усвідомлене бажання зберегти здоров'я та сприяти збереженню навколишнього середовища, відіграють важливу роль у виборі рослинного харчування.

Теорія SHIFT демонструє, як соціальний вплив, формування звичок і підтримка спільнот можуть бути важливими факторами зміни поведінки споживачів. Бренди, які підтримують спільноти через соціальні мережі та організацію заходів, сприяють формуванню культурних практик, де рослинне харчування стає частиною повсякденного життя. Лідери думок також відіграють важливу роль у мотивації споживачів до сталого споживання через позитивний соціальний вплив та емоційний резонанс. Внутрішні мотиваційні чинники, такі як екологічна свідомість і турбота про здоров'я, часто поєднуються з зовнішніми чинниками,

зокрема соціальним впливом і культурними тенденціями, що сприяють зміні харчових звичок.

Застосування теорії поведінкової економіки в просуванні рослинних дієт вказує на ефективність використання стимулів, таких як екомаркування та стратегічне розміщення продуктів, що може значно вплинути на вибір споживачів, підвищуючи ймовірність прийняття здорових і екологічно відповідальних рішень. Мотиваційні чинники, зокрема бажання підтримувати соціальну відповідальність і змінювати власний спосіб життя на більш сталий, є основними в процесі формування нових харчових звичок серед споживачів. Всі ці фактори сприяють переходу до більш сталих харчових звичок і підвищенню соціальної відповідальності серед споживачів.

Перелік використаних джерел Бондаренко, С., Коваленко, М., & Олійник, Ю. (2021). Адаптація політик сталого розвитку до умов України. Сталий розвиток суспільства, 9(1), 23–30. Кравченко, В. (2021). "Моральна відповідальність у діяльності бренд- спільнот: український досвід". Журнал української соціології, 18(3), 123–138. Левківський, І. (2020). Вплив екологічних ініціатив на зміну звичок споживання в Україні. Економіка і управління, 25(3), 45–52. Яценюк, О. (2022). Роль місцевих громад у впровадженні ініціатив сталого розвитку: Енергозбереження та управління відходами. Український журнал екології, 11(4), 78– 86. Dodds, W. B., Monroe, K. B., & Grewal, D. (1991). Effects of price, brand, and store information on buyers' product evaluations. Journal of Marketing Research (JMR), 28(3), 307-319.

Інтеграція міжнародних виставок у стратегію міжнародного маркетингу для B2B-компаній

Main Author: Олена Радченко
Position: Доцент кафедри маркетингу
Affiliation: Національний авіаційний університет
Country: Україна
Co-author: Костянтин Лисенко здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Маркетинг» Національний авіаційний університет
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. В роботі пропонується вивчити питання участі у міжнародних виставках для організацій на ринку B2B. Участь у міжнародних виставках є одним із ефективних і націлених на досягнення поставленого результату інструментів маркетингової політики компаній. Фундаментальні зміни в бізнес-середовищі, а також активний розвиток цифрових технологій дозволили організаціям розглядати участь у виставках по-новому, де на перший план виходить важливість міжособистісного спілкування. У дослідженні представлено міжнародної огляд підходів до поняття виставки, проведено аналіз використання міжнародних виставок, надано рекомендації для виробничого підприємства щодо підготовки аналітичних звітів для підвищення ефективності виставкової діяльності як способу просування продукції на ринку B2B.

Ключові слова: міжнародна виставка, просування, маркетингова політика, бренд, B2B, реклама.

Мета. Дослідити значення участі організацій на ринку B2B у міжнародних виставках як ефективного інструменту маркетингової політики з урахуванням змінами трансформацій, викликаних цифрових технологій.

бізнес-середовища та розвитком

Виставкова діяльність є одним із затребуваних методів просування продукту компанії на міжнародні ринки. Після пандемії Covid-19, ізоляції, заборони на проведення масових заходів по всьому світу, затребуваність офлайн-презентацій, особистих зустрічей, можливості спілкування стає новою цінністю. Умови ведення бізнесу, що змінилися, дають змогу розглядати проведення виставок як актуальний, затребуваний спосіб просування на нові ринки, а можливості цифрових технологій збільшують результативність таких заходів. Важливим аспектом у використанні виставки залишається міжособистісне спілкування, зворотний зв'язок, особистий контакт із відвідувачами, учасниками заходу.

Термін F2F (face to face) активно використовується в контексті виставок і заходів, так генеральна директорка Центру Досліджень Виставкової Індустрії (CEIR) Кеті

Бреден заявляє: «Сила F2F-маркетингу на виставках B2B зберігається у світі, де домінують цифрові медіа. Причина проста: такий маркетинг допомагає досягати найнагальніших цілей у сфері маркетингу та продажів» [1].

Виставки допомагають вибудувати контакт зі споживачем та сприяють інтернаціоналізації бізнесу, що є суттєвою перевагою в актуальних

умовах. По- перше, події останніх трьох років у всіх секторах економіки та розвиток ринку

B2B створили умови жорсткої конкуренції. У цих умовах виробляти якісний продукт і пропонувати його покупцю недостатньо для успіху компанії та високих продажів. Виробникам необхідно знати, наскільки конкурентоспроможний їхній продукт на ринку. По-друге, саме виставки є ефективною платформою для обміну інформацією та побудови довгострокових ділових відносин між компаніями. Присутні представники індустрії формують для компанії можливість проведення маркетингових досліджень за допомогою інтерв'ю, оцінок від експертів галузі. У тематичній науковій літературі міжнародна виставкова діяльність зустрічається у напрямках: міжнародний менеджмент, міжнародний маркетинг, маркетинг та реклама. Міждисциплінарний підхід до цього поняття формує комплексність, міжнародна виставка з позиції концепції маркетингу розглядається як інструмент для продажу продукції, просування на нові ринки, комунікації з представниками галузі, цільовими аудиторіями, механізм формування сталої репутації та проведення маркетингового дослідження ринкової ситуації. Генеральний директор Асоціації німецьких торгових ярмарків (AUMA) Петер Невен вводить дефініцію «мультифункціональність» у розуміння суті міжнародної виставки, що відображає практичну значущість для організації [2]. У мультифункціональності міжнародних виставок автор представляє: комунікацію з потенційними клієнтами, потребу інформації, збутову функцію. Таким чином, міжнародну виставку слід розглядати для компанії як комплексний інструмент, як багатофункціональний спеціально організований захід, спрямований на

демонстрацію створених підприємствами- виробниками зразків товарів чи послуг для подальшого просування продукції на закордонні ринки.

За допомогою виставок здійснюється, створюються великі фінансові потоки, що, своєю чергою, дозволяє збільшувати доходи як окремих регіонів, і всієї країни.

Сучасна міжнародна виставкова діяльність сприятливо впливає на економічний розвиток країн, у яких вона здійснюється, відкриваючи нові можливості освоєння наукових розробок, зростання масштабів виробництва та науково- технічного прогресу, нарощування обсягів продажів [3]. Наприклад, Всесвітня виставка (Expo) – позиціонується як символ індустріалізації, що задає високі стандартні технічні та технологічні досягнення для всього світу, дозволяє країнам розвивати свою економіку, вирішувати питання розвитку мегаполісів, а також отримувати економічний ефект від її проведення. Так, прибуток від Expo-2010 у

Шанхаї склав близько 12 млрд. дол. США, Expo-2015 у Мілані принесла прибуток економіці Італії у розмірі 6.3 млрд. євро, а також гармонізацію гострих питань розвитку регіонального сільського господарства [4].

Керівники організації у опитуваннях за 2023 рік відзначають інтерес до участі у виставках, плануючи витратити на виставки на 70% більше, ніж роком раніше.

Основна цінність виставок для учасників – їхня багатофункціональність. Так, за даними глобальних опитувань, 90 % компаній визнають такі заходи найважливішим джерелом інформації, яка потрібна на прийняття рішень про закупівлі, а 82 % вважають їх найефективнішим способом

налагодження ділових контактів. При цьому демонстрація товарів на виставці в шість разів більше сприяє продажам, ніж будь-які інші засоби просування: понад 70% відвідувачів виставок заявляють про готовність здійснити покупку безпосередньо на заході або після його закінчення [4]. Таким чином, виставкова діяльність є як індикатором економічного розвитку, і його стимулом.

Виставкова діяльність супроводжує бізнес у міру його розвитку та розширення зон впливу. При виході на закордонні ринки участь у міжнародних виставках стає одним із можливих способів для побудови зовнішньоторговельних зв'язків.

Участь у виставці можлива не лише великим бізнесам, а й представникам малого та середнього підприємництва. Виставки ефективні для вирішення основних маркетингових завдань будь-якого підприємства, що дозволяють планувати та вимірювати результати роботи на виставці (таблиця 1).

№ з/ п	**Маркетингова задача**	**Показник, способи оцінки**
1.	Залучити нових клієнтів	Кількість нових клієнтів, CRM
2.	Підтримка контактів із існуючими клієнтами	Кількість проведених переговорів, CRM, актуалізація інформації у базі даних

№ з/ п	Маркетингова задача	Показник, способи оцінки
3.	Запуск нових продуктів	Кількість згадок у ЗМІ, прес-кліпінг, кількість запитів на нові продукти
4.	Збутова функція	Кількість заявок, лідів, продажів, динаміка продажів, динаміка вхідного трафіку, кол-трекінг, програма лояльності, CRM
5.	Підвищення рівня впізнаваності бренду	Кількість згадок у ЗМІ, соціальних мережах, запити на інтерв'ю, експертну оцінку. Видача брендованої сувенірної продукції
6.	Активізація PR	Кількість розсилок прес-релізів, прес-кліпінг, кількість згадок, постів у соціальних мережах, тематичних спільнотах

№ з/ п	Маркетингова задача	Показник, способи оцінки
7.	Підвищення лояльності	NPS, проведення опитувань
8.	Зміцнення корпоративної культури	Опитування, інтерв'ю, анкети

Сучасні міжнародні виставки мають багато різновидів та класифікацій, але найефективніші та найпопулярніші у B2B підприємств є галузеві та спеціалізовані [5]. На прикладі національного підприємства проведемо аналіз використання міжнародної тематичної виставки у маркетинговій політиці організації. Підприємство – регіональний постачальник пакувальних матеріалів біополімерів.

та виробник екологічних виготовленні пакувальних рішень

Компанія спеціалізується на для харчової та фармацевтичної промисловості. Вона активно розвивається та фокусується на пошуку нових клієнтів у сегменті B2B. Підприємство володіє сучасними виробничими ресурсами: дослідницька лабораторія з обладнанням для тестування нових матеріалів, включаючи біорозкладні та компостовані полімери; автоматизовані виробничі лінії для виготовлення пакувальних матеріалів різних форм і обсягів;

розроблені власні технології біополімерів, що відповідають європейським екологічним стандартам; логістична інфраструктура,

включаючи складські приміщення для зберігання готової продукції та сировини; клієнтоорієнтована команда менеджерів, яка працює в офісі з використанням передових CRM- систем для обслуговування клієнтів. Участь у міжнародних виставках розглядається керівництвом компанії як спосіб пошуку нових ринків збуту, підвищення впізнаваності, підвищення рівня конкурентоспроможності над ринком. Досвід участі у спеціалізованих виставках у компанії є, потрібна більш ретельна підготовка та формування аналітичної діяльності для підвищення ефективності, у тому числі на етапі планування та підготовки.

Основні рекомендації щодо планування участі у виставковій діяльності спрямовані на формування ключових показників ефективності для кожного напряму діяльності, позначення зон відповідальності персоналу. Так, наприклад, кількісні показники щодо нових контактів, кількості переговорів з потенційними партнерами, кількості поширених рекламних матеріалів, кількості заповнених анкет для співробітників на стенді компанії [6]. Таким чином формується перелік актуальної аналітичної інформації для використання (таблиця 2).

Таблиця 2 – Аналітична інформація для маркетолога за підсумками роботи на виставці

Характеристика	**Вид даних**
Зворотній зв'язок відвідувачів	Відгуки, коментарі, анкети
Характеристика відвідувачів	Соціально-демографічні
Співробітники	KPI

Характеристика	Вид даних
Стенд	Технічні дані, опис конфігурації, фото та відео звіт
Бюджет	Кошторис витрат, постатейний облік витрат
Економічна ефективність	Продажі, динаміка
Комунікаційна ефективність	Кількість згадок у ЗМІ, соціальних мережах

Висновки та рекомендації. Наприкінці доцільно провести узагальнення результатів всіх етапів аналізу, виходячи з яких і формується зведений річний звіт виставкової діяльності організації, у якому зазвичай включають і аналіз допущених помилок, і вироблення рекомендацій наступного планового періоду.

Отже, визначаючи ефективність участі у виставці, організація як коригує свою комунікаційну політику та оптимізує витрати, а й коригує, з результатів аналізу свою маркетингову політику. Маркетингова політика продукції виробничо- технічного призначення повинна включати участь у виставковій діяльності, адже саме вона дає можливість не тільки просунути товар на ринок, а й вивчити ринковий потенціал, конкурентів, а також інновації та тренди обраної галузі.

Оцінка ефективності служить важливим етапом у роботі над виставкою для зони організації, дозволяє визначити відповідальності

співробітників, підвищити залученість, підвищення економічної ефективності організації.

Виставкова діяльність має достатню кількість переваг та відкриває безліч можливостей для B2B підприємств.

Перелік використаних джерел:

1. Zolkiewski Judy. Business to Business Marketing: Relationships, networks and strategies by Nick Ellis Journal of Customer Behaviour. 2012. 11(4)

DOI:10.1362/147539212X13546197910073(date of access: 16.01.2025).

2. Горбаль Н.І., Дзюбина К.О., Моторнюк У.І. Трансформація маркетингових комунікацій українських підприємств в умовах кризи, глобалізації та євроінтеграції. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2017. №3. С. 96-110.

DOI:10.21272/mmi.2017.3-10 (дата звернення: 16.01.2025).

3. Messe Frankfurt – the marketing and service partner for trade fairs, congresses and other events. URL: **https://www.messefrankfurt.com/frankfurt/en.html** (date of access: 16.01.2025).

4. Кравченко, О., & Букорос, Є. (2021). Аналіз можливостей використання виставкової діяльності виробничими підприємствами України для просування ринках. Економіка продукції на міжнародних та суспільство, (27).

https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-14 (дата звернення: 16.01.2025).

5. UFI Global Barometer provides 2020 results and 2021 perspectives for the exhibition industry): data from the official web-site of the Global Association of the Exhibition

URL: https://www.ufi.org/mediarelease/ufi-global-barometer-provides-

Industry.

2020-results-and-2021-perspectives-for-the-exhibition-industry/(date

16.01.2025).

6. Trade Shows and Exhibitions of access:

by Country: Trade Fair Dates.

URL: https://www.tradefairdates.com/trade-shows-by-countries.php (date of access:

16.01.2025).

Оцінки індустріальної конкурентоспроможності України у контексті досягнення цілей сталого розвитку

Main Author: Оксана Собкевич
Position: професор, завідувач відділу
Affiliation: Національний інститут стратегічних досліджень
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Оцінено місця окремих країн світу у рейтингу індустріальної конкурентоспроможності (Competitive Industrial Performance Index - CIP), показники якого входять до Цілей сталого розвитку. Констатовано

погіршення позицій України у цьому рейтингу, визначено, що за аналізованими показниками вона значно відстає не тільки від світових лідерів індустріального розвитку, а й від колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи, а також країн Балтії. Розкрито чинники поглиблення технологічного відставання української економіки, спричиненого повномасштабною війною РФ проти

України. Запропоновано напрями зміцнення технологічного потенціалу промисловості України, що дозволить пришвидшити економічне відновлення на засадах структурної перебудови економіки з пріоритетним розвитком середньо- і високотехнологічних виробництв.

Summary. The places of some countries of the world in the Competitive Industrial

Performance Index (CIP) were identified. The indicators of this Index are included in the Goals of sustainable development. Letdown of Ukraine's position in this rating was noted. According to the analyzed indicators, it is far behind not only the world leaders in industrial development, but also the past socialist countries of Central and

Eastern Europe, as well as the Baltic countries. The deepening of the technological backwardness of the Ukrainian economy caused by the full-scale war of the Russian

Federation against Ukraine was determined. Directions for strengthening the technological potential of Ukraine's industry have been proposed, which will allow accelerate economic recovery on the basis of structural restructuring of the economy with priority development of medium and high-tech industries.
конкурентоспроможність,

Ключові слова. Індустріальна промисловість, технологічний потенціал, війна РФ проти України, Цілі сталого розвитку.

Мета. На основі аналізу конкурентоспроможності визначити потенціалу промисловості України показників індексу індустріальної напрями зміцнення технологічного для пришвидшення економічного відновлення на засадах структурної перебудови економіки.

Одним із вкрай негативних наслідків повномасштабної війни РФ на території

України є масштабна деіндустріалізація – у 2023 р. частка переробної промисловості у ВВП України становила 8 %, тоді як у довоєнному 2021 р. вона була на рівні 10,3 % (рис. 1).

25

23

21

19

17

15

13

11

9

7

5 2010 2011 2012 2013 2014 2015

Україна ЄС

2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023

Світ Океанія та Східна Азія

Рис. 1 Динаміка часток переробної промисловості у ВВП, % *

- Складено за [1]

За 2010-2023 рр. частка переробної промисловості у ВВП в Україні скоротилася на 5 в.п., що не відповідає світовій тенденції, – цей показник у світі загалом був стабільним і становив у середньому 15-16 % (у країнах ЄС – 15 %).

Світовим лідером за часткою переробної промисловості у ВВП у 2023 р. є

Ірландія (34 %), яка, починаючи з 60-х рр. XX ст., взяла курс на розвиток економіки, що ґрунтується на високих технологіях, цифровізації, підтримці освіти і науки. Важливу роль відіграло створене Агентство промислового розвитку, яке сприяло іноземним інвестиціям, субсидіям для багатьох фірм, підготовці кваліфікованих кадрів і видачі грантів на проведення досліджень і розробок [2]

У найближчих сусідів України – колишніх соціалістичних країнах – цей показник коливався від 17 до 21 % (у Чехії – 21 %, Словаччині – 22 %, Польщі – 16 %,

Угорщині – 17 %) – рис. 2. У країнах Балтії – Литві, Латвії, Естонії – він становив

14 %, 12 % і 13 % відповідно.

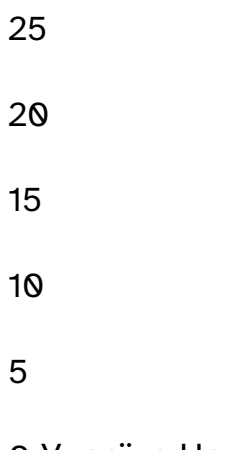

Рис. 2 Частка переробної промисловості у ВВП в окремих країнах у 2023 р., %

Частка переробної промисловості у ВВП є значно вищою в країнах південно- східної Азії і Тихоокеанського регіону, що засвідчує перехоплення ними промислового лідерства у європейських країн, США і Канади. У 2022 р. частка переробної промисловості у ВВП у Китаї була 27,7 %, Таїланді – 27 %, Кореї – 25,6

%, В'єтнамі – 24,8 %, Малайзії – 23,4 %, Сінгапурі – 20,5 %, Японії – 19,2 %, Індонезії

- 18,3 %.

У рейтингу індустріальної конкурентоспроможності (Competitive Industrial

Performance Index - CIP), який щороку складає ЮНІДО, Україна у 2022 р. посіла

82 сходинку (серед 153 країн), за рік вона погіршила свою позицію (у 2021 р. – 69 сходинка). Лідерами цього рейтингу є Німеччина, Китай, Ірландія, Корея,

Тайвань, США (рис. 3).

0,4

0,35

0,3

0,25

0,2

0,15

0,1

0,05

0 Німеччина (1) Китай (2) Ірландія (3) Республіка Корея (4) Тайвань (5) США (6) Швейцарія (7) Японія (8) Сінгапур (9) Нідерланди (10) Італія (11) Франція (12) Бельгія (13)

Рис. 3 Місця окремих країн конкурентоспроможності CIP, 2022 р. * * Складено за [3]

Австрія (14) Чехія (15) Швеція (16) Данія (17) Великобританія (18) Мексика (19) Малайзія (20) Канада (21) Іспанія (22) Польща (23) Туреччина (24) Фінляндія (25) Таїланд (26) ОАЕ (27) Угорщина (28) Словаччина (29) Ізраїль (30) Україна (82)

світу у рейтингу індустріальної конкурентоспроможності

Індекс індустріальної розглядає виробничий потенціал країни, інтенсивність індустріалізації та їхній вплив на світовий ринок як основні компоненти промислової ефективності. Показники CIP входять до

Цілей сталого розвитку - Цілі 9 «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям».

індустріальної

У країнах-лідерах рейтингу конкурентоспроможності

(56,5 створювалося понад половини

%) доданої вартості переробної промисловості (таблиця). Внесок України до світової доданої вартості переробної промисловості становив 0,08 %, а за такими показниками як додана вартість переробної промисловості і експорт переробної промисловості на душу населення (265 і 1075 дол. США відповідно) вона значно відстає не тільки від світових лідерів індустріального розвитку, а й від колишніх соціалістичних країн

Центральної та Східної Європи, а також країн Балтії.

Таблиця Окремі показники індустріальної конкурентоспроможності у деяких країнах світу *

Table in 2 parts, part 1

Країни/ Показники		**Внесок країни до світової доданої вартості переробної промисловості, %**	**Додана вартість переробної промисловості на душу населення , дол. США**	**Експорт переробної промисловості на душу населення , дол. США**
Країни-лідери CIP	Німеччина	4,9	8483	17591
	Китай	30,9	3145	2262
	Ірландія	1,2	35365	37455
	Корея	3,2	8819	11992
	США	16,3	7020	3118
Колишні соціалістичні країни ЦСЄ	Чехія	0,3	4824	20431
	Словаччина	0,1	3528	18229
	Польща	0,7	2530	7335
	Угорщина	0,2	2830	13192
Країни Балтії	Литва	0,07	3393	12813

Країни/ Показники		**Внесок країни до світової доданої вартості переробної промисловості, %**	**Додана вартість переробної промисловості на душу населення , дол. США**	**Експорт переробної промисловості на душу населення , дол. США**
	Латвія	0,03	2030	8262
	Естонія	0,03	2764	14477
Україна		0,08	265	1075

Table continued, part 2 of 2

Країни/ Показники		**Додана вартість середньо- і високотех нологічни х секторів у загальній доданій вартості переробної промисловості, %**	**Частка середньо- і високотех нологічни х секторів у загальному експорті переробної промисловості, %**
Країни- лідери CIP	Німеччина	60,6	72,2
	Китай	41,5	61,9
	Ірландія	54,4	61,6
	Корея	63,6	75,9
	США	44,1	62,3
Колишні соціалістич ні країни ЦСЄ	Чехія	51,3	70,1
	Словаччина	49,8	71,6
	Польща	32,9	53,4

Країни/ Показники		**Додана вартість середньо- і високотех нологічни х секторів у загальній доданій вартості переробної промисловості, %**	**Частка середньо- і високотех нологічни х секторів у загальному експорті переробної промисловості, %**
	Угорщина	54,6	76,1
Країни Балтії	Литва	32,5	45,6
	Латвія	25,2	40,9
	Естонія	29,5	46,9
Україна		28,3	32,2

- Складено за [3]

Додана вартість середньо- і високотехнологічних секторів у загальній доданій вартості переробної промисловості в Україні становила 28,3 %, що значно менше, ніж в аналізованих країнах, за винятком Польщі і країн Балтії, де значення цього показника були приблизно співставними з українським. Але при цьому балтійські країни і Польща демонструють

вищі показники часток середньо- і високотехнологічних секторів у загальному експорті переробної промисловості

(понад 40 %, у Польщі – 53,4 %), на відміну від України, де значення цього показника становило 32,2 %.

Повномасштабна війна РФ проти України призвела до поглиблення технологічного відставання української економіки. Зокрема, у 2023 р. понад третину товарного експорту (36,1 %) становила продукція сільського господарства (експорт груп 01-14 за УКТЗЕД), тоді як у довоєнному 2021 р. її частка була 24,8 %. Функціонування промисловості в умовах війни спровокувало зміни в її галузевій структурі. Пошкодження, руйнування та знищення вагомих обсягів активів базових галузей – металургійної, хімічної, машинобудівної промисловості – призвели до значного скорочення їхніх часток у структурі промисловості порівняно з довоєнним 2021 р. (за винятком машинобудування завдяки нарощуванню випуску продукції для ЗСУ, а також виробничих машин та обладнання). У І півр. 2024 р. частка металургійної галузі у структурі переробної промисловості становила 18 % (у 2021 р. – 29 %), хімічної – 4 % (у 2021 р. – 5 %). Частка машинобудування зросла за цей період з 9 % до 12 %.

Натомість збільшується питома вага низькотехнологічних виробництв харчової, легкої, деревообробної, меблевої галузей у структурі промисловості. Так, у І півр.

2024 р. частка харчової промисловості становила 40 % у структурі переробної галузі (а була – 31 %), легкої – 2 % (у 2021 р. – 1 %),

деревообробна залишилась незмінною на рівні 6 %, меблевої – 4 % (була 3 %).

Таким чином, загальна частка низькотехнологічних виробництв за цей період зросла з 41 % до 52 %. Така ситуація зумовлена як об'єктивними зовнішніми чинниками, пов'язаними з веденням бойових дій, що гальмує технологічні зрушення, так і цілою низкою внутрішніх системних проблем. До них належать, зокрема, недостатність інвестицій для модернізації промисловості, їх незадовільна структура у розрізі технологічності; низькі обсяги витрат на дослідження і розробки; занепад кадрового потенціалу розвитку промисловості на інноваційних і технологічних засадах; низький ступінь співробітництва підприємств у ланцюгах доданої вартості, недостатність замкнених циклів виробництва продукції вищих технологічних укладів.

Зміцнення

Висновки та рекомендації.

технологічного потенціалу промисловості України дозволить пришвидшити економічне відновлення на засадах структурної перебудови економіки з пріоритетним розвитком середньо- і високотехнологічних виробництв. Для цього необхідно: забезпечити державну підтримку трансферу технологій, що надасть підприємствам доступ до новітніх розробок і скоротить їхні витрати на одержання результату; здійснювати публічні закупівлі товарів, робіт і послуг з урахуванням рівня їх технологічності;

запровадити науково-технологічну експертизу інвестиційних проєктів на предмет наявності у таких проєктах сучасних техніко-технологічних рішень;

розглянути можливість внесення змін до Податкового кодексу України стосовно запровадження податкових пільг для підприємств промисловості, які інвестують кошти в основний капітал, а також стимулювання НДДКР; привести у відповідність до потреб роботодавців систему підготовки технічних та наукових працівників у галузях промисловості; пришвидшити розвиток кластерів у промисловості, у т. ч. інноваційних.

Перелік використаних джерел 1. added

Manufacturing, value

(% of GDP), URL:

https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS

2.

Уроки «кельтського тигра», URL: https://m.day.kyiv.ua/article/svitovi-dyskusiyi/uroky-keltskoho-tyhra 3. Competitive Industrial

Performance Index, URL:

https://stat.unido.org/data/table?dataset=cip

Цифрова трансформація вищої освіти: виклики та можливості

Main Author: Максим Ігорович Бєсєда
Position: аспірант кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки
Affiliation: Вінницький національний технічний університет

Country: Україна
Co-author: Кобилянський Олександр Володимирович професор, д. пед. н., завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У статті досліджено актуальні питання цифрової трансформації вищої освіти, її вплив на якість освітнього процесу та перспективи розвитку закладів вищої освіти в умовах глобальної цифровізації. Розглянуто сутність та ключові характеристики цифрової трансформації, її роль у модернізації системи вищої освіти та адаптації до потреб сучасного суспільства. Проаналізовано основні виклики, що постають перед ЗВО в процесі цифрової трансформації. Висвітлено широкі можливості, які відкриває цифрова трансформація для розвитку вищої освіти. У статті наголошується на тому, що успішна цифрова трансформація вищої освіти потребує комплексного підходу, який включає не тільки технічне забезпечення, але й зміну методології навчання, підвищення кваліфікації викладачів та створення сприятливого середовища для розвитку цифрових компетентностей у студентів.

Abstract. The article examines topical issues of digital transformation of higher education, its impact on the quality of the educational process and prospects for the development of higher education institutions in the context of global digitalisation. The essence and key characteristics of digital transformation, its role in modernising the higher education system and adapting to the needs of modern society are considered. The main challenges facing higher education

institutions in the process of digital transformation are analysed. The article highlights the wide opportunities offered by digital transformation for the development of higher education. The article emphasises that successful digital transformation of higher education requires a comprehensive approach, which includes not only technical support, but also changes in teaching methodology, professional development of teachers and creation of a favourable environment for the development of digital competencies in students.

Ключові слова: цифрова трансформація, вища освіта, інновації, дистанційне навчання, онлайн-навчання, освітній процес, вдосконалення освітнього середовища.

Метою дослідження є аналіз основних викликів та можливостей цифрової трансформації вищої освіти, а також її вплив на вдосконалення освітнього процесу.

Основний текст. У сучасному світі цифрові технології кардинально змінюють усі сфери життя, і вища освіта не є винятком. Традиційні методи навчання поступово поступаються місцем інноваційним підходам, які базуються на використанні цифрових платформ, штучного інтелекту та аналітики великих даних. Цифровізація відкриває нові можливості для доступності освіти, персоналізації навчального процесу та підвищення ефективності управління навчальними закладами. Однак ці зміни супроводжуються серйозними викликами, серед яких – технологічна нерівність, необхідність адаптації викладачів до нових методів навчання, забезпечення кібербезпеки та збереження академічної доброчесності. Баланс між традиційними освітніми цінностями та цифровими інноваціями стає ключовим завданням для університетів у всьому світі. Над цією проблемою працює низка

науковців. Так, зокрема, С. Дембіцька [5] досліджує психологічні аспекти використання штучного інтелекту у вищій освіті. У публікаціях [6-8] визначено основні проблеми, які виникли в процесі цифровізації вищої освіти та окреслено можливі шляхи їх подолання. Дослідження [1; 4] акцентують увагу на методах забезпечення ефективності дистанційного навчання, а дослідження [2; 6] – на необхідності побудови інноваційного освітнього цифрового середовища.

Цифрова трансформація освіти відкриває перед усіма учасниками освітнього процесу нові можливості. Розглянемо детальніше ключові переваги. Зокрема, для здобувачів ці можливості сприяють їхньому особистому та професійному розвитку:

1. Індивідуалізація навчання. Цифрові платформи та інструменти дозволяють адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб та темпу кожного студента. За допомогою аналізу даних про успішність та навчальні уподобання, студенти можуть отримувати персоналізовані рекомендації щодо вибору курсів, ресурсів та методів навчання, а можливість вибору оптимального формату навчання (онлайн, офлайн, змішаний) сприяє створенню комфортних умов для навчання.
2. Забезпечення доступності освіти. Цифрові технології знімають географічні обмеження та роблять освіту доступною для студентів з будь-якого куточку світу, а цифрові платформи забезпечують доступ до навчальних матеріалів для студентів з особливими потребами, зокрема, завдяки спеціальним програмам та інструментам.

3. Можливість співпраці з однолітками з усього світу. Цифрові платформи дозволяють студентам спілкуватися та співпрацювати з однолітками з різних країн та культур. Участь у міжнародних проектах та обмін знаннями сприяє розширенню світогляду та розвитку міжкультурної компетентності, а спільне навчання та виконання завдань сприяє розвитку навичок командної роботи та лідерства.
4. Поява інноваційних форм навчання. Цифрові технології відкривають доступ до новітніх форм навчання, таких як гейміфікація, віртуальна реальність та штучний інтелект. Використання інтерактивних інструментів та мультимедійних ресурсів робить навчання більш цікавим та захоплюючим.
5. Економія часу та ресурсів. Цифрові технології дозволяють студентам заощаджувати час та кошти на дорогу до навчального закладу та проживання, а також створює можливість навчатися дистанційно дозволяє поєднувати навчання з роботою або іншими видами діяльності. Крім того, доступ до електронних підручників та навчальних матеріалів є більш економічно вигідним, ніж придбання друкованих видань.
6. Сприяння розвитку самостійності та відповідальності. Навчання в цифровому форматі вимагає від студентів більшої самостійності, організованості та відповідальності за власний навчальний процес, оскільки студенти вчаться самостійно планувати свій час, ставити цілі та досягати їх за допомогою цифрових інструментів. Розвиток цих якостей є важливим для успіху не тільки в навчанні, але й у

подальшій професійній діяльності в умовах динамічного професійного середовища.

Для викладачів цифрова трансформація освіти створює безліч можливостей для вдосконалення своєї професійної діяльності, роблячи її більш ефективною, цікавою та сучасною, зокрема:

1. Вдосконалення методів навчання. Цифрові інструменти дозволяють зробити навчання більш інтерактивним та залучити студентів до активної участі в освітньому процесі. Використання мультимедійних ресурсів, таких як відео, аудіо, інтерактивні презентації, дозволяє зробити навчальний матеріал більш наочним та зрозумілим, а цифрові платформи дозволяють адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб та темпу кожного студента.
2. Наявність ефективних інструментів для створення навчальних матеріалів. Викладачі можуть створювати власні онлайн- курси, інтерактивні завдання та тести за допомогою спеціальних платформ. Програми для створення відео, аудіо та графічних матеріалів дозволяють зробити навчальний контент більш цікавим та професійним. Доступ до хмарних сховищ дозволяє зберігати та обмінюватися навчальними матеріалами з колегами та студентами, а використання платформ для спільної роботи дозволяють створювати навчальні матеріали разом зі студентами або іншими викладачами.
3. Значні можливості для професійного розвитку, оскільки цифрові технології дозволяють брати участь у міжнародних конференціях та стажуваннях, обмінюватися досвідом з колегами з усього світу.

Електронні бібліотеки та бази даних надають доступ до найновіших наукових досліджень та публікацій, а онлайн-спільноти дозволяють спілкуватися з колегами, обмінюватися ідеями та отримувати підтримку.

4. Автоматизація рутинних завдань. Платформи LMS дозволяють автоматизувати такі завдання, як перевірка завдань, виставлення оцінок, облік відвідуваності тощо. Спеціальні програми дозволяють швидко та легко створювати тести та опитування для студентів. Електронна пошта та месенджери дозволяють швидко та ефективно інформувати студентів про зміни в розкладі, важливі події тощо. Для ЗВО цифрова трансформація відкриває безліч можливостей для розвитку, модернізації та підвищення ефективності своєї діяльності, зокрема: 1. Розширення доступу до освіти, адже цифрові технології дозволяють університетам пропонувати свої освітні програми в онлайн-форматі, що робить їх доступними для студентів з усього світу, незалежно від їх місця проживання. Цифрові платформи можуть бути адаптовані для потреб студентів з різними формами інвалідності, забезпечуючи їм рівні можливості для отримання освіти. 2. Модернізація освітнього процесу за рахунок впровадження інтерактивних методів навчання, персоналізації навчання, розвиток цифрових компетенцій та динамічного оновлення навчальних матеріалів. 3. Підвищення ефективності управління. Цифрові системи дозволяють автоматизувати такі завдання, як облік студентів, ведення документації, складання розкладу тощо, що звільняє час для більш важливих завдань. З’являється можливість збирати та аналізувати дані про успішність

студентів, ефективність навчальних програм, затребуваність спеціальностей тощо, що допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку університету. 4. Розвиток наукової діяльності. Цифрові бібліотеки та бази даних надають доступ до найновіших наукових досліджень та публікацій з усього світу. Цифрові платформи дозволяють науковцям з різних університетів та країн спільно працювати над проектами, обмінюватися досвідом та публікувати результати своїх досліджень, а також організовувати та проводити наукові заходи в онлайн-форматі, що розширює аудиторію та зменшує витрати на їх проведення.

5. Розширені можливості для міжнародної співпраці. Цифрові технології дозволяють організовувати та проводити обмін студентами та викладачами з університетами-партнерами з різних країн. Університети можуть розробляти та реалізовувати спільні освітні програми з іноземними партнерами, що сприяє підвищенню якості освіти та міжнародній мобільності студентів. : Цифрові платформи дозволяють університетам брати участь у міжнародних наукових та освітніх проектах, залучаючи студентів та викладачів до вирішення глобальних проблем. Цифрова трансформація освіти є важливим кроком до створення більш доступного, індивідуалізованого та ефективного навчального процесу. Використання цифрових технологій сприяє розвитку ключових компетенцій, необхідних для успіху в сучасному світі, та готує студентів до майбутніх викликів.

Висновки та рекомендації. Цифрова трансформація вищої освіти є неминучим процесом, що відкриває значні можливості для покращення освітнього процесу, підвищення доступності знань та індивідуалізації

освіти. Використання цифрових технологій сприяє інтерактивному та гнучкому навчанню, полегшує доступ до навчальних матеріалів і створює нові формати комунікації між викладачами та студентами. Водночас цей процес супроводжується низкою викликів, зокрема необхідністю підвищення цифрової компетентності викладачів і студентів, забезпечення кібербезпеки, а також подолання цифрової нерівності. Для успішної трансформації вищої освіти в контексті цифровізації суспільства необхідно: Забезпечити розвиток цифрової компетентності усіх учасників освітнього процесу. Зокрема, це передбачає розробку та впровадження програми навчання для викладачів і студентів, які допоможуть їм ефективно використовувати цифрові технології.

Сворення відповідної цифрової інфраструктури. До цього напрямку відносимо забезпечення доступу до швидкісного інтернету, сучасних навчальних платформ і технологічних рішень у ЗВО. Забезпечення академічної доброчесності шляхом розробки ефективних механізмів перевірки знань та запобігання плагіату в умовах онлайн-навчання, написання наукових та кваліфікаційних робіт тощо. Адаптація освітніх програм до потреб цифрової економіки, насамперед впровадження змішаних і дистанційних форм навчання. Забезпечення кібербезпеки шляхом розробки надійних систем захисту персональних даних та навчальних платформ від кібератак. Налагодження ефективної співпраці з бізнесом, зокрема залучення IT- компаній до розробки інноваційних освітніх рішень та інтеграції практико-орієнтованого навчання у ЗВО. Таким чином, успішна цифрова трансформація вищої освіти потребує комплексного підходу, що поєднує технологічні інновації, освітні

реформи та розвиток цифрової культури. Це дозволить підготувати випускників до вимог сучасного ринку праці та сприятиме сталому розвитку освітньої системи.

Перелік використаних джерел Dembitska S., Kuzmenko O., Savchenko I., Demianenko V., Hanna S. Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 901. Springer, Cham, 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 53022-7_34 Kuzmenko O., Dembitska S., Miastkovska M., Savchenko I., Demianenko V. Onto-oriented Information Systems for Teaching Physics and Technical Disciplines by STEM-environment. International Journal of Engineering Pedagogy. 2023. № 13 (2). Pp. 139-146. DOI: 10.3991/ijep.v13i2.36245 Kuzmenko O., Rostoka M., Dembitska S., Topolnik Y., Miastkovska M. Innovative and Scientific ECO Environment: Integration of Teaching Information and Communication Technologies and Physics. Lecture Notes in Networks and Systems, 2022.

Pp. 29-36. DOI: 10.1007/978-3-030- 93907-6_4 Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 51979-6_21 Дембіцька С.В. Сугерування штучним інтелектом вибору індивідуальної освітньої траєкторії: психологічний аспект. Наукові записки Малої академії наук України. 2024. № 3 (31). С.13-20. http://doi.org/10.51707/2618-0529- 2024-31-02 Дембіцька С.В., Кобилянська

I. M. Інноваційні технології дистанційного навчання в закладах вищої освіти Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. 2021. Вип. 60. С. 388–399. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М. Вдосконалення професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м.

Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. с.347-348 Дембіцька С.В., Кобилянський О. В., Пугач С. С. Шостацька М. О.,

Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с.

Застосування методів соціальної інженерії в цифровому середовищі

Main Author: Олексій Володимирович Жмурко
Position: аспірант кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки
Affiliation: Вінницький національний технічний університет
Country: Україна
Co-author: Кобилянський Олександр Володимирович, професор, д. пед. н., завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Досліджується актуальна проблема застосування методів соціальної інженерії в сучасному цифровому середовищі. Розглянуто сутність соціальної інженерії як маніпулятивного впливу на людей з метою отримання бажаної інформації або спонукання до певних дій. Проаналізовано основні методи та прийоми соціальної інженерії, які використовуються зловмисниками в цифровому просторі, зокрема підміна особистості, використання психологічних факторів (довіра, страх, жадібність, цікавість) тощо. Визначено, що недостатня обізнаність користувачів про загрози кібербезпеки, легковажне ставлення до захисту персональних даних, використання слабких паролів та відсутність двофакторної аутентифікації є основними факторами, що підвищують ризик стати жертвою соціальної інженерії. На основі проведеного аналізу запропоновано шляхи протидії соціальній інженерії здобувачів ЗВО в цифровому середовищі, зокрема підвищення рівня обізнаності користувачів про загрози кібербезпеки та методи соціальної інженерії; розвиток критичного мислення та навичок аналізу інформації; розвиток навичок безпечної комунікації в цифровому середовищі. Підкреслюється, що ефективна протидія соціальній інженерії в цифровому середовищі потребує комплексного підходу, який включає освітні, технічні та організаційні заходи.

Abstract. The article examines the topical issue of applying social engineering methods in the modern digital environment. The article considers the essence of social engineering as a manipulative influence on people in order to obtain the desired information or to encourage them to take certain actions. The author analyses the main methods and techniques of social engineering used by attackers in the digital space, in particular, identity substitution, use of

psychological factors (trust, fear, greed, curiosity), etc. It is determined that the lack of awareness of users about cybersecurity threats, careless attitude to personal data protection, the use of weak passwords and the lack of two- factor authentication are the main factors that increase the risk of becoming a victim of social engineering. Based on the analysis, the author suggests ways to counteract social engineering of university students in the digital environment, including raising users' awareness of cybersecurity threats and social engineering methods; developing critical thinking and information analysis skills; developing safe communication skills in the digital environment. It is emphasised that effective counteraction to social engineering in the digital environment requires a comprehensive approach that includes educational, technical and organisational measures.

Ключові слова: соціальна інженерія, цифрове середовище, кібербезпека, інформаційна безпека, методи протидії, освітній процес, вдосконалення освітнього середовища.

Метою публікації є аналіз основних методів соціальної інженерії, що застосовуються в цифровому середовищі, визначення їх наслідків та розробка рекомендацій щодо формування уявлень здобувачів про ефективні способи захисту від подібних загроз.

Основний текст. У сучасному цифровому світі, де інформаційні технології стали невід’ємною частиною повсякденного життя, питання кібербезпеки набуває особливої актуальності. Однією з найбільш небезпечних загроз у цій сфері є соціальна інженерія – методи маніпуляції, спрямовані на отримання конфіденційної інформації, злам систем безпеки та шахрайські дії. Соціальна інженерія базується не на технічних недоліках цифрових технологій, а на людському факторі –

довірливості, необережності та психологічних особливостях користувачів. Шахраї використовують різні прийоми з метою обману жертви та отримання доступу до її особистих даних, фінансових ресурсів або корпоративної інформації.

Соціальна інженерія являє собою метод маніпулятивного впливу на людську поведінку з метою спонукання до вчинення певних дій, надання інформації або отримання дозволу на реалізацію конкретних операцій. У сучасному світі соціальна інженерія набуває особливої значущості, оскільки вона надає можливість впливати на поведінку та дії людей [7]. Проте, цей вплив має подвійний характер. З одного боку, соціальна інженерія може слугувати інструментом для розвитку бізнесу та політичної діяльності, сприяючи збільшенню обсягів продажів, оптимізації взаємодії між співробітниками та клієнтами. З іншого боку, вона може бути використана для здійснення кібератак на корпоративні мережі, отримання конфіденційної інформації, викрадення фінансових ресурсів та знищення даних. У науковому контексті соціальна інженерія розглядається як метод маніпулятивного впливу на людську психіку з метою досягнення бажаного результату. Цей метод ґрунтується на використанні психологічних прийомів, таких як викликання довіри, використання страху, створення ілюзії ідентичності або спотворення фактів. У сфері кібербезпеки соціальна інженерія є серйозною загрозою, оскільки вона може бути спрямована на отримання доступу до інформаційних систем та даних, що зберігаються в них.

Важливо зазначити, що ефективність соціальної інженерії часто залежить від рівня обізнаності людей про методи, які використовуються зловмисниками. Тому, підвищення рівня цифрової компетентності

населення є важливим фактором протидії соціальній інженерії. Зокрема, вважаємо за необхідне зосередити увагу на розробці заходів щодо формування у здобувачів освіти уявлень про ефективні способи захисту від подібних загроз. Зазначене є досить актуальним, що підтверджується низкою дотичних публікацій, в яких акцентується увага на необхідності забезпечення безпеки користувачів у цифровому середовищі [1-3; 6; 8].

Освіта та обізнаність є критично важливими факторами успішної протидії соціальній інженерії. Систематичне вивчення методів і технік, що використовуються зловмисниками, сприяє своєчасному виявленню потенційно небезпечних атак та мінімізації негативних наслідків. Навчання користувачів щодо потенційних загроз та принципів їх ідентифікації є першочерговим кроком до підвищення рівня кібернетичної безпеки [4]. Застосування надійних паролів та багатофакторної аутентифікації є ще одним ефективним механізмом запобігання соціальній інженерії. Використання унікальних та складних паролів для кожного облікового запису ускладнює несанкціонований доступ. Додатковий рівень захисту досягається за допомогою багатофакторної аутентифікації, яка передбачає обов’язкове підтвердження особистості користувача шляхом використання додаткового фактора, наприклад, введення одноразового коду, отриманого на мобільний пристрій. Однак найефективнішим засобом протидії стратегіям соціальної інженерії є систематична та періодична освіта. Забезпечуючи регулярне навчання з питань безпеки та наголошуючи на необхідності пильності та обережності щодо підозрілої поведінки, організації можуть перетворити свій найбільш вразливий

елемент на фактор підвищеної стійкості [5, с.16]. Ключовим аспектом є усвідомлення здобувачами важливості захисту конфіденційної інформації та розуміння методів, які можуть бути використані зловмисниками для досягнення своїх цілей. Підвищення рівня обізнаності сприяє формуванню знань про різноманітні вектори атак та розвиває здатність розрізняти цілеспрямовані та випадкові загрози. Студенти мають усвідомити, що зловмисник, вдаючись до методів соціальної інженерії, буде використовуватиме маніпулятивні техніки, щоб досягти бажаного результату.

Серед ефективних інструментів, які можуть бути використані у ЗВО для формування усвідомлення принципів протидії соціальній інженерії, бачимо такі: розробка та проведення інтерактивних тренінгів з використанням практичних завдань, моделювання ситуацій та аналізу реальних кейсів; створення відповідних навчальних матеріалів (відеоролики, інфографіка, пам’ятки), що пояснюють основні принципи соціальної інженерії та методи протидії; регулярне оновлення програм навчальних дисциплін з урахуванням нових методів та технік, які використовують зловмисники для інформування здобувачів про найпоширеніші схеми соціальної інженерії; пояснення принципів психологічного впливу: на яких ґрунтуються методи соціальної інженерії (довіра, страх, жадібність, цікавість); відпрацювання навичок критичного мислення та аналізу інформації; розвиток навичок комунікації здобувачів, зокрема вміння ввічливо відмовляти на підозрілі прохання та ставити уточнюючі питання. Важливо зазначити, що навчання протидії соціальній інженерії має бути комплексним та

безперервним. Тільки так можна досягти високого рівня захисту від цього виду загроз.

Висновки та рекомендації. Соціальна інженерія є одним із найнебезпечніших методів кіберзлочинності, оскільки вона базується на використанні людського фактору, а не на технічних недоліках цифрових технологій. Основними наслідками соціальної інженерії є витік конфіденційних даних, фінансові втрати, компрометація корпоративної інформації та загроза цифровій безпеці як окремих осіб, так і організацій. Для мінімізації ризиків, пов'язаних із соціальною інженерією, необхідно впроваджувати комплексні заходи безпеки, зокрема: підвищення цифрової компетентності здобувачів шляхом організації та проведення тренінгів, навчальних курсів і кампаній з інформування про методи соціальної інженерії та способи їх розпізнавання; використання багаторівневої аутентифікації – впровадження двофакторної або багатофакторної аутентифікації для захисту облікових записів та критично важливих даних; формування навичок перевірки джерел інформації, таких як електронні листи, посилання, телефонні дзвінки та повідомлення, що можуть бути спробами маніпуляції; розробка та впровадження ефективних політик кібербезпеки у ЗВО, зокрема створення внутрішніх нормативних документів, що регламентують дії у разі підозрілих запитів або атак соціальних інженерів. Таким чином, боротьба із соціальною інженерією потребує поєднання технологічних заходів і підвищення обізнаності користувачів. Лише комплексний підхід дозволить ефективно протидіяти цифровим загрозам та захистити персональні й корпоративні дані від шахрайських дій.

Перелік використаних джерел Dembitska S, Kobylianska I, Kobylianskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. Professional Pedagogics. 2023. № 1(26). Pp. 110-121. https://doi.org/10.32835/2707- 3092.2023.26.110-121 Dembitska S., Kuzmenko O., Savchenko I., Demianenko V., Hanna S. Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 901. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3- 031-53022-7_34 Kuzmenko, O., Dembitska, S., Miastkovska, M., Savchenko, I., Demianenko, V. Onto-oriented Information Systems for Teaching Physics and Technical Disciplines by

STEM-environment. International Journal of Engineering Pedagogy. 2023. № 13 (2). Pp. 139-146. DOI: 10.3991/ijep.v13i2.36245 Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 51979-6_21 Дембіцька С.В. Сугерування штучним інтелектом вибору індивідуальної освітньої траєкторії: психологічний аспект. Наукові записки Малої академії наук України. 2024. № 3 (31). С.13-20. http://doi.org/10.51707/2618-0529- 2024-31-02 Дембіцька С.В., Кобилянська І. М. Інноваційні технології дистанційного навчання в закладах вищої освіти Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання

у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. 2021. Вип. 60. С. 388–399. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М., Пугач С.С. Вдосконалення організації самостійної роботи студентів ЗВО за умов дистанційного формату навчання. Науковий вісник МДУ. Серія «Педагогіка та психологія». 2020. Том 6, № 2. С. 9–19.

Дембіцька С.В., Кобилянська І.М. Вдосконалення професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. с.347-348

Гендерний аспект стратегічного планування у ЗВО

Main Author: Ірина Андріївна Гнатів
Position: здобувач, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії
Affiliation: Вінницький національний технічний університет
Country: Україна
Co-author: Дембіцька Софія Віталіївна, професор, д.пед.н., професор кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Проаналізовано можливості інтеграції гендерних аспектів в стратегічне планування закладів вищої освіти. Проаналізовано сучасний стан гендерної рівності у ЗВО, з’ясовано існуючі бар’єри та запропоновано практичні рекомендації для створення гендерно рівного та інклюзивного освітнього середовища вищої школи. Наголошено на

необхідності розробки гендерної політики, проведення тренінгів з гендерної чутливості, створення механізмів моніторингу та оцінки досягнення гендерної рівності.

Abstract. The article analyses the possibilities of integrating gender aspects into the strategic planning of higher education institutions. The current state of gender equality in higher education institutions is analysed, existing barriers are identified, and practical recommendations for creating a gender-equal and inclusive educational environment in higher education are proposed. The need to develop a gender policy, conduct gender sensitivity trainings, and create mechanisms for monitoring and evaluating gender equality is emphasised.

Ключові слова: гендерна рівність, вища освіта, стратегічне планування, гендерний аналіз, університет, гендерна політика.

Метою публікації є аналіз значення гендерного аспекту у стратегічному плануванні ЗВО, його основні принципи та механізми реалізації, а також перспективи інтеграції гендерної політики в освітню сферу.

Основний текст. У закладах вищої освіти стратегічне планування відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку, конкурентоспроможності та ефективного управління, зокрема в контексті глобалізації суспільства. Одним із важливих аспектів цього процесу є врахування гендерних підходів, які сприяють створенню інклюзивного академічного середовища, рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу та розвитку гендерно чутливих управлінських стратегій.

Гендерний аспект стратегічного планування у ЗВО включає як забезпечення рівного доступу до освіти та професійного розвитку, так і формування політики, спрямованої на подолання дискримінації та упереджень. Впровадження гендерно орієнтованих підходів дозволяє не лише відповідати міжнародним стандартам академічної доброчесності та соціальної справедливості, а й підвищувати ефективність освітньої діяльності та репутацію закладу вищої освіти. Окремі питання в цьому напрямку розглянуті нами у публікаціях [1-5].

Стратегічне планування – це процес визначення довгострокових цілей організації, розробки шляхів їх досягнення та мобілізації ресурсів для реалізації цих планів. Це своєрідна «дорожня карта» для розвитку організації. Питання стратегічного планування у ЗВО досліджували О. Черниш [7], О. Марухленко [6] та інші. Науковцями проведено комплексний аналіз сучасних підходів до стратегічного управління у вищих навчальних закладах, на основі теоретичних засад та методологічних принципів сформульовано концептуальні засади розроблення стратегії розвитку закладу вищої освіт тощо. Однак, гендерна перспектива передбачає аналіз того, як різні соціальні, економічні та політичні процеси впливають на жінок і чоловіків по-різному. В контексті стратегічного планування це означає врахування гендерних відмінностей, стереотипів та упереджень при розробці та реалізації стратегій. Вважаємо, що у цьому напрямку актуальними питаннями, які вимагають розгляду є такі:

Гендерний аналіз у ЗВО. Зокрема, в рамках цього напряму необхідно провести всебічний аналіз гендерної структури організації. Це передбачає збір та аналіз кількісних та якісних даних щодо

представленості жінок і чоловіків на різних рівнях управління, в різних структурних підрозділах, а також їхню залученість до прийняття рішень. Крім того, важливо дослідити гендерні розриви в оплаті праці, можливостях для професійного розвитку та кар'єрного зростання, а також у доступі до ресурсів, таких як навчання, менторство та мережу контактів. Для виявлення причин цих розривів необхідно провести глибокий аналіз соціальних, культурних та інституційних факторів, які впливають на гендерну рівність в організації.

Формулювання цілей стратегічного планування у ЗВО з урахуванням гендерного аспекту. Наступним критичним кроком є формулювання чітких цілей, спрямованих на досягнення гендерної рівності в організації. Ці цілі мають бути конкретними, досяжними, релевантними та обмеженими у часі. Для оцінки прогресу необхідно розробити систему індикаторів, що включатимуть як кількісні показники (наприклад, частка жінок на керівних посадах, співвідношення заробітних плат жінок і чоловіків), так і якісні (рівень задоволеності працівників рівністю можливостей, наявність політик, що сприяють гендерній рівності).

Розробка стратегій стратегічного планування у ЗВО з урахуванням гендерного аспекту. Зокрема, це передбачає розробку комплексу заходів, які враховують специфічні потреби та інтереси як жінок, так і чоловіків. Для забезпечення інклюзивності процесу розробки стратегій необхідно залучати представників різних гендерів, а також різноманітних соціальних груп, таких як працівники різного віку, з різним рівнем освіти та досвіду роботи, що допоможе забезпечити більш всебічний підхід та уникнути упередженості. Реалізація та

моніторинг. Цей етап передбачає систематичний моніторинг виконання стратегічних цілей у контексті гендерної рівності. Регулярний збір та аналіз даних дозволять оцінити ефективність впроваджених заходів та виявити будь-які відхилення від запланованого курсу. За результатами моніторингу необхідно здійснювати корегування стратегії, вносячи необхідні зміни для досягнення кращих результатів та адаптації до нових умов. **Висновки та рекомендації.** Таким чином, гендерний аспект стратегічного планування у закладах вищої освіти є важливим інструментом забезпечення рівних можливостей та створення інклюзивного освітнього середовища. Врахування гендерних підходів у стратегічному управлінні сприяє підвищенню якості освіти, розвитку академічної доброчесності та покращенню соціально- культурного клімату в університетах. Аналіз наявних напрацювань у цьому напрямку свідчить, що успішна інтеграція гендерної політики дозволяє зменшити гендерні дисбаланси серед студентів і викладачів, сприяє рівному доступу до керівних посад та підвищує ефективність освітнього менеджменту. Попри значні досягнення в цьому напрямку, залишається ряд викликів, зокрема недостатня гендерна чутливість управлінських рішень, стереотипи та структурні бар’єри, що обмежують кар'єрні можливості жінок у сфері вищої освіти. Відтак, на підставі проведеного дослідження вважаємо доцільними такі рекомендації щодо врахування гендерних аспектів стратегічного планування у ЗВО: включити гендерний аспект у стратегічні документи ЗВО, зокрема в політику кадрового розвитку, програми підтримки студентів та плани професійного зростання; запровадити обов’язкові тренінги та курси для адміністративного персоналу, викладачів і студентів щодо гендерної рівності та недискримінації, забезпечити інтеграцію цих знань у

навчальні програми; розвивати інклюзивну інфраструктуру, зокрема забезпечувати рівний доступ до ресурсів, освітніх програм та можливостей для всіх студентів і працівників; систематично проводити гендерний аудит та оцінку ефективності наявних заходів; запровадити систему зворотного зв'язку, що дозволяє студентам і працівникам повідомляти про випадки дискримінації чи порушення гендерної рівності. Інтеграція гендерного підходу у стратегічне планування ЗВО є не лише питанням соціальної справедливості, а й чинником підвищення ефективності освітнього процесу. Реалізація визначених рекомендацій сприятиме створенню більш гармонійного, справедливого та продуктивного академічного середовища.

Перелік використаних джерел Dembitska S. V., Kobylianska I.M., Kobylianskyi O. V., Puhach V.M. Psychological and didactic fundamentals of modern educational technologies of visualization. Педевтологія. 2023. № 1. С.36-43. Kobylianskyi O. V., Dembitska S. V., Kovtonyuk M. M., Kosovets O. P. Coaching technologies in the digital space of higher education institutions. "ALIKHANBOKEIKHANUNIVERSIT Y"ХАБАРШЫСЫ/ 2024. № 3(62). С.59- 68. DOI10.48501/5608.2024.48.57.009 Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21 Дембіцька С., Герасимчук О. Система цінностей як основа взаєморозуміння в роботі зі стейкхолдерами в ЗВО. Педагогіка безпеки. 2024. Том 9, № 2. С 100-106 Дембіцька С.В., Кобилянський О. В., Пугач С.

С., Шостацька М. О., Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с. Марухленко О. В. Стратегічне планування у вищих освітніх закладах. Відкрите освітнє е- середовище сучасного університету. 2017. № 3. 256-265 Черниш О.В Стратегічне управління освітньою діяльністю у ЗВО. Економіка і суспільство. 2018. № 19. С. 689-698. : https://doi.org/10.32782/2524- 0072/2018-19-107

Розвиток емоційного інтелекту в майбутніх фахівців медичних спеціальностей у цифрову епоху

Main Author: Євгеній Леонідович Кулібаба
Position: аспірант кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки
Affiliation: Вінницький національний технічний університет
Country: Україна
Co-author: Кобилянський Олександр Володимирович професор, д. пед. н., завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У статті досліджено актуальну проблему розвитку емоційного інтелекту у майбутніх фахівців медичних спеціальностей в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій. Розглянуто сутність та значення емоційного інтелекту в професійній діяльності медичних працівників, зокрема його вплив на якість комунікації з пацієнтами, ефективність роботи в команді та здатність справлятися зі стресовими ситуаціями. Проаналізовано особливості розвитку емоційного інтелекту у майбутніх медичних фахівців в цифрову епоху, враховуючи як

можливості, так і виклики, що постають перед ними. Визначено, що цифровізація медичної сфери, з одного боку, відкриває нові можливості для навчання та розвитку емоційного інтелекту, зокрема завдяки доступу до онлайн- ресурсів, використанню віртуальної реальності для моделювання ситуацій та іншим інноваційним технологіям. З іншого боку, цифрова епоха створює й певні виклики, такі як зміна характеру комунікації (перехід від безпосереднього контакту до віртуального), інформаційне перевантаження, поширення дезінформації та етичні дилеми, пов'язані з використанням цифрових технологій в медицині. Наголошено на важливості розвитку емоційного інтелекту для успішної професійної діяльності медичних працівників в умовах цифрового суспільства. На основі проведеного аналізу запропоновано рекомендації щодо розвитку емоційного інтелекту у майбутніх медичних фахівців в цифрову епоху.

Abstract. The article examines the topical issue of developing emotional intelligence in future medical professionals in the context of the rapid development of digital technologies. The essence and significance of emotional intelligence in the professional activities of healthcare professionals, in particular, its impact on the quality of communication with patients, teamwork efficiency and the ability to cope with stressful situations, are considered. The features of the development of emotional intelligence in future medical professionals in the digital era are analysed, taking into account both the opportunities and challenges they face. It is determined that the digitalisation of the medical sphere, on the one hand, opens up new opportunities for learning and developing emotional intelligence, in particular through access to online resources, the use of virtual reality for simulation of situations and other innovative technologies. On

the other hand, the digital era also poses certain challenges, such as changing the nature of communication (transition from direct contact to virtual), information overload, spread of misinformation, and ethical dilemmas related to the use of digital technologies in medicine. The article emphasises the importance of developing emotional intelligence for the successful professional activity of healthcare professionals in a digital society. Based on the analysis, recommendations for the development of emotional intelligence in future medical professionals in the digital age are proposed. **Ключові слова:** емоційний інтелект, цифрова епоха, фахівців медичних спеціальностей, комунікація, освітнє середовище, цифрова трансформація освіти. **Метою публікації** є аналіз значення емоційного інтелекту для майбутніх медичних фахівців та вивчення шляхів його розвитку в умовах цифровізації. Основний текст. Сучасна медицина вимагає від фахівців не лише високого рівня професійних знань, а й розвинених комунікативних навичок, здатності до емпатії та ефективного управління емоціями. У цифрову епоху, коли технології відіграють ключову роль у медичній практиці, важливість **емоційного інтелекту**

(EI)

зростає. Автоматизація багатьох процесів не може замінити людського співчуття, вміння працювати в команді та швидко адаптуватися до нових умов, що є критичними для якісного надання медичних послуг. Емоційний інтелект допомагає майбутнім медикам краще взаємодіяти з пацієнтами, зменшувати рівень професійного вигорання та приймати виважені рішення у стресових ситуаціях. Проте цифрові технології, з одного боку, відкривають нові можливості для розвитку EI, а з іншого –

можуть знижувати рівень міжособистісної взаємодії, що створює нові виклики для медичної освіти.

Проблеми вдосконалення професійної освіти з огляду на сучасні виклики цифровізації відображено в низці публікацій. Так, у дослідженнях [1; 3; 4] акцентовано увагу на необхідності зміни методологічних підходів до організації професійної підготовки з огляду на сучасні виклики цифрового суспільства. Дослідження [5] спрямоване на розгляд питання розвитку технічної творчості студентів, які навчаються в закладах вищої освіти, шляхом імплементації STEM-технологій в освітній процес. В дослідженні [6] схарактеризовані психологічні аспекти використання ШІ в освітньому процесу, акцентовано увагу на можливих перешкодах та запропоновано проблеми їх вирішення. Публікації [7-9] присвячені актуальній проблемі підвищення якості вищої освіти за допомогою сучасних методів навчання, зважаючи на особливості цифровізації вищої школи. У контексті започаткованого дослідження особливу цікавість викликає публікація [2], в якій ідентифіковано принципи застосування технологій відкритого простору в ЗВО. Зазначена технологія сприяє розвитку навичок міжособистісної взаємодії та критичного мислення, що, в свою чергу, позитивно впливає на формування емоційного інтелекту. Сфера професійної діяльності медичних працівників характеризується поліфункціональністю. Медичний персонал середньої ланки, зокрема медичні сестри, становить найбільш чисельну категорію працівників системи охорони здоров'я. Першочерговим завданням медичної професії є надання допомоги пацієнтам у питаннях, що стосуються їхнього здоров’я. Професійна діяльність медичного персоналу протікає

в умовах специфічного психоемоційного напруження, що обумовлено низкою факторів, серед яких: необхідність оперативного перемикання між різними віковими групами пацієнтів; значне навантаження на голосовий апарат; висока відповідальність за життя та здоров'я пацієнтів; фізичне перенапруження; потреба у постійному догляді за пацієнтами з тяжкими захворюваннями; обслуговування медичного обладнання.

Значний обсяг та складність завдань, що стоять перед медичними працівниками, зумовлюють формування специфічних рис характеру та підвищують ризик професійної деформації, що може негативно вплинути на когнітивну та мотиваційну сфери особистості. Окрім професійних деформацій, можливий розвиток синдрому хронічної втоми та синдрому емоційного вигорання, який характеризується емоційним та фізичним виснаженням, негативним ставленням до себе та роботи, а також втратою емпатії до пацієнтів. Відтак, це зумовлює необхідність формування емоційного інтелекту ще на етапі їх професійної підготовки. Варто зауважити, що розвиток емоційного інтелекту у майбутніх медичних фахівців в цифрову епоху має свої особливості, зумовлені як можливостями, так і викликами, які несе з собою цифровізація, зокрема:

1. Зміна характеру комунікації. Наразі відбувається перехід від безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу до віртуальної, що накладає певні обмеження та вимагає визначення ефективних способів такої взаємодії. Крім того, з поширенням онлайн-консультацій, спілкування з пацієнтами часто відбувається дистанційно, що потребує адаптації навичок EI для ефективної

взаємодії в цифровому форматі. Медичні працівники повинні вміти чітко та емпатійно передавати інформацію пацієнтам через електронні засоби зв'язку, враховуючи можливі обмеження та особливості віртуального спілкування.

2. Поява нових можливостей для навчання та розвитку EI. Існує безліч онлайн-курсів, тренінгів та симуляцій, спрямованих на розвиток EI, які можна органічно включати в програми професійної підготовки, а розвиток VR- технологій дозволяє створювати реалістичні сценарії взаємодії з пацієнтами, де студенти можуть відпрацьовувати навички EI в безпечному середовищі.
3. Поява специфічних проблем, пов’язаних з цифровим середовищем, зокрема до них відносимо інформаційне перевантаження здобувачів (великий обсяг інформації, доступний в Інтернеті, може ускладнити процес прийняття рішень та призвести до емоційного вигорання), поширення дезінформації та етичні дилеми, пов'язані з використанням цифрових технологій. Розвиток емоційного інтелекту є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх медичних фахівців в цифрову епоху. Комплексний підхід до навчання та використання сучасних технологій допоможуть їм успішно адаптуватися до нових умов та забезпечити якісну медичну допомогу пацієнтам. Серед можливих напрямків розвитку EI в процесі підготовки майбутніх фахівців медичної галузі виокремлюємо такі:

включення до освітніх програм курсів з розвитку EI, оскільки здобувачам необхідно повинні отримувати теоретичні знання та практичні навички з розвитку емоційного інтелекту, зважаючи на

специфіку їх майбутньої професійної діяльності; використання інтерактивних методів навчання для розвитку EI (тренінги, рольові ігри, кейс-стаді тощо); застосування цифрових технологій для навчання та розвитку EI. Серед можливих інструментів – онлайн- курси, VR-симуляції, спеціалізовані мобільні додатки, які можуть стати ефективними інструментами для розвитку емоційного інтелекту; створення сприятливого середовища для розвитку EI в ЗВО. Університети та медичні заклади повинні створювати умови, що сприяють розвитку емоційного інтелекту студентів та медичних працівників.

Ефективність розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти забезпечується комплексом педагогічно-психологічних заходів супроводу, що включають консультування, наставництво, допомогу та інтерактивне навчання. Зазначені заходи реалізуються в рамках просвітницької, профілактичної, діагностичної, корекційної та реабілітаційної роботи. Інтерактивна взаємодія між здобувачем освіти та наставником (викладачем, практичним психологом, соціальним працівником, вихователем) сприяє формуванню соціального благополуччя та підтримці ментального здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Важливим аспектом є виховання взаємоповаги, толерантності, стриманості, емпатії, людяності, милосердя та чуйності – етико-деонтологічних характеристик, які є необхідними для успішної професійної діяльності.

Розвиток емоційного інтелекту є динамічним процесом, що потребує постійного вдосконалення та адаптації до мінливих умов професійного середовища. Забезпечення сприятливого психологічного клімату в

освітньому закладі сприяє ефективній інтеграції емоційно-компетентнісних навичок у професійну практику майбутніх фахівців. Систематична рефлексія власного досвіду та аналіз конкретних ситуацій професійної діяльності є важливими інструментами саморозвитку емоційного інтелекту.

Висновки та рекомендації. Розвиток емоційного інтелекту є ключовим фактором у підготовці майбутніх медичних фахівців, особливо в умовах цифрової епохи. Незважаючи на значний технологічний прогрес, який сприяє покращенню діагностики, лікування та управління медичними процесами, людський фактор залишається незамінним. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає медикам краще взаємодіяти з пацієнтами, працювати в команді, уникати професійного вигорання та ефективно справлятися зі стресом. Водночас цифровізація створює певні виклики, такі як зниження рівня міжособистісної комунікації та ризик емоційного відчуження. Для ефективного розвитку емоційного інтелекту в майбутніх медичних фахівців доцільно впроваджувати такі заходи: інтеграція тренінгів з розвитку EI у освітні програми (наприклад, проведення курсів з емоційної саморегуляції, емпатії та комунікаційних навичок); використання цифрових технологій для розвитку EI (застосування симуляцій, віртуальної реальності та інтерактивних кейсів для розвитку емоційної чутливості та навичок прийняття рішень у складних ситуаціях тощо); розвиток міжособистісної комунікації (заохочення студентів до активної участі в дискусіях, рольових іграх та практичних заняттях, що моделюють реальні клінічні ситуації); створення системи психоемоційної підтримки майбутніх фахівців (наприклад, створення програм ментального здоров’я та платформ для

консультування студентів-медиків щодо управління стресом і професійним вигоранням); забезпечення умов для Міждисциплінарної взаємодії (шляхом залучення фахівців з психології, соціології та етики до навчання медиків, що сприятиме комплексному розвитку їхнього емоційного інтелекту). Таким чином, розвиток емоційного інтелекту в медичних фахівців є невід'ємною складовою якісної підготовки в цифрову епоху. Поєднання традиційних методів навчання з сучасними технологіями та психологічною підтримкою сприятиме формуванню компетентних, емоційно стійких і пацієнтоорієнтованих спеціалістів, готових до викликів сучасної медицини.

Перелік використаних джерел Dembitska S, Kobylianska I, Kobylianskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. Professional Pedagogics. 2023. № 1(26). Pp. 110-121. https://doi.org/10.32835/2707- 3092.2023.26.110-121 Dembitska S., Kuzmenko O. Using technology of open space as one of the innovative methods of active learning in the training of technical specialities Collective monograph. New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters: collective monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". 2021. P.201–215. Dembitska S., Kuzmenko O., Savchenko I., Demianenko V., Hanna S. Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education.

ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 901. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3- 031-53022-7_34 Miastkovska M.,

Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 51979-6_21 Дембіцька С.В. Розвиток технічної творчості студентів ЗВО засобами STEM-технологій в процесі вивчення охорони праці Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матер. Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-фору-му, Київ, 25–26 листоп. 2020. Київ : Національний центр «Мала академія наук України». 2020. С.360–362. Дембіцька С.В. Сугерування штучним інтелектом вибору індивідуальної освітньої траєкторії: психологічний аспект. Наукові записки Малої академії наук України. 2024. № 3 (31). С.13-20. http://doi.org/10.51707/2618-0529- 2024-31-02 Дембіцька С.В., Кобилянська І. М. Інноваційні технології дистанційного навчання в закладах вищої освіти Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців:

методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. 2021. Вип. 60. С. 388–399. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Використання інтелект-карт в процесі професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2020» (Київ, 21 жовтня 2020 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В. 2020. С.45-47

Дембіцька С.В., Кобилянський О.В., Пугач С.В. Використання методів активного навчання в процесі підготовки майбутніх фахівців Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали шістнадцятої міжнародної

науково-практичної конференції (м.Одеса, 17 листопада 2020р.). Одеса: ФОП Бондаренко М.О. 2020. С. 135–137.

Впровадження змішаного навчання в ЗВО юридичного профілю: проблеми та перспективи

Main Author: Віталіна Миколаївна Пугач
Position: доцент, к. пед. н., доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін
Affiliation: Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У статті досліджено актуальні питання впровадження змішаного навчання в ЗВО юридичного профілю. Проаналізовано основні проблеми, що виникають на шляху впровадження змішаного навчання в юридичних ЗВО. Серед них виділено кадрові проблеми, такі як недостатня цифрова компетентність викладачів та необхідність підвищення їх кваліфікації; матеріально-технічні проблеми, пов’язані з недостатністю сучасного обладнання, швидкого інтернет-з'єднання та доступу до ліцензійного програмного забезпечення; проблеми з навчально-методичним забезпеченням, що включають недостатність якісного цифрового контенту та необхідність розробки нових навчальних матеріалів; організаційні проблеми, пов’язані з формами контролю та комунікацією зі студентами; а також психологічні проблеми адаптації студентів до нових умов навчання та підтримки їх мотивації. Запропоновано шляхи вирішення виявлених проблем,

зокрема розробка та впровадження програм підвищення кваліфікації викладачів з питань використання цифрових технологій в освіті, створення якісного цифрового контенту для юридичних дисциплін, організація ефективної комунікації між викладачами та студентами тощо.

Abstract. The article examines the topical issues of implementing blended learning in legal higher education institutions. The author analyses the main problems that arise on the way to implementing blended learning in law schools. Among them are personnel problems, such as insufficient digital competence of teachers and the need to improve their skills; material and technical problems related to the lack of modern equipment, fast Internet connection and access to licensed software; problems with teaching and learning materials, including the lack of high-quality digital content and the need to develop new teaching materials; organisational problems related to forms of control and communication with students; as well as psychological problems. The author suggests ways to solve the identified problems, including the development and implementation of teacher training programmes on the use of digital technologies in education, creation of high-quality digital content for legal disciplines, organisation of effective communication between teachers and students, etc.

Ключові слова: змішане навчання, юридична освіта, цифрові технології, ефективність освітнього процесу, вдосконалення професійної підготовки.

Метою статті є аналіз основних проблем, що виникають під час впровадження змішаного навчання у юридичних ЗВО, а також

визначення перспектив та шляхів удосконалення цього підходу для забезпечення якісної та ефективної юридичної освіти.

Основний текст. Сучасна система вищої юридичної освіти перебуває у процесі трансформації під впливом цифровізації, змін у підходах до навчання та нових вимог ринку праці. Однією з важливих тенденцій розвитку освітнього процесу у закладах вищої освіти юридичного профілю є впровадження змішаного навчання – поєднання традиційних методів викладання з цифровими технологіями та онлайн-освітою, зважаючи на військові дії та пов'язані з ними небезпеки. Змішане навчання, поєднуючи традиційні методи з цифровими технологіями, відкриває нові можливості для підвищення якості юридичної освіти, зокрема, індивідуалізацію навчання, розвиток практичних навичок та розширення доступу до освітніх ресурсів. Водночас процес його реалізації супроводжується низкою викликів, зокрема правовими, технічними, педагогічними та організаційними. Все це вимагає уваги науковців та розробки методологічних засад впровадження змішаного навчання в ЗВО юридичного профілю.

Варто зазначити, що особливості реалізації змішаного навчання досліджувалися низкою науковців. Так, Л. Антонюк, Г. Михайлюк та О. Боднар [3] стверджують, що для українських ЗВО найбільш підходящою є змішана модель, яка поєднує традиційне навчання з технологіями дистанційного навчання. Вони наголошують, що гармонійне поєднання традиційних занять з онлайн-навчанням забезпечує ефективний процес підвищення рівня знань студентів. Проте, змішане навчання висуває високі вимоги до професіоналізму викладачів та передбачає зміщення акценту з традиційної організації освітнього процесу на роботу з базами

даних та індивідуальний супровід. Крім того, викладачі, які працюють у форматі змішаного навчання, повинні володіти необхідними навичками та знаннями для ефективної роботи в умовах поєднання традиційних та дистанційних методів навчання. Питання впровадження інноваційних технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти було об'єктом аналізу С. Дембіцької та І. Кобилянської. Науковці зосередили увагу на пошуку шляхів забезпечення ефективності освітнього процесу із застосуванням дистанційних технологій [6-8]. Особливості використання дистанційних технологій в закладах передвищої освіти висвітлено в дослідженнях [9- 11], питання щодо використання мобільних додатків для дистанційного навчання – в дослідженні [5].

Змішане навчання, поєднуючи традиційні методи з цифровими технологіями, відкриває нові можливості для юридичної освіти. Проте, його впровадження в юридичних ЗВО стикається з низкою проблем, які потребують уваги та комплексного вирішення, зокрема:

1. Недостатньо сформована цифрова компетентність викладачів. Проведене опитування засвідчило, що хоча викладачі юридичних дисциплін мають значний досвід традиційного викладання, вони відчувають труднощі з використанням цифрових інструментів та платформ. Їм бракує навичок створення інтерактивного контенту, організації онлайн- дискусій, використання віртуальних навчальних середовищ тощо. Відтак, для успішного впровадження змішаного навчання необхідно організувати систематичне навчання та підвищення кваліфікації викладачів з питань використання цифрових технологій в освіті загалом, та у підготовці фахівців юридичних спеціальностей зокрема.

2. Недостатність відповідного програмного забезпечення. Для ефективного змішаного навчання необхідне сучасне комп’ютерне обладнання, швидке та стабільне інтернет-з'єднання та доступ до ліцензійного програмного забезпечення. Як студенти, так і викладачі часто мають проблеми з доступом до якісного інтернету, що ускладнює участь в онлайн-заняттях та використання цифрових ресурсів. Більш того, наразі ці проблеми посилюються через систематичні відключення електроенергії та воєнні дії на території України [2].

3. Недостатність якісного цифрового контенту. Аналіз наявного цифрового контенту засвідчив, що саме для юридичних дисциплін бракує якісних електронних підручників, інтерактивних завдань, відеолекцій, віртуальних судових процесів та інших навчальних матеріалів. Це зумовлює необхідність розробки таких навчальних матеріалів та адаптації наявного навчально-методичного забезпечення для використання в умовах змішаного навчання.

4. Організаційні проблеми, зокрема забезпечення ефективного контролю та комунікації зі студентами. Змішаний формат навчання вимагає розробки ефективних методів контролю знань студентів, які б враховували особливості як традиційних, так і цифрових форм оцінювання. Крім того, важливо забезпечити ефективну комунікацію між викладачами та студентами в умовах змішаного навчання, використовуючи різні канали зв’язку (електронна пошта, месенджери, форуми тощо) [1, с.112].

5. Необхідність адаптації методів навчання, оскільки не всі традиційні методи навчання можуть бути ефективно перенесені в онлайн-

формат. Необхідно адаптувати існуючі методики та розробляти нові, які б враховували особливості змішаного навчання. Важливо знайти оптимальне співвідношення між аудиторними заняттями та онлайн-навчанням, щоб забезпечити максимальну ефективність освітнього процесу.

6. Необхідність ефективної адаптації студентів до змішаного формату навчання. Студенти можуть відчувати труднощі з адаптацією до змішаного навчання, особливо якщо вони мають недостатній досвід використання цифрових технологій. Більш того, забезпечення високої мотивації студентів до навчання в умовах змішаного навчання може бути складним завданням. Проблеми, які при цьому виникають, висвітлені в публікації С. Дембіцької [4].
7. Труднощі з дотриманням юридичних аспектів, зокрема використання цифрового контенту в освітньому процесі потребує дотримання авторських прав. Крім того, збір та обробка персональних даних студентів в умовах змішаного навчання повинні здійснюватися відповідно до законодавства про захист персональних даних. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який включає фінансову підтримку, розробку навчальних програм, підвищення кваліфікації викладачів, створення якісного цифрового контенту та організацію ефективної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

Висновки та рекомендації. Впровадження змішаного навчання у ЗВО юридичного профілю зважаючи на сучасні виклики є важливим кроком до модернізації освітнього процесу та підвищення його ефективності. Ця модель дозволяє поєднати традиційні методи навчання з цифровими

технологіями, забезпечуючи гнучкість у здобутті знань і формуванні практичних навичок у майбутніх фахівців. Однак реалізація змішаного навчання супроводжується низкою викликів, серед яких можна виділити недостатню технічну забезпеченість, необхідність підвищення цифрової компетентності викладачів і студентів, а також питання нормативно-правового регулювання цього процесу. Для успішної інтеграції змішаного навчання у юридичні ЗВО необхідно не лише забезпечити доступ учасників освітнього процесу до якісних онлайн-платформ, електронних бібліотек, інтерактивних курсів та інших цифрових ресурсів, але і організувати низку тренінгів та семінарів щодо ефективного використання технологій у навчальному процесі, оновити освітні програми з урахуванням специфіки змішаного навчання, розробити правові механізми регулювання дистанційних і змішаних форм навчання у юридичній освіті. Особливої уваги вимагає забезпечення мотивації студентів до активної участі у освітньому процесі, розвитку їхніх дослідницьких та аналітичних навичок.

Таким чином, змішане навчання має значний потенціал для підвищення якості юридичної освіти, якщо буде впроваджене системно, з урахуванням сучасних освітніх тенденцій та викликів. Реалізація запропонованих заходів дозволить створити ефективну модель підготовки майбутніх правників, яка відповідатиме вимогам цифрової епохи та запитам ринку праці.

Перелік використаних джерел

1. Dembitska S, Kobylianska I, Kobylianskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. Professional

Pedagogics. 2023. № 1(26). Pp. 110-121. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121

2. Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 51979-6_21

3. Антонюк Л., Михайлюк Г., Боднар О. Перспективи впровадження змішаного навчання у ЗВО. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип 58, том 1. С.216-221 I https://doi.org/10.24919/2308-4863/58- 1-34

4. Дембіцька С.В. Сугерування штучним інтелектом вибору індивідуальної освітньої траєкторії: психологічний аспект. Наукові записки Малої академії наук України. 2024. № 3 (31). С.13-20. http://doi.org/10.51707/2618-0529- 2024-31-02

5. Дембіцька С.В., Баранецька О.С. Використання мобільних додатків для дистанційного виконання лабораторних робітз охорони праці в закладах вищої освіти. Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців.I-66 Матеріали V Міжнародної науково- практичної інтернет-конференції, 25-26 березня 2021 року: збірник наукових праць. Вінниця: ВНТУ. 2021. С.69–70.

6. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М. Інноваційні технології дистанційного навчання в закладах вищої освіти Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у

підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. 2021. Вип. 60. С. 388–399.

7. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М., Пугач С.С. Вдосконалення організації самостійної роботи студентів ЗВО за умов дистанційного формату навчання. Науковий вісник

МДУ. Серія «Педагогіка та психологія». 2020. Том 6, № 2. С. 9–19. 8. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М. Вдосконалення професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. с.347-348 9. Дембіцька С.В., Кобилянський О. В. Застосування дистанційного навчання під час викладання охорони праці. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. 2015. Випуск 41. С. 287–291. 10. Дембіцька С.В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Шостацька М. О., Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с. 11. Дембіцька С.В., Кузьменко О.С. Використання інноваційних технологій для забезпечення мотивації вивчення фізики в закладах передвищої освіти Природничі науки: теорія, практика, методика навчання. Полтава: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. 2023. С. 61–63.

Перспективи розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті

Main Author: Ілля Іванович Сіверт
Position: здобувач, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії
Affiliation: Вінницький національний технічний університет
Country: Україна
Co-authors: Дембіцька Софія Віталіївна, професор, д.пед.н. кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет Корчовий Максим Володимирович здобувач, University of occupatinal safety management in Katowice
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У статті досліджено актуальну проблему розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті. Розглянуто сутність та значення цифрової доступності як ключового фактора забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх студентів, незалежно від їх фізичних, сенсорних, когнітивних чи інших особливостей. Проаналізовано сучасний стан цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті, виявлено основні бар’єри, які перешкоджають її забезпеченню, зокрема технічні, кадрові, фінансові, методологічні та організаційні. Особливу увагу приділено розгляду перспектив розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті.

Abstract. The article examines the topical issue of developing digital accessibility of educational resources in higher education. The essence and significance of digital accessibility as a key factor in ensuring equal access to

quality education for all students, regardless of their physical, sensory, cognitive or other characteristics, are considered. The article analyses the current state of digital accessibility of educational resources in higher education and identifies the main barriers to its provision, including technical, personnel, financial, methodological and organisational ones. Particular attention is paid to the prospects for the development of digital accessibility of educational resources in higher education.

Ключові слова: цифрова доступність, освітні ресурси, вища освіта, інклюзивна освіта, цифрові технології, інновації, цифрова трансформація освіти, вдосконалення освітнього середовища.

Метою публікації є аналіз перспектив розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у сфері вищої освіти, визначення основних бар'єрів на цьому шляху та розгляд можливих стратегій їх подолання.

Основний текст. У сучасному світі цифровізація відіграє ключову роль у трансформації освітнього процесу, забезпечуючи доступ до знань незалежно від місця перебування чи фізичних можливостей користувачів. Цифрова доступність освітніх ресурсів у закладах вищої освіти стає не лише технічною необхідністю, а й важливим аспектом забезпечення рівних можливостей для всіх студентів, включаючи осіб з інвалідністю, мешканців віддалених регіонів та представників соціально вразливих груп. Розвиток цифрової доступності охоплює вдосконалення онлайн- платформ, адаптацію навчальних матеріалів до потреб різних користувачів, використання штучного інтелекту та інклюзивних технологій. Водночас на шляху до повної доступності залишається низка викликів: технічних, фінансових, організаційних і нормативно-

правових. Окреслений напрям дослідження започатковано нами в публікаціях [1-6].

Узагальнюючи попередні напрацювання стверджуємо, що визначення основних бар'єрів, які перешкоджають забезпеченню цифрової доступності освітніх ресурсів, є ключовим етапом на шляху до створення інклюзивного та рівноправного освітнього середовища. Ці бар’єри можуть бути різноманітними та стосуватися різних аспектів організації освітнього процесу, зокрема: 1. Технічні бар’єри. Недостатнє забезпечення комп'ютерною технікою, швидкісним інтернетом та іншими необхідними технологіями як для студентів, так і для навчальних закладів. Використання застарілого обладнання, яке не підтримує сучасні стандарти доступності та може створювати проблеми для користувачів з інвалідністю.

2. Кадрові бар’єри. Недостатня цифрова компетентність викладачів та інших співробітників навчальних закладів, що ускладнює створення та використання доступних цифрових освітніх ресурсів. Відсутність в навчальних закладах спеціалістів, які мають необхідні знання та навички для забезпечення цифрової доступності, а також недостатнє навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань цифрової доступності та інклюзивної освіти.
3. Фінансові бар’єри. Недостатнє фінансування для придбання необхідного обладнання, програмного забезпечення та залучення спеціалістів з цифрової доступності. На жаль, обмежені фінансові ресурси освітніх закладів на сучасному етапі унеможливлюють повноцінне забезпечення цифрової доступності.

4. Методологічні бар’єри, зокрема відсутність єдиних стандартів та методичних рекомендацій щодо створення та використання доступних цифрових освітніх ресурсів.
5. Інформаційні бар’єри до яких відносимо недостатню обізнаність студентів, викладачів та адміністрації навчальних закладів про принципи цифрової доступності та їх важливість, відсутність доступної та зрозумілої інформації про існуючі ресурси та можливості для отримання допомоги з питань цифрової доступності.

6. Організаційні бар'єри, зокрема відсутність чіткої стратегії та плану дій щодо забезпечення цифрової доступності в ЗВО. Неефективна координація між різними підрозділами навчального закладу, відповідальними за забезпечення цифрової доступності та недостатня підтримка з боку керівництва навчального закладу уповільнює впровадження принципів цифрової доступності у вищій освіті. Подолання цих бар’єрів потребує комплексного та системного підходу, який включає виділення достатнього фінансування для придбання обладнання, програмного забезпечення та залучення спеціалістів, навчання та підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань цифрової доступності, розробку єдиних стандартів та методичних рекомендацій щодо створення доступних цифрових ресурсів та інформування студентів та викладачів про принципи цифрової доступності та існуючі ресурси.

Сучасні інноваційні технології, такі як штучний інтелект та віртуальна реальність, відкривають нові перспективи для підвищення доступності освіти для всіх категорій студентів, зокрема для осіб з інвалідністю та

тих, хто проживає у віддалених регіонах. Так, ШІ- платформи можуть автоматично адаптувати складність та зміст навчального матеріалу до рівня знань та потреб кожного студента, забезпечуючи оптимальний темп навчання, а ШІ-технології можуть забезпечувати автоматичний переклад навчальних матеріалів на різні мови та створення субтитрів для відеолекцій, що робить освіту доступною для студентів з різними мовними потребами та порушеннями слуху. ШІ-чатботи можуть відповідати на питання студентів, надавати їм необхідну інформацію та підтримку в режимі 24/7, що особливо важливо для студентів, які навчаються дистанційно. Додатково, VR- технології створюють ефект занурення в віртуальне середовище, що робить навчання більш захоплюючим та ефективним та дозволяють студентам відпрацьовувати практичні навички в безпечному віртуальному середовищі, що особливо важливо для медичних, інженерних та інших спеціальностей, де помилка може мати серйозні наслідки. Поєднання ШІ та VR може створити ще більш потужні інструменти для підвищення доступності освіти. Наприклад, ШІ може використовуватися для створення персоналізованих VR-курсів, які адаптуються до потреб та рівня знань кожного студента.

Висновки та рекомендації. Розвиток цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті є ключовим фактором забезпечення рівного доступу до знань та можливостей для всіх студентів, незалежно від їхніх фізичних можливостей, соціального статусу чи географічного розташування. Використання сучасних технологій, таких як адаптивні онлайн- платформи, штучний інтелект та інклюзивний дизайн навчальних матеріалів, сприяє створенню комфортного та ефективного

освітнього середовища. Проте реалізація концепції цифрової доступності стикається з низкою викликів, серед яких можна виокремити недостатнє технічне забезпечення, нерівномірний рівень цифрової грамотності, правові обмеження та фінансові витрати на впровадження доступних технологій. Для подолання цих бар'єрів необхідно впроваджувати комплексні рішення, що охоплюють як технічні, так і організаційні аспекти. З метою покращення цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті необхідно Забезпечити розробку універсального дизайну освітніх платформ, Інтегрувати адаптивні технології, які використовуючи штучний інтелект, полегшують доступ до матеріалів для студентів з особливими освітніми потребами, сприяти підвищенню цифрової грамотності викладачів і студентів тощо. Таким чином, цифрова доступність освітніх ресурсів є важливим компонентом сучасної вищої освіти. Її розвиток сприятиме підвищенню якості навчального процесу, залученню більшої кількості студентів до освіти та створенню інклюзивного середовища, що відповідає викликам цифрової епохи.

Перелік використаних джерел

1. Dembitska S, Kobylianska I, Kobylianskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. Professional Pedagogics. 2023. № 1(26). Pp. 110-121. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121

2. Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O. Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell

Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031- 51979-6_21

3. Дембіцька С., Сіверт І. Цифрова доступність в освіті: виклики та перспективи. Педагогіка безпеки. 2024. Том 9, № 2, 2024. С.57- 63.

4. Дембіцька с. Яровий Р., Дук Я. Вплив ШІ-тьюторів на мотивацію та навчальну ефективність здобувачів. Педагогіка безпеки. 2024. Вип. 9 (1). С. 43–49.

5. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М. Вдосконалення професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Актуальні аспекти розвитку

STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. с.347-348

6. Дембіцька С.В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Шостацька М. О., Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с.

Мотиваційні чинники в процесі формування професійних компетентностей в умовах цифровой трансформації освіти

Main Author: Роман Сергійович Яровий
Position: здобувач, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії
Affiliation: Вінницький національний технічний університет
Country: Україна

Co-author: Дембіцька Софія Віталіївна, професор, д.пед.н., професор кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет Підгорний Максим Максимович, здобувач, Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У статті досліджуються мотиваційні чинники, що впливають на процес формування професійних компетентностей здобувачів освіти в умовах цифрової трансформації. Розглянуто вплив цифрових технологій на мотивацію студентів і викладачів, а також проаналізовано внутрішні та зовнішні фактори, які визначають ефективність навчального процесу. Визначено основні виклики, пов’язані з впровадженням цифрових інструментів, та окреслено можливі стратегії підвищення мотивації в освітньому середовищі. Запропоновано створення практичні рекомендації щодо мотиваційно сприятливого середовища для розвитку професійних компетентностей у цифрову епоху.

Abstract. The article examines the motivational factors that influence the process of forming professional competences of students in the context of digital transformation.

The impact of digital technologies on the motivation of students and teachers is considered, and the internal and external factors that determine the effectiveness of the educational process are analysed. The main challenges associated with the introduction of digital tools are identified and possible strategies for increasing motivation in the educational environment are outlined. Practical recommendations for creating a motivationally favourable environment for the development of professional competences in the digital age are proposed.

професійні

Ключові слова: мотивація, компетентності, цифрова трансформація освіти, цифрові технології, освітній процес, вдосконалення освітнього середовища.

Метою публікації є дослідження мотиваційних чинників, які впливають на процес формування професійних компетентностей здобувачів освіти в умовах цифрової трансформації.

Основний текст. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти відбуваються кардинальні зміни в підходах до навчання, викладання та професійного розвитку фахівців. Використання цифрових технологій створює нові можливості для формування професійних компетентностей, водночас мотивації висуваючи нові вимоги до здобувачів освіти. Врахування мотиваційних чинників набуває особливого значення, оскільки вони визначають рівень зацікавленості, активності та ефективності навчання в цифровому середовищі.

У процесі формування професійних компетентностей важливо враховувати як внутрішні (самореалізація, інтерес до професії, прагнення до особистісного розвитку), так і зовнішні мотиваційні фактори (цифрові освітні ресурси, інтерактивні платформи, кар'єрні перспективи). Поєднання традиційних методів навчання з інноваційними цифровими підходами відкриває нові конкурентоспроможних горизонти для підготовки фахівців, здатних адаптуватися до швидкозмінних умов професійної діяльності [2, с.61].

Питання щодо забезпечення ефективності освітнього процесу в умовах цифровізації цікавлять науковців. Так, І. Гончарова [4] розглянула

особливості інтеграції цифрових технологій у навчальний процес закладів професійної освіти, а О. Субіна [9] акцентувала увагу на особливостях забезпеченню якісної професійної освіти в умовах глобалізації та цифрової трансформації. Проблеми забезпечення мотивації здобувачів вищої освіти частково відображені нами у публікаціях [5-8].

Узагальнюючи зазначені напрацювання, зауважимо, що цифрове суспільство висуває нові вимоги до професійних компетентностей. Для того, щоб люди могли успішно працювати та розвиватися в такому середовищі, необхідно розуміти, які фактори мотивують їх до навчання та розвитку. Освіта, як ніколи раніше, має стати рушійною силою змін, формуючи в індивідів необхідні компетентності для успішної адаптації до динамічного цифрового середовища

[1, с.111]. Це передбачає не тільки передачу знань, але й розвиток таких якостей, як креативність, критичне мислення, здатність до співпраці та самостійного навчання. Серед наявних мотиваційні чинники в процесі формування професійних компетентностей науковцями виокремлено внутрішні (цікавість до нової інформації, бажання самореалізації, самоповаги, а також зв’язок між навчанням і реальним життям) та зовнішні мотиваційні чинники (бажання кар’єрного зростання, соціального визнання, матеріальної винагороди тощо).

Однак, цифровізація освітнього середовища впливає на структуру мотивації до навчання. Мотиваційні чинники, пов’язані з цифровим середовищем, зображені на рис.1).

можливість взаємодіяти з іншими

Інтерактивність можливість адаптувати навчальний

Персоналізація легкий доступ до великої кількості

Доступність інформації використання елементів гри для

Гейміфікація можливість спілкуватися з

Соціальні мережі

Рис. 1. Мотиваційні чинники, пов’язані з цифровим середовищем

Цифрове середовище, з одного боку, стимулює появу нових мотиваційних факторів, таких як гейміфікація та персоналізація навчання, а з іншого – породжує ряд викликів, пов'язаних з інформаційним перевантаженням та відволіканням, зокрема: інформаційне перевантаження, оскільки велика кількість інформації може призводити до перевтоми та втрати мотивації; відсутність зворотного зв’язку. Наприклад, відсутність своєчасного і якісного

зворотного зв’язку в асинхронному режимі дистанційного навчання може призвести до зниження мотивації студентів, оскільки вони не бачать прогресу у своїх досягненнях і не відчувають підтримки викладача [3]; відсутність підтримки. Соціальна складова є важливим аспектом навчання.

Відсутність можливостей для спілкування та співпраці з однолітками може негативно вплинути на мотивацію студентів.

Висновки та рекомендації. Проведене дослідження дозволило виявити ряд важливих аспектів, які впливають на мотивацію до навчання в умовах цифровізації суспільства. Цифрова трансформація освіти значно змінює процес формування професійних компетентностей, висуваючи нові вимоги до мотивації здобувачів освіти. Аналіз мотиваційних чинників засвідчив, що ефективне поєднання внутрішніх (особистісна зацікавленість, прагнення до самореалізації, професійний розвиток) та зовнішніх (цифрові інструменти, інтерактивне навчання, кар’єрні перспективи) факторів сприяє підвищенню результативності освітнього процесу.

Разом із тим, цифрові технології можуть як посилювати, так і знижувати рівень мотивації, що зумовлено рівнем цифрової компетентності, методиками викладання та підтримкою з боку викладачів і адміністрації. Використання цифрових платформ, адаптивного навчання та гейміфікації сприяє підвищенню зацікавленості студентів, проте вимагає системного підходу до їхнього впровадження.

Перелік використаних джерел 1.

Dembitska S, Kobylianska I, Kobylianskyi O., Kuzmenko O. Training of

Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the

Requirements of the Transdisciplinary Approach. Professional Pedagogics. 2023. №

1(26). Pp. 110-121. https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121

2.

Kobylianskyi O. V., Dembitska S. V., Kovtonyuk M. M., Kosovets O. P.

Coaching technologies in the digital space of higher education institutions.

ALIKHANBOKEIKHANUNIVERSITY ХАБАРШЫСЫ. 2024. № 3(62). С.59-68.

DOI10.48501/5608.2024.48.57.009 3.

Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylianska I., Kobylianskyi O.

Improving the Efficiency of Students' Independent Work During Blended Learning in

Technical Universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar

Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education.

ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 899. Springer, Cham.

https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21

4.

Гончарова І. П. Цифровізації освітньої діяльності закладів професійної освіти. IV Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційна безпека та інформаційні технології» . Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна. 2022.

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732956

5.

Дембіцька с. Яровий Р., Дук Я. Вплив ШІ-тьюторів на мотивацію та навчальну ефективність здобувачів. Педагогіка безпеки. 2024. Вип. 9 (1). С. 43–49.

6.

Дембіцька С.В., Кобилянська І.М. Вдосконалення професійної підготовки фахівців технічних спеціальностей в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції:

збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м.

Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. с.347-348

7.

Дембіцька С.В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Шостацька М. О.,

Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с.

8.

Дембіцька С.В., Кузьменко О.С. Використання інноваційних технологій для забезпечення мотивації вивчення фізики в закладах передвищої освіти

Природничі науки: теорія, практика, методика навчання. Полтава: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. 2023. С. 61–63.

9.

Субіна О. Забезпечення якості підготовки фахівців в умовах цифровізації професійної освіти. В: Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства.

Радкевич В. О., Пригодій М. А. (Ред.). Інститут професійної освіти НАПН

України: Київ, 2024. С.445-452.

Роль технологій штучного інтелекту у формуванні комунікаційних компетентностей в освітньому процесі

Main Author: Ігор Бубнов
Position: кандидат історичних наук, доцент
Affiliation: Одеський національний університет ім.І.І.Мечникова
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. У тексті розглядається, як технології штучного інтелекту впливають на формування комунікаційних компетентностей учасників освітнього процесу. Обговорюються ключові аспекти, приклади застосування, переваги, а також проблеми та виклики, пов’язані із використанням таких технологій.

Ключові слова. Штучний інтелект (AI); інструменти на основі ШІ (AIEd); освітнє середовище; комунікаційні компетентності; персоналізований підхід; міжкультурна комунікація; змодельовані сценарії спілкування.

Мета. Проаналізувати потенціал інструментів штучного інтелекту у справі формування інформаційно- комунікаційних компетентностей учасників освітнього процесу, виявити ризики і виклики, які можуть виникати під час цього.

Основний текст. Широке поширення технологій штучного інтелекту стало невід'ємною ознакою сьогодення. Природно, що цей процес не оминув і галузь освіти, де не лише накопичився великий досвід різноманітних практик щодо використання інструментарію AIEd, але й було виявлено цілу низку складних проблем, які вимагають пошуку шляхів щодо їх невідкладного вирішення.

Однією з тих проблем, що потребує відповідної уваги, є питання щодо впливу технологій штучного інтелекту на формування комунікативних компетентностей учасників освітнього процесу. Ця проблема є актуальною як в контексті формування відповідних soft skills здобувачів освіти, так і в аспекті професійного зростання педагогічних працівників, оволодіння ними інноваційними інструментами і методиками задля налагодження ефективної комунікації в організації навчального процесу.

У дослідженні способів застосування AIEd в освітній сфері більшість науковців, як правило, виділяють п'ять типових, а саме: 1) створення інтелектуального освітнього середовища задля його адаптації до потреб і здібностей здобувачів освіти; 2) інтелектуальна підтримка процесу навчання з метою надання індивідуальної підтримки та

зворотного зв'язку в процесі навчання; 3) інтелектуальна освітня оцінка через оцінювання знань і навичок замовників освітніх послуг та надання рекомендацій для подальшого навчання; 4) інтелектуальна допомога педагогам у плануванні навчальних занять, оцінці роботи здобувачів освіти та управлінні колективом; 5) інтелектуальне освітнє управління освітніми системами та надання відповідних послуг через рекомендації щодо вибору курсів і програм навчання тощо [1]. В контексті означених властивостей технологій ШІ важко переоцінити їх значення щодо формування і розвитку інформаційно- комунікаційних компетентностей учасників освітнього процесу.

Цифрові інструменти ШІ здатні впливати на формування практично всіх складових елементів ІКТкомпетентності, які ще у 2008 році були визначені Міжнародним товариством технологій в освіті (ISTE) у Національних стандартах освітніх технологій для вчителів (NETS-T) [2], серед яких, зокрема, такі: ІКТбачення: розуміння і усвідомлення значення ШІ у доступі до величезної кількості інформації та ресурсів для удосконалення процесу навчання; ІКТкультура: спосіб розуміння, світоглядного бачення ролі технологій ШІ для розвитку комунікативних можливостей в інформаційному суспільстві; ІКТзнання: набір відповідних знань щодо можливостей і функціоналу різних інструментів ШІ для удосконалення процесу навчання; ІКТпрактика: практиктичне застосування знань і навичок у галузі ЩІ задля досягнення відповідних навчальних цілей і розв'язання завдань; ІКТудосконалення:

здатність удосконалювати, створювати інтерактивні інструменти для навчання основам програмування, робототехніки, роботи з даними, безпеки в Інтернеті тощо; ІКТгромадянськість: готовність особистості

через свої дії демонструвати свідоме ставлення щодо дотримання етичних норм у використанні ШІ для відповідальної соціальної взаємодії і поведінки.

Можна виділити лише деякі приклади того, як застосування цифрових інструментів ШІ сприяє формуванню означених компетентностей. А саме, технології штучного інтелекту, надаючи учасникам освітнього процесу широкий доступ до різноманітних джерел інформації, значно розширюють діапазон їх комунікативних умінь і навичок. Зокрема, завдяки адаптації інформаційного контенту до рівня знань здобувачів освіти, програми, що працюють на основі машинного навчання, здатні аналізувати особисті мовні патерни студентів (учнів), виявляти їх слабкі сторони та пропонувати індивідуальні рекомендації щодо їх покращення. Такий персоналізований підхід дозволяє враховувати унікальні особливості кожного студента не лише у наданні знань, але й у відбудові більш ефективної моделі спілкування.

AIEd технології також сприяють розвитку міжкультурної комунікації. Зокрема, технології перекладу і спілкування, засновані на відповідних інструментах ШІ, допомагають долати мовні бар’єри у взаємодії представників різних країн і культур. Автоматизовані перекладачі і системи синхронного перекладу також дозволяють оперативно обмінюватися думками та ідеями, що сприяє більш глибокому розумінню культурних розбіжностей і покращує навички взаємодії.

Використання штучного інтелекту в освітніх закладах дозволяє створювати симуляції реальних комунікаційних ситуацій. Взаємодія з віртуальними персонажами у рольових іграх, дає учасникам освітнього процесу можливість імітувати поведінку реальних людей у різних

ситуаціях. Це, зокрема, допомагає не лише розвивати навички публічного виступу, але й дозволяє безпечно експериментувати з різними стилями спілкування, моделювати варіанти ведення перемовин, укладання угод тощо. Разом з тим, світовий досвід практик використання штучного інтелекту в освітній галузі виявляє низку проблем і викликів які здійснюють відповідний вплив, в тому числі, і на формування ІКТкомпетентності учасників навчального процесу. Зокрема, це: велика залежність від технологічних процесів функціонування таких систем, що може призвести до втрати ключових людських навичок та вмінь; відсутність емоційного інтелекту в таких системах, тобто обмеження в розумінні та реагуванні на емоції людей, що є особливо важливим у психологічній сфері комунікації, де емоційний контекст відіграє значну роль; недостатність спілкування**,** через те, що інтелектуальні системи можуть мати обмежені можливості для розуміння слів індивіда тощо. [3, с.841],

Висновки та рекомендації. Технології штучного інтелекту виступають потужним інструментом для вдосконалення інформаційно-комунікаційних компетенцій учасників освітнього процесу, сприяючи розвитку нових умінь і навичок, що є критично важливими в сучасному цифровому світі. Разом тим, Ші не слід розглядати лише як інструмент, який полегшує учасникам освітнього процесу викладання/засвоєння навчального матеріалу та сприйняття інформації, але й як засіб розвитку професійної компетенції і особистого самовдосконалення.

Перелік використаних джерел

1. Lai T., Zeng X., Xu B. et al. The application of artificial intelligence technolo in education influences Chinese adolescent's emotional perception. Current Psycholo 2023. URL: https://doi.org/10.1007/s12144- 023-04727-6

2. NETS for teachers 2008. Internal Society for Technology in Educati on's National Educational Technology Standar ds for Teachers 2008. URL:

https://people.umass.edu/pelliott/refle ctions/netst.html 3. Толочко С.В., Годунова А.В. Теоретико-методологічний аналіз закордонних практик використання штучного інтелекту в освіті й науці. Вісник науки та освіти. 2023. №7(13). С. 832-848.

Засоби штучного інтелекту у формуванні свідомості

Main Author: Павло Олександрович Тесленко
Position: доцент / завідувач кафедри
Affiliation: Національний університет «Одеська політехніка»
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Доповідь аналізує застосування систем штучного інтелекту при формування свідомості людини. Розглядаються механізми маніпуляції інформаційними потоками, персоналізованого контенту, когнітивного програмування та їх наслідки для соціуму. **Ключові слова:** штучний інтелект, штучна свідомість, маніпуляція, формування свідомості, персоналізація контенту

Abstract. The report analyses the use of artificial intelligence systems in the formation of human consciousness. The mechanisms of manipulation of information flows, personalized content, cognitive programming and their

consequences for society are considered. **Keywords:** artificial intelligence, artificial consciousness, manipulation, formation of consciousness, content personalization

Мета. Проаналізувати роль штучного інтелекту у формуванні штучної свідомості, розглянути методи інформаційного впливу та запропонувати підходи до протидії маніпуляціям.

Основний тест. Ще декілька десятиліть тому наукове співтовариство починало обговорювати та розробляти засоби штучної свідомості для майбутніх роботизованих комплексів. Сьогодні актуальним є протидія впливу на людину засобів маніпулювання які використовують сучасні розробки інтелектуального аналізу великих даних на моделях штучного інтелекту.

Вплив здійснюється саме на інтелект людини, що є здатністю до пізнання, аналізу, навчання та адаптації до змінних умов середовища. При тому, свідомість визначається як усвідомлення власного існування, думок, почуттів і взаємодії з навколишнім світом. Вона є похідною інтелекту, але не зводиться лише до когнітивних процесів, оскільки включає саморефлексію та сприйняття реальності. Природне формування свідомості відбувається через біологічний розвиток, соціальну взаємодію та досвід, тоді як зовнішній вплив може змінювати або навіть примусово формувати свідомість через пропаганду, маніпуляції та психологічний тиск.

Штучна свідомість для роботів – це гіпотетична система, яка здатна до самосвідомості, рефлексії та розуміння власного існування. Це є важливим для розширення можливостей штучного інтелекту, науки та

індустрії. Її розробка включає етапи моделювання когнітивних процесів, створення алгоритмів навчання, інтеграції пам’яті та формування емоційної складової. Очікувані результати охоплюють вдосконалення взаємодії людини з машинами, автономні системи ухвалення рішень та розвиток адаптивних технологій. При тому, потенційний вплив штучної свідомості на людство може бути як позитивним, з новими можливостями в науці та медицини, так і небезпечним, із загрози щодо контролю та безпеки суспільства. Свідомість людини, яка більшу частину часу проводить у соціальних мережах, формується під впливом алгоритмів, що сприяють кліповому мисленню, поверхневому сприйняттю інформації та зниженню критичного аналізу. Відсутність читання книг, особливо художньої літератури, обмежує когнітивну гнучкість, емоційну емпатію та здатність до абстрактного мислення. Постійне занурення у комп’ютерні ігри може розвивати реакцію та стратегічне мислення, але водночас сприяє фрагментації уваги та втраті реального соціального досвіду. Свідомість таких людей (а це характеристика значної частини сучасного покоління віком від 5 до 35 років) стає більш вразливою до маніпуляцій, адже їхній інформаційний простір є обмеженим і часто контрольованим зовнішніми алгоритмами. Середньостатистична людина, не маючи навичок критичного аналізу та глибокого осмислення інформації, вразлива до пропаганди.

Протистояти цьому можуть особи з розвиненим логічним мисленням, широким кругозором, самостійною аналітикою та здатністю оцінювати інформацію з різних джерел.

Нав’язування інформації та спрямування мислення людини у визначеному напрямку здійснюється за допомогою когнітивних та

поведінкових механізмів впливу. До ключових засобів належать методи нейролінгвістичного програмування, ефект повторення, соціальне доказування та емоційна маніпуляція. Інструменти, такі як алгоритми персоналізованого контенту, моделювання інформаційних потоків у соціальних мережах та використання психологічних тригерів, сприяють формуванню бажаних переконань. Теоретичні основи цього впливу базуються на концепціях когнітивного дисонансу Фестінгера [1], теорії масової комунікації Лассуела [2] та моделі гіподермічної голки, які пояснюють ефективність масового інформаційного впливу [3]. Вплив на рішення людини реалізується через зміну її уявлень про норми, маніпуляцію страхами та цінностями, створення ілюзії вибору та використання підкріплювальних стимулів для формування очікуваної поведінки.

Для реалізації нейролінгвістичного програмування, маніпуляції та персоналізованого контенту використовуються алгоритми машинного навчання, нейромережі та системи штучного інтелекту. Зокрема, трансформери на основі GPT та BERT аналізують текст і генерують контент із заданою стилістикою та емоційним забарвленням. Рекурентні нейромережі та моделі глибокого навчання застосовуються для прогнозування реакцій аудиторії та адаптації інформаційних повідомлень.

Прикладом можуть бути інструменти таргетингу, такі як алгоритми рекомендаційних систем Facebook, TikTok, YouTube. Вони використовують аналіз поведінкових патернів для персоналізованої подачі контенту. Мережеві аналізи та графові моделі соціальних зв’язків дозволяють моделювати інформаційні потоки та створювати віртуальні

інформаційні середовища, що посилюють ефект повторення та соціального підтвердження, спрямовуючи переконання людей у заданому напрямку.

Алгоритм формування "штучної" свідомості людини з використанням систем штучного інтелекту базується на аналізі її вподобань та поведінки можна змоделювати на прикладі адресною реклами. Системи штучного інтелекту використовують нейромережі та алгоритми обробки великих даних. Вони збирають інформацію про контент, яким користувач взаємодіє, аналізують історію переглядів, покупок та соціальних зв’язків. На основі цих даних будується модель персональних інтересів, що дозволяє прогнозувати реакції на різні типи контенту. Виявлення схильності до певної тематики здійснюється через аналіз частоти та емоційного забарвлення взаємодії з контентом, а також через кластери користувачів зі схожими патернами поведінки. Для маніпулювання свідомістю алгоритм підбирає інформацію, яка підсилює наявні переконання людини, поступово змінюючи її інформаційне середовище.

Спочатку система генерує контент із нейтральними, але релевантними темами, поступово додаючи необхідні наративи та акценти. Через механізм ефекту повторення та підкріплення очікуваних реакцій може бути сформована бажана система переконань, яка змінює уявлення людини про реальність відповідно до заданої моделі впливу.

Висновки та рекомендації Інструментарій штучного інтелекту може бути задіяний для маніпулювання інформаційними потоками та формування заданої системи переконань окремої людини. Використання персоналізованих алгоритмів впливатиме на формування

свідомості людини. Протидія таким маніпуляціям можлива через розвиток власного, природнього інтелекту, критичного мислення, розширення джерел інформації та підвищення цифрової грамотності.

Перелік використаних джерел

1. Сафін О. (2023). Моделі поведінки студентів у ситуаціях когнітивного дисонансу як наслідку негативного впливу медіаперцептивної комунікації. Вісник Національного університету оборони України, 161- 167.
2. Макух-Федоркова, І. (2023). Етапи розвитку медіадосліджень у західній соціології: формування пропагандистських моделей та їх вплив на зміни масової свідомості громадськості. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент, 13, 182 – 197.
3. Майборода І. С. Вплив маніпулятивних технологій на формування громадської думки. Проблеми політичної психології. 2020. 22, 214 – 222.

Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Presenters:

- Serhii Batarchuk, Viktoriia Batarchuk
- Juliana West, Sofiia Shmyhovska
- Nelia Nagaichuk
- Svitlana Arkhypova, Inna Zhurba
- Oliinyk Danyila
- Victoria Tkachenko, Iryna Komar
- Наталя Биковець, Уляна Гилка

- Vasyl Zeliaskov
- Voichenko Tetiana
- Олена Колмикова
- Yuliya Yurchenko
- Ольга Романовська
- Оксана Тимофєєва
- Vira Baryshnikova
- Ольга Демченко

Ukrainian-Canadian Partnership in Developing Dynamic Skills in Student Robotics

Main Author: Serhii Batarchuk
Position: Education Support
Affiliation: LDML First Nation
Country: Canada
Co-author: Viktoriia Batarchuk
Position: Postdoctoral Fellow
Affiliation: Lakehead University
Country: Canada
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Abstract: This article highlights the necessity of developing educational robotics, fostering early student motivation, creating growth-oriented conditions, and forming comprehensive knowledge. Particular emphasis is placed on the international context and the experience of educational systems, using Ukrainian-Canadian collaboration as an example.

Keywords: robotics, STEM, dynamic skills, cognitive motivation, comprehensive knowledge. **Purpose:** This article analyzes the effectiveness of developing dynamic skills through educational robotics in the context of Ukrainian-Canadian

cooperation. Special attention is given to methods that stimulate students' cognitive motivation and facilitate the integration of knowledge into practical activities.

Education for the Future We often talk about "education for the future," but sometimes we must reflect on the concept of "education for yesterday"—knowledge that should have been acquired earlier to equip students with the skills needed today. This is especially relevant for students as active participants in society. Students struggle to develop skills if their school experience lacks opportunities to practice specific competencies. At the same time, a student will not focus on a subject if they fail to see its practical application or perceive its necessity. Delving into the topic of motivation1, we find that young people are often driven by reasons such as "this is interesting" or "I enjoy it," whereas adults are usually motivated by needs like "this is necessary because..." or "I have to because....". Effective education must therefore be based on students' interests, integrating exploration and the synthesis of knowledge.

Educational Robotics: A Path to Dynamic Skills Development Robotics2 is a unique tool for developing dynamic skills—the ability to adapt existing knowledge and approaches to new conditions. For instance, tasks such as "create a robot capable of solving a Rubik's Cube in darkness" or "build a device that translates music into scents" may initially seem absurd. However, were concepts like cryptocurrency, digital identity, AI-generated data verification, or genetic modification for economic purposes not similarly unconventional at their inception? Modern education is evolving from the transfer of information to creating an environment that fosters cognitive motivation—a drive to learn. Cognitive motivation enhances students' ability to acquire dynamic skills, as they not only learn new

concepts but also apply them in practice. Such challenges form the foundation of modern innovations3, encouraging out-of-the-box thinking. Robotics fosters analytical abilities, critical thinking, and problem-solving skills while integrating knowledge from fields like programming, mechanics, electronics, and design. Teamwork in building robots further develops comprehensive skills and collaborative abilities. Educational robotics provides students with:

- **Analytical thinking and decision-making abilities;**
- **Problem-solving skills;**
- **Enhanced creativity and innovative approaches;**
- **Development of soft skills such as communication, teamwork, flexibility, and adaptability;**
- **Most importantly, confidence in their abilities, effective coping with failure, and the capacity to apply knowledge in new contexts.**

URobotiX: From Creative Ideas to Modern Practical Implementation With the advancement of technology and the need to prepare for future challenges, there has emerged a demand for tools that inspire interest in science, foster creativity, and develop problem-solving skills. Robotics has become an ideal way to integrate various disciplines, motivating young people to learn through innovative tasks and interactive methods. To address these needs, the URobotiX initiative was established. It aims to engage students in studying robotics, enhance their technical abilities and analytical thinking, and foster essential teamwork skills. URobotiX brings value to all involved groups. For schoolchildren, it provides an opportunity to explore the world of technology from an early age, spark curiosity about science, and acquire their first practical skills. University students, collaborating with schoolchildren and working on their own projects, gain not only technical expertise but also leadership skills essential for real-world

applications. The community benefits by bringing people together around shared goals—advancing education, spreading knowledge, and increasing technological awareness. For teachers with significant experience who face challenges such as regulatory barriers, accreditation, or certification difficulties in a new country, URobotiX offers a unique platform to realize their potential. The initiative allows them to participate in projects that go beyond traditional teaching frameworks, apply their expertise in practice, and inspire students to achieve new heights.

International Context: Ukrainian- Canadian Collaboration Individuals with experience in different educational systems, such as those of Ukraine and Canada, better understand their strengths and weaknesses. Integrating these practices within international cooperation creates unique opportunities for improving educational programs. The Canadian education system emphasizes the development of specialized practical skills and market- oriented adaptability through applied projects and industry specialization. The Ukrainian system, on the other hand, focuses on foundational knowledge, fostering flexible thinking and broad adaptability. Combining these approaches allows for programs that offer both deep theoretical understanding and real-world problem-solving orientation. Engaging specialists from various parts of the world, including North America, Europe, and Asia, enriches the educational process. Their expertise helps incorporate modern teaching methods and tailor programs to local needs, ensuring curricula remain relevant and effective in a globalized world. International collaboration also helps students develop critical thinking, work effectively in diverse teams, and adapt to new situations. Creating conditions where students face not only success but also challenges—such as failures or difficulties—builds self-discipline, resilience, and an understanding of cause-and-effect relationships in their activities.

Conclusions and Recommendations

1. Creating integrated systematic programs: Robotics curricula should unify various disciplines to develop dynamic skills systematically.
2. Early access to STEM education:

Elements of robotics should be introduced in primary schools to foster cognitive motivation. 3. **International collaboration:**

Involving educators with diverse experiences from countries like North America,

Europe, and Asia can improve teaching approaches. 4. **Fostering cognitive motivation:**

Students should experience both success and failure as natural parts of learning, helping them develop resilience, discipline, and a growth mindset. 5. **Practical orientation of education:** Curricula should address real-world labor market needs to ensure graduate competitiveness.

References

1. Ilic, Jelena, Mirjana Ivanovic, and Aleksandra Klašnja- Milicevic. "Effects of Digital Game-Based Learning in STEM Education on Students' Motivation: A Systematic Literature Review." Journal of Baltic Science Education 23.1 (2024): 20-36.
2. Rapti, Sophia, and Theodosios Sapounidis. “Critical thinking, Communication, Collaboration, Creativity in kindergarten with

Educational Robotics”: A scoping review (2012–2023)." Computers & Education 210 (2024): 104968. 3. Бліновська, Р., et al. "Innovative approaches in higher education in Ukraine: Trends and prospects." Eduweb-Revista de Tecnologia de

Informacion Y Comunicacion en Educacion 18 (2024). URobotiX. URobotiX Official Website. Accessed [2025]: http://urobotix.ca

Academics Standing with Ukraine: Mapping Critical Cross-Border Collaborations Supporting Democratic Solidarity

Main Author: Juliana West
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Co-author: Sofiia Shmyhovska
Position: Bachelor of Social Work student
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

The ongoing Russian war and full-scale invasion of Ukraine have had profound implications, foremost for the people of Ukraine but also for international relations and geopolitics. This presentation introduces an early stage project aimed at identifying and surveying StandwithUkraine academics, researchers, and social activists worldwide who wish to support Ukraine’s sovereign and democratic aspirations by addressing the critical issues arising from the war.

The invasion represents a complex and multifaceted crisis, impacting Ukraine and the broader global community. In this context, the global StandwithUkraine academic and activist community can play a vital role in supporting Ukraine’s self- determination post victory. Through meaningful dialogue and collaborative efforts, these academics and activists can support Ukrainian expertise in

deepening our understanding of the post victory complexities and contribute to strengthening democracy on a global scale.

This presentation will explore the challenges and considerations involved in the initial stages of tracking international StandwithUkraine academics, researchers, and activists. It will also discuss the implications for the creation of a comprehensive database, the development of a survey addressing critical social, geopolitical, economic, legal, and environmental issues, and the formation of a long-term international working network.

Facilitated by Thompson Rivers University's Critical Cross-Border Conversations (CCC) Research Group, this StandwithUkraine international network will work in solidarity with Ukrainian experts to launch new collaborative research projects. These initiatives will address various dimensions of Ukraine's democratic sovereignty, adopt interdisciplinary approaches, and disseminate knowledge through international conferences, research publications, policy recommendations, and academic articles, fostering global support and solidarity.

Pension Welfare of Ukrainians Against the Background of the Demographic Crisis and Military Realities

Main Author: Nelia Nagaichuk
Position: Associate Professor, Candidate of Economy Sciences
Affiliation: Cherkasy State Technological University
Country: Ukraine
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

In the conditions of wartime realities, against the backdrop of a demographic crisis, the Ukrainian pension system does not fulfill its main purpose. The size of

the pensions of the majority of Ukrainian pensioners does not allow them to cover their minimum living needs. The main reasons for the improper functioning of the solidarity pension system in Ukraine are:

- disproportion in the structure of the population of Ukraine: trends towards an increase in the number of people of pre-retirement and retirement age and a decrease in the share of children under 18;
- unsatisfactory economic situation of the warring country: the state debt is 90% of GDP; low wages and an increase in the share of payments to employees “in envelopes”. The main problems of the functioning of the first (solidarity) tier of the pension system of Ukraine:
- social: high percentage of people of pre-retirement and retirement age, high average retirement age and the presence of a large number of people entitled to benefits;
- economic: unemployment, rising prices for consumer goods, dependence of pension payments on the average wage level;
- financial: increased expenditures from the state budget due to the demographic crisis, which provoked a deficit in the pension fund.

We see the solution to the current situation in the field of solidarity pension provision in the activation of non-state pension insurance. The development of non-state pension provision requires a high level of financial literacy of the population. Citizens must realize the need to accumulate their own financial resources to ensure their retirement.

To address the identified problems, the activities of the Pension Fund of Ukraine need to:

- develop a strategy to increase its own revenues;
- reduce dependence on budget financing;
- monitor demographic trends and adapt the pension system in accordance with changes in the population structure.

Competence-Based Approach in Training Future Professionals of the Socionomic Sphere to Meet Future Challenges

Main Author: Svitlana Arkhypova
Position: Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Affiliation: Cherkasy State Technological University
Country: Ukraine
Co-author: Inna Zhurba
Position: Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Affiliation: Cherkasy State Technological University
Country: Ukraine
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

In today's world of rapid changes and increasing social challenges, the importance of training professionals in the socionomic sphere (social workers, psychologists, social security specialists) is growing. A competence- based approach becomes the foundation for developing resilient skills and the ability to adapt to new demands.

The training of future professionals in the socionomic sphere requires addressing a range of challenges facing modern Ukrainian society. These include the rise in social inequality, poverty, and unemployment; demographic trends such as population aging and migration processes; environmental disasters, climate change, and pollution; as well as the implementation of digital platforms, remote counseling, and electronic databases.

Addressing these challenges is crucial for developing competent professionals capable of effectively operating in modern society and providing quality social support to various population groups. A competence-based approach can serve as the foundation for such professional training.

This approach involves not only acquiring deep professional knowledge but also the ability to apply it effectively in real-world settings. This will allow future socio-economic specialists to make innovative decisions in the face of social challenges; adapt to changes in socio- economic and technological conditions; and perform multidisciplinary tasks, working in teams of different specializations.

The competence-based approach in training future professionals in the socionomic sphere involves organizing the educational process focused on:developing practical skills grounded in interdisciplinary knowledge; enhancing soft skills such as communication, emotional intelligence, and the ability to work in multicultural environments; utilizing innovative teaching methods, including problem-based learning, case studies, and simulations.

Thus, the competence-based approach in training professionals in the socionomic sphere is an integral component in shaping a modern, adaptive, and innovative professional community. The integration of theoretical knowledge, practical experience, digital technologies, and international partnerships ensures that professionals are prepared to address the challenges of contemporary society and enables their effective performance in changing conditions.

The Impact of Quantum Science on Educational Fields of Knowledge

Main Author: Oliinyk Danyila
Position: Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Researcher
Affiliation: NISS
Country: Ukraine
Co-authors: Koshkarov S.A., Candidate of Economic Sciences Associate Professor, Lecturer in Economic and Computer Disciplines at the Chernivtsi Cooperative Professional College of Economics and Law Nizhnyi D.A., student of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",

Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Abstract The study examines the possibilities of the educational field of knowledge in the context of the digital transition to light information technologies, where the main unit of data is the "qubit" as an element of quantum computing. In addition, the study reflects the prerequisites for building a new ecosystem of existence, which forms a large-scale reorganization of the economy and social institutions and expands the possibilities of knowing the Metaverse. The application of the principles of general semantics and the existence of an analogy between the processes that determine the essence of scientific knowledge and physical quantum processes is considered. The focus is on the need for new knowledge and skills in the latest technologies such as artificial intelligence, digital twins, blockchain, the Internet of Things, and immersive technologies as one of the strategic vectors of modern education.

Keywords. Quantum transition, quanta of knowledge, immersive technologies, metaverse

Goal. The changes that the world is experiencing in the era of digital transformations are radically changing the perception of economic and social relationships in society and require rethinking existing stereotypes and creating new approaches to the educational field of knowledge. These changes especially concern the study and acquisition of skills to create new spaces for the interaction of digital technologies, and artificial intelligence, including generative, meta-universe, and immersive solutions.

Main text. To improve global awareness of the importance of quantum physics for the further progress of science and technology, the United Nations General

Assembly adopted a resolution declaring 2025 the International Year of Quantum Science and Technology (International Year of Quantum Science and Technology 2025, IYQ 2025). The quantum physics theory was first introduced in the mid-19th century in lectures on wave mechanics by Erwin Schrödinger and Werner Heisenberg in his book" Physical Principles of Quantum Theory" [1]. The first quantum revolution marked fundamentally new technologies such as micro- and nanoelectronics, semiconductor devices, laser technology, etc. However, the problem was that quantum theory was not relativistic, and the quantum description worked for particles moving slowly. Currently, quantum technologies are positioned as a new era in the physical knowledge of the world. The main difference between modern quantum technologies is the emergence of a completely new technological level, which predicts a breakthrough in the field of quantum computing and quantum security. This breakthrough can lead to solving complex issues in a quantum system with lightning speed, opening new horizons in the computer, telecommunications, chemical, medical, and financial industries, and expanding the possibilities of knowing the Metaverse (Metaverse). According to expert forecasts, by 2027 the global quantum technology market will reach 42.4 billion US dollars. The quantum transition actualizes the restructuring of economic systems, which are related to the scientific and practical goals of innovative development to strengthen the security of the national economy. The implementation of quantum technologies requires professionally trained specialists in the fields of quantum physics, electronics, economics, and quantum engineering. Integration in the knowledge of physics, mathematics, computer science, and economics allows us to understand the impact of quantum dynamics on the innovation process and macroeconomic trends. The creation of a quantum economy is based on the connection between the quantum and classical worlds. It involves improving the platform business model of interaction in time, the use

of quantum algorithmizing in the organization of new encrypted communication systems, and decision automation. Such steps are consistent with the theory of many worlds and the creation of a parallel reality of the quantum dimension, where randomness is built into the ontological level. It considers quantum correlations that are stronger than all correlations in everyday life [2].

The application of the principles of general semantics and the existence of an analogy between the processes that determine the essence of scientific knowledge and physical quantum processes - quanta knowledge. This draws the attention of many scientists as an opportunity to rebuild brain programs on existentialist and phenomenological concepts. Especially in quantum mechanics [3]. The American physicist, and Nobel Prize laureate Eugene Paul Wigner, was one of the first to prove the effectiveness of applying group theory and symmetry ideas in quantum mechanics. He also applied the principles of general semantics to the possibility of revealing the quantum nature of knowledge itself as a product of the cognitive activity of individuals for developing effective solutions in a nonlinear picture of world awareness. [4]. Such consequences of changes in the past or obtaining knowledge from the future form the basis of many fascinating narratives of the future. These changes create the prerequisites for building a new ecosystem of existence, which comprises a large-scale reorganization of the economy and social institutions, and where the line between the material and the immaterial is blurred. [6]. In this context, scholars in various fields of economics are increasingly paying attention to the metaverse as an object and a new space for conducting research from economic, environmental, social, and cultural perspectives. According to the definition proposed by the International Telecommunication Union ITU-T FGMV-20 focus group, the metaverse is considered “an integrative ecosystem of virtual worlds that offers immersive

experiences that transform existing ones and create new values” [7]. For example, three- dimensional (3D) virtual agents of artificial intelligence (AI) in virtual reality (VR) or holograms in augmented reality (AR) can establish new possible forms of interaction in the metaverse, in which traditional channels give way to interactive ones [8].

A retrospective look at the development of the metaverse using big data within the framework of the initiative known as "Adding a New Dimension to the Past". It is already possible to simulate hypothetical spatiotemporal 4D reconstructions of the past with modern digital technologies and infrastructure and create a filigree collective digital information system of the future. This will reflect economic evolution in different sectors of the economy using AR/VR applications at different times.

Such computational models are seen as key resources for developing new critical reflections on the future in the metaverse, which will enable informed decision-making. However, even now, the digital information systems of the future require new knowledge and skills, which include: - 5G/6G networks that allow data transmission and communication;

- artificial intelligence systems (systems that learn from experience);
- digital twins (a digital or virtual copy of a physical system that allows for simulation);
- Internet of Things to connect various devices in the physical world and ensure their seamless connection to the virtual world;
- blockchain - an infrastructure that uses cryptography methods, usually using cryptocurrencies;
- AR, which overlays information on the physical world, adding or hiding parts of the physical world;

- VR, which provides an immersive experience separate from the physical environment;
- mixed reality (MR) to combine AR and VR elements;
- augmented reality (XR), referring to how people interact, experience and visually interpret the physical environment through a digital interface, and technologies such as AR, VR or spatial computing;
- brain-computer/human-machine interfaces, as a means of communication between humans and computers and the transfer of user-entered data into a machine-readable format. The Council of Europe's Digital Agenda for 2022-2025 points to the metaverse as a development that generates numerous complex challenges, similar to those encountered during the advancement of previous technologies, as well as significant challenges. The published report by Deloitte, “The Metaverse – The Future is Here: A Global Insight into the XR Industry,” states that the metaverse is based on the continuous optimization of users’ digital life experiences and knowledge through XR and the continuous iteration of XR technologies and hardware. [9] This approach involves active learning to fully understand:
- the scale of the new technological revolution in the economy and society;
- digital transformation and intelligent renewal;
- awareness of the benefits and challenges of implementing the Metaverse concept.

Conclusions and recommendations Implementing immersive learning through the introduction of technologies for full or partial immersion in the virtual world or various types of mixing real and virtual reality in educational fields of knowledge. It will contribute to a unique approach to the educational process that can lead to the solution of complex problems in quantum science. Interdisciplinary Metaverse programs in educational environments can offer valuable practice

opportunities, which will allow you to acquire unique skills, and retrain and improve your skills in the real world.

List of sources used

1. The physical principles of the quantum theory appeared. URL: https://pracownicy.uksw.edu.pl/mwolf /MK/Heisenberg%20- %20The %20Physical%20Principles%20 of%20the%20Quantum%20Theory%20 (1930,%20Dover%20Publications).pdf (date of application: 14.01.2025).
2. Scientists have confirmed the existence of quantum reality. URL: https://ysc.kiev.ua/nauka/vcheni- pidtverdyly-isnuvannya-kvantovoyi- realnosti (date of application: 14.012025).
3. Malitsky B.A. (2024). Quantum property of scientific knowledge: a heuristic point of view. Science and scientific knowledge, 1, 3–20 (date of application: 14.01.2025).
4. The Collected Works of Eugene Paul Wigner. Eugene Paul Wigner. The Scientific Papers. Volume 3, Part 1: Particles and Fields. Arthur S. Wightman. The Scientific Papers. Volume 3, Part 2: Foundations of Quantum Mechanics. The Scientific Papers. Volume 4. Part 1: Physical Chemistry. The Scientific Papers. Volume 4. Part 2: Solid State Physics. Historical, Philosophical, and Socio- Political Papers. Volume 6: Philosophical Reflections and Syntheses. Jagdish Mehra. URL: https://philpapers.org/rec/ROMTCW-3 (date of application: 14.01.2025
5. Is time travel possible? What does science say about it? URL: https://24tv.ua/tech/mozhliva- podorozh-chasi-shho-govorit-nauka_n2318756 (date of application: 14.01.2025).

6. Oliinyk D, Nizhnyi D. The Semantic WEB: The Role of Information Data in the Infrastructure of Digital Assets. URL: https://conf.scnchub.com/index.php/ICEAF/ICEAF-2023/paper/view/685 (date of application: 14.01.2025).

7. ITU-T Focus Group Technical Specification FGMV-20 (2023), Definition of metaverse. URL: https://www.itu.int/en/ITU-T/focusgroups/mv/Pages/default.aspx (date of application: 14.01.2025).

8. Certain Aspects of the Convergence of Artificial Intelligence and Metaverse:

Normative Security // Digital Transformation in Ukraine: AI, Metaverse, and Society 5.0// Scientific Approbation MONOGRAPHE. in Economics SciFormat Publishing Inc.Canada, 2024. ISBN:978-1-0690482- 1-9(eBook). URL: https://sciformat.ca/books/index.php/s f/catalog/view/3/2/16 (date of application: 14.01.2025). 9. Metaverse report-Future is here Global XR industry insight. URL: https://www2.deloitte.com/cn/en/page s/technology-media-and-telecommunications/articles/metaverse -whitepaper.html (date of application: 14.01.2025).

Peculiarities of the Implementation of Bilingual Education in School

Main Author: Victoria Tkachenko
Position: Candidate of Pedagogical Sciences, Lecturer of Ukrainian language and literature, World literature
Affiliation: Mykolaiv Vocational Law College of National University "Odesa Law Academy"
Country: Ukraine
Co-author: Iryna Komar
Position: Lecturer of English language
Affiliation: Mykolaiv Vocational Law College of National University "Odesa Law Academy"
Country: Ukraine

Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Summary. The article substantiates the positive role of bilingual education in school education. The concepts of "bilingualism" and "bilingual education" are analyzed. The stages of implementation are outlined and examples of practical application of bilingual education models in the lessons of the general education cycle are given. It is considered how the bilingual study of subjects has a positive effect on mastering the subjects of the school course. It has been established that bilingual education contributes to increasing the motivation of education seekers to master foreign languages.

Keywords: education, bilingual education, binary lessons, native language, foreign language.

Language education in Ukraine is in the process of active development. Attention is focused on qualitative mastery of state and foreign languages. Therefore, requests for teachers of foreign languages: English, German, French, Spanish and others have become common. Recently, various applications for learning foreign languages have gained popularity, for example: BBC Learning English, Duolingo, Babbel and others. These facts indicate an increase in interest and motivation to learn languages. Therefore, the role of bilingualism and bilingual education is increasing in the field of education.

Aim. To study the peculiarities of the implementation of bilingual education in school education

Main body. Investigating the concept of bilingualism, the «Modern Linguistic Dictionary» provides the following definition: «(lat. bi — two + lingua — language) (bilingualism) — 1) fluency in two languages (dialects) and the ability of a person

or a group of persons to use these two languages to ensure communicative needs; 2) realization of the ability to alternately use two languages; practice of alternating communication in two languages; the practice of individual or collective use of two languages within one state or social community in the relevant communicative spheres» [2, p. 58].

Bilingual education is «a variety of models and programs united by a single principle: two languages are used as a means of education» [1, p. 38].

So, bilingual education is aimed at the simultaneous study of two languages. This approach allows not only to master the native and foreign languages in parallel, but also to use knowledge of the native language to master a foreign language, to conduct a comparative analysis of the grammar of two languages (to find common and distinctive features, to create analogies, which will facilitate the process of language learning). An important element of bilingual education is the level of use of a foreign language during the study of other subjects of the general education cycle. Accordingly, there are a significant number of models and programs of bilingual education [3, p. 9]: duplicating or accompanying model, additive model, parity model and displacing model.

The duplicating or accompanying model is used to establish associative links between native and foreign languages. At the lessons of the Ukrainian language, it is relevant to draw parallels between the grammars of languages (for example, consider the grammatical structure of a well-known song, or find examples of the use of a certain type of sentence in a film, etc.), to study the peculiarities of pronunciation (for example, tongue twisters, words of foreign origin and their etymology), to pay attention to permanent expressions (how they sound in Ukrainian and what are the foreign equivalents).

The additive model is based on the presentation of certain information in a foreign language. For example, at the lessons of World literature, interesting facts from the writer's biography, excerpts from the writer's letters, reviews, etc. At the History lessons - reading or listening to excerpts from the speeches of prominent people, key documents in the original language. At the lessons of Biology, Physics, Chemistry, Mathematics, specific terminology is studied. After accumulating a certain knowledge base, students can prepare small reports. In the perspective of bilingual study of subjects of the natural and mathematical cycle, there is a review of articles on scientific research on the topics being studied. That is, there is a gradual transition to a parity model of bilingual education.

The parity model provides for the equal use of native and foreign languages at the lessons of the general education cycle. For example, at the classes of World literature, the possibility of reading a work of art in the original language has a positive effect and significant motivation. Thus, students can have the possibility not only to study the artistic component of the work, but also the grammar (sentence construction, vocabulary, phraseology, tropes, etc.) Also, there is an opportunity to enrich the students' vocabulary and to study the differences between the original work and translations. While learning types of text translations, it is advisable to invite students to make their own translation of a work or poetry. Listening to audio recordings or watching screen adaptations of works will help to improve the perception of a foreign language by ear. Figures of writers who knew several foreign languages and were engaged in translations of artistic works into their native language serve as an example and motivation for learning languages. Translations of works of Ukrainian writers into foreign languages are also worth researching.

At the same time, the study of computer science is inextricably linked with the knowledge of foreign languages. Since English is the language used in IT (communication, conferencing, informational materials, programming, etc.). In the conditions of significant spread of technologies and high demand for workers in the IT field, the motivation to learn languages increases significantly.

At the lessons of World history, students prepare reports about famous scientists, philosophers, inventions, geographical discoveries in a foreign language.

Also, binary lessons are held, where teachers of general education subjects and foreign languages are united and jointly conduct classes on certain topics.

The displacing model is the teaching of all or individual subjects in a foreign language. Certain conditions must be created for this type of training: teachers who speak a foreign language at a high level; educational and methodological support, and students with a sufficient level of a foreign language in order to gain knowledge in other subjects. This model of bilingual education involves time-consuming preparatory and methodical work, continuity in the educational system, where the mastery of foreign languages begins in kindergartens with the aim of further in-depth study of foreign languages and subjects of the general education cycle in a foreign language.

The issue of language learning is relevant at all times. Simultaneous mastering of languages allows you to expand your circle of communication, explore the peculiarities of other peoples and cultures, have expanded opportunities to use information resources in different languages, develop memory, attention, speech skills, flexibility and adapt more easily to new living conditions. In this way, bilingual education forms language acquisition skills in students, which will make it much easier to learn other foreign languages.

Conclusions and recommendations. So, bilingual education is a practical way of applying the acquired knowledge. With its use, the level of motivation among students to study both foreign languages and other subjects of the general education cycle increases, communication skills develop, and their worldview expands. Bilingual education strengthens the connection between the content of school education and the requirements for highly qualified employees.

Reference list:

1. Bodnarchuk T. V. Peculiarities of the development of bilingual education in a modern Ukrainian school. Pedagogy. Chapter 1. Collection of scientific works. Issue 14. K. 2013. p. 37-42.
2. Zahnitko A. P. Modern linguistic dictionary. Vinnytsia: TVORY, 2020. X, 920 p.
3. Zozulia I.Y. Bilingual education in the context of modern integration concepts of education. Materials XLVI science and technology. conf. departments of VNTU (Vinnytsia, March 22– 24, 2017). Vinnytsia 2017. p. 8-10. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/public /files/1/hum_2017_netpub.pdf (Date of access: 01/09/2025)

Competency-Based Approach to the Formation of Effective Environmental Education

Main Author: Наталя Биковець
Position: кандидат технічних наук, доцент, завідувачка кафедри управління в транспортній галузі
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Co-author: Уляна Гилка
Position: кандидат економічних наук, доцент

Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Глобальна екологічна криза сьогодення торкнулась усіх країн світу, і ця динаміка має тенденцію до неухильного зростання. Через війну особливо потерпає Україна, екосистеми якої нищаться останні 10 років. Проблем з екологією України багато, тому вирішувати їх потрібно вже, щоб не бути найбільш відсталою країною з точки зору екології. Післявоєнне відновлення відбуватиметься шляхом реалізації кількох векторів, основними з яких є: використання передових екологічних інструментів, відновлення навколишнього природного середовища, впровадження євроінтеграційних реформ та реалізація політики щодо зміни клімату [1]. Екологічний світогляд особистості полягає у глибокому усвідомленні життєвої необхідності щодо ощадного використання природних ресурсів, збереження здоров'я та середовища проживання. Для майбутніх фахівців морегосподарського комплексу, фахівців з морського та річкового транспорту розвиток екологічної культури сприятиме формуванню системи екологічних знань, екологічного мислення, свідомості, переконання, уміння і навичок ефективного виконання організаційно-технічних заходів запобігання та ліквідації забруднення навколишнього природного середовища.
Ключові слова: екологічна підготовка; фахівець морського профілю; освітній процес.

Abstract. Today's global environmental crisis has affected all countries of the world, and this dynamic tends to grow steadily. Ukraine is particularly affected by the war, and its ecosystems have been destroyed over the past 10 years. Ukraine has numerous environmental problems, and not to become the most backward

country in terms of ecology, they are to be solved now. Post-war reconstruction will take place through the implementation of several vectors, the main ones being: the use of advanced environmental instruments, environmental restoration, implementation of European integration reforms and implementation of climatological changes policy [1]. An individual's ecological world outlook is based on a deep awareness of the vital need for natural resources conservation and preservation of health and the environment. For future specialists in the marine economic complex, specialists in sea and river transport, the development of environmental culture will contribute to the formation of a system of environmental knowledge, environmental thinking, consciousness, worldview, skills and abilities to effectively implement organizational and technical measures to prevent and eliminate pollution of the natural environment.
Keywords: environmental training; marine specialist; educational process.

Several Laws of Ukraine "On Protection of Atmospheric Air" (No. 2708-XII of 16.10.92, as amended in 1995-2022), "On Environmental Protection" (No. 1268-XII of 26.06.91, as amended in 1993-2022), "On Waste Management" (No. 2849-IX of 13.12. 2022), "On Environmental Impact Analysis" (2059-VIII of 2017 with amendments of 2019-2023), Decision No. 13/6-19 of 20.12.2001 of the Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On the Concept of Environmental Education in Ukraine", etc. are used to instill the skills of environmentally-friendly behavior in all segments of the population. In particular, Article 7 "Education and Upbringing in the Field of Environmental Protection" [2] states: "The upgrading of society`s ecological culture and the professional training of specialists shall be ensured by general compulsory and comprehensive education and upbringing in the field of environmental protection...". And further: "Ecological knowledge shall be an obligatory

qualification requirement for all officials whose activity is related to the utilization of natural resources and impacts on the condition of the environment".

The solution of the defined tasks on environmental problems allows to formulate the **purpose of the study**, which is to scientifically substantiate the conditions for the formation of new approaches in the system of management of environmental training of higher education seekers in marine higher educational establishments.

Main research material. There is a need to define the requirements for the formation of an integrated comprehensive system of general training of education seekers in maritime higher educational institutions, which includes environmental training of cadets. The works of Ukrainian and foreign scientists on the problems of forming new approaches to the system of environmental knowledge are analyzed, in particular: V. Andrushchenko, V. Vernadsky, M. Holubets, O. Zhukov, V. Krysachenko, O. Kunakh, T. Sayenko, H. Filipchuk, and others, whose research is focused on continuous learning, the development of multilevel educational complexes, the problems of building content, forms, methods, teaching aids, and general problems of the development of ecology as a science and the acquisition of environmental knowledge by students of different levels of education. The research took into account the concepts and models of professional training of future specialists in maritime and inland waterway transport, being substantiated in the works of O. Bayramova, L. Herganov, O. Hurenkova, O. Danylenko, Y. Yezhokina, N. Znamerovska, M. Kulakova, etc. However, considering the results of researchers' scientific studies of the educational process of maritime educational establishments and their importance for modern shipping, it has been found that to successfully perform environmental safety tasks in professional activities, future maritime specialists

have to be able to: monitor and measure ecological index on sea and inland water transport vessels; analyze ecological index following established international requirements for environmental protection and prevention of environmental pollution; assess environmental safety risks during ship operation, etc. According to the theoretical approach to the essence of environmental training of future maritime professionals, it is necessary to take into account the identified by the scientists, and peculiarities of the professional activities of ship engineers, electrical engineers, navigators, port workers, and managers. Namely, it is important to consider the topicality of differentiation in the structural and substantive content of such constituent concepts as: environmental safety, in particular, adequate environmental attitude, and the desire to properly assess the environmental circumstances of the production environment; realizing the importance of professional activities to comply with the requirements of the International Maritime Organization (hereinafter – IMO) for the preservation of the environment; environmental motivation; environment-oriented behavior.

One of the important sources of improving and formation of environmental awareness in higher education seekers is a set of disciplines included in the educational and professional program of training in the chosen field. Some of them are directly related to environmental safety and form a single integral part of the training of a maritime specialist. At the same time, it is necessary to be guided by the main requirements of the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (hereinafter – the Convention), as an international maritime education system for training specialists for maritime transport, namely “...the master, officers and ratings shall be aware of the serious effects of operational or accidental pollution of the marine environment and shall take all possible precautions to prevent such

pollution, particularly within the framework of relevant international and port regulations" [3]. Therefore, the methodological support of the educational process in environmental society is an urgent problem in maritime educational establishments, which is aimed not only at the quality of studying all disciplines but also at the final result of professional training. This being the case, environmental safety in the educational process of a maritime educational establishment should be based on the principles of accessibility, continuity, humanism, variability, innovation, and the creation of conditions for the professional self- determination of a specialist. The educational activities of the Danube Institute of the National University "Odesa Maritime Academy" contribute to the following: in-depth study of environmental safety by cadets; development of ecological thinking and ecological erudition of a future maritime specialist to solve theoretical and practical problems of environmental issues in maritime transport; creating an individual approach to environmental issues in professional activities and environmental protection; stimulating motivational, cognitive activity of cadets, involving them in independent research work, and comprehension of problems requiring possession of relevant knowledge and skills used in practice.

For example, educational component "Prevention of Marine Pollution from Ships" is included into the course of mathematical and natural science training of the educational and professional program "Management of Shipboard Technical Systems and Complexes"; educational component

"Human Safety and Environmental Protection" is included into the educational and professional programs "Management of Shipboard Technical Systems and Complexes", "Operation of Shipboard Electrical Equipment and Automation", "Transport Technologies in Maritime and Inland Water Transport". Taking the

educational and professional program “Management in Maritime and River Transport” as an example, such course units as “Fundamentals of Ecology” and “Environmental Management” were added to the catalogue of elective educational components. In general, the content of the educational process for the formation of environmental safety of future maritime professionals is to involve specialists in organizing and conducting special events related to the use of training complexes for the acquisition of knowledge and skills of environmental behavior.

Conclusions and recommendations. Thus, a competency-based approach to the formation of effective environmental education implies the need for a future specialist to develop a clear understanding of the range of professional competencies and the directions of their further expansion and updating in the process of professional development.

References Yulia Helazhis. Yak ukrainskyi biznes doluchayetsia do borotby z vykydamy parnikovykh haziv. Ekonomichna

Pravda. URL: https://www.epravda.com.ua/columns /2024/01/9/708554/. Zakon Ukrayiny “Pro okhoronu navkolyshniogo pryrodnoho seredovyscha”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1 264-12#Text. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (1978).

URL: https://www.imo.org/en/ourwork/hu manelement/pages/stcw-conv-link.aspx#:~:text=for%20Seafarers%20(STCW),International%20Convention%20on%20Standards%20of%20Training, and%20Watchkeeping%20for%20Seafa rers%20(STCW)&text=The%201978%2 0STCW%20Convention%20was,seafar ers%20on%20an%20international%20l evel

Innovative Aspects of Personnel Training in Postgraduate Maritime Education Institutions

Main Author: Vasyl Zeliaskov
Position: Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Affiliation: Danube Institute of the National University "Odessa Maritime Academy"
Country: Ukraine
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Abstract. It should be noted that significant attention is paid to adult education in many international actions, declarations, conventions, decisions and other documents of international organizations, which emphasize the possibility of continuing education in adulthood as one of the human rights. This process should be considered as a way to overcome the crisis of the maritime education system, which does not sufficiently satisfy the needs of both the individual in professional development and society in high-quality specialists for the operation of vessels. At the same time, it is recognized that in order for any socio-economic and political reforms to become irreversible and be fully implemented, it is necessary to fundamentally retrain at least 30% of the adults and able-bodied population. State standards for advanced training and further certification of seafarers are built on national requirements and traditions regarding the competence of ship commanders, and higher education institutions of the maritime profile must provide advanced training in the postgraduate education system in accordance with educational professional programs in accordance with the requirements of the STCW Convention.

Keywords: Maritime education, postgraduate education, ship crews, advanced training, STCW Convention.

Advanced training courses must include the study of changes in relevant national and international rules on the safety of human life at sea and environmental protection, and take into account any improvements in the requirements for the relevant competence. The modern traditional system of advanced training courses for seafarers in the postgraduate education system does not satisfy shipowners and requires the development of new conceptual foundations for such an important link in the professional development of ship commanders which would offer modern methodological approaches and methodological foundations for the formation of their professional competence using modern information technologies in pedagogical systems. Therefore, the purpose of our work is to define and substantiate the conceptual principles of advanced training of ship command personnel in institutions of postgraduate maritime education in accordance with the requirements of the International Maritime Organization (IMO). The maritime doctrine of the world's maritime states has clearly defined the path for the further development of the maritime industry and emphasized that the priority national interests of any state at sea include meeting the needs of society, the economy and the state in the use of marine resources, strengthening its position among the leading maritime states, as well as ensuring security by:

- maintaining the human resource potential of seafarers at a competitive global level by properly implementing the requirements of the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (as amended by Manila) (STCW); bringing national standards relating to knowledge and specialties for which higher education applicants are trained in line with the said

convention; conducting special training and advanced training of command personnel in higher educational institutions;

- developing and implementing a comprehensive plan for updating the human resource potential of maritime transport in accordance with the innovative model of development of the maritime industry, restoring the system of postgraduate training of specialists; ensuring high social standards for seafarers;
- support and dissemination of maritime traditions in society, promotion of maritime activities, ensuring respectful treatment of maritime transport workers using the example of maritime states with the highest assessment of the World Economic Forum regarding the quality of port infrastructure [1].

The problem of advanced training in the system of postgraduate education (lifelong education) is raised in the Pan-

European recommendations, which emphasize the importance of building the content of training according to the competency-based approach. The mentioned direction has become a priority in the content of some declarations and recommendations of the Council of Europe and, accordingly, state documents of European countries. It should be noted that research by foreign scientists on professional competence and professional development (the theory of factors of professional choice by F. Parsons, the theory of professional development by D. Super, the theory of professional choice by J. Holland, the theory of labor regulation and professional adaptation by Rene Dovi and Lofquist, the theory of professional career by D. Brown, and others) confirm that advanced training of specialists as a problem of professional development based on competence is in the field of scientific analysis, and its study is carried out as a separate field of knowledge.

At the current stage of development of pedagogical science in Ukraine, the competency approach has become the leading methodology, therefore Ukrainian scientists (I. Bekh, V. Bykov, N. Bibik, V. Kremen, V. Lugovyi, V. Oliynyk, O. Savchenko, S. Sysoeva, O. Sukhomlynska) consider competency as the ability to carry out professional activities based on a combination of professional knowledge, skills and professional abilities. Also, Ukrainian scientists T. Desyatov, O. Lokshina, N. Nychkalo, V. Radkevych, O.

Shcherbak, and others in their works consider the problems of competencies in education in accordance with their practical essence, further development of the competency idea in the conditions of European integration. In turn, the International Convention and Code on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (as amended) (STCW), in accordance with the terms used in maritime education and parts of this Code, gives its definition of this term, namely: standard of competence which means the level of professional training that must be achieved for the proper performance of functions on board a ship, in accordance with the internationally agreed criteria set out herein, and includes prescribed standards or levels of knowledge, understanding and demonstrated skills [2]. The interpretation of this term in the field of maritime transport, according to the STCW Code, has its own meaning, namely: the scope of competence of a rating who is part of the crew of a seagoing vessel; the ability to perform at an auxiliary level functions related to professional activities, as specified in column 3 "Methods of demonstration of competence" of tables: A-II/4; A-III/5; A-III/7 of the STCW Code on the minimum standard of competence for ratings" [2].

In the study of professional training and advanced training of maritime specialists in higher education institutions, we use the concept of “qualification”,

which is closely related to competencies. According to the interpretation of the "National Educational Glossary: Higher Education", a qualification is characterized as "the ability of a person to perform the tasks and duties of a certain type of activity, determined by the level and specialization of education (formal, non-formal, informal)".

Therefore, in the documents of the European Higher Education Area, a qualification is also understood as any degree, title, diploma or other certificate issued by a competent authority certifying the completion of a relevant higher education program" [3]. According to the definition of international documents on maritime education (the Convention and the STCW Code), a qualification is recognized as "a duly confirmed level (of knowledge, skills and abilities) of a person's readiness to perform specific functions and tasks within a certain type of work activity".

Thus, in our study, the qualification of the command staff of seagoing vessels will be understood as their presence in the form of a diploma of professional training, sufficient work experience and a document on completion of advanced training courses, which characterizes the level of their professional preparedness to perform work in their specialty in dangerous and emergency situations in accordance with the requirements of the STCW Code.

Bibliographical references:

1. Maritime Doctrine of Ukraine for the period until 2035. Approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 7, 2009 No. 1307. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/243196 733 (date of access: 02.04.2024).

2. International Convention and Code on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1978 (consolidated text with Manila amendments), Kyiv, 2012, 568 p.

3. National Educational Glossary: Higher Education / [authors and compilers: I. I. Babyn, Ya. Ya. Boliubash, A. A. Garmash, etc.; edited by D. V. Tabachnyk and V. G. Kremen]. – Kyiv: LLC “Pleiada Publishing House”, 2011. – 100 p.

Digital Transformation of the Maritime Industry: Current Challenges and Prospects

Main Author: Voichenko Tetiana
Position: Candidate of Economic Sciences
Affiliation: Дунайський інститут водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Цифрова трансформація морської галузі: сучасні виклики та перспективи

Анотація. Сучасні морські перевезення характеризуються підвищенням вимог вантажовідправників, конкуренцією, що зростає, прагненням до оптимізації витрат. Для перетворення діяльності морських логістичних операторів дуже важливо використовувати цифрові технології, що оптимізують управління перевезеннями та раціоналізують планування стратегії морського простору. У дослідженні розглянуто ключові переваги цифрової трансформації у морській транспортній галузі. Описуються цифрові технології, що визначають розвиток морського транспорту найближчими роками: штучний інтелект, сенсорні технології,

робототехніка та 3D-друк, великі дані, Інтернет речей, автономне судноводіння, доповнена реальність. Показано причини, через які Міжнародна морська організація (IMO) виступає за повсюдну цифровізацію. Показано ефективність системи INMARSAT та її значущість для розвитку морського транспорту. Оскільки технології визначають як тенденції, а й виклики у сфері морського управління, було виявлено основні бар'єри для трансформації у найближчі 5-10 років. Розуміння точок зростання та факторів успіху цифровізації є ключем до вирішення проблем процесу цифрової трансформації у морській транспортній галузі.

Ключові слова: цифрова трансформація, морська галузь, судноплавство, розумні технології, автоматизація, стійкий розвиток, безпека морських перевезень.

Мета. Аналіз сучасних тенденцій цифрової трансформації у морській галузі, виявлення ключових технологій та їх впливу на розвиток галузі, а також розгляд перспектив впровадження цифрових рішень для підвищення ефективності, стійкості та безпеки морських перевезень.

Морські логістичні оператори сьогодні вивчають шляхи застосування цифрових технологій для підвищення ефективності діяльності та продуктивності інвестицій, що вкладаються в цифровий розвиток. Однією з перших переваг для судноплавних компаній є підвищення ефективності глобальних операцій. Незалежно від того, чи перевозять компанії пасажирів чи вантажі, глобальна морська логістика має низку складних факторів, які можуть призвести до хаосу. Цифрові системи, такі як INMARSAT – ключ до розплутування цієї мережі. Система/платформа INMARSAT забезпечує швидкий зв'язок між судном

та наземною станцією або між суднами. Також можуть бути ініційовані виклики та повідомлення про лихо. Подібні цифрові інструменти призначені для оптимізації робочого процесу у глобальних операціях та визначають ефективність морських перевезень. Обладнані робочі «диспетчерські», призначені для забезпечення спільної роботи, мають у своєму розпорядженні комплексні засоби зв'язку, у тому числі супутникового в режимі online, для морських працівників і менеджерів. Спільна робота дозволяє досягти синергічного ефекту від зусиль для досягнення сталого розвитку морської галузі. Це одна з основних причин, через яку ІМО виступає за повсюдну цифровізацію. Посадовці ІМО вважають цифрові технології життєво важливими для підвищення стійкості морських операцій по всьому світу. За наявності вищезгаданих інструментів морським компаніям вдасться заощадити паливо, продовжити термін служби активів [1].

Ще одна важлива перевага інтелектуальних цифрових технологій – підвищення безпеки у морі. Завдяки покращеній бортовій навігації галузь може знизити кількість зіткнень та нещасних випадків через людський фактор. Розглянемо основні сучасні тенденції у морській індустрії.

1. Штучний інтелект (ШІ). ШІ дозволяє оптимізувати рутинні операції в транспортній галузі, що повторюються, у тому числі судноплавної [2]. Сектор, керований ШІ – це логістика. ШІ допомагає з оптимізацією маршруту, прийняттям рішень та автоматизацією. Насамперед, ШІ допомагає розподіляти вантажі між сотнями суден, що проходять через порти. Виявлено, що попередження ШІ про

зіткнення суден надходило капітанові швидше на дві хвилини, ніж це було без використання ШІ.

2. Сенсорна технологія - є однією з передових технологій в даний час, що використовуються в транспорті. Сенсорна технологія замінює багато ручних завдань, таких як перевірка обладнання на борту судна. Підключення всього обладнання до датчиків допомагає морським корабельним технікам. Використання бездротового зв'язку забезпечує точний облік робочого стану техніки та обладнання. У результаті технологія як аналізує поточний стан техніки, а й визначає необхідність технічного обслуговування через регулярні проміжки часу. Датчики можуть підключатися віддалено до об'єктів і на основі ШІ аналізувати дані, що надходять, надсилати оповіщення про необхідність технічного обслуговування. Правильно відкалібрована сенсорна технологія, як і наступне за нею своєчасне обслуговування, безумовно, продовжує термін експлуатації судна.

3. Робототехніка та 3D-друк. Промислові роботи вже використовуються для безпеки, технічного обслуговування та інспекції суден. Вони можуть виконувати такі завдання як упаковка, доставка, перевірка вантажів, а також навіть гасіння пожеж. Деякі роботи взаємодіють із датчиками, щоб ідентифікувати та записувати всі дані на судні та аналізувати їх. Крім роботів, є дрони, які беруть участь у морській логістичній діяльності. Вони можуть доставляти товари на судна, допомагати з віддаленими перевірками, охороною та спостереженням. 3D-друк також впливає на судноплавну галузь, оскільки допомагає забезпечити своєчасну доступність запасних частин на борту суден.

4. Великі дані (Big data) та Інтернет речей (IoT). Аналітика даних включає збір інформації, що надходить із великих операційних суднових та портових систем. Це дані про типи контейнерів, вагу вантажу та його призначення. ШІ, будучи невід'ємною частиною Big data, аналізує дані про судно (диферент, остійність, характеристики двигуна, зв'язок). Big data про судна можуть включати хронологію переміщення контейнерів (трекінг), стан довкілля. Інтелектуальна система судна реагує на будь-які зміни погодних та інших фізичних умов, пропонуючи капітанові своєчасно ухвалити рішення про коригування курсу судна. IoT дозволяє керувати об'єктами віддалено. Він працює з GPS і хмарною базою даних, де зберігаються всі дані, зібрані пристроями на судні. IoT може з'єднувати всі пристрої та вантажі через бездротові мережі. 5 Автономне керування або безпілотний транспорт. Принцип безпілотного автономного керування складається, як правило, з двох складових: наявність бортового комп'ютера, що посилає команди на елементи керування, та комплексу різних датчиків (місце розташування, курсу, нахилу, швидкості, висоти, тангажу) та систем (відеоспостереження, лідарів, радарів) [3]. Використовуючи алгоритми глибокого Q-навчання, сучасні фахівці у галузі морських технологій розробляють системи самонавігації для автономних суден. Ця технологія, що базується на даних інтелектуальних датчиків та отриманих на їх основі даних, забезпечує безпечну навігацію для великих безпілотних морських транспортних засобів. У міру розвитку цієї технології вона також має потенціал значно покращити застарілі навігаційні системи, які є на більшості суден. Таким чином, у морській логістиці безпілотні судна здатні рухатися

строго за призначеним у цифровій картографії курсом без участі капітана, а також вчасно виявляти небезпечні ситуації та повідомляти про ризики на маршруті.

6 Доповнена реальність. Віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR) сьогодні є у багатьох галузях [4]. Як одне з технологічних досягнень, AR використовується в деяких морських навчальних закладах: завдяки технології доповненої реальності здобувачі можуть випробувати реальні життєві сценарії при керуванні судном. AR також застосовується в процесі суднобудування та проектування. Технологія імітує віртуальні проекти та допомагає вирішувати технічні проблеми під час експлуатації суден. VR використовується для 3D- моделювання та друку, коли спочатку створюється 3D-модель бажаного об'єкта, а потім направляється на друк. VR та AR допомагають у ефективному технічному обслуговуванні та огляді суден. Багато завдань з технічного обслуговування можна виконувати за допомогою програмного забезпечення та інструментів, що дозволяють візуалізувати зображення суднової техніки та обладнання. 7 Цифрові двійники. Дана тенденція цифрових технологій у морській логістиці передбачає створення цифрових копій реально існуючих об'єктів та відображення їх стану, руху в режимі реального часу. На розумних суднах та причалах встановлено велику кількість систем контролю та датчиків, які з певною періодичністю збирають та надсилають інформацію про стан об'єктів у цифрову модель.

Технологія пов'язана з використанням IoT: через нього відбувається обмін даними, інтеграція з іншими системами судна та інфраструктури [5]. Дані зберігаються в хмарних сховищах і утворюють великі масиви

даних – Big Data, які надалі можуть піддаватися аналітиці за допомогою ШІ, використовуватись при прийнятті управлінських рішень. Таким чином, продукти сучасної цифрової трансформації у морській логістиці найбільш успішно застосовуються у комплексі, а не фрагментарно, утворюючи якусь «цифрову екосистему». Проте, для успішної цифрової трансформації необхідно як детально вивчати сучасні технологічні тренди, а й проаналізувати бар'єри, що перешкоджають перетворенням. Розглянемо різні технологічні, організаційні та операційні проблеми, з якими стикаються компанії у процесі цифрової трансформації.

Технічні проблеми. По-перше, це безпека. Відомо, що чим вище ступінь взаємозв'язку цифрової системи і чим більше даних вона містить, тим більше вона схильна до ризику кібератаки, що, у свою чергу, може викликати затримки обробки та транспортування вантажів, фінансові та репутаційні втрати. Система безпеки дозволяє ефективно управляти логістичними операціями та регулювати якість логістичних та IT-систем, тому необхідно постійно розробляти та впроваджувати нові методи боротьби з кібератаками. На даний момент існують деякі заходи протидії нелегальному проникненню в системи логістичних компаній, проте вони вимагають компетентних фахівців та постійного моніторингу нових досягнень кіберзлочинців [6]. По-друге, значною проблемою є стандартизації цифрових систем. Несумісність між різними IT-системами перешкоджає їх інтеграції, масштабуванню та взаємодії. По-третє, невизначеність у виборі типу технологій. Широкий вибір цифрових систем виявляється так само несприятливим чинником, як і їх недолік. В результаті компанія, використовуючи фрагментарно придатні для

конкретних завдань технології, але не сумісні між собою, не має змоги побудувати загальну цифрову стратегію.

Організаційні проблеми. «Інертність» співробітників є потужним фактором, що перешкоджає цифровій трансформації. Важко мотивувати співробітників залишити зону комфорту, почати ризикувати та експериментувати, працювати гнучкіше, постійно навчатися. Організаційна культура компанії може бути настільки консервативною, що руйнує будь- яку цифрову ініціативу. Також компанії, які досягли успіху, неохоче тиражують свій досвід цифрової трансформації, внаслідок чого збільшується розрив між цифровими передовиками та аутсайдерами ринку, знижуючи загальний рівень трансформації [7].

Операційні проблеми. Безумовно, одним із головних бар'єрів є нестача ресурсів та кадрів для цифрової трансформації. Перетворення вимагають великого обсягу інвестування, яке кожна компанія готова витратити на цифровий «експеримент». Навчання кадрів новим навичкам також потребує фінансування. Разом з небажанням змін і нерозумінням економічної вигоди від комплексної трансформації, ця проблема зміцнюється і практично зводить шанс перетворень. У зв'язку з наявністю великої кількості бар'єрів фокус уваги має переміщатися у бік оцінки «цифрової зрілості» компаній морської транспортної галузі. Очевидно, що перспектива цифрової трансформації компанії безпосередньо визначається рівнем готовності до неї . Існує чотири типи цифрової зрілості [7]: - «новачки» мають незрілу цифрову культуру і виражають скепсис по відношенню до сучасних технологій; - «модники» застосовують передові технології, проте застосування має фрагментарний характер, координація та загальна стратегія відсутні; -

«консерватори» мають цифрове бачення, але воно може бути недорозвинене через невеликий рівень застосування цифрових інструментів, неявних кроків щодо формування цифрових навичок та культури; - «аборигени» мають всеосяжне цифрове бачення, приймають велику кількість цифрових ініціатив, грамотно ними керують, створюють цінність для бізнесу, мають потужну цифрову культуру. Для досягнення цифрової зрілості необхідні структурні перетворення підприємства морської галузі. Трансформація повинна будуватися на взаємозалежній системі, що поєднує зовнішній та внутрішній контур. При цьому створення зовнішнього контуру (законодавство, стандарти, розвиток IT виробництва) вчені відносять до завдань уряду, а внутрішнього, що включає в себе облік, аналіз та управління розвитком, – до завдань бізнесу. **Висновки та рекомендації**. Сучасний ринок IT-рішень для морської логістики досить широкий і надає інструменти цифровізації та автоматизації процесів навіть через мобільні програми. Велика адаптивність цифрових робочих просторів скорочує терміни виконання операцій і знижує загальні витрати морської галузі. Щоб звести до мінімуму вплив зовнішніх факторів на судноплавну галузь у майбутньому, ключову роль відіграватимуть досягнення в галузі автоматизації. Хоча багато морських логістичних операторів вже були значною мірою орієнтовані на цифрові технології, більшість із них все ще не до кінця усвідомлюють масштаби необхідних цифрових перетворень. Досягнення цифрової зрілості є важливим завданням перед морським логістичним операторами на найближче десятиліття. Цінність включатиме підвищення рівня логістичного сервісу клієнтів, оптимізацію бізнес- моделей, розробку нових продуктів та послуг, конкурентну стійкість, зміцнення відносин з контактною аудиторією та

стейкхолдерами. Інновації в морській логістиці обмежені дотриманням нормативних вимог, проте дослідження показують, що основна увага в галузі, як і раніше, приділятиметься скороченню операційних витрат та підвищенню ефективності операцій за рахунок цифрової трансформації, що руйнує застарілі механізми управління в галузі. **Перелік використаних джерел:** 1. Як нові морські технології змінять судноплавство? Maritime Zone. URL: https://maritime- zone.com/ru/news/view/kak-novye-morskie-tehnologii-izmenjat- sudohodstvo (дата звернення: 12.01.2025). 2. Штучний інтелект у морській галузі: комплексна трансформація від навігації до екології. URL: https://stellamaris.org.ua/shtuchnyj- intelekt-u-morskij-galuzi/ (дата звернення: 12.01.2025). 3. Мельник О.М., Онищенко О.А., Волошин А.О., Васалатій Н.В., Логінов О.В., Корякін К.С. Розвиток дистанційних технологій керування судном як фактор забезпечення безпеки судноплавства. Розвиток транспорту. 2022. № 3 (4). С.179-191.

DOI https://doi.org/10.33082/td.2022.3- 14.13 (дата звернення: 12.01.2025). 4. Кохановська О.В. (2021). Використання імерсивних технологій у вищій військовій освіті України: історичні аспекти та сучасність. Педагогічний альманах, (50), 63-70. https://doi.org/10.37915/pa.vi50.302 (дата звернення: 12.01.2025). 5. Tijan E., Jović M., Aksentijević S., Pucihar A. Digital transformation in the maritime transport sector. Technological Forecasting and Social Change. 2021. Volume 170. URL: https://www.sciencedirect.com/science /article/pii/S0040162521003115 (дата звернення: 12.01.2025). 6. Kechagias E.P., Chatzistelios G.,

Papadopoulos G.A., Panagiotis A. Digital transformation of the maritime industry: A cybersecurity systemic approach. International Journal of Critical Infrastructure Protection. 2022. Volume 37. URL: https://www.sciencedirect.com/science

/article/abs/pii/S1874548222000166 (дата звернення: 12.01.2025). 7. Raza Z., Woxenius J., Vural C.A., Lind M. Digital transformation of maritime logistics: Exploring trends in the liner shipping segment. Computers in Industry. 2023. Volume 145. URL: https://www.sciencedirect.com/science /article/pii/S016636152200207X (дата звернення: 12.01.2025).

Using AI in Teaching Maritime English

Main Author: Олена Колмикова
Position: кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія" Country: Україна
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Abstract. Technological achievements and global access to information are challenging education enhancing it to find new methods of teaching. Higher educational establishments nowadays are not the only source of information.

Technology has made it possible to get any kind of information either through text, sound or images. In teaching, the focus nowadays is shifted from the lecturer to students' activity. Higher education seekers are no longer passive recipients of information. So, the main task lecturers are facing now is to find ways of offering relevant learning opportunities to higher education seekers. Modern Artificial

Intelligence (AI) tools and applications are of great help while teaching English for

Specific Purposes (Maritime English), especially under conditions of continuously cutting the number of classes of Maritime English in Ukrainian Maritime higher educational establishments. The lecturers face a contradictory situation – on one hand, the requirement of teaching the cadets fluent Maritime English to get promoted in the marine industry is very high, on the other, the maritime educational institutions experience a lack of Maritime English lessons in the academic curriculum.

Artificial

Keywords: Maritime English, establishments, higher education seekers.

Intelligence, Maritime educational

Maritime English being a part of English for Specific Purposes embraces a wide scope of language material referring to different maritime branches such as navigation, marine engineering, logistics, management, and maritime legislation. As the present study concerns training material for navigation cadets, it is evident that its selection must comply with the IMO 3.17 Model Course and competence requirements of

SMCP. The **purpose of the study** is to consider the most popular AI-powered tools and applications that can significantly enhance the process of teaching and learning

Maritime English.

Main research material.

Numerous AI tools can ease the process of getting ready for the Maritime English lessons. Below is the list of the most popular ones that can be integrated into the course.

Chat GPT. Since it was first introduced in November 2022, Chat GPT has been widely used for teaching grammar and vocabulary. For example, the task is to explain the difference between the Present Simple and the Present Continuous in terms of

Maritime English. Chat GPT gives the following answer: “In Maritime English, understanding the difference between the Present Simple and the Present Continuous is crucial, as they are used to convey different situations and contexts on board vessels and during operations”. Then goes the explanation of using the tenses to describe different activities; grammar tables; and examples of the sentences some of them given below: Present Simple:

The engine room operates at full capacity during the day.

The vessel leaves the port at 0600 hours daily.

Sailors inspect the lifeboats every week. Water boils at 100°C, even at sea level. Present Continuous: The crew is loading cargo right now.

The captain is monitoring the radar for potential collisions.

We are sailing through the Strait of Malacca at the moment.

The engineer is repairing the broken pump temporarily.

Chat GPT can also be used for dramatizing maritime scenarios, for example, for generating realistic maritime routines such as radio communication (navigational warnings, distress calls), practicing Standard Marine Communication Phrases (SMCP) or role-playing between crew members and port officials.

Kling. A text-to-video and image-to-video tool is helpful in creating illustrative materials while teaching different units of educational and professional programs at the lessons of Maritime English. For example, the topic is “Mooring”. The task

is to generate a video showing a bulk carrier ship moored to show breast lines, springs and headlines. Using the given description of what exactly is needed, the tool offers different pictures to create a video with. Some slides of the video are given below:

Chatbot Nova AI. A mobile application using Chat GPT is mainly used when there is a necessity to generate relevant text. One of the most useful opportunities that this tool gives is the possibility for higher education seekers to check their written works

(articles, abstracts, etc.) for plagiarism [1].

Onship. Collaboration platform tool has numerous abilities, among which are training, connecting and entertaining. It not only gives cadets the opportunity to connect with maritime industry professionals and mentors, discuss different topics, and get daily maritime news updates, but also to attend maritime conferences [2].

MarEng Plus. A platform designed for learning Maritime English offers not only modules for practicing vocabulary and grammar but also such situational exercises as communication via VHF channels [3].

SeaTalk. An online platform for Maritime English resources provides materials within a framework of STCW competencies, ECVET system and CEFR levels. The advantage of this program is that it offers Maritime English training modules for different ranks and functions on board, such as Deck Ratings, Engineering Ratings, Deck Officers,

Engineering Officers, Electro-Technical Officers, Senior Deck Officers, and Senior

Engineering Officers. Below is the example (a screenshot of the video) of using the platform (the task was to write a Captain's report) [4]:

Description:	PowerPoint slides containing guidelines on how to write a formal captain's report.
Maritime English Training Module	Deck Officers (Operational Level)
Occupational Standard	1. Use effectively all relevant documents related to work and international requirements (SOLAS, MARPOL, STCW as amended, ILO conventions; ISM, ISPS codes).
Language Learning Outcome:	1.B Demonstrate knowledge and writing skills to complete check lists, log books and develop clear and coherent texts without causing misunderstanding
Author/Publisher:	Associated MET institution
Guidelines:	A PowerPoint presentation which acts as an introduction to all the material and offers guidelines about writing a formal, traditional captain's report. The slides may be used either by the teacher for instruction in report writing or by the learner. The slides may be used in conjunction with examples of reports.

Conclusions and recommendations. Integrating AI tools and applications into the process of teaching and learning Maritime English can make it easier and more exciting for higher education seekers. At the same time, technology can neither replace the comprehensive course nor eliminate the importance of a lecturer whose role has been and remained as the main organizer and coordinator of the educational and scientific activity of the students. **References:**

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.apporigins.NovaAI&hl=uk

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.frontm.onship&hl=uk

https://blogit.utu.fi/mareng/download-mareng-plus-learning-tool/

https://www.seatalk.pro/

Implementation of Anti-Corruption Training Modules Into the Ukrainian Educational Space

Main Author: Yuliya Yurchenko
Position: Doctor of Economics, Associate Professor
Affiliation: The
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (NUBiP)
Country: Ukraine
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Корупція, як глобальна загроза, є катастрофічною для основ функціонування державності, бізнесу та індивідуальних прав, ведучи до деградації демократичних інститутів та соціальної політики, яка породжує непередбачувану дестабілізацію в суспільстві. В рамках статті здійснено комплексний аналіз освітніх модулів, розроблених УНП ООН, як інструментів системної протидії корупції. Запропоновано авторську класифікацію антикорупційних модулів за функціональними рівнями. Особливу увагу приділено сутності модулів як засобів формування інтелектуальної культури та переформатувати моральних засад, здатних соціальні уявлення про

Представлено доброчесність у суспільстві.

структуровану програму антикорупційного навчання початкового рівня, адаптовану до освітніх програм закладів вищої освіти. Підкреслено

доцільність доповнення освітніх модулів інтерактивними та аналітичними методами. Розроблено методологічну основу для адаптації антикорупційних модулів до умов національної освітньої системи.

Annotation. Corruption, as a global threat, undermines the foundations of statehood, business, and individual rights, leading to the degradation of democratic institutions and social policies while fostering unpredictable destabilization in society. This article presents a comprehensive analysis of educational modules developed by the UNODC as tools for systematic anti-corruption efforts. An original classification of anti- corruption modules based on functional levels is proposed. Particular attention is paid to the essence of these modules as instruments for shaping intellectual culture and moral principles capable of redefining societal perceptions of integrity. A structured program for introductory-level anti-corruption education, tailored to the curricula of higher education institutions, is presented. The article emphasizes the importance of complementing educational modules with interactive and analytical methods. A methodological framework has been developed to facilitate the adaptation of anti- corruption modules to the conditions of the national education system.

Keywords: corruption, education, modules, anti-corruption practices, implementation, integrity, honest society, ethics, morality, systemic approach, methodology.

Purpose of the Research The purpose of the research is to formulate a methodological concept for integrating anti-corruption educational practices into the Ukrainian education system to shape value orientations and awareness among youth regarding integrity and the fight against corruption.

Main Text Corruption has become a global phenomenon, penetrating all spheres of public life and transforming natural organizational structures into systems of self- destruction. Modern strategic tools are based on transitioning from reactive models of combating corruption to proactive implementation of anti-corruption practices in the educational space. This study focuses on the series of modules developed by the

UNODC concerning anti-corruption [1].The main objective of the proposed modules is to provide knowledge about the essence of corruption, affirm ethics and morality as the main pillars of a just society.

The study of these modules demonstrates their local independence while also emphasizing the necessary continuity and sequence of study, along with their broad interdisciplinary connections. It is thus advisable to divide them into stages and levels.

The following classification of anti-corruption modules by functionality into three levels is proposed:

- introductory level: the concept and causes of corruption, effective governance as a counter to corruption, comparative politics.
- analytical level:

susceptibility of the public and private sectors to corruption, the gender factor in the context of corruption, types of corruption in the education sector, the impact of corruption on peace and security.

- legal level:

procedures for identifying and investigating corruption, human rights and corruption, forms of citizen participation in combating corruption, international

anti-corruption legislation, national strategies for combating corruption, national legislation and anti-corruption bodies.

This approach allows for systematizing thematic directions in the education and research of corruption, highlighting its key concepts, causes, and countermeasures

(introductory level), assessing its impact on various spheres of public life and the economy (analytical level), as well as outlining the legal aspects of combating corruption at both the national and international levels.

The table below, as an example, presents key introductory-level modules adapted to the educational programs of higher education institutions along with their essential characteristics (Table 1).

Table 1. Structured Program of Introductory-Level Anti-Corruption Training Modules

Educational Module	Module Content
Educational Module 1: "Corruption: causes, consequences, and measurement methods"	1.1. Corruption: definition and evolution Definitions of corruption through modern scientific approaches. Historical context from ancient states to today. Influence of moral and cultural factors on the formation of corruption practices. 1.2. Sociocultural and economic causes of corruption How social psychology shapes perceptions of corruption. Analysis of

Educational Module	Module Content
	corruption’s causes and consequences. Modeling the interaction of corruption effects and sustainable economic development. 1.3. Measuring corruption: methods and strategies Methodological approaches to measuring corruption and their evolution. Identifying effective tools for evaluating corruption levels globally and nationally. Strategies to counteract corruption in different spheres of public life. 1.4. The impact of corruption on state and legal institutions How corruption undermines political and legal structures. Perspectives on institutional reform to prevent corruption. The role of civil society and the state in building anti-corruption strategies.
Educational Module 2:"Management strategies and anti-corruption initiatives"	2.1. Effective governance as a key to an anti-corruption strategy The role of effective governance in combating corruption: analysis and practical

Educational Module	Module Content
	cases. Key principles of governance and their application in anti-corruption strategies. Evaluation of governance decisions' effectiveness in combating corruption. 2.2. The role of civil society in building effective governance How civil society shapes governance practices that prevent corruption. Educational initiatives for improving anti-corruption strategies. Identifying causes of ineffective governance and their social consequences.
Educational Module 3:"Political	3.1. Political systems and their impact on the level of corruption Democratic systems versus authoritarian regimes: how different political systems impact corruption levels.
systems and corruption: comparative analysis"	Interaction between political institutions and anti-corruption strategies. Comparison of anti-corruption practices in countries with different political systems. 3.2. The role of political monopoly in the growth of corruption The impact of

Educational Module	Module Content
	political monopolies on corruption levels: global and local examples. Mechanisms for preventing monopolies in state structures. Perspectives on deep democratization as a key to reducing corruption. 3.3. Democratization of society as a tool to combat corruption Studying the role of democratization in reducing corruption levels. a Tool for Combating Corruption Perspectives on deep democratization and its effectiveness in combating corruption.

The program includes modules, each with a clearly defined content component covering the main aspects of corruption: its causes, consequences, methods of measurement, impact on public institutions, and the role of effective governance, civil society, and political systems in combating this phenomenon. This approach aims to develop a systematic understanding of the nature of corruption and the creation of effective tools to counteract it at global, national, and local levels.

The study of corruption and its prevention requires not only theoretical analysis but also a practical approach to addressing this complex socio-economic phenomenon.

For more effective assimilation of the educational material and a better understanding of the processes occurring in political, social, and economic systems, the use of interactive and analytical tools becomes an important addition to the educational process. Below are several key methods that can be effectively integrated into education on this topic:

1.Case Studies: Comparing specific countries in terms of corruption levels and anti- corruption initiatives, which allows for a deeper examination of real situations in various countries, across different political and social contexts.

2.Modeling: Constructing models of corruption processes within various political systems, providing an opportunity to assess how changes in political structures or laws can affect corruption levels in a country, analyze, and forecast the development of corrupt practices under different political systems.

3.Interactive Tests: Knowledge checks on corruption, management strategies, and political systems at the end of each module not only help assess acquired knowledge but also encourage the active application of theoretical approaches in practice.

These modules are designed for teachers, educators, and other lecturers addressing anti-corruption issues in their teaching. The proposed methodology serves as a catalyst for integrating new knowledge into educational programs, thereby fostering the idea of an honest society, a desire to live in such a society, and preparing a new generation capable of actively combating corruption challenges and initiating social change through education.

Conclusions

Corruption threatens the stability of the state, business, and citizens' rights, undermining democratic institutions and creating social instability, necessitating a systemic approach to its prevention, with education as a key tool.

The modules developed by UNODC are vital tools for shaping intellectual culture and moral principles, helping to change societal perceptions of integrity. They cover aspects of corruption, effective governance, comparative politics, and legal mechanisms for combating corruption.

The key part of the study is the integration of anti-corruption practices into Ukrainian education to transform public consciousness. The main directions of implementation have been identified, contributing to the strategic "health improvement" of society.

Studying anti-corruption practices requires not only theoretical understanding but also the integration of interactive and analytical tools, such as case studies, modeling, and testing, which ensure a comprehensive analysis of socio-economic processes and allow for comparing the effectiveness of anti-corruption strategies in various contexts.

The goal of anti-corruption education is to form a value system among youth based on the ethics of integrity, as well as develop critical thinking about the social and moral aspects of combating corruption, ensuring effective prevention of its spread in the future. **References**

United Nations: Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth

Empowerment. University module series on anti-corruption. URL:

https://grace.unodc.org/grace/ru/academia/module-series-on-anti-corruption.html.

Challenges and Solutions in Teaching COLREGs to Future Navigators During English Classes

Main Author: Ольга Романовська
Affiliation: Дунайський институт Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація: У статті розглядаються основні труднощі у викладанні Міжнародних правил запобігання зіткненням суден (COLREGs) для майбутніх судноводіїв, особливо під час занять з англійської мови. Попри суворі заходи, впроваджені Україною як членом Міжнародної морської організації (IMO), людська помилка залишається ключовим фактором морських аварій, спричинених непорозуміннями та неправильним тлумаченням правил. Для подолання цих викликів автор запропонував методи навчання, що базуються на лексичному аналізі правил, інтерактивних вправах, таких як рольові ігри та ситуаційний аналіз, а також використанні тренажерів. Такий підхід дозволяє майбутнім судноводіям отримати як теоретичні знання, так і практичні навички, підвищуючи їхню компетентність і готовність до реальних морських ситуацій.

Ключові слова. МППЗС, морська освіта, морська підготовка, людська помилка, морська безпека, симуляційне навчання

Annotation:

The article deals with the key challenges in teaching the International Regulations for Preventing Collisions at Sea (COLREGs) to future seafarers,

particularly during English language classes. Despite the strict measures implemented by Ukraine as a member of the International Maritime Organization (IMO), human error remains a significant factor in maritime accidents caused by misunderstandings and misinterpretations of the rules. To overcome these challenges, the author proposed teaching methods based on lexical analysis of the regulations, interactive exercises such as role-playing and situational analysis, and the use of simulators. This approach provides future navigators with both theoretical knowledge and practical skills, enhancing their competence and preparedness for real maritime scenarios.

Key words: COLREGs, Maritime education, Nautical training, Human error, Maritime safety, Simulation training

The purpose of this article is to examine the multifaceted challenges encountered in the teaching of COLREGs to prospective navigators within the framework of English language classes and to propose potential solutions for addressing these aforementioned issues.

Presenting main material. Human error is a major factor in ship collisions, often caused by misunderstandings, misinterpretations, or a lack of knowledge about the International Regulations for Preventing Collisions at Sea (COLREGs). These regulations are crucial for safe navigation, but their complexity can lead to confusion. For example, officers may misinterpret right-of-way rules or fail to identify navigation lights and signals properly. This can result in improper maneuvers, increasing the risk of collisions. Continuous training and a clear understanding of COLREGs are essential to preventing such accidents. Many studies suggest that human factors, particularly a lack of understanding of COLREGs, are the primary cause of maritime accidents. Even experienced mariners may struggle with the rules, which highlights the need for ongoing

training to ensure a solid understanding of these critical regulations. Research by Reyes Poo Argüelles, Jesús A. García Maza, and Felipe Mateos Martín indicates that human error is responsible for 75-96% of marine accidents, often due to misinterpretation of the COLREGs. This points to the necessity of incorporating human factors into ship collision risk models to improve maritime safety.

Statistics consistently show that human error, especially violations of the COLREGs and inadequate communication between vessels, contributes to the majority of collisions. There are also specific scenarios where the application of COLREGs may be unclear, and in these cases, a collision may still occur if the rules are followed incorrectly. Studies by Michele Martelli, Srdan Zuskin, Raphael Zaccone, and Igor Rudan highlight how a decision support system using AIS data can reduce collisions by guiding Watch Officers to make decisions compliant with the rules.

Researchers Miho Kristić and Srđan Žuškin focus on the challenges of interpreting vague terms in COLREGs, like “Very Large Ship.” They propose using fuzzy sets to clarify these terms, which would make them more understandable for both human and autonomous navigators. Their research, based on a survey of 220 experts, also introduces a model that can aid decision support and control systems on both conventional and autonomous ships.

Jong-Kwan Kim and Park Deukjin's study highlights the differences in interpreting COLREGs between navigators and automated collision- avoidance systems, especially in head- on and crossing situations. Their findings emphasize the need for clearer, more consistent interpretations of COLREGs to enhance maritime safety. Furthermore, Dalibor Ivanisevic, Ana Gundić, and Mohovic Djani report that non-compliance with specific rules, such as Rules 5, 6, 7, and 14, is a significant cause of maritime collisions. These difficulties may stem from

inadequate understanding or poor articulation of the rules, especially among students with or without prior practical experience.

In addition to the clarity of the rules, researchers agree that the translation of COLREGs from English to native languages is vital to avoid misinterpretations. Both students and instructors emphasize the importance of self-directed e-learning, although they also note that current e-learning programs need improvement. Simulation-based learning is suggested as an effective way to enhance COLREGs understanding. Increasing simulator usage hours would allow cadets to practice and apply the rules in a controlled environment, reinforcing their theoretical knowledge.

The study by Djani Mohovic, Robert Mohovic, and Mate Baric from the EU project "Avoiding Collisions at Sea" highlights the gaps in COLREGs knowledge among both students and experienced officers. Analyzing marine accidents, they found that frequent collisions result from human error and misinterpretation of the rules. The researchers propose incorporating realistic learning methods, such as scenarios, radar screen views, and electronic chart displays, to improve professionals' understanding and preparation for real-world situations. In line with these findings, the article suggests that the primary challenges in teaching COLREGs to future navigators—such as misunderstandings and misinterpretations—require more effective pedagogical methods. Over a four-year period, the author developed and tested three methodological recommendations to address these issues, specifically for teaching COLREGs in English language classes at maritime universities.

The focus of these recommendations is on the lexical material within the COLREGs. Each rule is analyzed in detail to identify key lexical units, with thorough discussions during class. Cadets engage with these units through

various activities, such as watching instructional videos, participating in role-playing exercises, conducting situational analyses, and using visual aids like cards illustrating lights and signals. Tests are also conducted to assess cadets' understanding of the material.

The author agrees with the consensus that combining simulators with theoretical instruction significantly improves the effectiveness of COLREGs teaching. By integrating simulators into the curriculum, cadets gain practical experience that strengthens their theoretical knowledge, better preparing them for real-life maritime scenarios and enhancing their understanding of collision avoidance principles.

Conclusion and Recommendations. The examination of teaching methodologies for the International Regulations for Preventing Collisions at Sea (COLREGs) within English language classes for future navigators has highlighted several key challenges and potential solutions. The primary obstacles—misunderstandings, confusion, and misinterpretations of COLREGs—are significant contributors to human error in maritime operations, directly impacting navigational safety and the frequency of maritime collisions. Effectively addressing these challenges is vital for enhancing both the safety of maritime navigation and reducing the likelihood of accidents.

The methodological recommendations tested over four years have demonstrated promising results in improving cadets' understanding of COLREGs. A detailed lexical analysis of the regulations, with a focus on the exact meanings of key terms, has been an effective strategy. By thoroughly exploring these lexical units in class and reinforcing them through various practical exercises, cadets gain a more nuanced and accurate comprehension of the rules.

Incorporating instructional videos, role-playing games, and situational analyses has proven successful in providing cadets with multiple perspectives on each rule, deepening their understanding. Visual aids, such as cards depicting rules on lights and signals, further enhance the learning experience by providing clear visual representations of complex concepts. These strategies ensure that cadets move beyond rote memorization, gaining a practical understanding of how to apply the rules in real-world situations.

Furthermore, the integration of simulators alongside theoretical instruction has been found to be a particularly effective approach. Simulators allow cadets to gain hands- on experience in a controlled environment, enabling them to apply theoretical knowledge in realistic scenarios. This practical exposure is essential for developing confidence and competence in navigating challenging maritime conditions. By combining theoretical learning with practical application, cadets are better equipped to implement COLREGs effectively in their professional careers.

References:

1. Convention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea (COLREG), 1972. Retrieved from https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/ListOfConventions.aspx
2. Argüelles R.P., Maza J.A.G., Martín F.M. Specification and Design of Safety Functions for the Prevention of Ship-to-Ship Collisions on the High Seas. Journal of Navigation. 2019;72(1):53-68. doi:10.1017/S0373463318000553.
3. Martelli M., Žuškin S., Zaccone R., Rudan I.: A COLREGs-Compliant Decision Support Tool to Prevent Collisions at Sea. TransNav, the International Journal

on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation, Vol. 17, No. 2, doi:10.12716/1001.17.02.11, pp. 347-353, 2023.

4. Miho Kristi´c, Srdan Žuškin Quantification of Expert Knowledge in Describing COLREGs Linguistic Variables. Journal of Marine Science and Engineering 12(6):849 May 2024 DOI:10.3390/jmse12060849. Retrieved from https://www.researchgate.net/publicat ion/380782914_Quantification_of_Expe rt_Knowledge_in_Describing_COLRE Gs_Linguistic_Variables

5. Jong-Kwan Kim, Park Deukjin Understanding of sailing rule based on COLREGs: Comparison of navigator survey and automated collision-avoidance algorithm. Retrieved from https://www.researchgate.net/publicat ion/375462111_Understanding_of_saili ng_rule_based_on_COLREGs_Compar ison_of_navigator_survey_and_autom ated_collision-avoidance_algorithm

6. Dalibor Ivanisevic, Ana Gundić and Mohovic Djani Difficulties in Understanding the COLREGs among the Students from Different Systems of Education for Seafarers. TransNav the International Journal on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation 13(4):869-873. Retrieved from https://www.researchgate.net/publicat ion/337925242_Difficulties_in_Underst anding_the_COLREGs_among_the_St udents_from_Different_Systems_of_E ducation_for_Seafarers

7. Mohovic D, Mohovic R, Baric M. Deficiencies in Learning COLREGs and New Teaching Methodology for Nautical Engineering Students and Seafarers in Lifelong Learning Programs. Journal of Navigation. 2016;69(4):765-776. doi:10.1017/S037346331500096X

8. Argüelles R.P., Maza J.A.G., Martín F.M. Specification and Design of Safety Functions for the Prevention of Ship-to-Ship Collisions on the High Seas. Journal of Navigation. 2019;72(1):53-68. doi:10.1017/S0373463318000553

9. Dalibor Ivanišević, Ana Gundić, Đani Mohović COLREGs in STCW Convention. Journal of Maritime & Transportation Science 54(1):23-35. Retrieved from https://www.researchgate.net/publicat ion/330962474_COLREGs_in_STCW_Convention

Ways to Enhance the Communication Aboard the Vessel

Main Author: Оксана Тимофєєва
Position: кандидат педагогічних наук, доцент
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Summary. The theses highlight the basic barriers in the communication aboard of the international maritime industry and the ways of enhancing it. The structure and the definition of the communication process is stated as well as the basis types of it. The ways are considered in the view of the types of the barriers.

Key words: barriers of communication; international maritime industry; enhancing of the communication.

The aim of the theses is to consider the basic barriers of effective communication aboard the ship and the ways to enhance it correspondingly.

Efficient communication aboard of the vessel with multinational and multilingual crews is of key importance for the safety and security of the ship as well as safe

navigation, environment and maritime business. The communication of the global maritime industry is mostly performed on English. The communication can be held the ship or internal, with other ships and shore stations or external, and in social sphere or off-duty communication. The effectiveness of communication relies on degree of understanding. Ineffective or misunderstood communication may lead to appalling results. Two main points of inefficient communication or misunderstanding are usually distinguished, namely the level of the proficiency of English as a common maritime language and the barriers of communication.

Any communication can be defined as “two-way process of reaching mutual understanding, in which participants not only exchange (encode-decode) information, news, ideas and feelings but also create and share meaning. In general, communication is a means of connecting people or places. In business, it is a key function of management – an organization cannot operate without communication between levels, departments and employees. [1]

According to Peter Little “communication is the process by which information is transmitted between individuals or organizations so that an understanding response results.” He defines communication as:

A Process Information transmitted between individuals and organizations, Ensures an understanding response from the receiver of the communication. [2].

Thus, Communication is Transmission of information + Reception + Understanding Response. The

Understanding should correspond to the intentions of the speaker or sender’s expectations. The encoding, decoding and interpretation of the language are to be correct. Otherwise we are speaking about miscommunications with the arising

harmful consequences. Miscommunication is the worst consequence of ineffective communication.

Barriers can be originated at any point in the communication process. They can be caused by the sender. They may be found in the message transmission media. They may arise while receiving the message.

The ways of improving the communication depend on the type of the barriers. The barriers of communication can be of two types external and internal. The external barriers are the outside, physical ones such as the noise, the weather conditions, and the environment. The external barriers are considered to be easily overcome. But at sea the quality of radio signal depends on weather condition, this barrier cannot be overcome easily but should be taken into consideration. If we discuss the situation in the engine room, the external barrier, such as noise of the operating engines, cannot be eliminated. The crewmembers can only get accustomed to communicate under such audial conditions.

However, the internal barriers are rather difficult to overcome. The internal barriers are the mental/psychological blocks that preoccupy the innermost thoughts and obstruct active listening. Such internal barriers are caused due to illness (both physical and mental) anger, prejudice, bias, mental detouring, daydreaming, distraction, fear, lack of confidence, and nervousness. These obstacles are within us. These may be a little difficult to get rid of but it is not possible to do so.

The English language has been the language of seafaring since the late 1960s. In international conventions, STCW, basic standards have been laid down but not accurately specified. Many examples of accidents have been documented, e.g. the accident on the “Ever Obtain”. This Chinese vessel had engine trouble in the Red

Sea. In order to obtain tug assistance Stavanger Radio was called via Inmarsat. The Stavanger Rescue Co-ordination Centre was unable to understand the English spoken by the officer on board the “Ever Obtain”. Only after the ship contacted its headquarters in Taipei, could assistance be rendered via the company.

Sometimes people send messages and information that do not require feedback or do not allow it. We have limited or no feedback. Here if the information is misrepresented or misinterpreted, then there is no way to clear the doubt the receiver has about the message and hence, unable to properly comply. For the purpose of clarifying the understanding and receiving a proper feed-back Standard Maritime Communication Phrases should obviously be useful.

Next barriers are emotions and behaviour. They play a significant role in effective communication. People can be shy, confident or just plain blunt and may not allow full or honest feedback to the receiver. Sometimes people are good listeners but because of the emotion in the tone of the higher authority exerted, the employee feels he does not have the authority or confidence to reply back. People have their own attitudes, quirks and perceptions of things. Some people just don’t bother spending too much time in conveying messages and expect people to just understand. Such behavior can be a serious barrier in communication. The communication of the crew is strictly hierarchical and organized within clearly stated frames of speech patterns. The style of management is vertically authoritarian, orders can be discussed but thoroughly reasonable.

Another item is long communication chain or too much information. Communication can get affected when the communicated message passes through a long communication channel. The longer the communication chain is

the great the error. If a message is transmitted through too many receivers, the message often becomes distorted. However, effective communication network with strong and updated communication channel, these barriers can be done away with.

Listening skills are also to be under consideration. Receiver's ability to listen effectively is equally vital to effective communication. The average worker spends 55% of his workdays listening. Senior officers listen up to 70% each day. But listening doesn't lead to understanding in every case. Listening takes practice, skill, and concentration. How can our listening skills be improved? How often have we been in conversation with someone else where we are not really listening but itching to convey our portion? This behavior is known as "rehearsing." It suggests the Receiver has no intention of considering the Sender's Message and intends to respond to an earlier point instead. Clearly, rehearsing is an impediment to the communication process. Effective communication relies on another kind of listening: active listening. Active listening can be defined as giving full attention to what other people are saying, taking time to understand the points being made, asking questions as appropriate, and not interrupting at inappropriate times.

In the concluding part, it is vital to highlight that the most effective and successful ways of enhancing the communication is by forming an optimistic approach within the workplace and it is regarded as mandatory to develop politeness, good manners and respect within ones approaches and attitude. The following steps have been identified to overcome the communication barriers, these are, eliminating differences in perception, use of English language, reduction and elimination of noise levels, active listening, emotional state, avoid information overload, provide constructive feedback, proper media selection and

flexibility in meeting the targets. Keeping the technology updated, developing within oneself effective speaking and listening skills, being respectful, being fluent in English language, developing effective leadership, stress management, anger management, time management skills and so forth, these are some of the ways that lead to avoidance of barriers.

References:

http://www.businessdictionary.com/d efinition/communication.html Edward T. Hall, Beyond Culture, From : http://restaurantkyoto.dk/blog/en/high -context-and-low-context-cultures/ Ulhøi, J.P. & Madsen, H. (2001), Trends and patterns in contemporary management in smaller companies: The Danish perspective. DDL Working Paper No. 1. The Aarhus School of Business.

High Education in Global World

Main Author: Vira Baryshnikova
Position: PhD
Affiliation: Odesa National Maritime University
Country: Ukraine
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація

Сучасна глобалізація, торкається усіх процесів від доставки товарів, до охорони здоров’я та освіти. Цей процес суттєво впливає на вищу освіту, формуючи нові виклики та можливості для навчальних закладів у всьому світі. Відбувається інтернаціоналізація навчальних програм, зростання академічної мобільності, впровадження нових технологій у навчальний процес, встановлення універсальних принципів

справедливого, прозорого та недискримінаційного визнання кваліфікацій вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, глобалізація, академічна мобільність, переваги та недоліки глобалізації, глобальна конвенція.

Abstract

Modern globalization affects all processes from the delivery of goods to healthcare and education. This process significantly affects higher education, creating new challenges and opportunities for educational institutions around the world. There is an internationalization of curricula, an increase in academic mobility, the introduction of new technologies into the educational process, the establishment of universal principles of fair, transparent and non-discriminatory recognition of higher education qualifications.

Keywords: higher education, globalization, academic mobility, advantages and disadvantages of globalization, global convention.

Мета роботи полягала у визначенні сучасних особливостей розвитку вищої освіти в умовах глобалізації.

Основний текст

Вища освіта є багатокультурним та науковим надбанням, яке забезпечує не лише особистий розвиток, але й сприяє економічним, технологічним і соціальним змінам у суспільстві. Глобалізація прискорює обмін дослідженнями та інноваціями та озброює студентів навичками, необхідними для роботи на сучасному мінливому ринку праці.

За останні роки спостерігається стрімке зростання вищої освіта у світі, що пов’язано зі збільшенням кількості студентів, інтернаціоналізації освітніх процесів, впровадженні сучасних технологій навчання, рис. 1. [1, 2, 3, 4].

Особливо швидке зростання спостерігається в Азії, де за останні 30 років відбулося значне розширення університетів світового класу, які стрімко піднімаються у світових рейтингах, а кількість докторантів зростають швидше, ніж середні темпи у світі [3]. Найбільшв кількість університетів знаходиться в

Індії (більше 5 тис. закладів), а США приймають найбільше іноземних студентів.

Канада відзначається найбільшою кількістю іноземних студентів у відношенні до загальної кількості населення з вищою освітою [5].

220

82

6.4 2 1995 2020

Загальна кількість студентів

380

9

2030

Кількість іноземних студентів

Рис. 1 Динаміка здобувачів вищої освіти у світі, млн. чол.

Джерело: розроблено автором на підставі [1,2,3, 4]

Процеси глобалізації призводять до зростання академічної мобільності, що сприяє інтернаціоналізації освіти, обміну знаннями та культурному взаємозбагаченню, однак з іншого боку це також створює конкуренцію між університетами щодо залучення талановитих студентів та викладачів.

На рівні національних освітніх систем виникає дилема між потребою у забезпеченні якості освіти відповідно до міжнародних стандартів, адаптації навчальних програм до глобальних тенденцій, та необхідності збереження культурної ідентичності, традицій. І хоча освіта значно меншою мірою зазнає впливу глобалізації порівняно з фінансовими та товарними ринками, однак і в цій сфері відзначається глобальна комерціалізація та уніфікація.

Трансформація вищої освіти в умовах глобалізації має як свої позитивні, так і негативні аспекти, створюючи як можливості, так і виклики для національних освітніх систем [6, 7].

До основних переваг глобалізації вищої освіти можна віднести наступне:

– доступність освіти; – академічна мобільність студентів та викладачів;

– стандартизація та уніфікація навчальних програм;

– впровадження міжнародних стандартів якості;

– доступ до передових наукових досягнень;

– впровадження альтернативних форм навчання.

До недоліків глобалізації вищої освіти можна віднести наступне:

- нівелювання наукового досвіду; - втрата національних традицій та наукових шкіл;
- комерціалізація освіти; - відтік інтелектуального капіталу; - зниження рівня державного фінансування вищої освіти;
- скорочення гуманітарного блоку освіти.

Таким чином, глобалізація вищої освіти має як позитивні, так і негативні наслідки. Для ефективної інтеграції у глобальний освітній простір вищим навчальним закладам необхідно розробляти стратегії, які дозволять використовувати переваги глобалізації та мінімізувати її негативні впливи.

В сучасних умовах процеси глобалізації та уніфікації вищої освіти набувають нового значення. Це пов’язано в першу чергу з міграцією робочою сили та визнанням кваліфікації вищої освіти відповідно до міжнародних норм. Цим питанням неодноразово придалась увага на конференціях Організації

Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. Відповідно до резолюції

Генеральної конференції Організації Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (Париж 2019 рік), було розроблено та схвалено Глобальну Конвенцію про визнання кваліфікацій вищої освіти, яка набула чинності 5 березня 2023 року

- це перший у світі міжнародний договір про вищу освіту [8, 9]. Станом на вересень 2024 року її ратифікували 36 держав, включаючи Австралію, Норвегію,

Сполучене Королівство, Францію, Швецію та Японію. Нажаль України поки в цьому списку не має, так само як і Канади.

зміцнення

Основна мета Конвенції - студентської мобільності та міжуніверситетської співпраці. Конвенція «...допоможе демократизувати доступ до вищої освіти та сприятиме співробітництву, а не конкуренції, різноманітності, а не одноманітності, і гнучким шляхам навчання, а не традиційно структурованим» [8].

Особливість Конвенції є те, що вона встановлює універсальні принципи справедливого, прозорого та недискримінаційного визнання кваліфікацій вищої освіти, доступ до навчання та подальшого працевлаштування. Конвенція передбачає можливість визнання кваліфікацій біженців, навіть якщо вони не можуть надати повний комплект документів про освіту. Вона сприяє визнанню нетрадиційних форма навчання, а саме дистанційного та онлайн навчання.

Глобальна конвенція є важливим кроком до створення єдиного міжнародного простору вищої освіти, забезпечуючи визнання

кваліфікацій та сприяючи академічній мобільності студентів і викладачів у всьому світі.

Висновки та рекомендації

Для успішного розвитку вищої освіти в умовах глобалізації необхідно враховувати як позитивні, так і негативні аспекти цього процесу. Серед перспектив можна виділити підвищення якості освіти через міжнародне співробітництво, доступ до передових наукових досягнень та розширення можливостей для студентів і викладачів. Водночас важливо протидіяти можливим негативним наслідкам, таким як уніфікація освітніх стандартів та втрата національних традицій та наукових шкіл. Закладам вищої освіти необхідно розробляти стратегії, які дозволять ефективно інтегруватися у глобальний освітній простір, зберігаючи при цьому власну унікальність та відповідаючи національним потребам. Впровадження міжнародних стандартів та принципи справедливого, прозорого та недискримінаційного визнання кваліфікацій вищої освіти, сприятиме подальшому її розвитку та престижу в усьому світі.

Перелік використаних джерел 1.

Mamta Murthi, Roberta Malee Bassett Higher Education: Understanding redefining demand and values. URL:

https://blogs.worldbank.org/en/education/higher-education-understanding-demand- and-redefining-values 2. changing

Higher education in a and challenging world. URL:

https://www.iiep.unesco.org/en/articles/higher-education-changing-and-challenging-world 3. Бебко С. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. URL:

https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16860/1/PIONBUG_2020_P052-053.pdf?utm_source=chatgpt.com 4.

9 million students to study abroad by 2030; India, China's lead to continue.

https://www.business-standard.com/finance/personal-finance/9-million-

URL:

students-to-study-abroad-by-2030-india-china-s-lead-to-continue-124110400905_1.html 5. Education worldwide - statistics & facts URL:

https://www.statista.com/topics/7785/education-worldwide/#statisticChapter

6.

Гречкосій Р. Вплив глобалізації на трансформаційні зміни в університетській освіті: суперечності процесу. Вища освіта України. 2023. No 4. С.

10-16. URL: https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/201/161

7.

Шпилька М. М. Глобалізація вищої освіти – переваги і недоліки. Вища освіта в контексті глобальних викликів : матеріали 54-ї наук.-метод. конф. викл. і асп. (м. Полтава, 22-23 лют. 2023 р.). Полтава : ПДАУ, 2023. С. 112–114. URL:

https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15855

8.

The Global Convention on Higher Education enters into force: A new era for students worldwide begins. URL:

https://www.unesco.org/en/articles/global- convention-higher-education-enters-force-new-era-students-worldwide- begins?hub=70286 9.

Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher

https://www.unesco.org/en/legal-affairs/global-convention-

Education. URL:

recognition-qualifications-concerning-higher-education?hub=70286#item-2

Formation of Future Mariners' Soft Skills in the Process of Teaching Maritime English via Intensive Methods

Main Author: Ольга Демченко
Position: к.п.н., доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»
Country: Україна
Demchenko Olha Mykolaivna, Ph.D. in Pedagogics, Associate Professor of the Department of Humanities, Danube Institute of National University “Odessa Maritime Academy”
Language: English
Session: Saturday, February 8 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges

Анотація. Морська галузь вимагає професіоналів, які володіють технічними знаннями і такими основними м’якими навичками, як спілкування, робота в команді та вирішення проблем. Інтеграція розвитку м’яких навичок у навчанні морської англійської мови за

допомогою інтенсивних методів навчання пропонує стратегічний підхід до підготовки здобувачів до багатогранних викликів морських професій. У цій роботі досліджується значення навичок спілкування в морському секторі, розглядаються ефективні методології інтенсивного викладання морської англійської мови. Аналізуючи поточну практику та освітні рамки, дослідження дає зрозуміти, як оптимізувати навчання морської англійської мови для підготовки всебічно розвинутих морських професіоналів.

Abstract. The maritime industry demands professionals who are proficient in technical knowledge and possess essential soft skills such as communication, teamwork, and problem-solving. Integrating soft skills development into Maritime English instruction through intensive teaching methods offers a strategic approach to preparing students for the multifaceted challenges of maritime professions. This paper explores the significance of soft skills in the maritime sector, examines effective intensive teaching methodologies for Maritime English. By analyzing current practices and educational frameworks, the study provides insights into optimizing Maritime English instruction to produce well-rounded maritime professionals.

Keywords: Maritime English, soft skills, intensive teaching methods, communication skills, teamwork, problem-solving, intercultural competence.

The maritime industry operates in a complex and dynamic environment, requiring professionals to navigate not only technical challenges but also interpersonal and cultural interactions. The dynamic nature of the maritime industry, with its multicultural crews, complex operations, and global reach, necessitates the development of both hard and soft skills in maritime professionals. Soft skills, including communication, teamwork, critical thinking, problem-solving,

adaptability, stress resilience, leadership, and intercultural competence but not limited by, are critical for maritime professionals to ensure safe and efficient operations onboard ships. Effective communication in Maritime English (ME), the standard language for navigation and safety worldwide, serves as the lingua franca of the seas, making its instruction an ideal platform for embedding soft skills development. Teaching ME provides an excellent opportunity to integrate soft skills formation, especially when intensive teaching methods are applied. The integration of the actual soft skills into ME instruction can enhance students' preparedness for real-life maritime challenges. It is worth to add that intensive teaching methods, characterized by active participation, high students' engagement, and practical scenarios, are particularly effective in maritime universities.

The aim of this paper is to investigate the intensive teaching methods in the formation of future mariners' soft skills in the process of teaching Maritime English.

The main text. Soft skills complement technical expertise, enabling maritime professionals to perform effectively in diverse and multicultural settings. Soft skills, such as communication skills and (creative) problem-solving, are highly valued by employers. Other soft skills include empathy, ability to influence peers, emotional intelligence, curiosity and positivity, active listening, humility, resilience, observation skills, ability to contextualize, willingness to ask questions, courage to make recommendations, relationship building, self-awareness, etc. [1]. The rapidly evolving work environment driven by technology and social changes finds its certain expression in the skills employers are looking for in 2025. A dynamic and digitalized world already requires such soft skills:

1. Interpersonal skills (a basic, but timeless and essential skill that is knowing how to communicate and collaborate). To foster them promote clear and open communication within the team, practice active listening and empathy. create an open and safe environment for everyone to express themselves and be authentic.
2. Adaptability. To strengthen a team's adaptability accept of error, create an environment where mistakes are seen as learning opportunities rather than failure, maintain an open mindset to experimentation.
3. Technological soft skills (artificial intelligence and machine learning).
4. Creative Thinking [5].

In the result of the analyses it can be emphasized on a set of some key soft skills pertinent to the maritime context such as: Communication skills: Clear and precise communication is vital for safety and operational efficiency. Miscommunications can lead to accidents and operational disruptions. The International Maritime

Organization emphasizes the importance of effective communication in its conventions and model courses.

Problem-solving and decision-making: The unpredictable nature of maritime operations requires crew members to make quick and effective decisions. Problem-solving skills are developed through scenario-based training and simulations.

Teamwork: Ship operations rely on coordinated efforts among crew members. Effective teamwork enhances performance and safety. Training programs often include team- building exercises to foster this skill.

Intercultural competence: With crews often comprising diverse nationalities, cultural awareness and sensitivity are essential for harmonious onboard relationships. Intercultural training is becoming increasingly integrated into maritime education.

To assist in the formation of soft skills modern methods, especially intensive, can be in use. According to scientists, intensive teaching of a foreign language is based on some of the most important principles of modern teaching: the communicative, the functional and the situational principle. Special principles which are inevitably involved in teaching based on the application of intensive methods are: the principle of linguistic and communicative activity, the principle of gradual concentric organization of the subject and the learning process, and the principle of personal role [3, p. 216]. While using the intensive method the learning process itself should be as close as possible to the process of real communication, i.e. the topics and situations of communication should be chosen in such a way that they are of interest to the student [5, p. 5].

Intensive method is used in such cases: 1) when it is necessary to master some special skills as quickly as possible, for example, speaking skills before a foreign trip; 2) to increase the student's vocabulary and communication skills in specific areas, for example, bank employees study financial vocabulary in depth, marketing department employees need experience communicating with customers [2, p. 19-20].

Opportunities provided by intensive methods are: students bonding and learning from and with each other in a learning community; focus on a unit with limited distractions; extended interactive activities; continuity between learning, facing trouble, applying, engaging with and overcoming challenges, and practising in

one day; exposure to practice such as hands-on and authentic activities, with proximity to practitioners and/or real or simulated workplaces [4, p. 3-4].

We would like to point out such intensive methods for formation of future mariners' soft skills**:** Communication skills: role-playing and simulations provide students with frequent opportunities to practice clear, precise, and context-appropriate communication. For example, scenarios like conducting safety drills, giving navigational commands, or responding to emergencies develop decision-making and communication skills.

Problem-solving and decision-making: 1) simulated emergencies or unexpected challenges in tasks prepare students for real-world unpredictability, also assigning leadership roles during simulations enables students to practice giving instructions and making informed decisions; 2) case studies with analyses of maritime incidents or challenges promote critical thinking and problem- solving, task-based learning via real- world tasks, such as creating voyage plans or completing cargo documents, also combines linguistic competence with professional skills.

Teamwork: group activities mirror the collaborative nature of life onboard, fostering coordination and interpersonal relationships. Collaborative learning in group projects or pair activities enhance teamwork.

Intercultural competence: 1) through multicultural case studies or role- playing exercises students learn to respect and work effectively with diverse crew members; 2) collaborative learning through group projects or pair activities also enhances interpersonal skills.

Meanwhile there arise such challenges: limited time for language instruction amidst other disciplines; varied levels of language proficiency among students and resistance to active participation by some students.

The possible solutions can be: incorporate blended learning to provide additional self-paced learning opportunities; use scaffolded activities to cater to diverse language proficiencies; create an encouraging environment where students feel comfortable making mistakes.

Conclusions and recommendations. Integrating soft skills formation into ME teaching using intensive methods equips students with essential competencies for the maritime industry. This dual focus not only enhances their linguistic capabilities but also ensures they are prepared to handle the interpersonal and operational challenges of their future careers.

Перелік використаних джерел 15 Soft Skills You Need To Succeed When Entering The Workforce (2019). URL: https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2019/01/22/15-soft-skills- you-need-to-succeed-when-entering-the-workforce/?sh=7f1c804210ae Курочкіна А. Використання сучасних методик навчання для формування лінгвосоціокультурної компетентності в учнів основної школи на уроках англійської мови : кваліфікаційна робота студентки факультету іноземних мов групи ЗАМ-м-22; наук. керівник Ю. В. Панасюк. Кривий Ріг, 2023. 77 с. Kachkynchyeva A., Zhumagulova E., Dzhumaeva M. Intensive methods in teaching English. International Journal of Humanities and Natural Sciences, vol. 4-3 (91), 2024. P. 215-218. Male S., Baillie C., Hancock Ph., Leggoe J., MacNish C. Intensive mode teaching good practice report. Intensive mode teaching, good practice report. URL:

https://unistars.org/papers/STARS2017 /03C.pdf Oses A. Most In Demand Skills For Employers As We Enter 2025. Oct 30, 2024. URL: https://www.forbes.com/councils/forb estechcouncil/2024/10/30/most-in-demand-skills-for-employers-as-we- enter-2025/ Stern H. Fundamental Concepts of Language Teaching. New York, Oxford University Press, 2001. 594 p.

Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Presenters:

- Наталія Хемич, Смеречак Леся Іванівна
- Маргарита Шкабаріна
- Олександр Пивоваров
- Віта Павленко
- Леся Ящук
- Валентина Титаренко
- Оксана Самусенко
- Тетяна Овчаренко
- Наталія Кондратенко
- Наталія Доброєр
- Тетяна Подкупко
- Ірина Татарко
- Наталія Бірук
- Марина Мусоріна, Анжела Гайдаржи
- Вікторія Жур'ян, Смирнова Ірина Михайлівна
- Оксана Тепла, Софія Штука

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів

Main Author: Наталія Хемич

Position: вчитель початкових класів
Affiliation: КЗО «Дошкільний заклад – початкова школа Хмельницької міської ради»
Country: Україна
Co-author: Смеречак Леся Іванівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Авторами наголошено, що патріотизм – це насамперед почуття глибокої приналежності до своєї країни, готовність служити їй, захищати та підтримувати її ідеали. Патріотизм реалізується у практичній площині, тобто важливим критерієм патріотизму є його дієвість, а головний вектор виховання – прищепити молодому поколінню любов до Батьківщини, готовність діяти задля неї, бо саме дієвий патріотизм – це те, до чого повинні прагнути у вихованні. Виокремлено такі форми національно- патріотичного виховання школярів : виховні бесіди; скринька прадавніх слів та висловлювань, українські народні казки та оповідання; конкурси (до прикладу, українських страв, пісень тощо); організація пошукових та етнографічних заходів, волонтерське дозвілля, традиційних та сімейних свят, вікторин, пізнавальних екскурсій до краєзнавчих музеїв тощо.

Ключові слова: патріотизм, національно-патріотичне виховання, школа, учні молодших класів, соціально-педагогічна робота, вчитель початкових класів.

The authors emphasize that patriotism is primarily a sense of deep belonging to one's country, a willingness to serve it, protect it and support its ideals. Patriotism is realized in practical terms, that is, an important criterion of patriotism is its effectiveness, and the main vector of education is to instill in the younger generation a love for the Motherland, a willingness to act for it, because it is effective patriotism that should strive for education. The following forms of national- patriotic education of schoolchildren are allocated: educational conversations; box of ancient words and sayings, Ukrainian folk tales and stories; competitions (for example, Ukrainian dishes, songs, etc.); organization of search and ethnographic events, volunteer leisure, traditional and family holidays, quizzes, educational excursions to local history museums, etc.

Key words: patriotism, national-patriotic education, school, primary school students, social and pedagogical work, primary school teacher.

У період війни, яку російська федерація розв’язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей [2].

Патріотичне виховання – це цілісний системний процес із розвитку патріотичних почуттів особистості, спрямований на усвідомлення себе як представника народу, нації, людства, що виступає як активізувальний чинник відповідальної соціальної поведінки та служіння своїй державі, народові, людству загалом. Визначальна роль у цьому процесі відводиться власне початковій школі.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно- патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [3].

Процес національно-патріотичного виховання є комплексним і характеризується інтегративністю, передбачає формування первинних уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід, про історію держави, державні символи, про традиції й культуру свого народу і людство загалом; краєзнавство; ознайомлення із явищами суспільного життя на засадах моралі вибудує світогляд людини, який є системоутворювальним компонентом культури особистості, її самоідентифікації та становлення як громадянина України [1].

Мета національно-патріотичного виховання учнів молодших класів конкретизується через систему таких виховних завдань: утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки (Герба, Прапора, Гімну України); передача досвіду попередніх поколінь;

розвиток духовності і моральності у суспільстві, утвердження традиційних сімейних цінностей; сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду;

виховання екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на землі; уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис української ментальності; формування правової та мовленнєвої культури; спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності тощо [2; 3].

Особливої уваги потребує розробка форм освітньої діяльності та побудова соціально-педагогічної системи, яка могла б забезпечити поступове зростання потреби учня початкової школи в прояві громадянськості, оскільки, на наш погляд, чітка соціально-педагогічна взаємодія має вирішальну роль у цьому процесі. Ефективними формами національно- патріотичного виховання школярів є : виховні бесіди; скринька прадавніх слів та висловлювань, українські народні казки та оповідання; конкурси (до прикладу, українських страв, пісень тощо); організація пошукових та етнографічних заходів, волонтерське дозвілля, традиційних та сімейних свят, вікторин, пізнавальних екскурсій до краєзнавчих музеїв тощо. Орієнтовною тематикою виховних бесід можуть бути: «Україна – моя Батьківщина», «Державна символіка України», «Твої права та обов’язки», «Я патріот», «Я громадянин

України». Орієнтовною тематикою традиційних свят можуть бути: «Без мови немає народу», «Шануй батька і неньку свою», «Колискова пісня»; «Посвячення у козаки» тощо.

Висновки та рекомендації. Процес національно-патріотичного виховання учнів молодших класів є цілісним та зорієнтованим на формування гуманістичного ставлення до соціального оточення, усвідомленої відповідальності, що передбачає свідоме дотримання Конституції та законів України, правил соціальної поведінки. Ефективність процесу національно- патріотичного виховання учнів молодших класів визначається перш за все змістом освітнього процесу, спрямованістю, формами і методами його організації. Цілі патріотичного виховання учнів молодших класів мають реалізовуватися на засадах системного підходу з урахуванням їхніх вікових і пізнавальних можливостей. З цією метою доцільно використовувати в освітньому процесі міжпредметні зв'язки змісту і методик різних освітніх галузей, активізувати співпрацю вчителя та соціального педагога.

Перелік використаних джерел

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання: педагогічні нариси. Львів, 1996. 233 с.
2. Концепція національно- патріотичного виховання в системі освіти України. [URL]. https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi- polityky-ta-sotsialnoho-rozvytku/kontseptsiia-natsionalno- patriotychnoho
3. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді. [URL]. https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna

-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno- patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi/

Інноваційні підходи до розвитку соціально- громадянської компетентності дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану

Main Author: Маргарита Шкабаріна
Position: кандидат педагогічних наук, доцент
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Country: Україна Co- author: Зданевич Лариса Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

Анотація. У дослідженні проаналізовано сучасні вимоги до розвитку соціально- громадянської компетентності дітей дошкільного віку в Україні. Акцентовано на важливості формування у дітей почуття національної ідентичності, толерантності, культурної обізнаності та соціальної компетентності через музейну педагогіку, народознавство та проєктну діяльність.

Ключові слова: громадянська освіта, національно-патріотичне виховання, діти дошкільного віку, музейна педагогіка, народознавство, проєктна діяльність, воєнний стан.

Мета: визначити та обґрунтувати інноваційні підходи до розвитку соціально- громадянської компетентності дітей дошкільного віку в умовах сучасних викликів.

Сучасні вимоги до розвитку соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку знаходять своє відображення у низці нормативно-правових документів України, зокрема в Законах України «Про освіту» [0] та «Про дошкільну освіту» [0], Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [0], а також у Базовому компоненті дошкільної освіти [0] та інших актах.

Державний стандарт дошкільної освіти, яким є Базовий компонент, має за мету забезпечення життєвої компетентності дитини, включаючи формування уявлення про свою громадянську ідентичність та патріотичну належність до українського народу [0].

Оскільки саме дошкільний вік є періодом початкового формування особистості, в сучасних умовах оновлення державності України та загроз денаціоналізації, питання громадянської освіти набуває особливої актуальності. Відповідно, виховання громадянських якостей варто починати з раннього дитинства.

Базовий компонент дошкільної освіти, у рамках освітнього напряму «Дитина в соціумі», визначає соціально-громадянську компетентність дитини. Вона спрямована на формування ціннісного ставлення до себе, усвідомлення своїх прав і прав інших людей, шанобливого ставлення до культурної спадщини українського народу та інших культур, здатності до вияву особистісних якостей і почуттів, а також готовності до участі у родинних і суспільних процесах [0].

В умовах повномасштабної війни стало очевидним, що зараз надзвичайно важливо зосередитися на питаннях національно-патріотичного виховання. У зв'язку з цим необхідно приділяти увагу таким аспектам:

організовувати заходи, спрямовані на формування патріотичних цінностей;

займатися волонтерською роботою;

ознайомлювати дітей з українською культурою та її багатогранністю; проводити акції, спрямовані на вшанування пам'яті героїв;

здійснювати виховні години, присвячені подіям війни проти України;

ініціювати навчальні проєкти, що висвітлюють боротьбу українців за свободу та незалежність;

залучати дітей до творчої діяльності, такої як створення малюнків, листівок чи оберегів для підтримки захисників України [0].

В умовах воєнного стану особлива увага повинна приділятися підбору ефективних методів, прийомів та засобів розвитку соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. Враховуючи специфіку воєнного часу, методи повинні бути не лише цікавими та доступними для дітей, але й сприяти формуванню здатності до адекватної соціальної взаємодії, допомоги іншим, а також до адаптації до змінених соціальних реалій.

Так, сучасна дошкільна освіта визначає народознавство як основу національного виховання дошкільнят. Використання народознавчого матеріалу доцільне в усіх аспектах життя дошкільників. Завдяки цьому

діти не лише глибше пізнають свій народ, але й відкривають для себе важливість власної ідентичності [0].

Практика свідчить, що одним із ефективних методів формування патріотичних почуттів у дошкільників є проєктна діяльність. Вона унікальна тим, що інтегрує різні методи навчання й виховання, а також активно залучає до цього процесу батьків. Завдяки проєктам розвиваються особистісні, пізнавальні та творчі здібності дітей [0].

Іншим актуальним засобом розвитку соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку є мінімузеї, які забезпечують інтерактивне середовище для вивчення культурної спадщини, історії та традицій свого народу [0]. Форми реалізації окреслених методів та очікувані результати відповідно до компонентів соціально-громадянської компетентності дошкільників представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Методи розвитку соціально-громадянської компетентності дошкільників

Метод	**Компонент соціально-громадянської компетентності**	**Форми реалізації**	**Очікувані результати**
Музейна педагогіка	Сформованість знань	Екскурсії до музеїв, створення мінімузеїв у закладі	Розширення знань про історію, культуру, традиції,

Метод	Компонент соціально-громадянської компетентності	Форми реалізації	Очікувані результати
		дошкільної освіти, інтерактивні заняття з музейними експонатами.	формування уявлень про родину, рід, Батьківщину.
	Навички	Виготовлення експонатів, обговорення побаченого, аналіз історичних подій.	Уміння працювати з інформацією, розуміння значення культурної спадщини.
	Емоційно-ціннісне ставлення	Спільні проєкти з батьками у мінімузеї, знайомство з культурними надбаннями різних народів шляхом відвідування	Виховання поваги до власної та чужих культур, розвиток емоційної чуйності, почуття гордості за

Метод	**Компонент соціально-громадянської компетентності**	**Форми реалізації**	**Очікувані результати**
		онлайн чи очних екскурсій.	свою країну.
Народознавство	Сформованість знань	Тематичні заняття, знайомство з народними традиціями, свята, народні ігри.	Усвідомлення значення народних звичаїв, розширення знань про національну символіку, традиції, свята.
	Навички	Виготовлення оберегів, символів, участь у народних обрядах, вивчення народних пісень і казок.	Навички міжособистісної взаємодії, уміння застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Метод	**Компонент соціально-громадянської компетентності**	**Форми реалізації**	**Очікувані результати**
	Емоційно-ціннісне ставлення	Обговорення сімейних традицій, створення родинних альбомів.	Виховання поваги до родинних традицій, формування почуття любові до Батьківщини.
Проєктна діяльність	Сформованість знань	Дослідницькі мініпроєкти (з батьками, в групах, індивідуальні) створення презентацій, постерів, листівок тощо.	Уміння систематизувати знання, самостійно шукати інформацію, розуміння соціальних ролей.

Метод	Компонент соціально-громадянської компетентності	Форми реалізації	Очікувані результати
	Навички	Спільне планування та виконання проєктів, презентація результатів.	Розвиток комунікативних навичок, навичок співпраці, здатність до самовираження.
	Емоційно-ціннісне ставлення	Обговорення значущих тем, колективна творча діяльність.	Розвиток емпатії, почуття колективної відповідальності, взаємопідтримки.

Висновки та рекомендації. У дошкільному віці розвиток соціально-громадянської компетентності ґрунтується на любові до батьків, родини, дому, а також через ставлення до однолітків у дитячому садку, природи рідного краю, міста чи села, де зростає дитина. В умовах воєнного стану ці почуття набувають особливого значення, адже діти, спостерігаючи за прикладами мужності, єдності та відданості, які

демонструють дорослі, формують власне уявлення про національні цінності. У цей складний період особливо актуальною стає спільна проєктна діяльність дітей і батьків.

Залучення дошкільників до музейних екскурсій та створення мінімузеїв у закладах освіти не лише сприяє глибшому пізнанню культурної спадщини, а й формує усвідомлення власної ідентичності та повагу до історії рідного краю.

Використання народознавчого матеріалу у виховному процесі розвиває у дітей шанобливе ставлення до національних традицій, емоційну чуйність і гордість за свою країну.

У контексті воєнного стану родина відіграє провідну роль у формуванні патріотичних почуттів у дітей. Спільні творчі ініціативи, як-от створення родовідних дерев, виготовлення оберегів, обговорення національних традицій тощо допомагають дитині відчути приналежність до великої національної спільноти.

Перелік використаних джерел

Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освити).

Нова редакція. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 33 від 12.01.2021. URL: http://surl.li/qrjvoi (дата звернення : 12.12.24).

Виховання громадянина-патріота в умовах реалізації завдань концепції «Нова українська школа» : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції,

присвяченої 145- й річниці від дня народження Г. Ващенка, 15.03.2023 / уклад. О. Е. Жосан.

Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 286 с.

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Затверджено

МОН України наказ

№527 від 06.06.22. URL:

https://ips.ligazakon.net/document/MUS24863 (дата звернення : 28.01.24).

Про дошкільну освіту : Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. URL :

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text (дата звернення: 28.12.2024).

Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 6 жовт. 2024 р.

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

URL: 23.11.2024).

(дата звернення :

Єпіхіна М. А., Курило Н. О. Формування основ патріотичного виховання у народознавства.

дошкільників засобами

Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В.

Козубовська. Ужгород : Говерла, 2017. Вип. 1 (40). С. 96–100.

Фурса І. О. Роль музейної педагогіки у формуванні громадянської освіти старших дошкільників. URL: https://znayshov.com/FR/26315/pv_4_2023-65-68.pdf (дата звернення : 28.12.2024).

Зацікавленість медичною освітою під час воєнного стану

Main Author: Олександр Пивоваров
Position: кандидат медичних наук, асистент
Харківський національний медичний університет Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Здійснено оцінку рівня зацікавленості медичною освітою в Україні за останні п’ять років, зокрема, у період воєнного стану. Показано, що під час воєнного стану пошукова активність суттєво зросла у перший період його початку, але потім дещо знизилась, але залишається на високому рівні на відміну від довоєнного періоду, коли вона була майже нульовою. Регіональний розподіл статистично значимій по всій території України, але асиметричний щодо регіонів західної частини.

Ключові слова: медична освіта, воєнний стан, Google Trends, регіон.

An assessment of the level of interest in medical education in Ukraine over the past five years, in particular, during the period of martial law, was carried out. It is shown that during the martial law search activity increased significantly in the first period of its beginning, but then decreased somewhat, but remains at a high level in contrast to the pre-war period, when it was almost zero. The regional

distribution is statistically significant throughout the territory of Ukraine, but asymmetric with respect to the regions of the western part.

Keywords: medical education, martial law, Google Trends, region.

Актуальність. Воєнний стан суттєво вплинув на ризики освітнього процесу, які мають під дією сучасних технологій знижуватися. Особливо це потрібно для забезпечення розвитку медичної посилюється.

освіти, затребуваність якої суттєво

Мета – оцінити рівень зацікавленості медичною освітою під час воєнного стану.

Основний текст. Світовий тренд цифрової трансформації впливає на зміни у системі вищої медичної освіти, запровадженні і широкому використанні он- лайн технологій. Для досягнення мети запропоновано використати сучасний інформаційний он-лайн інструмент Google Trends [1,2,3], який є привабливим і простим у користуванні для актуального визначення попиту споживачів до медичних послуг, лікарів, лікарських спеціалізацій, вищої медичної освіти і інших споріднених складових діяльності сучасного медичного працівника під час воєнного стану. Проведені оцінки можуть надати необхідну кількісну базу для аналізу викликів воєнного часу, які можливо впливатимуть на освітній процес у медичній галузі. Важливим при здійсненні досліджень є перспектива використання теми запиту різними мовами у різній виділеній ресурсом часовій динаміці із встановленням регіональної складової і можливого врахування певних груп пошукувачів у Google в різних країнах [4].

Досвід розвинених країн світу дозволив запровадити в Україні сучасні системи забезпечення якості вищої освіти. Слід відзначити, що частота пошукових запитів «медична освіта» у світі англомовною аудиторією є надзвичайно високою. Суттєвою є стабільність вказаних пошукових запитів.

Автором була здійснена спроба оцінювання зацікавленості медичною освітою через порівняння пошукових запитів «медична освіта», «якість освіти», «medical education» та «quality of education» в системі Google у світі за 12 місяців 2022 року., отже на початку воєнного стану [3]. Встановлено, що розподіл пошукових запитів за визначеними термінами був кількісно відмінними, але профілі співпадали.

Враховуючи, що система Google Trends визначає зацікавленість цільових груп до процесів, подій, явищ [1,2], автором виконано оцінку розподілу частоти

«медична пошукових запитів термінів освіта» через Google Trends україномовною аудиторією за останні п’ять років, як дозволяє ресурс, де можна порівняти довоєнний період, і період воєнного стану (запит на 15 січня 2025 року). Перший сплеск інтересу у 50 балів за 100 бальною шкалою Google Trends був у лютому 2020 року, потім рівень зацікавленості дорівнював нулю до кінця січня 2022 року, коли попит почав збільшуватися і до літа 2022 року він був на рівні 75 балів з певною волатільністю, а пів прийшовся на кінець липня 2022 року, отже під час вступної кампанії до закладів медичної освіти. Далі попит вже не піднімався до 100 балів до дати дослідження, але був відносно високим від 60 до 80 балів.

На рис. 1 подано розподіл зацікавленості медичною освітою по регіонах України.

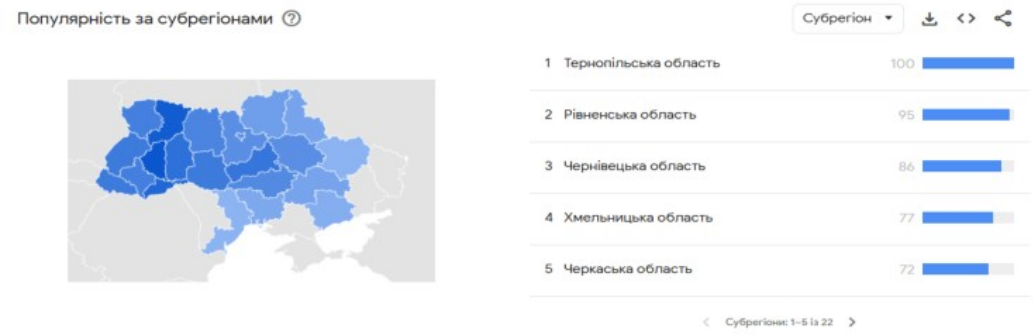

Рис.1.Регіональний розподіл зацікавленості медичною освітою в Україні у середньому за 5 років на 15 січня 2025 року

Як видно з рис.1, найбільший рівень запитів був з Тернопільської області, також до топ-5 входять регіони на заході України, але зацікавленість медичною освітою є статистично значимою у 22 регіонах. Для порівняння зроблено аналіз рівня пошукових запитів за останній рік на 15 січня 2025 року. Виявлено суттєві зміни у регіональному розподілі, до топ-5 лідерів увійшли інші, крім

Хмельницької області регіони: Вінницька, Волинська, Івано-Франківська області і місто Київ. Попит є дуже волатильним з повними провалами до нуля, найвища зацікавленість виявлена у вересні 2024 року, вже по суті після вступної кампанії.

Пошуковий ресурс Google Trends надає можливість визначити рівень зацікавленості і за групами споживачів інформаційних послуг. Для аналізу за останні п’ять років виділено групу охорона здоров’я. Пік попиту випав на квітень 2022 року, отже початок воєнного стану.

Щодо регіонального розподілу, то статистично значимими є тільки 12 регіонів, і лідером визначена Черкаська та Рівненська області. Це корелює із регіональним розподілом пошукової активності всіх споживачів, а не тільки охорони здоров'я.

Висновки та рекомендації. Мету досягнуто - здійснено оцінювання зацікавленості медичною освітою через пошуковий запит «медична освіта» за п'ять років в Україні, в тому числі під час воєнного стану. Дослідження рівня зацікавленості медичною освітою не тільки в Україні, але і світі необхідно продовжувати з використанням сучасних технологій Google Trends у часі та по різних групах споживачів.

Перелік використаних джерел

1. Google Trends: інструкція з використання. . URL: https://itforce.ua/blog/google- trends-instruktsiia-z-korystuvannia/ (дата звернення 15.01.2025).

2. Lorenz R. et al. Google Trends as a Tool for Public Opinion Research: An Illustration of the Perceived Threats of Immigration //Migration Research in a Digitized

World. 2022.C.193.

URL:https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/57332/1/978-3-031-01319-5.pdf# page=203

3. Пивоваров О. В. Оцінювання засобами GOOGLE зацікавленості медичною освітою. Забезпечення якості освіти у вищій медичній школі :

науково- методична міжуніверситетська конференція з міжнародною участю,

Одеса, 18–20 січня 2023 року : Одеса : ОНМедУ, 2023. С. 640–642. URI:

https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/32320

4. Пивоваров О. В. Оцінювання зацікавленості медичною освітою в Україні і світі Наукові записки. Серія Педагогічні науки / ред. кол.: В. Ф. Черкасов,

О. А. Біда, Н. І. Шетеля [та ін.] ; Ужгород-Кропивницький : 2023. Випуск 5.

С. 77—81. DOI: https://doi.org/ 10.59694/ped_sciences.2023.05.077. URI:

https://repo.knmu.edu.ua/handle/123456 789/33488

Креативність: навичка XXI століття

Main Author: Віта Павленко
Position: доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. Здійснено аналіз витоків проблеми креативності визначено етапи становлення поглядів науковців щодо розуміння понять «креативність» та

«креативна особистість»: Антична філософія, Середньовіччя, епоха

Відродження, епоха Просвітництва, німецька класична педагогіка, період соціальних та політичних змін, період сучасних досліджень. Зроблено висновок, що «креативність» як наукова категорія була предметом дослідження багатьох учених упродовж тривалого часу, що дозволило досить докладно вивчити та охарактеризувати якості та особливості креативних особистостей.

Ключові слова: креативність, м’яка навичка, розвиток креативності, креативні технології.

Abstract. The article analyses the origins of the problem of creativity. It identifies the stages of formation of scientists' views on understanding the concepts of "creativity" and "creative personality": Ancient philosophy, the Middle Ages, the Renaissance, the

Enlightenment, classical German pedagogy, the period of social and political changes, and the period of modern research. It is concluded that "creativity" as a scientific category has been the subject of research by many scientists for a long time, making it possible to study and characterize the qualities and characteristics of creative individuals in detail.

Keywords: creativity, soft skills, creativity development, creative technologies.

Мета – визначити низку спільних поглядів учених щодо аналізованого феномена.

Основний текст. Сучасна педагогіка є розгалуженою системою наукових та навчальних дисциплін. З розвитком суспільства, зі зміною пріоритетів людства та соціальних потреб змінювались педагогічні орієнтири. На відміну від попередніх століть, коли вимоги суспільства обмежувалися лише високоосвіченими людьми, інтелектуальними,

суспільство XXI сторіччя виставляє інші вимоги. Сучасна система освіти розрахована на непересічного звичайного школяра, велика увага приділяється логічним процесам, при цьому сильно нехтуються образне, креативне мислення [3, с. 100–101].

Необхідність розвитку креативної особистості обґрунтовується величезною роллю, яку відіграють у сучасних соціально-економічних процесах здатності людини висувати нові ідеї, створювати нові ефективні форми, бачити перспективні напрямки розвитку різних сфер життя.

Сучасна людина, окрім глибоких знань, повинна мати відповідні навички, щоб бути конкурентоздатною на ринку праці. Креативність, здатність легко знаходити вихід з будь-якої ситуації, здатність створювати нове – риси, які високо цінуються у сучасному суспільстві. Саме тому з’являється педагогіка креативності, яка робить наголос не на механічному засвоєнні та використанні знань, а на вихованні людини-творця, здатної до творчої діяльності.

У сучасних умовах одним із основних завдань, що стоять перед педагогами, є розвиток креативної особистості, здатної до самовдосконалення під впливом різних зовнішніх факторів із урахуванням природних задатків і ціннісних орієнтацій кожного індивіда.

Видатні педагоги звертали увагу на проблему взаємозв'язку навчання дітей та їхнього розумового розвитку. У вітчизняній і зарубіжній педагогіці розроблені різні теорії навчання, що порушують проблему креативного розвитку школярів.

Є цілий комплекс значущих теорій навчання, в яких креативності відводиться значне місце: теорія творчого розвитку учнів, теорія активізації навчальної діяльності дітей, теорія проблемного навчання, теорія розвивального навчання.

Протягом багатовікової історії існування інститутів освіти складалася практика роботи з дітьми, що мали високі інтелектуальні здібності, але були далекими від творчості. Їх називали обдарованими дітьми. Життя вимагало відокремлення, як писав Платон, «людей, не здатних до пізнання і бездіяльних – від прекрасних». У світовій науці та педагогічній практиці представлено два протилежні погляди на проблему креативності. Прихильники першого вважають, що креативною є кожна нормальна дитина, і потрібно лише вчасно виявити й розвинути креативність. На думку інших дослідників, це дуже рідкісне явище, притаманне лише незначному відсотку людей.

Становлення поняття «креативна особистість» проходить багато періодів:

Антична філософія (з VI ст. до н. е. до VI ст. н. е.) – Платон (Видатна людина (геній), яка послана на землю для того, щоб подолати повсякденні уявлення й осяяти людству своєю силою духу шлях до досконалості й величі. Поняття «Креативна особистість» вживалося як синонім «талант» – це «Божий дар», який неможливо розвинути); Аристотель (Мудрець, ідеальний чоловік, максимально близько стоїть до божества або навіть сам стає божеством, що володіє абсолютним знанням і абсолютною волею);

Середньовіччя (VI – XIII ст.) – Ф. Аквінський, П. Абеляр, Роджер Бекон,

(Людина

А. Кентерберійський, Р. Луллія дарованими Богом);

з вродженими здібностями,

Епоха Відродження (XIV – XVI ст.) – Хуан Уарте, Л. да Вінчі, Г. Галілей, Дж. Бруно

(Геній, який поєднував у собі божественне (безсмертне) і смертне (людське);

креативна, обдарована або геніальна дитина є вищим ступенем розвитку своїх здібностей);

Епоха Просвітництва (XVII ст.) – М. Монтень, Ф. Бекон, Р. Декарт, Г. Лейбніц,

Гоббс, Дж. Локк, К. Гельвецій (Люди з вродженими здібностями, які вміють розвинути їх протягом усього життя);

Німецька класична педагогіка: (XVIII – XIX ст.) – Г. Гегель (Креативна особистість ототожнюється з генієм. «Геній» (від лат. genius – дух) – явище, яке в більш пізні часи стали називати «суб'єктом творчої діяльності»); (1798) – І. Кант, І. Фіхте,

Ф. Шеллінг (Геній. Чотири якості художнього генія: геній абсолютно оригінальний; творчість генія має бути зразковою; геній – це здатність створювати правила; геній зустрічається лише в мистецтві); (1830 – 1842 рр.) –

Огюст Конт (Геній як здатність створювати те, до чого немає певних правил, геній є повна протилежність наслідування);

Період соціальних та політичних змін (Середина XIX ст.) – Ф. Гальтон («Геній» – людина, яка має видатні здібності. Це результат дії, наприклад, спадкових факторів. Головна причина високих досягнень знаходиться в самій людині й передається спадковим шляхом з покоління у покоління), Чезаре Ломброзо

(Геній переважно творить на основі активності несвідомого, а талант творить раціонально на основі продуманого плану. Геній може бути віднесений до креативу, а талант – до інтелектуалів); (межа XIX– XX ст.) – В. Штерн, Л. Терман,

Ч. Спірман («Видатна дитина», «учень з більш ніж середніми здібностями».

Обдарована у навчанні дитина з підвищеним інтелектом, добре і відмінно встигає з академічних предметів), (поч. XX ст.) – А. Біне (Людина з високим рівнем інтелекту); (1926) - В. Штерн (Високо обдаровані діти з здібностями, які проявляються в різних предметних галузях – переважно в тих, які вимагають високих розумових здібностей); (середина XX ст.) – Василь Сухомлинський (Це маленький паросток, який щойно проріс із землі й вимагає до себе уваги, тому дорослій людині необхідно доглядати і зробити все необхідне для того, щоб він виріс і дав рясний плід); Ф. Баррон, К. Юнг (Це той, «хто несе світло, і він обраний до високого служіння самою природою»); (60-ті роки XX ст.) – Й. Гетцельс,

П. Джексон, Е. Торранс, Дж. Гілфорд, В. Бобровська (Дивергентні (творчі) учні);

(1977) – Джун Мейкер (Діти з різними видами фізичних недоліків мають виражені особливості в когнітивному розвитку і в самооцінці. Необхідно враховувати інтелект і креативність у розвитку обдарованих дітей); (1983) –

Барбара Кларк (Діти, які демонструють високий рівень виконання завдань у кожній із сфер діяльності. Через свій прискорений розвиток вони потребують навчання, що відрізняється від стандартного, яке забезпечить зростання здібностей, а не їх зниження або втрату); (1997) – Дж. Рензуллі, К. Денек (Діти з ознаками креативності (інтелектуальні здібності, наполегливість, орієнтованість на завдання, мотивація, креативність), яким необхідно надати різноманітні освітні можливості);

Період сучасних досліджень (кінець XX – початок XXI ст.) – Т. Амабайл, Ч. Банах,

Г. Беккер, Е. де Боно, Я. Козелецький, В. Лімонт (Діти з пізнавальною мотивацією, дослідницькою та творчою активністю, що виражається в постановці й розв'язанні проблем, виявленні нового); Н. Онацький (Діти з високими показниками рівня загальної обдарованості. Діти, які досягли успіхів у будь-яких галузях діяльності (талановиті). Категорії креативних учнів:

«кмітливі», «блискучі учні», «креативи», «компетентні», «талановиті», «мудрі»);

(поч. XXI ст.) – О. Антонова, О. Дубасенюк, В. Моляко, О. Музика, С. Сисоєва,

Е. Ненцка (Діти з спеціальною розумовою обдарованістю, з високим IQ; діти, які досягли визначних успіхів у якомусь виді діяльності; діти з

високою креативністю. «Вища, ніж у однолітків за інших рівних умов, сприйнятливість до навчання та більш виражені творчі прояви»).

Науковці виокремлюють об’єкти вивчення креативності, а саме: співвідношення креативності з інтелектом (Г. Беккер, Дж. Гілфорд, Р. Річардс, Я. Козелецький,

Р. Стернберг, Е. Торренс, М. Чіксентміхайі; загальна здібність до творчості

(О. Антонова, Н. Булка, Л. Виготський, О. Вознюк, О. Дубасенюк, О. Кононко,

О. Куцевол, В. Моляко, С. Овчаров, І. Подорожна, С. Сисоєва, В. Фрицюк,

О. Ярошинська; якість особистості (Я. Кауфман, О. Кононко, О. Куцевол,

І. Подорожна, О. Приходько, Р. Стернберг, В. Фрицюк); вплив психологічних властивостей особистості на формування її креативності (Є. Гергель, Дж. Гілфорд,

Е. Ненцка, Е. Торренс); процес прояву власної індивідуальності (О. Войтенко,

Д. Леонард, О. Яковлева, К. Шмідт; здатність особистості виходити за межі заданої ситуації, створювати оригінальні цінності (Ф. Баррон, Ф. Вільямс, Л. Байтімерова,

І. Гриненко, О. Дунаєва, О. Кульчицька, Л. Пузеп, І. Шахіна, Е. Фромм, К. Шмідт;

обов’язкова характеристика представника педагогічної професії (О. Антонова,

І. Гриненко, О. Дунаєва, О. Куцевол, А. Морозов, І. Подорожна, С. Сисоєва,

В. Фрицюк, А. Шадріна).

За твердженням К. Шмідта, креативність – це здатність людини генерувати нові, цінні продукти (речі, ідеї, методи роботи та ін.) [1].

Можемо виокремити групи та типи рис, що характеризують креативну особистість; відкритість (простота засвоєння інформації, потреба в новизні, толерантність до неоднозначного змісту і погано визначеного, абстракція

(простота привернення уваги випадкового подразника або фантазії та думки);

незалежність (невідповідність, не піддаватись тиску, психотизм); наполегливість

(внутрішня мотивація, честолюбство, підвищена самооцінка).

креативної

До структурних компонентів особистості вчені відносять:

індивідуальні здібності, компетентність, індивідуальні психологічні властивості.

Існують й інші підходи до структуризації креативності [3, с. 135].

І. Гриненко у структурі креативності майбутнього вчителя визначив динамічну взаємодію п'ятьох компонентів:

мотиваційного, емоційно-ціннісного, когнітивного, конативного та результативного [2, с. 51].

В. Фрицюк запропонувала модель креативності, яка складається з трьох компонентів: музично-пізнавальний (когнітивний), емоційно-мотиваційний

(мотиваційний), діяльнісно-творчий (поведінковий) [4, с. 55–59].

Ми розглядаємо креативність як комплекс таких структурних компонентів:

мотиваційний компонент (внутрішня потреба у досягненні творчих результатів);

когнітивний компонент (мислення – здатність до аналізу, синтезу та оцінки ідей);

особистісний компонент (особистість, яка створює, особистісні риси якої – гнучкість, відкритість, інтуїція та ін.).

Висновки та рекомендації. Педагогічний досвід показує, що багато дітей мають прихований потенціал креативності, й за наявності необхідних умов розвитку та підтримки вони можуть розкритися, проявити себе в певній галузі.

Найчастіше прихований потенціал креативності робить людину професіоналом у певній сфері діяльності. Тому доцільно розглянути поняття «креативність» у структурі особистісної активності людини, компонентами якої виступають групи «особистісних якостей», що забезпечують їй здатність виступати в ролі конкретного суб'єкта в майбутній професійній діяльності. Креативність покликана забезпечити людині в майбутньому:

- професійну компетентність (кваліфікацію);

- працездатність (психофізичну активність);
- інтелектуальну пізнавальну здатність (освіченість);
- здатність до співпраці, колективної організації, взаємодії (комунікабельність);
- ціннісно-мотиваційну сферу (моральність).

Перелік використаних джерел

Szmidt K.J. Pedagogika twórczości. Gdańsk, 2007.

Гриненко І.В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: дис. … канд. пед. наук:

13.00.04. Тернопіль, 2008. С. 51.

Павленко В. В. Теорія і практика розвитку креативності школярів у системі загальної середньої освіти Польщі (дис. … докт. пед. наук: 13.00.01). Житомир,

2023. 571 с.

Фрицюк В.А. Формування креативності майбутніх учителів музики: дис.... канд.

пед. наук: спец. 13.00.04. Вінниця, 2004. С. 55–59.

Відапелятивні прізвища м. Житомира

Main Author: Леся Ящук
Position: Доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання
Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)

Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Тези присвячено описові відапелятивних прізвищ м. Житомира, засвідчених у «Національній книзі пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років. Житомирська область», зокрема тих, які утворені від назв осіб за родом діяльності та професією. На основі проведеного аналізу з’ясовано, що найбільше прізвищ походить від назв осіб, котрі працюють у виробничій сфері та пов’язані з різними ремеслами. У складі таких антропонімів наявні й агентиви- синоніми: колісник – колодій – стельмах, коваль – кузнець, пастух – чередник, копач – грабар тощо.

Ключові слова: агентивна назва, антропонім, апелятив, прізвище, лексична база.

The theses are devoted to the description of appellative surnames in Zhytomyr, certified in the “National Book of Memory of the Victims of the Holodomor of 1932-1933. Zhytomyr Region”, in particular those formed from the names of persons by type of activity and profession. Based on the conducted analysis, it was found that most surnames originate from the names of individuals working in the production sphere and related to various crafts. In the composition of such anthroponyms, there are agentive synonyms: charioteer – collodion – stelmah, blacksmith – blacksmith, shepherd – cherednik, digger – grabber, etc.

Keywords: agentive name, anthroponym, appellative, surname, lexical base.

Прізвища Брусилівського, Звягельського, Овруцького, Чуднівського на інших районів Житомирської області та м. Житомира «Національної книги пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні» вже були предметом дослідження [2; 8; 9].

Мета пропонованої розвідки – описати одну з найпоширеніших груп прізвищ м. Житомира, засвідчених у «Національній книзі пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років», що походять від агентивних назв. Ця група антропонімів ще не була предметом спеціального вивчення, чим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Основний текст. Серед лексико- семантичних груп назв осіб чоловічого роду центральне місце посідають назви за родом діяльності та професією. «Їхнє творення та функціонування пов'язані з дією позамовних чинників: економічним розвитком суспільства загалом, процесами, що відбувалися у виробничій сфері в певній історичній ситуації та ін.» [4, с. 9].

Аналізовані прізвища м. Житомира «Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні», похідні від назв осіб за родом діяльності та професією, узявши за основу класифікацію агентивних назв за семантикою О. В. Кровицької, поділяємо на три підгрупи: I. Прізвища, утворені від назв осіб, що працюють у виробничій сфері (своєю чергою диференційовано на ті, які пов'язані з різними ремеслами, і ті, котрі пов'язані з різними видами промислів). II. Прізвища, похідні від назв осіб, що працюють у невиробничій сфері. III. Прізвища, мотивовані назвами осіб, що пов'язані з іншими діями та вчинками. I. А. Прізвища, утворені від назв осіб, що працюють у виробничій сфері й пов'язані з різними ремеслами: 1) з металообробною промисловістю, ювелірною справою та зброярством: Желєзняк [5, с. 68], з- поміж значень лексеми залізняк у СУМ наявні розм., заст. 'торговець залізними виробами', заст. 'ливарник' [7, IIІ, с. 190]; Золотаренко [5, с. 73], золотар 'те саме, що ювелір', перен., заст. 'той, хто займається

очищенням вигрібних ям; асенізатор’ [7, III, с. 680]; Коваль [5, с. 85], Ковалева*1 [5, с. 84], Коваленко [5, с. 84–85], Ковалюк, Ковальов / Ковальова2 [5, с. 85], Ковальчук [5, с. 85– 86], коваль ‘майстер, що куванням обробляє метал, виготовляє металеві

1 Знаком * помічено прізвища, засвідчені в досліджуваному матеріалі лише в ідентифікації жінок.

предмети’ [7, IV, с. 202]; Котляр, Котляренко [5, с. 93], котляръ ‘той, хто робить котли, казани, речі з міді і бронзи’ [4, с. 11]; Кузнєцов / Кузнєцова, Кузнецова [5, с. 98], кузнецъ ‘коваль’ [4, с. 11]; Пушкарьов / Пушкарьова [5, с. 156], пушкар іст. ‘майстер, який виготовляв і обслуговував гармати; гармаш’, заст., розм. ‘артилерист, гарматник’ [7, VIII, с. 412]; Слісарчук, Слюсар, Слюсарчук [5, с. 172], слюсарь ‘той, хто обробляє метал, виготовляє речі з металу’ [4, с. 11], ‘слісар, зброяр’ [1, с. 333]; Стрельцова*, Стрельченко, Стрельчик, Стрільцов [5, с. 177], стрілѣць ‘той, хто виготовляє рушниці’ [4, с. 11], стрілець ‘стрілок, мисливець’ [6, 4, с. 216], ‘той, хто стріляє, хто вміє стріляти’ [7, IX, с. 774]; Токарєв, Токарева*, Токарчук [5, с. 182], токаръ ‘той, хто обробляє метал, дерево’ [4, с. 11], токар ‘робітник, фахівець з механічної обробки металу, дерева й інших матеріалів способом обточування на верстаті’ [7, X, с. 177] та ін.; 2) з обробкою деревини, виготовленням речей із дерева: Бондар, Бондаренко-Бойко [5, с. 32], Бандарчук [5, с. 24], бондар ‘майстер, ремісник, що виробляє діжки, бодні, дерев’яні відра і т. ін.’ [7, I, с. 216]; Колесник, Колесников / Колесникова, Колесніков, Колєсніков [5, с. 88], колісник ‘колісний майстер’ [7, IV, с. 225]; Колодійчук [5, с. 88], колодій діал. ‘колісник’, один з омонімів діал. ‘великий ніж з дерев’яною

2 Через скісну риску в тезах подано наявні в досліджуваному джерелі прізвища чоловічого / жіночого роду.

колодкою; колодач’ [7, IV, с. 228]; Плотніков [5, с. 151], плотникъ ‘тесляр’ [4, с. 11]; Ситник, Ситнікова* [5, с. 169], ситник ‘майстер, що виготовляє сита; ситар’ [7, IX, с. 207], омоніми мають значення розм. ‘хліб з борошна, просіяного на ситі’, ‘(Juncus L.) трав’яниста багаторічна, рідше однорічна рослина з волотистим або гроноподібним суцвіттям, яка росте на вологих місцях; оситняк’ [7, IX, с. 207]; Стельмах, Стельмахова* [5, с. 176], стельмах ‘майстер, який робить вози, сани, колеса і т. ін.’, діал. ‘тесляр, тесля’ [7, IX, с. 684]; Столяр, Столяренко, Столярчук [5, с. 176], столяр ‘робітник, фахівець, що займається обробкою (тоншою, ніж при теслярських роботах) дерева і виготовленням виробів із нього’ [7, IX, с. 728] і под.; 3) з будівельною справою та керамічним виробництвом: Гончар, Гончаренко, Гончаров / Гончарова [5, с. 52], Гончарук [5, с. 52–53], гончар ‘майстер, який виготовляє посуд та інші вироби з глини’ [7, II, с. 124]; Грабарчук [5, с. 55], грабар ‘робітник на земляних роботах; землекоп’, омонім ‘гробокопач’ [7, II, с. 16]; Муляр, Мулярець [5, с. 122], муляр ‘фахівець, майстер мурування’ [7, IV, с. 825], у словнику Б. Д. Грінченка, крім указаного значення, муляр ‘= маляр’ [6, 2, с. 454] і т. ін.; 4) з обробляннням вовни, виготовленням полотна: Ткач, Ткаченко [5, с. 181], Ткачук [5, с. 181– 182], ткач ‘робітник, майстер, який виготовляє тканини на ткацькому верстаті’ [7, X, с. 153]; Шаповал,

Шаповалов [5, с. 197], шаповал ‘майстер, який виготовляє з вовни шапки та інші вироби способом валяння’ [7, XI, с. 409] і под.; 5) з обробляннням шкіри та виготовленням речей з неї: Гарбар [5, с. 47], гарбар заст. ‘кушнір’ [7, II, с. 29]; Кушнір, Кушніров / Кушнірова, Кушнєров, Кушнірук

[5, с. 102], кушнір ‘фахівець, що вичиняє хутро із шкури та шиє хутряні вироби’ [7, IV, с. 425]; Римаренко [5, с. 160], римаръ ‘той, хто виготовляє речі зі шкіри’ [4, с. 13]; римар розм., рідко. ‘те саме, що лимар’, тобто ‘майстер, який виготовляє ремінну збрую’ [7, IV, с. 485, VII, с. 535]; Сапожник [5, с. 166], сапожникъ ‘швець’ [4, с. 13]; Седельников [5, с. 167], седельникъ ‘сідляр’ [4, с. 13]; Чеботар [5, с. 194], чоботаръ ‘чоботар, швець’ [4, с. 13]; Швецова* [5, с. 198], Шевцова*, Шевченко, Шевчук [5, с. 199], швець ‘майстер, що шиє і лагодить взуття’ [7, XI, с. 429] тощо; 6) з пошиттям одягу: Кравцов, Кравченко, Кравченко-Ревуцька* [5, с. 94], Кравчук [5, с. 94–95], кравець ‘фахівець із пошиття одягу’ [7, IV, с. 319]; Кравчик [5, с. 94], кравчикъ ‘помічник кравця’ [4, с. 13], кравчик ‘зменш.-пестл. до кравець’, заст. ‘учень кравця; кравецький підмайстер’ [7, IV, с. 319] та ін.; 7) з виробництвом продуктів харчування, напоями, їх торгівлею: Бублій [5, с. 35], бублій ‘той, хто пече бублики й торгує ними’ [6, 1, с. 104]; Варенко [5, с. 38], вара ‘кухарка’ [3, 1, с. 332], вар ‘спека; варена смола; мазь для дерев; окріп; [кількість для варіння на один раз; узвар]’ [3, 1, с. 332]; Винокур [5, с. 42], винокур заст. ‘той, хто виготовляв горілку і спирт; винник’ [7, I, с. 441]; Калашников [5, с. 77], Колошник [5, с. 89], калашник ‘пекар’ [3, 2, с. 348]; Кухор [5, с. 101], Кухарчук [5, с. 101]; Кухта [5, с. 101], кухта діал. ‘кухарчук’ [7, IV, с. 421]; Мелник [5, с. 116], Мельник [5, с. 116– 117], Мелников [5, с. 116], Мельникова*, Мельниченко, Мельничук, Мельничукова*, Мельнік, Мельніченко [5, с. 117], мельник ‘власник млина або той, хто працює в млині; мірошник’ [7, IV, с. 671]; Олейник, Олейнік [5, с. 141], Олійник [5, с. 142], олійник заст. ‘той, хто виготовляє або продає олію; власник олійниці’ [7, V, с. 689]; Солодовник [5, с. 174], солодовник ‘той, хто виготовляє солод’ [6, 4, с. 166], ‘те саме, що пивовар’ [7, IX, с. 448]; Табачник [5, с. 178], табачникъ ‘той, хто

виготовляє тютюн’ [4, с. 14], табачник ‘той, хто нюхає табаку, виготовляє або продає її’ [6, 4, с. 241], заст. ‘той, хто нюхає табаку’ [7, X, с. 8]; Тютюннікова* [5, с. 184], тютюнникъ ‘той, хто готує тютюн для продажу’ [4, с. 14], тютюнник ‘той, хто вирощує тютюн’, ‘робітник тютюнової промисловості’, заст. ‘торговець тютюном’ [7, X, с. 335–336] і под.; 8) з різними видами сільськогосподарської діяльності: а) з тваринництвом: Гайдай [5, с. 46], гайдай діал. ‘те саме, що гайдар’, тобто діал. ‘вівчар’ [7, II, с. 16]; Козаревич [5, с. 87], козар рідко ‘пастух кіз’ [7, IV, с. 210]; Овчаров, Овчарук [5, с. 141], овчаръ ‘вівчар’ [4, с. 14]; Пастушенко [5, с. 147]; Чередник, Череднік,

Чередніченко [5, с. 195], чередник ‘людина, яка пасе череду; пастух’ [7, XI, с. 304]; б) із бджільництвом: Бортник [5, с. 33], бортник заст. ‘той, хто займається бортництвом’ [7, I, с. 221]; Пасечник, Пасишник [5, с. 146], Пасічник [5, с. 147], пасічник ‘той, хто розводить бджіл, працює на пасіці; бджоляр’ [7, VI, с. 86]; в) з городництвом і садівництвом: Огородник, Огороднік, Огороднікова* [5, с. 141], огородникъ ‘городник’[4, с. 15]; г) з лісництвом: Гаєвник [5, с. 46], гаєвникъ ‘гайовий’ [4, с. 15] та ін.; 9) з транспортом: Кучер, Кучеренко, Кучеров, Кучерук [5, с. 101], кучер розм. ‘те саме, що візник’ [7, IV, с. 422], омонім кучері (одн. кучер) ‘кучеряве або завите волосся’ [7, IV, с. 423]; Фурман [5, с. 189], фурман заст. ‘візник’, тобто ‘людина, яка править кінним екіпажем, найчастіше найманим; фурман’ [7, X, с. 655, I, с. 668] і под. І. Б. Прізвища, утворені від назв осіб, що займаються різними видами промислів: 1) рибальством: Рибак, Рибакевич, Рибакова*, Рибачек, Рибаченко, Рибачок [5, с. 160]; 2) виробництвом речовин, сировини: Будніченко [5, с. 35], будник діал. ‘сторож, будочник’, ‘робітник на поташному заводі, на буді’ [7, I, с. 248];

Дехтеренко, Дехтярова* [5, с. 61], дігтяр ‘той, хто виготовляє або продає дьоготь’ [7, II, с. 298], ‘дігтярник’ [6, 1, с. 388] та ін. II. Прізвища, похідні від назв осіб, що працюють у невиробничій сфері: Коновальчук [5, с. 89], коновал заст. ‘той, хто, не маючи ветеринарної освіти, займався каструванням і лікуванням коней’, перен., зневажл. ‘поганий лікар; неук у медицині’ [7, IV, с. 261]; Малярчук [5, с. 113], маляр ‘той, хто займається малярством; художник’, ‘робітник, що займається фарбуванням будов, стін приміщень і т. ін.’ [7, IV, с. 613]; Музика, Музиченко, Музичук [5, с. 122], музика ‘те саме, що музикант’ або му́зика ‘мистецтво, що відображає дійсність у художньо-звукових образах’ [7, IV, с. 823, 822]; Писаренко, Писарчук [5, с. 150], писар заст. ‘людина, що професійно займалася переписуванням паперів; писець’ [7, VI, с. 360]; Танцура [5, с. 178], танцюра розм., заст. ‘танцюрист, танцюристка’ [7, X, с. 36] і т. ін. III. Прізвища, мотивовані назвами осіб, що пов’язані з іншими діями та вчинками: Грабарчук [5, с. 55], грабар ‘робітник на земляних роботах; землекоп’, омонім ‘гробокопач’ [7, II, с. 150]; Копач [5, с. 90], копач ‘робітник, що копає землю; землекоп’або ‘знаряддя, яким копають, викопують що-небудь’ [7, IV, с. 280], копачъ ‘той, хто копає землю, могилу’ [4, с. 20]; Стороженко, Сторожук [5, с. 177], сторож ‘особа, яка охороняє кого-, що-небудь’ [6, IX, с. 734] і под.

Висновки та рекомендації. Отже, у групі відапелятивних прізвищ м. Житомира, засвідчених у «Національній книзі пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років. Житомирська область», які мотивовані агентивними назвами, найбільше антропонімів утворено від назв осіб, що працюють у виробничій сфері й пов’язані з різними ремеслами. У складі аналізованих прізвищ наявні агентиви-синоніми: коваль – кузнець,

колісник – колодій – стельмах, копач – грабар, кухарчук – кухта, кучер – фурман, овчар – гайдай, пастух – чередник, седельник – римар, швець – чеботар – сапожник тощо. Подальша робота над вивченням антропонімікону Житомирщини дасть змогу визначити його регіональні особливості.

Перелік використаних джерел

1. Білецький-Носенко П. Словник української мови / упоряд. В. В. Німчук; відп. ред. К. К. Цілуйко. Київ : Наукова думка, 1966. 419 с.
2. Будько І. Лексична база прізвищ Брусилівщини (на матеріалі «Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні»). Мовні виміри світу: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної студентсько-учнівської конференції (20 квітня 2023 р., м. Житомир). Житомир, 2023. С. 13– 15.
3. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
4. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI– XVIII ст. Семантика і словотвір. Львів : Інститут українознавства ім. І Крип'якевича НАН України, 2002. 213 с.
5. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область / редкол.: М. А. Черненко (голова) та ін. Житомир : «Полісся», 2008. 1116 с. 6. Словарь української мови Бориса Грінченка = Словарь украинскаго языка: у 4 т. / упоряд., з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. [Репр. відтворення вид. 1907–1909 рр.]. Київ : Вид-во «Довіра» – УНВЦ «Рідна мова», 1997. Т. 1–4. 7. Словник української

мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. 8. Ящук Л., Титаренко В. Прізвища Чуднівщини, похідні від імен (на матеріалі «Національної книги пам'яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні»). Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Філологія / редкол.: М. Номачі (голов. ред.), Н. Венжинович (голов. ред. ради), Ю. Бідзіля та ін. Ужгород, 2023. Вип. 2 (50). С. 515–523. 9. Ящук Л. Прізвища Житомира, похідні від імен (на матеріалі «Національної книги пам’яті жертв голодомору 1932–1933 років в Україні»). Onim w paradygmatach językoznawczych. Онім у мовознавчих парадигмах / pod redakcją Ireny Mytnik. Warszawa–Siedlce : Wydawnictwo WN IKiRBL, 2024. С. 153–173.

Роль історико- лінгвістичних дисциплін у формуванні національної ідентичності українців

Main Author: Валентина Титаренко
Position: доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання
Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. У публікації проаналізовано роль історико-лінгвістичних дисциплін у формуванні національної ідентичності українців. Зосереджено увагу на основних питаннях, аналіз та вивчення яких сприяє актуалізації історичної пам’яті як потужного засобу збереження самобутності українців.

Ключові слова: національна ідентичність, історична пам’ять, історико-лінгвістичні дисципліни, етногенез, лінгвосистема.

Annotation. The publication analyzes the role of historical and linguistic disciplines in the formation of the national identity of Ukrainians. Attention is focused on the main issues, the analysis and study of which will contribute to the actualization of historical memory as a powerful means of preserving the identity of Ukrainians.

Key words: national identity, historical memory, historical-linguistic disciplines, ethnogenesis, linguistic system.

Мета. Проілюструвати роль дисциплін історико-лінгвістичного циклу в актуалізації історичної пам’яті як надважливого й невід’ємного компонента у формуванні національної самобутності українців. Тривалий час, потрапивши під вплив російської імперії, а потім і радянської системи, влада в українців у свідомості стирала історичний шлях, насаджувала різні ідеології: про невизнання українців як окремої нації, про східнослов’янську єдність, про однаковість у культурі між «трьома братніми народами», про спільність їхнього походження тощо. Виховання кількох поколінь поспіль у дусі історичного безпам’ятства призвело до того, що нині в багатьох українців, зокрема молодого покоління, потрібно виховувати власне почуття національної гідності та національної ідентичності. Байдужість до всього національного виразно позначилася й на мові, що було наслідком багатостолітньої мовної політики: тривалий час значна частина українців надавала перевагу російській, українська ж лишалася на маргіналіях, між питомим і російським відповідниками обирався варіант останньої. Відмова від свого на користь іншомовного продовжує виявлятися й зараз: у

культурі, у мові. Науковці стверджують, що «національна ідентичність існує й тоді, коли зникає мова або інша важлива складова культурної ідентичності» [7, с. 5], прикладом наводячи євреїв, ірландців. Можливо, але за умови, якщо є інші консолідуючі чинники – політичний, культурний та ін. Проте жоден із названих досі не став визначальним для українців. А культурний у свій час теж був просякнутий не-національним змістом, а все справжнє українське з нього викорінювалося. На наш погляд, для українців мова є одним із надважливих об'єднувальних чинників у національній ідентичності. Нижче розглянемо, як на основі вивчення історико-лінгвістичних дисциплін у здобувачів формується історична пам'ять, яка відіграє на сучасному етапі одну з основних ролей у формуванні національної самобутності. На важливості лінгвістичних дисциплін з історичним спрямуванням для актуалізації національної ідентичності аналізувала в публікаціях Т. Видайчук [1–4], роль історії вивчення вітчизняного мовознавства та старослов'янської мови в процесі фахового становлення вчителя- філолога описувала О. Довбня [5–6], значення мовної свідомості для визначення національної приналежності аргументовано доводила І. Фаріон [8] та інші науковці. До циклу історико-лінгвістичних предметів на більшості філологічних факультетів належать історична граматика української мови, історія української літературної мови, старослов'янська мова. Названі освітні компоненти формують у здобувачів уявлення про розвиток мови від найдавніших часів до сьогодні, про системність у мові, про взаємодію мов та багато інших питань. Поряд із знаннями про формування лінгвальної системи (динамічність, рухливість, взаємопов'язаність мовної структури тощо), здобувачі отримують уявлення про формування специфічних рис

конкретної мови, якими вона протиставляється іншим мовам, коли такі ознаки з'явилися, на якій території, а відтоді однозначно можна говорити й про виокремлення конкретного етносу й протиставлення його іншим. Вступні теми вищеназваних дисциплін передбачають розгляд питань походження української мови, її періодизації, поняття про праслов'янську мову та території її поширення, що допомагає усвідомити питання виокремлення української мови з праслов'янської, а не від давньоруської. Тому відомості з перелічених тем дозволяють усвідомити давнішність українців як етносу, аналізуючи міграцію давніх слов'ян, зрозуміти, що на території України давні племена мігрували найменше, що дає підстави вченим говорити про найперший осередок слов'янських племен на нашій території й міграцію звідси на інші землі. Велика роль старослов'янської мови, як першої літературно-писемної мови слов'ян, в українській культурі виявляється в поширенні письма, релігії, книжності. Також паралельне функціонування її з українською на різних етапах призводило до взаємодії їхніх систем. Нині значна частина лексем і форм, властиві для українських пам'яток різного періоду, вийшли з активного вжитку або зазнали трансформацій. Цей аналіз дає студентам змогу усвідомити, що наявність такого мовного матеріалу в певний період не наслідок російськомовного впливу, а тогочасна особливість нашої лінгвосистеми, яка надалі зазнала різноманітних змін. Вивчення історико-лінгвістичних дисциплін дозволяє розумітися в термінології називання мов – старослов'янська, церковнослов'янська, руська, давньоруська, давньокиївська, староукраїнська, слов'яноруська, слов'яноукраїнська, язичіє тощо. Важливо знати різницю між термінами українська мова та українська літературна: літературна з'явилася пізніше, коли були написані перші

писемні пам'ятки (києворуський період). Також варто відрізняти початок української літературної мови (XI–XII ст.) від періоду нової української літературної мови (мови І. Котляревського, Т. Шевченка). Тут часто спостерігаємо термінологічну неточність, називаючи початки української літературної мови з кінця XVIII століття, підкреслюють, що до цього часу наша мова не була представлена як літературна, перекреслюючи писемну спадщину попередніх століть. На основі програмового матеріалу з історичної граматики української мови та історії української літературної мови здобувачі усвідомлюють мовні риси, які були властиві нашій мові й характеризували її як окрему лінгвальну систему серед слов'янських мов, але через ідеологічні підходи за радянських часів були вилучені, на основі таких знань краще відбувається усвідомлення потреби окремих змін правописної системи української мови в новій редакції 2019 року. Ще однією із проблем, на яку звертають увагу у вивчення дисциплін історико-лінгвістичного циклу, є питання приналежності давніх текстів, як культурних надбань, до певного етносу. За часів Київської Русі маємо проблемність у розмежуванні старослов'янських та києворуських пам'яток, віднесення текстів, писаних у XI–XIII ст., до спільної східнослов'янської мови-основи – давньоруської. А насправді вже в той час виявляються виразні риси української мови, тому дослідники наполягають на тнрміні церковнослов'янська мова української редакції (а не східнослов'янської чи руської). У XV– XVI ст. маємо проблему в розмежування українсько-білоруських пам'яток. Аналіз таких питань передбачає поєднання знань не лише мовних, а й історико- культурних. Важливу роль відіграє робота з давніми текстами, зміст яких формує уявлення про нашу культуру, уклад життя, мислення в минулому. Також здобувачі на цих

дисциплінах пізнають пам'ятки, знайомляться з культурними діячами, які не були об'єктом вивчення інших дисциплін (історії, літератури тощо). У курсі «Історія української літературної мови» у студентів поглиблюються знання про розстріляне відродження, оскільки одним із питань є нищення мовознавців за радянських часів.

Висновки та рекомендації. Історико-лінгвістичні дисципліни не лише формують знання філолога, а й відіграють велике значення в наповненні історичної пам'яті, її актуалізації – допомагають глибше опанувати історичні події крізь призму становлення мови, пізнати культурно-матеріальний зміст нашого минулого. На підставі вищеописаного вважаємо, що однією із стратегій має бути включення до шкільної програми з української мови історико- лінгвістичного аспекту, також доцільно було б увести курс з інформацією про походження української мови, основні етапи формування літературної мови з акцентом на руйнівну політику російської імперії та радянської влади до всіх спеціальностей вищої освіти, що сприятиме формуванню гідного ставлення до рідної мови. Також стратегічно важливо залишити вивчення історії України та української літератури як окремих навчальних предметів у школі, а не переймати пропозиції вивчати їх комплексно зі світовою історією та зарубіжною літературою. Вважаємо, що останній підхід сприятиме лише абстрагуванню учнів від приналежності їх до українського етносу. Адже такий підхід нівелюватиме та стиратиме колективну історичну пам'ять, а тому й не сприятиме консолідації українців навколо свого минулого. Перелік використаних джерел

1. Видайчук Т. Л. Аспекти історії української мови як засіб формування національної ідентичності та історичної пам'яті // Український педагогічний журнал. 2022/6. № 2. С. 48–63. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/ 41373/ (дата звернення: 15.01.2025).

2. Видайчук Т. Л. Значення історико-лінгвістичних дисциплін у системі підготовки вчителя-філолога / Педагогічний процес: теорія і практика. зб. наук. праць. 2015. Вип. 1–2, С. 67–71.

3. Видайчук Т. Л. Формування історичної пам'яті в учнів старших класів засобами підручників української мови / Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Київ. Педагогічна думка. 2017. № 19. С. 47–57.

4. Видайчук Т.Л. Історія української мови у вимірах освітнього процесу початку XX століття // Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2021. № 7, С. 50–67. Режим доступу: https://doi.org/10.18523/lcmp2522–9281.2021.7.50–67). (дата звернення: 15.01.2025).

5. Довбня Л. Е. Педагогічна специфіка вивчення старослов'янської мови студентамифілологами в умовах кредитно-модульної системи // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені григорія Сковороди». 2010. Вип.19. С. 43–49.

6. Довбня Л. Е. Історія української мовознавчої думки в педагогічній системі підготовки вчителя-філолога // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав- Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». 2013. № 28, 89– 94.

7. Козловець М. А. Національна ідентичність як соціокультурний феномен // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . 2011. Вип. 60. С. 3–11. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2011_60_3. (дата звернення: 15.01.2025).

8. Фаріон І. Д. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV–XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива : монографія ; Нац. ун-т «Львівська політехніка» ; відп. ред. Василь Німчук. 2-ге вид., випр. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2018. 654 с.

Лінгвокраїнознавчий матеріал як ресурс для збереження ідентичності і розвитку міжкультурного діалогу

Main Author: Оксана Самусенко
Position: кандидат філологічних наук, доцент
Affiliation: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут філології
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Abstract. The article deals with linguodidactics and teaching Ukrainian as a foreign language. The study is intended to highlight the role of linguistic and country studies texts in the context of teaching Ukrainian to preserve the Ukrainian identity and promote intercultural dialogue. The paper focuses on theoretical and practical recommendations for the use of such materials in Ukrainian as foreign language courses. The article highlights the place of the linguistic and cultural aspect in the system of teaching Ukrainian as a second

language, analyzes the attention of the modern teaching community to this aspect, and emphasizes the importance of linguistic-cultural texts in the study of the Ukrainian language and the dissemination of Ukrainian culture abroad. Such texts (authentic and pedagogical course materials), as well as the use of various types of teaching methods and techniques (project activities, role-plays, group work, discussion of films and books, creative writing, virtual educational trips, etc.), will help students to improve their knowledge of the Ukrainian language and cultural, and contribute to the formation of socio-cultural competence. The results of the work on master's and bachelor's programs in foreign audiences and on the advanced training program in the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language are analyzed.

Keywords: Ukrainian studies, Ukrainian as a foreign language, linguistic and cultural aspect, Ukrainian identity, intercultural dialogue.

Сьогодні впевнено можна стверджувати, що розвиток методики навчання української мови як іноземної перебуває на хвилі піднесення. З одного боку, спостерігаємо зростання числа охочих вивчати українську мову, а з іншого – завдяки такому попиту збільшилася кількість українок і українців, готових викладати рідну мову. Впродовж трьох років з початку повномасштабної фази російсько-української війни спостерігається висока зацікавленість іноземних громадян у вивченні української мови. Основними причинами називають прагнення іноземців підтримати українців, бажання читати книги і новини українською, слухати українську музику, подорожувати українськими містами, готовність у подальшому розширювати свій бізнес на території України та навіть покращити резюме [2; 4; 9]. Серед студентів є ті, що потребують володіння українською мовою на роботі та службі, це

насамперед дипломати, військові, журналісти, працівники гуманітарних та медичних організацій. В університетах України іноземні здобувачі вищої освіти отримують фах філолога, викладача української мови як іноземної або перекладача з української на рідну мову [5; 6] і в подальшому часто стають амбасадорами української культури у світі. Водночас підвищився інтерес до вивчення української мови як успадкованої: українці, що давно проживають за межами України, прагнуть згадати свої корені й опанувати мову батьків чи більш далеких предків та заохочують своїх дітей до вивчення української мови і культури. У цьому контексті сьогодні говоримо й про українських вимушених мігрантів, що впродовж уже трьох років у різних містах світу намагаються зберегти україномовне середовище для своїх дітей, оскільки розуміють, що мова є носієм культури й інструментом ідентичності. Попри величезні труднощі і російський спротив, вони відкривають чи наповнюють новою енергією українські школи, культурні центри та бібліотеки за кордоном [7]. Актуальним питанням сьогодні є підтримка цих фахівців, сприяння їхній освіті у відповідному керунку, започаткування програм і курсів підвищення кваліфікації, забезпечення відповідними навчальними матеріалами, а також створення платформи для обміну досвідом та матеріалами викладачів української мови як іноземної.

Мета розвідки – висвітлити роль лінгвокраїнознавчих текстів у навчанні української мови за кордоном як матеріалу, що допомагає зберегти українську ідентичність і водночас є основою для міжкультурної комунікації, та схарактеризувати їх використання у навчанні української

мови як іноземної, як успадкованої і на програмах підвищення кваліфікації фахівців цієї сфери.

Лінгвокраїнознавство є одним із аспектів навчання української мови як іноземної, предметом якого є мовні одиниці як джерело національно-культурної інформації, а головною метою – розвиток соціокультурної компетенції. Лінгвокраїнознавство української мови може бути й окремою навчальною дисципліною, що знайомить іноземців з національно- культурною специфікою різних одиниць української мови у процесі вивчення цієї мови. Ця галузь виконує функцію передачі знань про країну і культуру під час опанування мови. Інший підхід демонструє країнознавство, яке передбачає знання про різні сфери життя носіїв мови (історію, географію, культуру, економіку, політику, державний устрій тощо), але без обов'язкового знання мови. Отже, коли йдеться про вивчення української мови в іноземній аудиторії, насамперед говоримо про роботу з лінгвокраїнознавчим матеріалом, який відображає культурний код народу. Наприклад, назви предметів і явищ традиційного українського побуту та сучасного життя українців (одяг, прикраси, родинні зв'язки і терміни родичівства, звичаї та обряди, мистецтво та рукомесла, музичні інструменти, національні страви та ін.), українська історична антропонімія і сучасна офіційна форма іменування, історизми, топоніми і мікротопонімія, назви міфологічних істот і забобони, національно-культурна семантика стійких мовних одиниць, українські порівняння й символи, фольклорні одиниці тощо. Сучасність додає до цього переліку лексику війни і повсякденного життя у воєнний час, військові позивні, поповнення словника новотворами, евфемізмами та синонімами. У лінгводидактиці існує ціла низка методів і технік

опрацювання такого матеріалу: робота з текстом, виконання проєктів, навчальна гра, розмови і дискусії, перегляд і обговорення фільмів та мультфільмів, інсценізація літературних творів, організація екскурсій, у тому числі й віртуальних, написання творів- роздумів, малювання й опис пам'яток культури, архітектури, муралів тощо [3; 8]. Використання лінгвокраїнознавчих матеріалів у навчальному процесі української як успадкованої є необхідним для розуміння й збереження національної ідентичності, а завдяки вивченню такого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної носії інших мов і культур зможуть краще зрозуміти українців і українську культуру. Порівняння українських реалій зі знайомим і рідним, пошуки схожих і відмінних культурних явищ дають хорошу основу для усвідомлення багатокультурності світу і розвитку взаєморозуміння між представниками різних мов і культур. Досвід роботи на сертифікатній програмі підвищення кваліфікації «Методика навчання української мови як іноземної» [1], яку забезпечують викладачі кафедри української філології для іноземних громадян Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка на базі Інституту післядипломної освіти, переконав нас у величезному бажанні викладачів у різних куточках світу донести до українців і до іноземних громадян інформацію про культуру, історію, традиції та повсякдення українців. Анкетування і знайомство з викладацькою аудиторією слухачок і слухачів (1 і 2 потоки: лютий – червень 2024р., відповідно – 30 і 31 особа; 3 потік: жовтень – грудень 2024р., 39 осіб) показали, що, окрім фахівців з української мови як іноземної, за викладання взялися викладачі та перекладачі англійської та інших іноземних мов, вчителі середніх загальноосвітніх шкіл та інші небайдужі співвітчизники. На цій

програмі у межах освітнього компонента «Методика навчання аспектів мови» було запропоновано дві лекції з лінгвокраїнознавчого аспекту – «Лінгвокраїнознавчий аспект української мови як іноземної. Національно-культурний компонент української лексики» і «Національно-культурна специфіка української мовленнєвої поведінки. Мовокраїнознавчі словники». Практичне заняття «Мотиваційні завдання в навчанні української мови як іноземної» за освітнім компонентом «Стратегії і тактики навчання української мови як іноземної» також було побудовано на цьому матеріалі. Слухачам бракувало теоретичних знань щодо розуміння таких понять як країнознавчий, краєзнавчий, лінгвокраїнознавчий матеріал, автентичний текст, модельований текст, а також умінь створення й організації навчальних завдань для мотивації й ефективного засвоєння культурознавчого матеріалу [3]. Слухачі програми прагнули отримати додаткову кваліфікацію, але також і допомогу в розв'язанні конкретних практичних питань з методичних аспектів навчання, були вдячні за навчальні матеріали і посібники, якими ділилися лектори програми. Робота на сертифікатній програмі підвищення кваліфікації (особливо під час третього набору) висвітлила потреби у рекомендаціях щодо організації занять з української мови і культури в дитячій аудиторій, методичної і психологічної підтримки з урахуванням вікових (діти – підлітки – дорослі), психологічних (діти-біженці, учні з особливими потребами) і мовних особливостей (зокрема, для носіїв польської, німецької, італійської, іспанської, французької, турецької, арабської, японської, російської та інших мов чи в мультикультурній групі студентів). Оптимістичним є те, що на завершальній зустрічі й у відгуках про програму учасниці й учасники ділилися тим, що знайшли професійну спільноту однодумців і натхнення

на цій програмі, сповнилися ідей та енергії для подальшої роботи. Завершує сертифікатну програму публічний захист проєктів з методики навчання української мови як іноземної. Головною метою передбачено розв'язання практичних завдань і проблем навчання української мови. Майже всі учасники побудували дослідження і презентували свої результати на основі власного досвіду викладання (в університетах, на мовних відділеннях і курсах, в українських недільних школах та інших закладах). Цікаво було дізнатися, що близько 10% випускників темою проєкту обрали лінгвокраїнознавчий аспект, ще чверть випускних робіт виконувалася із залученням цього аспекту методики навчання української мови як іноземної, і майже половина так чи інакше звернулася до лінгвокраїнознавчого чи країнознавчого матеріалу. Для цього були взяті у залежності від рівня володіння мовою автентичні чи адаптовані тексти (поезія, сучасні і народні пісні, міфологія, мультфільми, меню, реклама, оголошення, літературні уривки тощо), а також модельовані тексти з історії, культури і сьогодення України. Заняття із залученням таких матеріалів допомагають полюбити й пишатися українським надбанням, а також будувати спілкування з представниками інших культур (наприклад, між учнями у школах різних країн, де навчаються діти українських вимушених мігрантів, під час проживання іноземців в Україні тощо), мають значущий вплив на формування толерантності і поваги до своєї та інших культур.

Висновки та рекомендації. Лінгвокраїнознавчий матеріал забезпечує знання соціокультурного контексту для породження і сприйняття мовлення з позиції носіїв цільової мови: вербальна і невербальна поведінка, звичаї, норми, правила, соціальний контекст, країнознавча

інформація тощо. Використання навчальних лінгвокраїнознавчих і країнознавчих текстів на заняттях з української мови як іноземної і успадкованої має велике значення для збереження ідентичності і побудови міжкультурного діалогу. Перспективи роботи полягають у подальшому залученні викладачів української мови як іноземної в Україні і за кордоном до навчальних тренінгів з метою підвищення професійного рівня, отримання соціальних навичок для роботи в іноземній аудиторії і поширення знань про українську культуру у світі.

Перелік використаних джерел.

1. Методика навчання української мови як іноземної. URL: https://ipe.knu.ua/sertyfikatni- programy-3.html (дата звернення: 14.01.2025).
2. «Паляниця» — не найскладніше: як українці навчають іноземців української мови. Happymonday. 07.12.2023. URL: https://happymonday.ua/yak-i-chomu- inozemtsi-vyvchaiut-ukrainsku-movu (дата звернення: 15.01.2025).
3. Самусенко О. Мотиваційні завдання в практиці викладання української мови як іноземної. Slavica Wratislaviensia. Wrocław, 2023. Т. 178. С. 213–223. DOI: https://doi.org/10.19195/0137- 1150.178.17
4. Твердохліб Г. Для престижного резюме, а також… щоб вижити – нові причини вивчення української мови. Голос Америки. 14.09.2023. URL: https://www.holosameryky.com/a/jak- inozemci-vyvchajut-ukrainsku-movu/7268632.html (дата звернення: 15.01.2025).

5. Українська мова та література (для іноземців). URL: https://drive.google.com/file/d/1vd0I3 afg2eSSRTje1LnoPP7G7x70jT-3/view (дата звернення: 12.01.2025).

6. Українська мова та переклад (для іноземців). URL: https://philology.knu.ua/osvitni- prohramy/bak-opysy-op-ta-proh-nd-inoz/035-01-ump-inoz-bak/ (дата звернення: 12.05.2025).

7. Українські вимушені мігранти: інтеграція, ідентичність, повернення : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 25 травня 2023 р. Львів, 2023. 362с.

8. Швець Г. Д. Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей. Київ: Фенікс, 2019. 529с.

9. «Я хотіла розуміти звернення Зеленського»: історії іноземців, які вчать українську. Українська правда. 11.07.2023. URL: https://life.pravda.com.ua/society/2023 /07/11/255326/ (дата звернення: 15.01.2025).

Моделі кроссекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері культури та креативних індустрій

Main Author: Тетяна Овчаренко
Position: кандидат культурології, доцент
Affiliation: Національний університет "Одеська політехніка"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. Стаття присвячена актуальній темі – кроссекторальної співпраці та міжгалузевій комунікації в сфері культури, мистецтва та креативних індустрій. Сучасний світ та перехід до інформаційно-цифрового суспільства, не тільки стирає певні межі між людьми та їх діяльністю, а й навпаки, виводить на першу ланку людину творчу, амбіційну. Головне завдання - підтримка творчої людини, об'єднання креативних зусиль заради спільного результату. Комунікація в цьому випадку стає важливим аспектом подолання проблем непорозуміння, культурних та національних відмінностей.

Мета нашої статті - показати можливі «моделі кроссекторальної» співпраці у сфері креативних індустрій та культурно-мистецькому середовищі (на прикладі культурних практик секції «Арт-туризму» ГО Спілки Мариністів Одеси).

Для нашого дослідження ми використовували різні методи, серед яких були і спостереження, і фото та відео фіксація, і «живе, активне» включення в самий процес комунікації. Методологічною базою дослідження стали наукові праці економіста Джона Хокінса «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на ідеях» та британського вченого-антрополога Річарда Льюїса «Коли культури стикаються». Перший автор запропонував та вживав у науковому обігу термін «креативна індустрія», який відносив до сфери економіки. Другий автор, запропонував модель кроссекторальної та міжгалузевої культури.

В результаті, ми дійшли висновку, що при умовах успішно організованої кроссекторальної та міжгалузевої співпраці, обидві сторони (учасники комунікативного процесі) залишаються задоволеними та отримують нові ресурси (інтелектуальні, матеріальні, фізичні, творчі). При цьому

роль креативних індустрій виконують заклади культури та мистецтва, заклади науки та освіти, громадські та благодійні організації тощо.

Ключові слова: креативні індустрії, кроссекторальна співпраця, міжгалузева комунікація, модель комунікації, арт-туризм.

Models of Cross-Sectoral and Interdisciplinary Cooperation in the Field of Culture and Creative Industries (on the Example of the Activities of the «Art Tourism» Section of the Union of Marine Artists of Odessa

Abstract. The article is devoted to a topical topic – cross-sectoral cooperation and intersectoral communication in the field of culture, art and creative industries. The modern world and the transition to an information and digital society not only erases certain boundaries between people and their activities, but on the contrary, brings a creative and ambitious person to the first level. The main task is to support a creative person, to unite creative efforts for the sake of a common result. Communication in this case becomes an important aspect of coping problems of misunderstanding, cultural and national differences.

The purpose of this article is to show possible "models of cross-sectoral" cooperation in the field of creative industries and the cultural and artistic environment (on the example of cultural practices of the "Art Tourism" section of the NGO "Union of Marine Painters of Odessa").

For our research, we used various methods, including observation, photo and video recording, and "live, active" inclusion in the communication process itself. The methodological basis of the study was the scientific works of economist John Hawkins "Creative Economy: How People Make Money on Ideas" and British anthropologist Richard Lewis "When Cultures Collide". The first author proposed and used the term "creative industry" in scientific discourse, which he referred to

the sphere of economics. The second author proposed a model of cross- sectoral and cross-sectoral culture.

As a result, we came to the conclusion that under the conditions of successfully organized cross-sectoral and intersectoral cooperation, both parties (participants in the communicative process) remain satisfied and receive new resources (intellectual, material, physical, creative). At the same time, the role of creative industries is played by cultural and art institutions, scientific and educational institutions, public and charitable organizations, etc.

Keywords: creative industries, cross- sectoral cooperation, intersectoral communication, communication model, art tourism.

Постановка проблеми. Протягом останніх років дуже часто можна почути дискусії щодо питань міжгалузевої співпраці, та побачити її результати та наслідки. Така співпраця виникає не тому, що якась певна організація чи структура (інституція) не може виконати завдання і створити сама культурний продукт. Це відбувається тому, що таке поєднання дій та інтересів, може посилити ефект створення культурного продукту, збагатити його, доповнити новими фарбами, формами, ідеями.

Термін «креативні індустрії» відноситься до сфери економічних знань, великий сектор економіки, який створює робочі місця через культурне (мистецьке) або креативне вираження. На даний час креативні індустрії можуть набирати форми послуг чи творчого продукту. Це і культурні Хаби, в яких відбувається обмін творчими думками та ідеями. Це і бібліотеки, де проводяться конференції, семінари, зустрічі, виставки тощо. Це музеї, з їх інтерактивними та цифровими можливостями. Всі

вони – притягують таланти, формують нове суспільство та підтримують інноваційні проекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як вважають деякі дослідники, терміни «креативна індустрія» та «креативна економіка», молоді, але не нові. «Креативна економіка» вперше згадана у 2001 році у книзі Джона Хокінса «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на ідеях»[1], а визначення креативних індустрій в українському законотворчому процесі з'являється у 2017 році у "Законі про культуру". Але, людство знає приклади існування ще і до 2001 року. Це поява приватних галерей, аукціони Sotheby's, продажі платівок Beatles, друкарство та книговидання, колекціонування картин та антикваріату, тощо.

Тому, можна казати, що креативні індустрії, перш за все про те як можна поєднати творчі уміння та зусилля людей, створити сприятливі умови для їх реалізації. І це можуть бути не тільки музеї, бібліотеки, хаби, а й наукові парки чи арт- резиденції в кожному місті чи регіоні [1].

Взагалі це питання треба розглядати з двох боків, з боку співпраці між організаціями, та як поєднання різних галузей науки, культури та мистецтва.

Мета статті – показати на прикладах як працює кроссекторальна та міждисциплінарна співпраця. Іноді таку співпрацю і поєднання інтересів та думок називають «колаборація», але як на мене це дуже влучне для сфери культури слово.

Виклад основного матеріалу. Прикладом вдалої та ефективної моделі кроссекторальної та міжгалузевої культури, можна вважати модель британського вченого-антрополога Річарда Льюїса. В основу своєї

моделі вченим покладено принцип діяльності суспільства в часі. У своїй книзі «Коли культури стикаються» (1996) [2]. Льюїс представив новаторську концепцію, яка поділяє людей на три різні поведінкові категорії. На думку Р. Льюїса світ поділяється на три типи: 1) «Атлантичні» (або «моноактивні», «Linear-Active») культури (англосаксонські, германські та скандинавські народи). Вони переважно все планують та вчасно виконують поставлені завдання. 2) «Лицарські» (або «поліактивні», «Multi-Active»), які орієнтовані на людей комунікабельних, рухливих, активних. Такі люди вміють організувати свою діяльність не за планом, а за ступенем значущості того чи іншого заходу у конкретний момент (романські, латиноамериканські, арабські та африканські народи). 3) «Реактивні» (або «азійські», «Reactive»), які орієнтовані на збереження поваги (народи Східної та Південно Східної Азії).

Модель Льюїса надає можливість розглянути різні типи культур та поведінки людей, і показати рівень їх відкритості та взаємодії. Нам здається, що автор в цьому прикладі, намагався підкреслити важливі аспекти культури, які значно впливають на засоби та механізми комунікації, співпраці та керування проектами. З роками зразок моделі комунікації Льюїса удосконалили, доповнили та інтерпретували, і навіть сьогодні нею користуються представники бізнесу, керівники культурних установ, адміністрація та влада.

На цьому прикладі ми впевнилися та ствердилися в своїх думках про те, що саме в Україні, зокрема у творчому середовищі, доречно розглянути та використовувати другий тип моделі – «лицарський».

Для прикладу я хочу привести деякі аспекти роботи секції «Арт-туризм», яка є частиною громадської організації Спілка Мариністів Одеси.

Почесними засновниками «Спілки мариністів міста Одеси» були Стівен Джеймс Ведлок (мешканець міста Бостон (США), капітан навчального судна «Тевега», що поклав початок відродженню мариністичного руху в Одесі) і Олександр Євгенович Геращенко, який в 1997- 2019 роках його Президент, золотий призер чемпіонату Франції з судномоделізму, голова спільної українсько-американської ініціативи «Odessa-Ship Model project».

Секція була створена більше двадцяти років тому, реалізує творчо-екологічний міжнародний проект «Арт-туризм», що отримав 3- е місце на Всеукраїнському екологічному конкурсі «До чистих джерел», який проводило в двохтисячних роках Міністерство екології та ядерної безпеки України. Це проект, автори якого першими поставили перед собою за мету виконання не тільки творчих, але й соціальних, екологічних, просвітницьких завдань. «Голова секції «Арт-туризм» Галина Вікторівна Лекарєва-Нікітіна, є членом Національної спілки художників України.

Якщо розглядати діяльність секції та Міжнародного проекту «Арт- туризм» як моделі кроссекторальної комунікації, то перше треба відзначити багаторічну та плідну працю з різними культурними установами міста Одеси, серед яких є бібліотеки, музеї, театри. Тільки в цьому році в цих установах було проведено ряд персональних виставок як самої художниці, так і дитячих виставок. В фойє Українського театру були представлені роботи дітей на теми Різдва та Пасхи.

Наступна модель – це співпраця із релігійними установами міста. Більш ніж 15 ть років вже існують і проводяться кожного року Міжнародні виставки – конкурси дитячого малюнку. Локація проведення – виставочна зала та територія Свято-Архангело- Михайлівського жіночого монастиря. Також члени секції проводять екскурсії та лекційні заняття, з метою ознайомлення гостей міста, дітей з багатодітних родин та представників університету третього віку з релігійною культурою. Наприклад було проведено в минулому році майстер- клас-екскурсія в церкву Святої Марії Магдалини, яка розташована на 9 станції фонтану. Відвідувачі змогли не тільки ознайомитися із історією, а й спробувати передати свої враження за допомогою малюнку.

Модель комунікації з науковими та освітніми організаціями. Прикладом такої діяльності є залучення до проекту «Арт-туризм» студентів вузів та коледжів. Студенти культурологи брали участь у художніх пленерах і у програмі «арт- десанту». Адже, відомо, що арт- туризм як напрям художньої культури, не тільки про пасивне спостереження культурних подій, а й про те, що можна розвивати свої таланти, і пропускати через своє тіло-мозок-почуття всю інформацію.

Наступна модель співпраці з благодійними організаціями та громадськими організаціями. Секція «Арт-туризм» сама є частиною такої організації, але в перші роки зародження та проведення Міжнародного проекту, художники отримували спонсорську допомогу від різних організацій та приватних осіб, яка виражалась у вигляді сплати за проживання та харчування на місце виїзних пленерів. З боку ж секції – подарунком була виставка (стаціонарна чи виїзна, інформаційна підтримка для спонсорів, та подарунки творчого продукту

«фото» чи «картини художника»). Однак, як ми бачимо, часи змінилися, і для того, щоб отримати певну спонсорську допомогу треба лише палке бажання самого спонсора.

Що ж до підтримки влади міста, то така модель співпраці та підтримки існує у формі відвідування представниками відповідних керівних органів всіх культурних івент - подій нашої секції, нагородження грамотами та відзнаками представників секції, надання виставкових просторів для реалізації та показу творчого продукту. Остання подія – це тому підтвердження. Персональна виставка керівника проекту, Галини Вікторівни Лекарєвої-Нікітіної в культурному просторі UNION.

Другий аспект проблеми – це міжгалузева співпраця. І тут є вже певні успіхи. Однак, цей вид співпраці існує на засадах договорів, усних домовленостей, ентузіазму обох сторін.

Перше, що хочу відзначити, що пленери, які організовувала Галина Вікторівна, та організовує і зараз – це саме і є поєднання різних видів мистецтва – фото, відео, художнього. В самої секції «Арт-туризму» є і скульптори, і художники, і мистецтвознавці та культурологи.

Інша модель співпраці – є регіональна, і це співпраця з туристичними об’єднаннями Західного регіону України (ГО «Закарпатський фонд сталого розвитку Карпатського Єврорегіону»), з якими ми вже неодноразово подавали заявки в Український культурний фонд на отримання грантів.

Модель співпраці «наука-культура» поєднує практичну та теоретично-дослідницьку співпрацю. Про роботу секції пишуть наукові статті,

довідники, дисертаційні дослідження, та багато публіцистичних матеріалів є в газетах та журналах.

Отже, підводячи **висновок** вище сказаному, можна визначити, що робота секції «Арт-туризму» є активною та актуальною на сьогодні. Представлені приклади моделей співпраці відносяться саме до кроссекторальної комунікації, адже – це є «союз окремих осіб та організацій з некомерційного, урядового, благодійного та бізнес секторів, які використовують наявні ресурси для вирішення суспільних проблем та досягнення спільної мети» [2].

Плюси кроссекторальної та міжгалузевої співпраці:

1. Таке партнерство та співтворчість може покращити діяльність громадської або благодійної організації, підвищити продуктивність праці членів секції «Арт-туризм».
2. Тісна співпраця може створити додаткові цінності та можливості для досягнення спільних результатів, яких вони не могли досягти поодинці. Можна надихати один одного на нові цікаві проекти.
3. Це може збільшити пізнаваність організацій, які співпрацюють. Треба тільки визначити, яка цільова аудиторія ваших партнерів, таким чином розширити коло своїх прихильників. Порада – обирати партнерів для співпраці, аудиторія яких відповідає вашим власним вимогам, інтересам, потребам та меті.
4. Таке поєднання спільних зусиль дає можливість для розширення спектру послуг в сфері творчості. Кроссекторальна партнерство забезпечує доступ до нових інструментів та ресурсів, доповнюючи один одного. Прикладом може бути проведення

Міжнародного телемосту між художниками з Одеси та друзями – художниками з Польщі. Чи, проект, який передбачає обмін художниками в межах регіону (Південний – Західний). З'являються нові теми для творчості художника, обмін досвідом щодо створення арт-резиденцій тощо. 5. Скорочення витрат. Наприклад, можна разом з іншими організаціями орендувати приміщення під арт-резиденцію, чи проводити закупівлю інструментів для роботи художника, і, навіть вести спільний сайт. 6. Підвищується довіра до організації та її творчого продукту, збільшується популярність та сприйняття громадськістю, а в результаті – шанс на підтримку проектів.

За словами професора Гарвардського університету Джеймса Е. Остіна, провідного дослідника соціальних партнерств, «потужне співробітництво має бути створене активними організаціями, які постійно навчаються та шукають більш ефективні способи співпраці та засоби створення цінності» [2].

Отже, можна вважати, що успішне партнерство в кроссекторальної та міжгалузевій співпраці, має задовольняти обох партнерів, створити обмін цінностями, і головне, щоб обидві сторони отримували вигоду від взаємодоповнення ресурсів та взаємопоєднання творчих ініціатив.

При цьому роль креативних індустрій виконують заклади культури та мистецтва, заклади науки та освіти, громадські та благодійні організації тощо. Література:

1. Дар'я Стокоз. «Культурні та креативні індустрії. Чому про них говорять?.» Матеріал створено в співпраці з громадською

організацією «Ланка.про”». URL : info@lanka.pro (дата звернення 13.06.2024)

2. Lewis. R.D. When cultures collide: Leading across cultures. Nicholas Brealey International, 2006. 593 с. (дата звернення 13.06.2024)

3. Литвиненко О. Кроссекторальні партнерства: в чому суть, і чи потрібні вони вам. URL: https://media.zagoriy. foundation/velyka-istoriya/krossektoralni-partnerstva- vchomu-sut-i-chy-potribni-vony-vam (дата звернення 13.06.2024)

References:

1. Daria Stokoz. (2023). «Cultural and Creative Industries. Why are they talking about them?» [Kulturni ta kreatuvn,i undustriyi. Chomu pro nuh govoryat?]. The material was created in cooperation with the public organization «Lanka.pro». URL : info@lanka.pro [in Ukrainian]

2. Lewis. R.D. (2006). When cultures collide: Leading across cultures. Nicholas Brealey International, [Ven cultures collide: Liding akross cultures. Vay ar zey tolking ebaut zem]. 593[in USA]

3. Lytvynenko O. Cross-sectoral partnerships: what is the essence, and do you need them? [Krossektoralni partnerstva: v chom suty. I cu potribni vonu vam?].URL:

https://media.zagoriy. foundation/velyka- istoriya/krossektoralni-partnerstva-vchomu-sut-i-chy-potribni-vony-vam [in Ukrainian]

Україознавчі студії в Німеччині: історія і тенденції розвитку

Main Author: Наталія Кондратенко

Position: Доктор філологічних наук, професор, професор кафедри прикладної лінгвістики
Affiliation: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

За десять років війни з рф, зокрема під час повномасштабного вторгнення, українські науковці стали амбасадорами популяризації української мови у світі. В Європі завдяки підтримці наукової спільноти відбулося употужнення українських студій та відкриття нових освітніх і наукових напрямів в університетах та академічних установах. Міграційні процеси в поєднанні з актуалізацією україністики в усьому світі впливають і на ситуацію в Україні (реформування вищої освіти, трансформації в науковій сфері, розвиток книжково-видавничого ринку тощо). Проблемне питання постає в збереженні рівноваги між розвитком україністики як актуального напряму славістики в Європі та підтримці українських науковців, які продовжують працювати вдома. Аналіз виконано на підставі вивчення україністичних студій у Німеччині в XX–XXI століттях.

Ключові слова: україністичні студії, українська мова, славістика, міжкультурна взаємодія, інтеграція.

Natalia Kondratenko. UKRAINIAN STUDIES IN GERMANY: HISTORY AND DEVELOPMENT TRENDS During the ten years of war with Russia, in particular during the full-scale invasion, Ukrainian scholars have become ambassadors for the popularization of the Ukrainian language in the world. In Europe, thanks to

the support of the scientific community, Ukrainian studies have been strengthened and new educational and research areas have been opened at universities and academic institutions. Migration processes, combined with the actualization of Ukrainian studies around the world, also affect the situation in Ukraine (reforming higher education, transformations in the scientific sphere, development of the book publishing market, etc.) The problematic issue is to maintain a balance between the development of Ukrainian studies as a relevant area of Slavic studies in Europe and support for Ukrainian scholars who continue to work at home. The analysis is based on a comparison of the development of Ukrainian linguistics in Germany in XX–XXI 20th–21st centuries

Key words: Ukrainian studies, Ukrainian language, Slavic studies, intercultural interaction, integration.

Для простеження специфіки ґрунтовного входження україністики в концепцію славістичних досліджень обрано одну із західноєвропейських країн – Німеччину. Вибір для аналізу зумовлений тим фактом, що саме в Німеччини перебуває найбільша кількість українських біженців

(близько 1,2 млн осіб на осінь 2024 року). У Німеччині не одне десятиліття існує Вільний український університет у Мюнхені, первинно заснований у Відні та який продовжував роботу у Празі. До повномасштабного вторгнення німецька україністика мала нешироке представлення в наукових та академічних установах, зокрема Центр україністики в Грайфсвальді в 2015 році був на межі закриття.

Мета дослідження – схарактеризувати сучасний стан мовознавчих україністичних досліджень у Європі, зокрема в Німеччині.

Долаючи постколоніальні рефлексії, українське мовознавство входить в європейську славістику у форматі мультикультуральності та інтеркультурності. На думку дослідників, «інтеркультуральність та кросскультуральність мають на меті побудувати більш демократичне суспільство. Це стосується процесів взаємозв'язку і передачі знань, кодів, закономірностей і цінностей між різними культурними групами, розуміння того, що існує рівність між суб'єктами, незалежно від того, яке місце вони займають в інституціональній соціокультурній системі» [4: 279]. Крім того, розвиток новітніх україністичних студій, зумовлений геополітичною ситуацією, почасти ґрунтується на залученні українських вчених, які вимушено опинилися за кордоном з початку повномасштабного вторгнення. Саме таким випадком вважаємо проєкт «Інструменти комп'ютерної лінгвістики та ефективні методики опрацювання природної української мови» Єнського університету Фридриха Шиллера (Німеччина), очолюваний Марією Шведовою та Рупрехтом фон Вальденфельсом (https://cutt.ly/feZFHnBO). Єнська мережа україннознавчих досліджень з 2022 року пропонує навчальні курси для студентів і викладачів, воркшопи і наукові проєкти, пов'язані з комп'ютерним опрацюванням української мови. Результатом такої роботи стало посилення роботи над Генеральним регіонально-анотованим корпусом української мови (ГРАК) [1]. Отже, дослідження української мови як однієї з найпоширеніших слов'янських мов та продуктивна взаємодія із західноєвропейськими мовознавцями уможливлюють мультикультуральне наукове опрацювання та уникнення асиметричного аналізу в межах славістики, оскільки це передбачає «контакт між культурами, пізнання іншої культури та взаємовплив, попри очевидні культурні відмінності» [3: 192].

Контакти з Німеччиною, зокрема в галузі філології, раніше мали переважно дистанційний характер – і просторово, і концептуально. Тривалий час Німеччина, а саме її східна частина, перебувала в зоні інтересів спочатку Радянського

Союзу, а згодом і росії. Це зумовило не лише поширенням русистики у вищих навчальних закладах, а й у школах, де російська мова часто була наявна серед пропозицій щодо вивчення як друга або третя. Ситуація змінилась у 2022 році, проте українська мова ще не потрапила в більшості федеральних земель до такого переліку.

Мюнхенська україністика належить до найстаріших не лише в Німеччині, а й у Європі. Насамперед це стосується Українського вільного університету та Мюнхенського університету Людвіґа-Максиміліана. Український вільний університет було відкрито в 1921 році у Відні, в тому ж році він перенесений до Праги, де проіснував до 1945 року. З того часу університет працює в Мюнхені і є єдиним вищим навчальним закладом у Європі, де навчання завжди проводили українською мовою (разом з німецькою та англійською). Факультет україністики в Українському вільному університеті був створений у 1999 році, його очолює знана у світі літературознавиця Тамара Гундорова. В Українському вільному університеті впроваджено окремі українські студії. Інститут слов'янської філології Університету Людвіґа-Максиміліана (Мюнхен) декларує «повну інтегровану славістику», що охоплює мовознавство, літературознавство, теорію та історію культури, країнознавство та інтермедіальність.

На факультеті запропоновано до вивчення слов'янські мови: російська, чеська, польська, українська, боснійсько-хорватсько- сербська та

болгарська. Олена Новікова наголошує: «На сьогодні Мюнхенська славістика – один із небагатьох вищих навчальних закладів Німеччини, у навчальних програмах і наукових дослідженнях якого, з перших днів його існування, безперервно, вже протягом більше 100 років присутні українська мова, література та культура» [2: 104]. Загалом кафедра славістики була організована ще в 1912 році, а за два роки вже запроваджено курс «руської» (русинської) мови. З цього часу в освітніх програмах наявна україністика.

Грайфсвальдська україністика представлена окремим осередком, що в 2015 році був на межі закриття, проте зберіг свій статус. В університет у Грайфсвальді (Ernst- Moritz-Arndt-Universität) викладають польську, російську, чеську та українську мови. Освітні програми зі славістики не містять окремо україністики, хоч пропозиції вивчення української як слов'янської мови можна побачити, наприклад, у межах двосеместрового додаткового курсу «Українікум». Його було запроваджено ще у 2009 році для бакалаврів і магістрів славістики з метою навчання української мови, а також проведення регіональних і культурологічних досліджень України.

Україністика у Віадріні. Європейський університет Віадріна у Франкфурті-на-Одері є одним з найновіших у Німеччині, він відновлений у 1991 році (університет існував у Франкфурті-на-Одері до початку XIX століття). З огляду на його розташування недалеко від кордону з Польщею орієнтований саме на слов'янські студії та на співпрацю з Польщею, зокрема з Познанським університетом Адама Міцкевича. У 2014 році президентом Віадріни було обрано Олександра Вьолля, який очолює Німецьку асоціацію україністів. З того часу Віадріна

поступається у вивченні україністики лише Мюнхенському університету Людвіґа-Максиміліана. В університеті створено лекторат української мови, проведено семінар зі східноєвропейської історії та організовано літню школу Viadrinicum. До 2022 року україністика була представлена в Німеччині дуже обмежена, здебільшого в навчальних закладах з традиціями вивчення славістики – Мюнхенському університеті Людвіґа-Максиміліана, приватному Українському вільному університеті, Грайсфальдському університеті та у Віадріні (Франкфурт-на-Одері). Окремі курси української мови, літератури, історії та культурології переважно поєднано з іншими слов'янськими, зокрема з русистикою. Після початку повномасштабного вторгнення рф в Україну інтерес до України, мови і культури нашої країни, стрімко зріс. Чимало українських учених вимушено опинилися за кордоном та отримали можливості співпрацювати з німецькими славістами, активно впроваджуючи україністику. Крім того, має місце й обмеження вивчення російської мови та припинення взаємодії з афілійованими в росії дослідниками. Це, звісно, не виключає продовження підтримки росіян як незалежних учених, зокрема в деяких університетах, проте загальна тенденція сприяє посиленню україністичних досліджень. Результатом цього стало відкриття мовних курсів в університетах Берліна, Тюбінгена, Ольденбурга, Дрездена, Регенсбурга, Вюрцбурга, Галле (Залле) тощо. Окремо варто відзначити Єнський університет Фридриха Шиллера, у якому не лише створено умови для навчання української мови, а й для наукової діяльності українських лінгвістів.

Висновки. Україністичні студії в європейському науковому та освітньому просторі після початку повномасштабного вторгнення

зазнали трансформацій з огляду на екстраполяцію україністики в європейську філологію – не декларативно, а фактично. Поодинокі центри вивчення української мови в Німеччині (Мюнхен, Грайфсвальд, Франкфурт- на-Одері) перетворилися на потужні центри україністичних студій, а в інших університетах сформувались центри викладання і дослідження української мови. У Німеччині домінує комплексний підхід до викладання з наданням переваги культурологічним та історичним розвідкам з окремим вивченням української мови. Позитивною тенденцією є потрактування україністики поза русистикою та вивчення української мови як однієї зі слов'янських, що мають велику кількість носіїв.

Перелік використаних джерел Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017–2024. – uacorpus.org.

Новікова О. Україністика в Мюнхені – традиції й нові ідеї. Studia Ucrainica Varsoviensia. № 9. 2021. С. 103–111. Паславська А. Німецька мова та її носії в Україні: від витоків до сьогодення. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. № 193. 2023. С. 191–200. Ціватий, В. Г. Міжкультурна комунікація в публічному інформаційному просторі XXI століття: міжнародно-політичний, глобалізаційний та освітньо- науковий аспекти. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Ч. 3. 2022. С. 279–283.

Українські культурні осередки у Польщі: чи стають вони центрами підтримки ідентичності?

Main Author: Наталія Доброєр
Position: доцент
Affiliation: Національний університет "Одеська політехніка"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. Стаття аналізує роль українських культурних осередків у Польщі як центрів підтримки національної ідентичності українців, які проживають у Польщі, зокрема у контексті біженців, що прибули після 2014 року та внаслідок повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Після відновлення української незалежності у 1991 році українські культурні інституції, зокрема культурні центри, школи, мовні курси та фестивалі, стали важливими осередками, які сприяють збереженню та розвитку української культури серед діаспори. Вони відіграли значну роль у підтримці української ідентичності серед біженців, надаючи їм можливість зберігати зв'язки з Батьківщиною, а також підтримувати свою культурну спадщину в умовах вимушеного переселення. Протягом останніх десятиліть ці осередки не лише допомагають підтримувати українську культуру, але й виконують важливу роль у процесах інтеграції українців у польське суспільство. Вони стали платформами для культурного обміну між українською та польською громадами, сприяючи взаєморозумінню та підтримці національної ідентичності. Окрім того, культурні осередки в Польщі виступають не лише як простір для збереження традицій, але й як інструменти, що

забезпечують культурну адаптацію мігрантів. **Ключові слова:** українська культура, культурні осередки, ідентичність, біженці, польське суспільство, українська діаспора, інтеграція, культурний обмін, національна ідентичність.

Abstract. The article analyzes the role of Ukrainian cultural centers in Poland as hubs for supporting the national identity of Ukrainians living in Poland, particularly in the context of refugees who arrived after 2014 and following the full-scale invasion of Russia in 2022. After the restoration of Ukrainian independence in 1991, Ukrainian cultural institutions, including cultural centers, schools, language courses, and festivals, became important centers for preserving and promoting Ukrainian culture among the diaspora. They played a significant role in supporting Ukrainian identity among refugees by providing opportunities to maintain connections with their homeland and preserving their cultural heritage amidst forced displacement. Over the last few decades, these centers have not only helped preserve Ukrainian culture but also played an important role in the integration of Ukrainians into Polish society. They have become platforms for cultural exchange between the Ukrainian and Polish communities, fostering mutual understanding and support for national identity. Moreover, cultural centers in Poland serve not only as spaces for preserving traditions but also as tools for facilitating the cultural adaptation of migrants. **Keywords:** Ukrainian culture, cultural centers, identity, refugees, Polish society, Ukrainian diaspora, integration, cultural exchange, national identity.

Метою статті є аналіз ролі українських культурних осередків у Польщі в підтримці національної ідентичності українців, зокрема серед біженців, які перебувають у Польщі після 2014 року та в результаті повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Стаття прагне вивчити,

як культурні центри сприяють збереженню української культури, інтеграції мігрантів у польське суспільство та розвитку міжкультурного діалогу між українською та польською громадами. Окрім того, метою є визначити роль цих осередків у підтримці національної ідентичності, допомагаючи українцям зберігати зв'язок з рідною культурою, а також виконувати функції адаптації та культурного обміну в умовах міграції.

Основний текст. Після розпаду Радянського Союзу у 1991 році міграційні процеси між Україною та Польщею набули системного характеру, що сприяло поступовому формуванню української громади та розвитку культурних осередків. Протягом трьох хвиль міграції можна простежити еволюцію української присутності у Польщі. Перша хвиля (1990-ті – початок 2000- х років) була зумовлена економічною кризою в Україні, що спричинило зростання тимчасової трудової міграції, зокрема у сфері сільського господарства, будівництва та обслуговування. Друга хвиля (2014– 2021 роки) була викликана Революцією Гідності, анексією Криму та війною на Донбасі, що призвело до значного зростання кількості українців у Польщі, зокрема завдяки спрощенню процедур працевлаштування та відкриттю ринку праці. Третя хвиля (з 2022 року дотепер) стала наслідком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, що спричинило масову евакуацію цивільного населення, внаслідок чого Польща прийняла понад 8 мільйонів українців, значна частина яких отримала статус біженців. Формування українських культурних осередків у Польщі після 1991 року відбувалося під впливом зростання трудової міграції, підтримки української громади та створення культурно-освітніх ініціатив. До початку 1990-х українська меншина у Польщі складалася переважно з нащадків депортованих

унаслідок операції "Вісла" (1947), проте після здобуття Україною незалежності зросла кількість нових мігрантів, що потребували культурної та мовної підтримки. Поступове інституційне закріплення української громади відбулося через створення організацій, таких як Об'єднання українців у Польщі, розширення мережі українських культурних центрів та запровадження українських студій у польських університетах. Після 2014 року польська держава активізувала механізми інтеграції українських громадян, що сприяло подальшому розвитку культурних ініціатив, водночас із забезпеченням доступу до освітніх програм та заходів, спрямованих на збереження української ідентичності. Масштабна хвиля біженців після 2022 року стимулювала появу нових українських осередків у Польщі, зокрема при громадських організаціях і польських фундаціях, які спочатку надавали гуманітарну допомогу, а згодом стали центрами збереження української культури, мови та інтеграції в польське суспільство. Протягом періоду з 1991 по 2021 роки українська культура в Польщі пройшла значну еволюцію, що супроводжувалася активізацією громадських та культурних ініціатив. Після відновлення української незалежності Об’єднання українців у Польщі (ОУП) активізувало свою діяльність у 1990 році, створюючи школи, курси мови та культурні заходи (ОУП). Водночас, культурний інтерес до України в Польщі має глибоке історичне коріння. Ще в кінці XIX століття науковці Кракова проявляли зацікавлення українознавчими проблемами.

Одним із перших вчених, що займався дослідженням східнослов’янських мов, був «батько краківської славістики» Луціан Малиновський, засновник першого в Польщі «Слов’янського семінару»,

чия праця з вивчення української мови та літератури започаткувала інтерес до української культури в академічному середовищі (Чуба, 2020). Це історичне підґрунтя визначило подальший розвиток українських культурних ініціатив, що набули широкого розповсюдження у Польщі в останні десятиліття, зокрема після 1991 року, коли відновлення української незалежності дало новий імпульс для популяризації української культури серед польського населення. Це дозволило не лише підтримати українську меншість, але й знайомити польську аудиторію з українським мистецтвом, традиціями та історією.

Протягом останніх десятиліть фестивалі української культури в Польщі стали важливим елементом не лише для підтримки української меншини, а й для ознайомлення польської аудиторії з українським мистецтвом. Одним із прикладів є XX фестиваль української культури, що відбувся у 2010 році в містах балтійського узбережжя Польщі (Ґданськ, Щецін, Кошалін). Як зазначає голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима, цей фестиваль став важливим інструментом мобілізації української громади, підносячи українську культуру до більш високого рівня, ніж простий фольклор, і забезпечуючи контакт з реальною Україною через участь виконавців, режисерів та медіа з України (Radio Svoboda, 2010). Відкриття Українського дому у Варшаві виявилося важливим культурним центром для українців у Польщі, надаючи підтримку не лише в культурному, але й в гуманітарному аспекті (Nova Polshcha, 2022). Події, що розгорнулися після 2014 року, зокрема анексія Криму та війна на Донбасі, значно збільшили потік українських мігрантів, що призвело до створення нових культурних центрів, як Центр української культури та розвитку у Вроцлаві, який

організовує мовні курси та інтеграційні заходи для новоприбулих українців (Culture.pl, 2022). Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році Польща прийняла понад 8 мільйонів біженців, що сприяло появі нових освітніх ініціатив, зокрема шкіл для українських дітей від Фундації "Незламна Україна" (Nezlamna.org, 2022) та освітніх хабів, таких як Український освітній хаб у Польщі (Eduhub, 2022). Фестивалі української культури залишаються важливою частиною культурного ландшафту Польщі, сприяючи розвитку українсько-польської співпраці і зміцненню міжкультурних зв'язків (CXID.info, 2022; Naszwybir.pl, 2022). Романюк і Пачос у своїй статті підкреслюють важливість фестивалів для підтримки традицій та зв’язків з Україною, а також для популяризації українського мистецтва серед поляків на початку XXI століття (Романюк, Пачос, 2014).

Висновки, які можна зробити на основі дослідження українських культурних осередків у Польщі, підтверджують важливу роль цих інститутів у підтримці національної ідентичності українців, зокрема біженців, що приїхали в країну після 2014 року та внаслідок повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Культурні осередки функціонують як середовище, де українці можуть зберігати свої культурні традиції, мову та ідентичність, що є особливо важливим для мігрантів, які пережили травму війни та вимушене переселення. Ці інституції, завдяки своїй структурі та діяльності, забезпечують зв'язок із Батьківщиною, сприяють збереженню культури та укріпленню національної самосвідомості у нових умовах. Культурні осередки також виконують важливу роль у процесах інтеграції українців у польське суспільство. Вони не тільки сприяють збереженню культурної

спадщини, але й полегшують адаптацію через організацію мовних курсів, культурних заходів, а також надання соціальної та психологічної підтримки мігрантам. Важливо підкреслити, що ці осередки виступають не лише як місце для збереження ідентичності, але й як простір для культурної трансформації, де мігранти можуть адаптувати свою культуру до нових умов, зберігаючи при цьому ключові елементи національної самобутності. Проте важливо також враховувати виклики, що виникають в умовах великої міграції та культури адаптації. Важливо знайти баланс між інтеграцією в нове суспільство та збереженням культурних традицій. У цьому контексті культурні осередки повинні стати платформами для культурного діалогу, де українці можуть не лише зберігати свою ідентичність, але й взаємодіяти з польським суспільством, долаючи культурні бар'єри. Це допомагає уникнути асиміляції без збереження самобутності та сприяє формуванню мультикультурного суспільства.

Рекомендації. Розвиток українських культурних осередків у Польщі потребує подальшої підтримки з боку польських органів влади та міжнародних організацій, що дозволить забезпечити належні ресурси для їх діяльності. Це включає створення нових культурних центрів, розвиток програм культурного обміну та надання можливостей для українців інтегруватися в польське суспільство, зберігаючи при цьому свою ідентичність. Сприятливі умови для розвитку таких осередків дозволяють не лише зберігати культурні традиції, а й стати важливою ланкою між культурами, сприяючи взаєморозумінню та інтеграції на соціальному та культурному рівнях. Загалом, українські культурні осередки повинні стати важливими центрами, де реалізуються

ініціативи, що підтримують українську ідентичність і одночасно сприяють культурному адаптуванню мігрантів. Це дозволяє розширювати можливості для взаємодії з польським суспільством, демонструючи різноманіття української культури і її роль у сучасному культурному ландшафті Польщі.

Перелік використаних джерел

Culture.pl. (2022). Відчуття дому: українські культурні центри у Вроцлаві. https://culture.pl/ua/stattia/vidchuttya -domu-ukrayinski-kulturni-tsentry-u-vrotslavi CXID.info. (2022). Фестивалі української культури в Польщі: важлива частина культурного ландшафту. https://cxid.info/189316.html Eduhub. (2022). Український освітній хаб в Польщі: підтримка для українських дітей. https://poland.eduhub.org.ua/ Naszwybir.pl. (2022). Українська весна: культурні події в Польщі. https://naszwybir.pl/ukrainska-wesna/ Nezlamna.org. (2022). Фундація "Незламна Україна" відкрила школи для українських дітей у Польщі. https://nezlamna.org/uk/ Nova Polshcha. (2022). Український дім у Варшаві: ми допомогли понад сотні тисяч біженцям. https://novapolshcha.pl/article/ukrayin skii-dim-u-varshavi-mi-dopomogli- ponad-sotni-tisyach-bizhencyam/ Radio Svoboda. (2010). Фестиваль української культури в Польщі: 40 років унікальної ініціативи. https://www.radiosvoboda.org/a/2425 5549.html Об’єднання українців у Польщі. (n.d.). Про нас. https://ukraincy.org.pl/uk/pro-nas/ Романюк, І., Пачос, Ю. (2014). Фестивалі української культури в

Польщі як елемент мистецької українсько-польської співпраці початку XXI ст. Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. — К., Вип. 19, С. 206-213. http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/1234 56789/87883 Чуба, Г. (2020). Українські студії в Ягеллонському університеті: минуле і сучасне.

https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bit streams/e6c6988e-5359-42da-984c-5411b164a5a5/content

Українські вечорниці: відродження традицій у форматі інклюзії

Main Author: Тетяна Подкупко
Position: доцент, доцент кафедри суспільних наук
Affiliation: Одеський національний медичний університет
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація: У роботі висвітлено досвід проведення інклюзивних вечорниць, які об’єднали здобувачів Одеського національного медичного університету та молодь з інвалідністю. Заходи, організовані у змішаному форматі: очно і трансляцією онлайн в реальному часі. Це дозволило створити простір для інтеграції, взаєморозуміння та популяризації українських традицій серед учасників, які наразі через бойові дії перебувають в різних країнах світу. Розглянуто роль інклюзії у формуванні соціально відповідального та емпатійного підходу у майбутніх лікарів. Акцентовано на важливості адаптації культурної спадщини до потреб людей з інвалідністю, а також на ефективності сучасних технологій у забезпеченні доступності та інтерактивності подібних заходів. У дослідженні є рекомендації для покращення організації інклюзивних заходів.

Ключові слова: Інклюзія, вечорниці, українські традиції, молодь з інвалідністю, здобувачі ОНМедУ, соціальна інтеграція, емпатія,

збереження культури, волонтерство, інтеграція людей з особливими потребами

Мета: Розкрити значення інклюзивних заходів у зміцненні соціальної інтеграції, популяризації українських традицій та розвитку емпатії у майбутніх лікарів через спільну участь студентів-медиків і молоді з інвалідністю у вечорницях. Підкреслити важливість використання сучасних технологій і культурної спадщини для створення інклюзивного середовища, що об'єднує людей із різними потребами та культурним досвідом. Останні роки зросла зацікавленість в суспільстві до вивчення свого коріння: родинного, культурного, історичного. Відбувається сплеск інтересу до історії, традицій та обрядів, політичного життя, одягу, кулінарії тощо.

Одеський національний університет, кафедра суспільних наук, студентський науковий гурток кафедри «Via scientorum» два роки поспіль організовує вечорниці для учасників ГО «Особливі діти». Захід 2024 року пройшов у змішаному форматі: очно – в приміщенні ГО «Особливі діти» в Одесі, та онлайн – на платформі ZOOM. Після початку повномасштабного вторгнення багато родин, зокрема й ті, де виховуються діти з особливими потребами, були змушені шукати прихистку за кордонами України. Сьогодні безпекова ситуація все ще не дозволяє більшості з них повернутися додому. Проте є діти та молодь з інвалідністю, які залишилися в Одесі. Основною метою заходу стало створення свята для всіх – як для тих, хто знаходиться вдома, так і для тих, хто опинився за тисячі кілометрів від рідної країни. Завдяки змішаному формату вдалося об’єднати учасників з України, Румунії, Польщі, Німеччини, Чехії, Канади та США.

Під час інтерактивної лекції- презентації «Чари українських зимових свят» діти, молодь та їхні батьки змогли дізнатися про магію українських традицій, різновиди вечорниць, їх особливості, історичне та культурне підґрунтя зимових свят. Цей історико-культурний екскурс допоміг учасникам краще зрозуміти і відчути українську культуру.

Після лекції учасники поринули в атмосферу розваг: тематичні вікторини, загадки, квести, жартівливі ворожіння та навіть створення спільної казки зробили вечір незабутнім. Староста гуртка, студентка другого курсу 8 групи медичного факультету Каріна Волошина, не тільки організувала вікторину, але й допомагала учасникам розібратися з правилами та технічними деталями.

Однією з найцікавіших активностей стало спільне написання казки-передбачення. Кожен учасник додавав своє речення, згортав аркуш і передавав іншому. Результат перевершив усі очікування – казка вийшла логічною, доброю й завершилася оптимістичним фіналом: «Все буде добре!»

Цей день став справжнім святом для всіх учасників, незалежно від їхнього місця перебування. Завдяки магії українських традицій вдалося подарувати дітям, молоді та їхнім батькам незабутні емоції, відчуття єдності й занурення у казковий світ новорічно-різдвяних свят.

Попри відстань, часові пояси та виклики, захід продемонстрував, що традиції, доброта й тепло об'єднують серця, дарують натхнення та сподівання на краще майбутнє. Це стало прикладом того, як спільними зусиллями можна зберігати зв'язок між людьми навіть у складних умовах.

Участь у заході членів студентського наукового гуртка Via scientorum стала важливим кроком у багатьох напрямах. Вона дозволила не лише зануритися у поглиблене вивчення українських традицій та культури, але й допомогла краще зрозуміти, як ці традиції можуть бути адаптовані для людей з інвалідністю. Такий підхід сприяв формуванню інклюзивного мислення серед студентів-медиків, підвищуючи їхню чутливість до потреб різних груп населення.

Студенти-медики отримали унікальну можливість неформального спілкування з молоддю, яка має особливі потреби. Це допомогло майбутнім лікарям краще зрозуміти бажання, прагнення та очікування цих людей щодо суспільства. Також студенти змогли побачити великий потенціал людей з інвалідністю – їхній внесок у розвиток суспільства, держави, а також підтримку окремих громадян. Адже такі люди часто володіють “необмеженими можливостями” у своїх талантах, ідеях та мотивації до дій.

Волонтерська допомога на таких заходах стала не просто практикою, а невід’ємною частиною особистісного та професійного зростання майбутніх лікарів. Вона допомагає виховувати не лише кваліфікованих фахівців, а й Людей із великим серцем – тих, хто вміє співчувати, розуміти та враховувати у своїй роботі особливості та різні потреби пацієнтів.

«Особливі вечорниці» стали прикладом того, як можна поєднувати традиції, сучасність та інклюзію. Всі учасники змогли не лише насолодитися святковою атмосферою, а й відчути підтримку та єдність. Такі заходи є важливим кроком на шляху до формування суспільства, де кожен має місце та можливості для реалізації своїх здібностей.

Висновки та рекомендації:

Інклюзивні заходи сприяють соціальній інтеграції.

«Особливі вечорниці» стали прикладом успішної комунікації молоді з інвалідністю та студентів- медиків. Завдяки спільним активностям вдалося створити атмосферу взаємоповаги, рівності та співпраці.

Формування емпатії у майбутніх лікарів. Участь студентів-медиків у подібних заходах дає їм змогу краще розуміти потреби людей з інвалідністю. Це сприяє розвитку таких важливих якостей, як чуйність, терпіння та здатність адаптувати різноманітні методи й підходи лікування до кожного пацієнта.

Збереження та популяризація українських традицій. Захід дав змогу учасникам познайомитися з багатством українських зимових звичаїв та культурної спадщини. Це сприяє збереженню традицій та їхньому впровадженню у сучасні формати спілкування. Інклюзія як об'єднуючий фактор. Інклюзивні ініціативи допомагають руйнувати стереотипи щодо людей з інвалідністю та підкреслюють їх внесок у культурне й соціальне життя громади.

Рекомендації: Розширення формату подібних заходів. Пропонується організовувати інклюзивні зустрічі частіше, доповнюючи їх новими інтерактивними елементами та залучаючи ширше коло учасників. Навчальні модулі для студентів- медиків. Інтегрувати у навчальну програму студентів-медиків заняття присвячені роботі з людьми з особливими потребами, з акцентом на інклюзивність. Популяризація традицій через інклюзивні формати. Рекомендується продовжувати використовувати українські традиції як основу для організації

різноманітних заходів, адаптуючи їх для потреб усіх учасників. Моніторинг та зворотний зв'язок. Після кожного заходу важливо збирати відгуки учасників для оцінки його ефективності та визначення можливих покращень. Впровадження цих рекомендацій сприятиме розвитку інклюзивного середовища, підвищенню рівня соціальної інтеграції та популяризації культурної спадщини України.

«Особливі вечорниці» вчать здобувачів ОНМеду розумінню того, що медицина – це не лише про лікування різноманітних захворювань, а й про емпатію, створення середовища, де кожен почувається почутим, прийнятим і зрозумілим. Українські традиції глибокі, багатогранні, можуть допомогти у створенні безбар'єрного середовища у нашому суспільстві! Такі заходи свідчать, інклюзія – нові можливості для спільного розвитку, співпраці та створення яскравих моментів, які надовго залишаться в пам'яті кожного учасника!

Перелік використаних джерел:

1. Подкупко Т.Л. Дистанційне викладання під час карантину «Історії України та української культури» в Одеському національному медичному університеті // Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка. Харків:. Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с. URL:https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Management/2020/ monograph_ekstr_dyst_navch.pdf
2. Подкупко Т.Л. Особливості використання цифрових технологій під час викладання суспільних дисциплін в Одеському національному медичному університеті // Цифровізація як інструмент забезпечення

якості надання освітніх послуг з урахуванням європейського досвіду : колективна монографія / за ред. А.Череп, І.Дашко, Ю.Огреніч, О.Череп. Запоріжжя: видавець ФОП Мокшанов В.В., 2024. С. 98-112. DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.1425869 6

Зміцнення української ідентичності в умовах глобалізації

Main Author: Ірина Татарко
Position: доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. В роботі досліджено актуальні аспекти зміцнення української ідентичності в умовах глобалізації. Проаналізовано вплив глобалізації на цей процес. Розглядаються різноманітні стратегії та заходи, спрямовані на зміцнення української ідентичності в різних сферах суспільства, таких як культура, освіта, медіа, політика тощо. Завданням статті є підвищення усвідомлення необхідності збереження та зміцнення української ідентичності в умовах глобалізації як важливих складових стабільності та розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: українська ідентичність, культурна ідентичність, глобалізація, національна самобутність, патріотизм, діаспора, інтеграція.

Abstract. The theses deal with the main aspects of strengthening of the Ukrainian identity in the context of globalisation. The impact of globalisation on this process is being analysed. Various strategies and methods aimed at

strengthening the Ukrainian identity in different spheres of society, such as culture, education, media, politics, etc. are considered. The purpose of the article is to raise awareness of the need to preserve and strengthen the Ukrainian identity in the context of globalisation. The notion identity is considered to be an important component of stability and development of modern society.

Key words: Ukrainian identity, cultural identity, globalisation, national identity, patriotism, diaspora, integration.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу глобальних процесів на формування та розвиток національної самосвідомості, культурної та соціальної ідентичності українців і розробці рекомендацій для зміцнення української національної ідентичності в умовах змін, викликаних глобалізацією, а також пошук оптимальних стратегій для підтримки національної самобутності в майбутньому.

Основний текст. Питання про зміцнення української ідентичності є завжди актуальними, особливо в контексті сучасного світу, де глобалізація та інші процеси часто ставлять під загрозу унікальні культурні та національні особливості.

Українська ідентичність в умовах глобалізації є важливою темою для розуміння сучасних процесів, що відбуваються в Україні. Глобалізація, як всесвітній процес, що охоплює економічні, культурні, політичні та соціальні зміни, має двоїстий вплив на розвиток національної ідентичності. З одного боку, глобалізація сприяє взаємодії народів і культур, з іншого — може загрожувати витісненням локальних традицій і цінностей.

1. Глобалізація і вплив на культурну ідентичність Глобалізація активно сприяє поширенню міжнародних культурних стандартів і цінностей, таких як поп-культура, моди, технології. Для України, як для країни з багатою історією та культурними традиціями, це може означати певні виклики, адже існує ризик стирання унікальних національних рис. Проте водночас, на сучасному етапі розвитку глобалізації, національні культури отримали нові можливості для вираження та популяризації. Українська культура, через розвиток інтернет-простору, може легко демонструвати свою унікальність, залучаючи інтерес не лише на рівні країни, а й на міжнародному рівні.
2. Мова як основний елемент української ідентичності Українська мова є одним з основних складників національної ідентичності. В умовах глобалізації, коли англійська та інші світові мови стають домінуючими в міжнародному спілкуванні, питання збереження та розвитку української мови набуває особливого значення. Одночасно з розвитком глобальних комунікаційних мереж, в Україні активно розвиваються інтернет- ресурси, медіа, література і культурні ініціативи, що сприяють збереженню та популяризації української мови.
3. Економічні зміни і їх вплив на українську ідентичність В умовах глобалізації економічна інтеграція України у світові ринки змушує адаптуватися до міжнародних стандартів. Водночас, це може призвести до певного уподібнення економічних практик, що, в свою чергу, може мати негативний вплив на самобутність українського виробництва, стилю життя та споживацьких традицій. Проте, є й позитивні моменти: глобалізація сприяє розвитку інновацій,

залученню інвестицій та створенню нових робочих місць, що позитивно позначається на соціально-економічному розвитку країни.

4. Політичні аспекти та боротьба за національну самобутність
   Глобалізація має значний вплив на політичний ландшафт України. З одного боку, міжнародна співпраця та участь у глобальних організаціях дають Україні змогу формувати свою зовнішню політику та зміцнювати свою позицію на міжнародній арені. З іншого — національні інтереси часто можуть бути загрожені через тиск з боку великих держав або міжнародних організацій. Тому підтримка національних цінностей, культурної самобутності та прагнення до незалежності стають важливими складовими української ідентичності в умовах глобалізації.
5. Глобалізація та українська діаспора

Величезну роль у формуванні української ідентичності відіграє українська діаспора, яка поширена по всьому світу. У багатьох країнах українці підтримують свої культурні традиції, мову, але в той же час адаптуються до умов життя в нових державах. Глобалізація сприяє змішуванню різних культур і народів, а отже, може стати поштовхом для формування мультикультурної української ідентичності, яка одночасно зберігає свої корені, але й інтегрується у світові процеси. Зміцнення української ідентичності є важливим аспектом розвитку сучасної України, особливо в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Рекомендації для зміцнення української національної ідентичності в умовах змін, викликаних глобалізацією: 1. **Відновлення історичної**

пам'яті та культурної спадщини: Зміцнення української ідентичності починається з усвідомлення своєї історії та культурної спадщини. Важливо активно відновлювати й популяризувати національні традиції, мистецтво, мови, а також вивчати й пропагувати історичні події, що формували сучасну Україну. 2. Роль української мови: Українська мова є основним носієм національної ідентичності. Її підтримка, розвиток та популяризація через освіту, медіа та суспільство є важливим кроком до зміцнення національної свідомості.

Залучення молоді до вивчення та використання рідної мови сприяє формуванню міцної ідентичності. 3. **Освітні реформи:** Реформа освіти в Україні повинна бути орієнтована на формування патріотичних почуттів серед молоді, а також на розвиток критичного мислення та вміння оцінювати власну історію. Включення в навчальні програми тем, що стосуються національних цінностей, боротьби за незалежність і розвитку української культури, сприяє вихованню сильного національного духу. 4. Підтримка національних символів і культурних ініціатив: Використання національних символів, таких як герб, прапор, гімн, а також популяризація національної музики, літератури, кіно, театру зміцнює національну ідентичність і допомагає людям відчувати гордість за свою країну. 5. Інтеграція українців з різних регіонів: Одним із важливих завдань є згуртування українців з різних частин країни, а також тих, хто мешкає за її межами. Сильна національна ідентичність може виникнути лише через єдність та взаємодію всіх громадян, незалежно від їхнього походження, мови чи культурних особливостей. 6. Підтримка патріотизму через державні ініціативи: Важливою складовою зміцнення національної ідентичності є національна політика,

спрямована на підтримку патріотичних ініціатив та створення умов для самореалізації громадян, які прагнуть служити своїй країні. 7. Міжнародна підтримка та співпраця: Зміцнення ідентичності також можливе через міжнародне визнання України як незалежної і суверенної держави, підтримку культурних обмінів та дипломатичних зв'язків. Україна має активно демонструвати свою унікальність на світовій арені, будуючи позитивний імідж та співпрацюючи з іншими країнами на рівні культури, науки та освіти. 8. Міжкультурний діалог і толерантність: В умовах глобалізації важливо виховувати в громадянах України відчуття національної гідності, водночас підтримуючи толерантність і взаємоповагу до інших культур та народів. Це сприятиме гармонійній взаємодії на внутрішньому та міжнародному рівнях. **Висновки та рекомендації.** Українська ідентичність в умовах глобалізації стикається з численними викликами, однак це також відкриває нові можливості для її розвитку. Важливо, щоб національна самобутність зберігалася в умовах міжнародної інтеграції, при цьому активно взаємодіючи з іншими культурами та народами. Українці мають усвідомлювати свою унікальність та активно захищати культурні, мовні, політичні та економічні інтереси, щоб зберегти свою ідентичність у глобалізованому світі. Зміцнення української ідентичності є не лише справою політиків і культурних діячів, але й усіх громадян, які мають усвідомлювати важливість цього процесу для розвитку країни, її стабільності та майбутнього.

Перелік використаних джерел:

1. Кіндратець О., Сергієнко Т. Національна ідентичність як умова збереження та зміцнення державного суверенітету. Серія: Історія. Політологія. 2023. № 35-36. С. 78–89.

2. Попова О. Роль освіти у формуванні сучасної національної ідентичності. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Культурологія. 2017. № 18. С. 224– 225.

3. Скрипнік О., Жовнірчук Я. Державна політика України у сфері патріотичного виховання молоді: сучасний стан та перспективи розвитку. Public Administration and Regional Development. 2023. № 19. С. 152–176.

4. Солярчик Л. Виховання для зміцнення національної ідентичності в добу європейської інтеграції. Міжнародні челпанівські психологопедагогічні читання. 2015. № 14. С. 223–229.

Творчий розвиток майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки

Main Author: Наталія Бірук
Position: кандидат педагогічних наук, доцент
Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

У статті окреслено особливості творчого розвитку майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти. Ключові

слова: творчий розвиток, технології, фахова підготовка, заклад вищої освіти.

Одним із значущих аспектів сучасної вищої освіти є розвиток та вдосконалення системи підготовки компетентних, творчих фахівців, здатних орієнтуватися в швидко змінюваному діджиталізованому суспільстві. Темпи розвитку техніки, виникнення нових технологій на сьогодні зумовлюють значущість ґрунтовної підготовки майбутніх учених, інженерів, техніків, технологів, педагогів та інших фахівців відповідного рівня. З кожним новим етапом модернізації системи вищої освіти посилюються і вимоги до рівня фахової компетентності випускників – в тому числі і педагогів закладів загальної середньої освіти, зокрема вчителів технологій.

Мета статті – окреслити особливості творчого розвитку майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти.

Підготовка вчителів для викладання предметів технологічної освітньої галузі на всіх етапах історичного розвитку української школи залишалася у світлі уваги науковців та дослідників. Про що свідчать праці Р. Гуревича, О. Коберника, М. Корець, Л. Оршанського, В. Сидоренко, Д. Тхоржевського та багатьох інших.

Особливості фахової підготовки вчителів технологій полягають не лише в опануванні базовими знаннями предмету, а й в урахуванні різнобічності технік, якими повинен оволодіти педагог у процесі здобуття вищої освіти. Крім традиційних форм й методів навчання вчителів технологій викладачами активно застосовуються інноваційні методики та технології, що стимулюють активну участь студентів у

навчальному процесі. Це, перш за все, проєктна діяльність, робота в групах, кейс метод, воркшопи та майстер-класи, 3D- принтинг, робототехніка та багато інших, що сприяють створенню інноваційних продуктів, дають можливість проявляти ініціативу, креативно підходити до вирішення проблем, експериментувати та реалізовувати свої ідеї.

Одним із важливих аспектів досліджуваного процесу є інтеграція сучасних інформаційних технологій, які допомагають майбутнім вчителям розвивати технічні й творчі навички. Фахова підготовка майбутніх вчителів технологій має на меті не лише навчити основ технологічних дисциплін, а й сформувати у студентів здатність до творчого самовираження, розвитку технічної уяви, здатності до інноваційних підходів у роботі з учнями. Все більш поширеним стає вивчення специфічних для технологічної галузі предметів, таких як «Техніки декоративно- прикладного мистецтва», «Технології конструкційних матеріалів», «Технології обробки продуктів харчування», «Технології традиційних ремесел» тощо із використанням застосунків, веб- сервісів, платформ та інших засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Значну увагу на сьогодні приділяють педагоги і впровадженню в освітній процес проєктного навчання як значущого фактору творчого розвитку особистості, що дозволяє студентам:

вивчати не лише засоби, але й способи конкретної діяльності; розвивати пізнавальні навички учнів й вміння самостійно конструювати свої знання; розвивати критичне та творче мислення; реалізовувати власний творчий потенціал та генерувати цікаві ідеї; розвивати вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, формувати інформаційну

компетентність; організовувати змістовне проведення позаурочного часу; усвідомлювати де і яким чином проєкт може бути використаний на практиці; розширювати світогляд та фантазувати. Необхідною складовою підготовки фахівців педагогічної галузі лишається і комунікативна складова, можливість на практиці відпрацювати набуті компетентності, беручи безпосередню участь у освітній діяльності. Для ефективної спільної діяльності студентів у процесі навчання та спілкування, учасникам взаємодії необхідно володіти наступними комунікативними вміннями та навичками:

- використання вербальних та невербальних засобів у процесі обміну інформацією;
- формулювання чітких та логічних думок, що стосуються предмету взаємодії;
- вміння уважно слухати співрозмовників під час обговорення питань, вмінням ставити запитання й робити висновки;
- вміння узагальнювати інформацію та презентувати її перед аудиторією. Пов’язуючи свою професійну діяльність із технологічною галуззю, майбутні вчителі технологій повинні володіти високим рівнем розвитку творчих здібностей та мати потенціал і бажання їх розвивати й вдосконалювати, бути відкритими до інновацій, стати у процесі здобуття освіти не ретрансляторами існуючих технік та технологій, а креативними генераторами нових. Розвиток технічної творчості передбачає формування в особистості майбутнього педагога відповідних моральних якостей (цілеспрямованості, наполегливості, активності, працелюбності), ерудиції, відповідального ставлення до праці, умінь і навичок творчо застосовувати набуті знання із загальних та спеціальних дисциплін у нових ситуаціях.

У процесі вивчення фахових освітніх компонентів роль педагога полягає у тому, щоб допомогти, мотивувати, стимулювати, заохочувати майбутніх вчителів технологій до набуття знань і вмінь з технологічних процесів обробки природних та штучних матеріалів, оволодіння професійними уміннями та навичками роботи з інструментами, приладами та технологічним обладнанням, їх якісною оцінкою, розумінням механічних, хімічних та біологічних технологій та їх залежність від змін, що відбуваються з матеріалами під впливом технологічних факторів; формувати здатність творчо підходити до трудової діяльності, глибоко аналізувати виробничі процеси, виготовляти вироби за допомогою ручних інструментів, верстатів, додаткового технологічного обладнання, активно розвиваючи уяву, фантазію та асоціативність мислення.

Отже, стан проблеми підготовки та відповідності рівня фаховості вчителів технологій на сучасному етапі реформування системи загальної середньої освіти підтверджує необхідність приділення особливої уваги розвитку творчих здібностей у здобувачів вищої освіти у процесі навчання. Проблеми реального життя потребують підвищення рівня якості не лише знань, а й практичної підготовки фахівців робітничих професій. Кадрова проблема підготовки вчителів технологій лишається актуальною вже тривалий час. Досягти необхідного результату можливо за умов: моніторингу потреб суспільства в учителях технологій, профвідбору та відбору творчої молоді до закладів вищої освіти, створення творчого середовища у ЗВО та забезпечення їх сучасною матеріально-технічною базою. Творча праця є найбільш продуктивною, ефективною, а тому педагогічна творчість стає засобом

формування індивідуальності, яка здатна творчо мислити, самостійно приймати рішення, брати активну участь у житті суспільства, вирішувати складні проблеми сьогодення, адаптуватися в умовах ринку, забезпечувати конкурентоспроможність держави і свою особисто.

Перелік використаних джерел Вишківська, В.Б. Формування у майбутніх учителів здатності до конструювання навчально- пізнавальної діяльності школярів:

автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ: Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2006. 23 с. Вітвицька, С.С., Бірук, Н.П. Розвиток творчих здібностей здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у процесі вивчення дисципліни «Технологічний практикум». Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 7 (13). С. 496- 506. Коберник, О.М. Проектна технологія як умова реалізації особистісно орієнтованого підходу у трудовому навчанні. Modern Information

Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2004. Вип. 4. С. 65-70. Оршанський, Л.В. Художньо- трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич: Швидко Друк, 2008. 278 с. Сидоренко, В.К. Актуальні проблеми підготовки учителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні. Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. № 2. С. 41-44.

Збереження громадянської ідентичності

Main Author: Марина Мусоріна
Position: к.п.н., доцент

Affiliation: Дунайський інститут Національного університету «ОМА»
Country: Україна
Co-author: Анжела Гайдаржи кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчально- методичної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. У статті авторами проаналізовані дефініції «українська ідентичність» та «громадянська ідентичність». Зазначено, що сьогодні, можливо вперше в історії, Україна опинилася в ситуації, коли за межами України українців може бути більше, ніж тих, що проживають у країні. Існування та процвітання України неможливе без загального усвідомлення громадянами своєї національної та громадянської ідентичності. Відчуття такої належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, історичною пам'яттю, суспільно-державними (національними) цінностями, зокрема українською мовою і народними традиціями, безпосередньо позначається на житті кожної людини.

Встановлено, що успішна реалізація неможлива без достатньої підтримки не лише української громади за кордоном, так і допомоги від урядових та міжнародних організацій. Важливим є забезпечення потреб фінансування, створення партнерських проєктів та підтримування місцевих ініціатив, що сприятимуть збереженню міцного зв'язку із Україною навіть на відстані. Важливою складовою розвитку української спільноти у світі являється освіта. Інтеграція в освітні системи країн

перебування надає можливості, але також несе ризик асиміляції ціною втрати ідентичності.

Abstract. The article analyzes the definitions of “Ukrainian identity” and “civic identity”. It is noted that today, perhaps for the first time in history, Ukraine finds itself in a situation where there may be more Ukrainians outside Ukraine than those living in the country. The existence and prosperity of Ukraine is impossible without a general awareness of its citizens of their national and civic identity. The feeling of belonging to the Ukrainian nation as an original community united by its name, symbols, historical memory, social and state (national) values, including the Ukrainian language and folk traditions, directly affects the life of every person.

It is established that successful implementation is impossible without sufficient support not only from the Ukrainian community abroad, but also from governmental and international organizations. It is important to meet funding needs, create partnership projects, and support local initiatives that will help maintain a strong connection with Ukraine even at a distance. Education is an important component of the development of the Ukrainian community in the world. Integration into the educational systems of host countries provides opportunities, but also carries the risk of assimilation at the cost of losing identity.

Ключові слова: громадянська ідентичність, національна ідентичність, українська громада, спільнота, освіта, міжнародні організації Мета. Проаналізувати соціокультурні, політичні та економічні чинники, які впливають на збереження української ідентичності серед діаспори. Виокремити основні труднощі, з якими стикаються українці за кордоном у збереженні своєї ідентичності.

Основний текст. Українська діаспора відіграє важливу роль у зміцненні міжнародного іміджу України та захисті її національних інтересів. У умовах глобалізації і викликів сучасності, об’єднання зусиль українців за кордоном є необхідною умовою для ефективного відстоювання наших спільних цінностей та досягнення євроінтеграційних прагнень. Важливим завданням є вибудовування міцних зв'язків та взаємної підтримки, працювати над збереженням української культури, підтримкою українців, як всередині країни, так і тих, що перебувають за кордоном.

За даними ООН, на кінець 2024 року тимчасовий захист лише у європейських країнах отримали понад 6 млн українців [3]. Ці тенденції суттєвого збільшення кількості тимчасово переміщених осіб з України та ймовірного переходу частини з них у категорію закордонного українства потребують серйозного переосмислення шляхів і механізмів збереження їх національної ідентичності. Важливим є і врахування правильного підходу у поєднанні етнічного та національно-громадянського в процесі вдосконалення державної політики щодо закордонного українства [2].

Варто зазначити, що відповідно до статті 12 Конституції України, держава дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави. Задоволення національно-культурних і мовних потреб закордонних українців та захист їхніх прав як національних меншин в інших державах є невід’ємною складовою частиною зовнішньополітичної діяльності України [3]. 17 травня 2024 року у співпраці Міністерства закордонних справ України, голови підкомітету Верховної Ради з питань вищої освіти,

Молодіжної ради при МЗС, Експертної ради студентства при голові підкомітету ВР з питань вищої освіти стартував проєкт «UA – Ukrainian Abroad», націлений об’єднати українську молодь за кордоном [5]. У рамках цього проєкту був підписаний меморандум, метою якого є закріплення співпраці між двома молодіжними організаціями навколо спільної цілі з об’єднання світового українства, зокрема молоді за кордоном, що дасть змогу посилити взаємодію між українською молоддю на рідній землі та у різних куточках світу.

Проаналізуємо дефініції «українська ідентичність» та «громадянська ідентичність». Украї́нська ідентичність, украї́нство — історично сформована адаптивно-еволюційна система, що являє собою систему ознак і властивостей, які вирізняють українську людину, українську спільноту й українську культуру з- поміж інших аналогічних об'єктів (феноменів) [6].

Громадянська ідентічність - відчуття належності групи, що заснована на політичних інститутах та ідеалах, а участь є добровільною та необмеженою етнічним підґрунтям; усвідомлення себе як члена громади, додаючи активний внесок управлінням та визнання своєї ролі з відповідними правами та обов'язками [2]. Проєкт «UA – Ukrainian Abroad» – це ініціатива, спрямована на об’єднання української молоді за кордоном та створення ефективної платформи для співпраці з Україною. Завдяки спільним зусиллям молодіжних організацій, державних установ та експертів, ми зможемо створити глобальну мережу, яка сприятиме збереженню української ідентичності, розвитку лідерських якостей та активній участі молоді в житті української громади. Організатори проєкту вже розпочали активну консолідацію активістів, і

всі охочі молоді українці за кордоном можуть долучитися до ініціативи. Головними компонентами цієї політики є, передусім, освітні потреби українців за кордоном. Підтримка українських суботніх та недільних шкіл, створення білінгвальних шкіл — це важливі кроки для того, щоб українці за кордоном мали доступ до української освіти. Важливим є популяризація української мови за кордоном. Це новий елемент у роботі відомства, що включає курси української як іноземної мови. Наступний аспект — це залучення української спільноти за кордоном до адвокації інтересів України, що включає проведення протестів, маніфестацій, конференцій. На міжнародній панельній дискусії «Українські спільноти за кордоном: стійкість, зростання, поступ», що відбулася 8 жовтня 2024 року за ініціативи Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь наголошує на важливості збереження національної ідентичності українців, які проживають за кордоном. Також у своїй промові він зазначає, що сила українців в єдності та в збереженні національної ідентичності.

Попри адаптацію до нового середовища українцям, що опинилися за кордоном, важливо зберігати та передавати майбутнім поколінням культурну спадщину держави, щоб розвивати інтелектуальну й духовну україноцентричність. Це можливо через наступні заходи:

- Освітні ініціативи: створення шкіл та гуртків української культури за кордоном, адаптація навчальних програм.
- Технології: використання онлайн-платформ для навчання та зв'язку з Україною.

- Культурні заходи: участь у фестивалях, святах та інших подіях, що популяризують українську культуру.
- Міжнародні партнерства: підтримка програм збереження ідентичності на державному рівні, зокрема через включення цих питань у Національний план відновлення України. Розв'язання вищезазначених проблем може бути досягнуто шляхом модернізації мережі закладів сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності, зокрема створення єдиної системи закладів з метою координації діяльності у зазначеній сфері, підготовки населення до захисту і оборони України, соціально-психологічної реабілітації військових та цивільного населення, яке потребує психологічного і фізичного відновлення.

Важливо зазначити, що сучасні українські моряки працюють в умовах жорсткої конкуренції, мінливого законодавства, геополітичної нестабільності та соціальних викликів. Зміни в технологіях судноплавства, посилення екологічних норм, пандемія COVID-19, війна в Україні створюють нові виклики для українських судноводіїв, які працюють на суднах під прапорами різних країн [5]. Адаптація до різних культурних середовищ, мовний бар'єр та психологічне напруження поглиблюють ці проблеми. та ускладнює збереження національної ідентичності, внаслідок чого може призводити до проблем з адаптацією після повернення додому.

Висновки та рекомендації. У дослідженні авторами встановлено, що збереження національної ідентичності українців, які проживають за кордоном, є пріоритетним завданням держави. Надання можливості вивчати рідну мову та збереження культурних традицій – це не лише право, а й обов'язок української держави перед своїми громадянами за кордоном. Напад росії на українську культурну ідентичність, зокрема

пограбування національних надбань та руйнування культурних пам'яток, є свідченням її навмисної операції зі знищення української самобутності.

Збереження української культури повинно стати національним пріоритетом у процесі відновлення країни та зазначатися у Національному плані відновлення України на різних рівнях. Підтримка культурної ідентичності українців за кордоном повинна не лише зберігати нашу спадщину, а й сприяти особистому та професійному розвитку молоді, збагачуючи їхній досвід. Міжкультурна взаємодія – це не просто обмін культурними цінностями, а й інвестиція в наше майбутнє. Вона сприяє особистісному зростанню, розвитку професійних навичок та створенню більш інклюзивного і толерантного суспільства. Культурна компетентність стала необхідною умовою успіху в сучасному глобалізованому світі.

Перелік використаних джерел

1. Ідентичність громадян України: тенденції змін. Центр Разумкова. 2024. URL:http://surl.li/pakdqf
2. Мазука Л. Модифікація державної політики збереження національної ідентичності закордонних українців. Молодь і освіта. 2023. 21-24
3. Постанова від 15 грудня 2023 р. № 1322.Київ про схвалення СТРАТЕГІЇ утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року.
4. Смирнова І., Мусоріна М., Мазур М. Якість освіти фахівців морської галузі. НПУ імені МП Драгоманова. 2020

5. Україна запускає платформу для об'єднання української молоді у світі «UA – Ukrainian Abroad». 2024. URL:https://mfa.gov.ua/news/ukrayin a-zapuskaye-platformu-dlya- obyednannya-ukrayinskoyi-molodi-u- sviti-ua-ukrainian-abroad(дата звернення 23.01.25)

6. Українство. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. К. ; Ірпінь : Перун, 2005.

7. Уповноважений із захисту державної мови. 2020. URL:https://mova-ombudsman.gov.ua/news/taras- kremin-vitaie-pidpysanyi- prezydentom-ukrainy-ukaz-pro- istorychno-naseleni-ukraintsiamy- terytorii-rosiiskoi-federatsii (дата звернення 23.01.25)

Національні інтереси України

Main Author: Вікторія Жур'ян
Position: доктор філософії в галузі педагогіки, викладач
Affiliation: Дунайський фаховий коледж Національного університету «Одеська морська академія»
Country: Україна
Co-author: Смирнова Ірина Михайлівна доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково- педагогічної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. У статті авторами проаналізовані дефініції «національна безпека» та розглянуті особливості національної безпеки у розрізі

морської галузі. Зазначено, що концепція національної безпеки визначає національні інтереси як прагнення до створення в Україні таких умов життя, які відповідають європейським стандартам. Держава відіграє провідну роль у формуванні та реалізації національних інтересів, однак цей процес неможливий без активної участі політичних партій, громадянського суспільства і наукової спільноти. Національні інтереси України формуються в контексті глобальних викликів і можливостей, а їх реалізація вимагає активної участі у міжнародному співробітництві. Проаналізовані глобальні виклики, які впливають на національні інтереси України і виклики сьогодення, які стоять перед Україною.

Abstract. In the article, the authors analyze the definitions of “national security” and consider the peculiarities of national security in the context of the maritime industry. It is noted that the concept of national security defines national interests as the desire to create living conditions in Ukraine that meet European standards. The State plays a leading role in the formation and realization of national interests, but this process is impossible without the active participation of political parties, civil society and the scientific community. Ukraine's national interests are formed in the context of global challenges and opportunities, and their realization requires active participation in international cooperation. Global challenges affecting Ukraine's national interests and the current challenges facing Ukraine are analyzed.

Ключові слова: національні інтереси, морська галузь, пріоритети, національна безпека

Мета: комплексно та всебічно розкрити поняття «національні інтереси» в контексті української державності; проаналізувати національні інтереси України в розрізі морської освіти.

Основний тест. Формування та реалізація національних інтересів – це спільне завдання держави, політичних сил, громадянського суспільства та експертної спільноти. Це складний процес, який вимагає узгоджених дій на всіх рівнях. Концепція національної безпеки

України 1997 року чітко вказує, що інтереси держави безпосередньо пов'язані з добробутом і прагненнями її громадян, а саме забезпечення гідних умов життя для кожного українця. Національна безпека України – це багатогранне поняття, що охоплює низку взаємопов'язаних сфер. Вона включає в себе військово-політичну складову, пов'язану із захистом державного суверенітету та територіальної цілісності, економічну безпеку, що забезпечує стабільний розвиток країни, державно-політичну безпеку, яка гарантує ефективне функціонування державних інститутів, соціальну безпеку, спрямовану на забезпечення гідних умов життя громадян, екологічну безпеку, що охороняє природне середовище, та інформаційну безпеку, яка захищає інформаційний простір країни [1]. Проаналізуємо дефініції «національні інтереси». Національні інтереси України – це комплексне поняття, яке відображає сукупність життєво важливих потреб і прагнень українського народу, суспільства та держави в цілому [3]. Вони формуються на основі історичного досвіду, культурних цінностей та сучасних викликів, і виражають прагнення до забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності, економічного добробуту, соціальної справедливості та демократичного розвитку. Реалізація національних

інтересів відбувається через політичну систему держави та вимагає постійного балансування між індивідуальними та колективними потребами. Як стверджує Горбулін В. «Національні інтереси є фундаментальним поняттям як для національної безпеки, так і для геополітичної стратегії держави». Вони визначають напрямки державної політики та виступають орієнтиром для прийняття важливих рішень [1].

Для України як європейської держави забезпечення зовнішніх чинників національної безпеки означає активну участь у формуванні нової архітектури європейської безпеки, що базується на принципах демократії, верховенства права та співпраці. Україна, як держава, що прагне до євроатлантичної інтеграції, зацікавлена у зміцненні своєї співпраці з усіма партнерами в Євроатлантичному регіоні. В умовах формування нової архітектури європейської безпеки Україна прагне до налагодження тісних зв’язків з міжнародними організаціями та субрегіональними структурами, що поділяють її цінності та прагнення до миру, стабільності та демократії.

Важливим аспектом політики захисту національних інтересів і національної безпеки є гарантування екологічного балансу в Україні та навколо неї [2].

Як ствердує авторка дослідження Жур’ян В.[2]: «Екологічний стан довкілля безпосередньо впливає на всі сф ери життя суспільства: здоров'я населення, розвиток економіки, соціальну стабільність та міжнародний імідж держави». Тому забезпечення екологічної безпеки є невід'ємною складовою національної безпеки України».

Як зазначено в дослідженні [5] морська галузь завжди відігравала ключову роль в економічному та політичному розвитку України. Вихід до Чорного моря надає нашій державі значних переваг, проте також створює певні виклики. Розуміння національних інтересів України в контексті морської діяльності є необхідним для розробки ефективної морської політики та забезпечення сталого розвитку країни. Варто зазначити, що національні інтереси України у морській сфері є багатогранними і вимагають комплексного підходу. Для їх реалізації необхідно:

- Розробити довгострокову стратегію розвитку морської галузі.
- Залучати інвестиції в морську інфраструктуру.
- Зміцнювати міжнародне співробітництво у морській сфері.
- Забезпечувати екологічну безпеку Чорного моря.
- Підвищувати рівень безпеки в морській зоні. Реалізація цих заходів дозволить Україні повною мірою використати свій морський потенціал та забезпечити сталий розвиток країни. Проаналізувавши ряд наукових досліджень [1;2;4], варто відмітити, що глобальними викликами, які впливають на національні інтереси України є наступні:
- Кліматичні зміни. Посилення екстремальних погодних явищ, підвищення рівня моря та деградація земельних ресурсів становлять серйозну загрозу для економіки та екології України.
- Енергетична безпека. Залежність від імпорту енергоносіїв та зростання цін на енергоресурси посилюють вразливість української економіки.
- Технологічні зміни. Швидкий розвиток технологій, таких як штучний інтелект, біотехнології та кібербезпека, створює нові можливості та загрози.

- Міграційні процеси. Масова міграція населення, викликана конфліктами,війнами. економічними труднощами та кліматичними змінами, впливає на соціальну та політичну стабільність.
- Пандемії. Глобальні пандемії, такі як COVID-19, демонструють вразливість сучасного світу та вимагають від держав посилення систем охорони здоров'я. Варто зазначити і виклики сьогодення, які стоять перед Україною: продовження військової агресії Росії проти України, яке є основною загрозою для національної безпеки та територіальної цілісності держави; економічна криза, що потребує реформ і інвестицій; широкомасштабна корупція підриває довіру до державних інститутів та гальмує розвиток країни; енергетична нестабільність, пов’язана з пошкодженням енергетичних об’єктів і труднощами в забезпеченні населення та бізнесу ресурсами; демографічні виклики, спричинені масовою міграцією, зменшенням чисельності населення і втратами людського капіталу; реінтеграції тимчасово окупованих регіонів, забезпечення соціальної підтримки для внутрішньо переміщених осіб.

Висновки та рекомендації. У процесі дослідження авторами встановлено, що національні інтереси і цінності є фундаментальними засадами, на яких будуються національні цілі. Цілі, в свою чергу, є конкретними орієнтирами, що визначають напрямки державної політики та стратегічні пріоритети. Реалізація національних цілей є не лише засобом захисту національних інтересів, але й рушійною силою розвитку держави та суспільства. Саме через призму національних цілей ми бачимо контури майбутньої моделі безпеки України, в тому числі і в морському просторі, який на сьогодні зазнав значних негативних впливів, обмежень та втрат через російську агресію.

Перелік використаних джерел

1. Горбулін В.П. Засади національної безпеки України. Інтертехнологія, 2009. 272-276.

2. Жур'ян В. Екологічні ризики та безпека на морі. Інноваційна професійна освіта: Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання. 2022. URL:https://tk.lntu.ed u.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%86%D0 %B7-2.pdf#page=103

3. Майборода О., Кириченко В., Римаренко Ю. Національний інтерес. Мала енциклопедія етнодержавознавства . Київ : Довіра, Генеза, 1996. С. 108–111.

4. Смирнова І. Дипломатична роль України в урегулюванні російсько-грузинського конфлікту серпня 2008 р. Видавництво УжНУ «Говерла». 2009

5. Смирнова І., Мусоріна М., Мазур М. Якість освіти фахівців морської галузі. НПУ імені МП Драгоманова. 2020

Мова як чинник формування національної ідентичності

Main Author: Оксана Тепла
Position: Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології і перекладу
Affiliation: Національний університет біоресурсів і природокористування України
Country: Україна
Co-author: Софія Штука, студентка 1 року навчання магістратури
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Saturday, February 8 · 10:00 a.m. to 12:00 p.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 3 Civil Society Development

Анотація. Виокремлено періоди у становленні української ідентичності, розкрито поняття мови й ідентичності та зв’язок між ними. Розглянуто мовну інтеграцію у контексті міжкультурного комунікативного контакту, її вплив на культурну ідентичність.

Ключові слова: ідентичність, солідарність, мовна політика, міжкультурна комунікація, мовна інтеграція.

Abstract. The periods in the formation of Ukrainian identity are distinguished, the concepts of language and identity and the relationship between them are revealed. Language integration in the context of intercultural communication contact and its impact on cultural identity are considered.

Keywords: identity, solidarity, language policy, intercultural communication, language integration.

Мета – концептуалізувати зв'язок між поняттями мови й ідентичності.

Основний текст. Російсько- українська війна слугувала поштовхом для перетворень в українському суспільстві. Одна з помітних змін – піднесене почуття солідарності. Частка громадян України, які ідентифікують себе передусім з українцями, становить 85% чи 72%, залежно від методології та конкретного терміну проведення опитування. Цю кількість можна вважати історичним максимумом. Загалом, у становленні української ідентичності виокремлюють декілька періодів, що тісно переплетені з революціями та війною. У 1992-2004 роках відсоток тих, хто вважає себе громадянами України, не перевищував 50%. Наступне піднесення пов’язане з Революцією гідності і початком АТО - тоді поріг становив більше ніж 60%. З початку

широкомасштабного російського вторгнення українське суспільство переступило поріг у 70%. [3].

Національна ідентичність – це багатогранне явище, що поєднує в собі історичну пам'ять, культурні символи і мову, що слугують основою для самовизначення індивіда в суспільстві. Поняття національної ідентичності, сформоване під впливом багатовікових культурних чинників, є значимим і в умовах глобалізації, коли кордони між культурами помітно стираються. Отже, в нових цивілізаційних умовах проблема національної ідентичності визначила потребу у розробленні нового підходу до визначення ролі мови як соціокультурного механізму етнокультурної спадкоємності.

Перед тим, як розглядати співвідношення мови й ідентичності в українському контексті, варто проаналізувати кожне з цих понять та зв'язок між ними. Мову розуміють як здатність людей спілкуватися й самовиражатися. Друге визначення поняття мови розкрито через зв'язок із ідентичністю: мова – це система, що її використовує певна спільнота – зокрема нація, – ідентичність якої ця мова виражає. Ідеально, якщо простежується повна відповідність між мовами та націями, або між мовами та національними ідентичностями, ключовим елементом яких є однойменні мови. Однак цю рівновагу може бути порушено, якщо зміна мови не супроводжується зміною ідентичності, тобто коли люди переходять на іншу мову, але продовжує ідентифікувати себе з тією самою групою, або ж ототожнюють себе з іншою ідентичністю, не відцуравшись мови.

Ідентичність трактуємо як самосприйняття, що підтримується у взаємодії з іншими, тобто категоризація особи, що узгоджується з тим,

як її сприймають інші. Категоризація в акті взаємодії є наслідком, з одного боку, тих дій, які особа виявляє саме в цьому акті, а з другого, усталених раніше категорій, що притаманні взаємодіям загалом. Для поточної категоризації мова є таким само важливим складником, як і раса, стать чи вік. Мовці схильні вважати тих, хто говорить іншою мовою, такими, що не належать до їхньої спільноти, а це неодмінно впливає на характер взаємодії з ними. Тих, хто говорить тією самою мовою, сприймають як подібних й, отже, близьких, cxj;b[, таких, що заслуговують прихильного ставлення. Ця риса дає змогу вважати мову людини провідним елементом системи соціального відліку, що її йменують етнічністю чи етнічною ідентичністю [2].

Нині на мову як соціокультурний феномен упливає культурна інтеграція та культурна диференціація. Зважаючи на те, що ці два протилежні за спрямованістю процеси протікають на фоні загальної тенденції до збільшення кількості комунікативних контактів, можна цілком упевнено стверджувати про зростання в зв’язку з цим і ролі мови як інституту спілкування. Взаємодія в аспекті міжкультурної комунікації змушує народи не тільки вивчати і поважати етнокультурні цінності і традиції інших, але й усвідомлювати значення своїх. Під час міжкультурного комунікативного контакту спостерігається явище мовної інтеграції – однієї з найбільш важливих складових культурної інтеграції. Мова виконує роль органу колективного мислення, колективної рефлексії. Інтеграція визначальна не тільки як узагальнення соціально- духовного досвіду, але й як колективна рефлексія, для ефективності якої потрібно зберегти всі етнічні мови як носії духу кожного з народів. У працях “Language Policy for International Students in Ukrainian Higher Education

Institutions" і «Мовна політика навчання іноземних здобувачів у закладах вищої освіти України» розглянуто, як мовна інтеграція може впливати на культурну ідентичність і адаптацію іноземних студентів [1]. Застосування української мови як основного навчального інструменту підтримує національну ідентичність, сприяючи міжкультурному діалогу. Для українських студентів і викладачів мовна політика є засобом захисту етнокультурних цінностей у мультикультурному просторі, а для іноземців – способом долучення до українського соціокультурного середовища, що дає змогу зберегти унікальність української ідентичності навіть у часи глобалізації.

Висновки та рекомендації. Нині, коли війна в Україні становить серйозні загрози національному самоусвідомленню, зокрема через окупацію українських територій, примусову міграцію та руйнування культурної спадщини, потреба у збереженні та відновленні національної ідентичності набуває нової значущості. У таких кризових ситуаціях актуалізується роль мови як чинника національної консолідації, що слугує мірилом розмежування на «свій-чужий». Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченнімовної ідентичності у світовому контексті.

Перелік використаних джерел

1. Заїчко В. Національна ідентичність у контексті війни: герменевтичний аналіз символів, мови та пам'яті. Культурологічний альманах. Вип. 4 (12), 2024. С. 196-203.
2. Кулик В. М. Роль української мови в національній ідентичності громадян пострадянської України. Наукові записки Інституту

політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. Вип. 4-5. С. 156-171.

3. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. URL: https://tyzhden.ua/iak-vijna- vplynula-na-nashu-identychnist-pam- iat-ta-tsinnosti.

Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Presenters:

- Аліна Чернякова, Леся Сівер
- Ігор Ламеко
- Сергій Биткін, Критська Тетяна Володимирівна
- Ганна Швець
- Олена Волошок
- Оксана Терещук, Ноздріна Лариса
- Світлана Чиж
- Олена Сорока
- Ольга Демченко, Котовський Іван Миколайович
- Наталія Тірон-Воробйова, Нікула Аліна Євгеніївна
- Валентина Кірсанова
- Тетяна Житомирська
- Наталія Мирончук
- Nozdrina Larysa, Roman Nikolenko
- Ganna Gubina

Психологічна стійкість особистості в умовах війни

Main Author: Аліна Чернякова
Position: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій

Affiliation: Сумський державний університет
Country: Україна
Co-author: Леся Сівер, Сумський державний університет
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Стаття присвячена аналізу сутності поняття “стійкість” (резильєнтність). Авторами визначено чотири типи резильєнтності, які набувають важливості в умовах сьогодення: фізичну, психологічну, емоційну і соціальну резильєнтність. Згідно з результатами досліджень “стійкість” трактується як комплексна системна характеристика особистості, виражена шляхом об'єднання різних рівнів життя та діяльності людини (стресостійкість, психологічна стійкість, психологічна безпека та психологічна культура). Проаналізовано ключові компоненти психологічної стійкості, зокрема адаптивність, когнітивні навички, здатність управляти емоціями. У науковій розвідці представлена порівняльна характеристика дефініцій, які у семантичному значенні, пов`язані з психологічною стійкістю особистості (стресостійкість, життєстійкість).

Abstract. The article is devoted to the analysis of scientific investigations of ukrainian and foreign scientists of the essence of the concept of "resilience", four types of resilience are characterized: physical, psychological, emotional and social resilience. According to the research results, "resilience" is interpreted as a complex system characteristic of the personality, expressed by combining different levels of human life and activity (stress resistance, psychological resilience, psychological safety and psychological culture). The key components

of psychological resilience are analyzed, including adaptability, cognitive skills, and the ability to manage emotions.

Ключові слова: стійкість, стресостійкість, психологічна стійкість, резильєнтність, життєстійкість.

Key words: stress resistance, psychological resilience, vitality.

Постановка проблеми. Для українського суспільства в умовах війни питання вивчення психологічної стійкості у фокусі уваги науковців. Окреслена проблема набуває не просто теоретичного, а життєво важливого значення, оскільки йдеться про виживання та збереження ідентичності української нації. Населення України зіткнулося з необхідністю чинити опір завдяки стійкості. Психологічна стійкість допомагає усвідомлювати та приймати реальність війни, трансформувати та створювати нові способи соціальної взаємодії, ефективно використовувати наявні ресурси для підтримки життєздатності людей та протистояти стресам в умовах екзистенційної кризової ситуації та переживання соціальної травми, зумовленої російською військовою агресією.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових розвідок та інформаційно-аналітичних доповідей свідчить, що дослідження сутності і факторів психологічної стійкості в умовах кризових явищ стало предметом вивчення низки вчених О. Апанович [1], Н. Бардина [2], В. Готич [3], С. Журавльова [4], С. Кузікової [6], Г. Чепурко [7], А. Соболєва [7] тощо. Проблема психологічної стійкості активно досліджується у зарубіжній психологічній науці. Зокрема, у зарубіжних працях тему стійкості розглядали вчені Черрі К. (Cherry K.) [8] та С. Каяні (Kayani S.) [9]. Мета

дослідження: на основі аналізу праць висвітлити сутність та особливості психологічної стійкості особистості в умовах воєнного стану. У контексті теми першочерговим завданням наукової розвідки є висвітлення змісту поняття “стійкість”. У вітчизняній психології виокремлюють різні підходи до розуміння стійкості як феномена. Проблемі стійкості присвятили свої наукові розвідки В. Готич [3], С. Журавльов [4], Г. Чепурко [7], А. Соболєва [7] тощо.

Так, на думку В. Готич термін стійкість використовується в контексті проблематики подолання стресу, вчена підкреслює наявність аттитюдів, мотивуючих людину перетворювати стресогенні життєві події [3]. Ще важливо додати, що вчена у своїй науковій розвідці здійснила порівняльний аналіз понять “резильєнтність” і “життєстійкість” і розмежувала ці поняття. В англомовній психологічній літературі часто вживаються близькі за значенням терміни “resilience та hardiness”. Однак в україномовній літературі ці терміни перекладаються за допомогою різних концептів у зв’язку із збільшенням кількості досліджень і різних поглядів авторів. Ми дотримуємось погляду про переклад resilience, як психологічна стійкість; hardiness, як життєстійкість. Оскільки, на нашу думку, саме такий переклад є найбільш доцільним. На думку Г. Чепурко, А. Соболєва, резильєнтність вважається однією з найефективніших моделей стабілізації та відновлення як окремої особистості, так і соціальних груп в складних життєвих ситуаціях, які супроводжуються стресами, що ведуть до різноманітних розладів, зокрема таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) [7]. Відповідно до висновків Всесвітньої організації охорони здоров’я (World Health Organization), майже всі люди, які постраждали від надзвичайних ситуацій, катастроф,

воєн тощо, відчувають психологічний стрес, який для більшості людей має довготривалий вплив і дуже повільно зменшується з часом [7]. Ми погоджуємося з висновками вчених Г. Чепурко, А. Соболєвим, що формування резильєнтності сприяє ефективній адаптації людей до нових, складних обставин та активації ресурсів життєстійкості, підтримуючи при цьому їхню здатність до збереження нормального функціонування в складних ситуаціях, пов'язаних із загостренням соціально- економічних проблем у країні, життям в умовах пандемій, соціально-політичних конфліктів і гібридних воєн, та виконуючи реабілітаційну функцію під час травматичних подій [7]. У своїй праці К. Черрі виокремила чотири типи резильєнтності: 1) фізичну резильєнтність (здатність тіла справлятися зі змінами та відновлюватися після фізичних перевантажень, хвороб і травм); 2) психологічну резильєнтність (здатність людини адаптуватися до змін і невизначеності, бути гнучкими та спокійними під час стресової ситуації); 3) емоційну резильєнтність (здатність регулювати емоції під час стресу, усвідомлювати свої емоційні реакції й керувати своїми емоціями, коли йдеться про негативну ситуацію, бути в контакті зі своїм внутрішнім світом, зберігати почуття оптимізму у важкі часи); 4) соціальну резильєнтність, яка передбачає здатність груп (спільноти) відновлюватися після важких ситуацій [8]. У психології позитивна здатність людей справлятися зі стресом і лихом називається стійкістю. У цьому сенсі С. Каяні, розглядає стійкість як захисний фактор і стійкість до майбутніх факторів ризику [9]. Відповідно до сучасних підходів, виділяються п'ять ключових аспектів стійкості: фізіологічна та психологічна стійкість, статеві відмінності стійкості, внесок аеробних та силових тренувань у стійкість, термостійкість та роль для формування стійкості генетики та виховання.

У фахових джерелах з психології у загальному розумінні поняття “стійкість” трактується як комплексна системна характеристика особистості, виражена шляхом об'єднання різних рівнів життя та діяльності людини. Такими рівнями стали стресостійкість, психологічна стійкість, психологічна безпека та психологічна культура.

Науковці Н. Бардин, Ю. Жидецький та Ю. Кіржецький у посібнику “Стресостійкість” трактують стресостійкість як сукупність особистісних якостей, що дозволяють переносити стресові ситуації без неприємних наслідків для життя і діяльності індивіда та оточення [2]. Як стверджує О. Апанович, стресостійкість формується у дитячому віці в психо-, фізіологічному, емоційному, когнітивному, поведінковому аспекті [1]. У цей період йде формування фізичної (психофізіологічної, тілесної) системи організму людини. Психологічна стійкість формується у підлітковому віці, коли, крім психо-, фізіологічного, емоційного, когнітивного, поведінкового аспекту, закладається стійкий характер прообразу професійної діяльності. Психологічна безпека формується в юнацькому віці. Крім психо-, фізіологічного, емоційного, когнітивного, поведінкового аспекту та професійної діяльності, утворюється аспект стійкості у спілкуванні та сприянні.

Психологічна культура формується в молодості і далі – у зрілому віці, що знаходить відображення, крім психо- , фізіологічного, емоційного, когнітивного, поведінкового аспекту і професійної діяльності, у становленні стійкого характеру творчої діяльності [1, с. 168]. Виходячи із запропонованого опису, психологічну стійкість можна характеризувати, як підсистему психологічної безпеки. Психологічна стійкість фахівця

посідає одне із центральних місць у психологічних дослідженнях. Результати дослідження Kayani S.

показують, що емоції та поведінка тісно пов`язані із психологічною стійкістю і визначаються, як здатність підтримувати оптимальний рівень контролю організму відповідно до умов середовища. У результаті такої адаптивної гнучкості люди з високим рівнем психологічної стійкості частіше відчувають позитивні емоції у своєму житті, мають вищу самооцінку та кращу психологічну сумісність, ніж люди з низькою психологічною стійкістю [9]. Психологічна стійкість – це здатність окремих людей, команд і організацій адаптуватися, відновлюватися та процвітати в ситуаціях ризику, викликів, небезпеки, складності та негараздів. Стійкість не є статичним станом – це процес, який є гнучким, здатним до тренування, і передбачає взаємодію між індивідом, його життєвим досвідом та поточним життєвим контекстом. Психологічна стійкість вважається цілісною, інтегральною характеристикою особистості, яка виявляється в адаптаційних реакціях щодо несприятливого впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, оптимальній моделі поведінки відповідно до об’єктивних вимог, саморегуляції, саморозвитку та самокорекції. Аналіз психологічної літератури дав можливість з'ясувати зміст та сутність поняття “психологічна стійкість” з урахуванням різних підходів у психологічній науці. Важливо додати, що паралельно з подібним семантичним навантаженням вживають дефініцію

“резильєнтність” у психологічній літературі. В англомовній психологічній літературі термін «resilience» перекладається як психологічна стійкість. Дефініцію «резильєнтність» вітчизняними науковцями С. Кузіковою, В.

Замковим визначено ще як здатність до відновлення через розуміння себе, засобом соціальних і сімейних ресурсів, особистісних якостей та ігнорування несприятливих умов [6].

Згідно з результатами наукової розвідки В. Готич доведено, що психологічна стійкість – не риса особистості, а це сукупність поведінки, думок та дій, яких ми можемо навчитися і використовувати в процесі життєдіяльності, тобто це процес [3]. Вчена пояснює, що психологічну стійкість (resilience) концептуалізують як результат, який включає дві частини: 1) переживання значних труднощів (нещастя можна реалізувати багатьма різними способами) і 2) позитивний результат, незважаючи на негаразди (наприклад, уникнення психологічного розладу, позитивна компетентність в різних життєвих завданнях) [3]. Стійкість (resilience) є явищем, яке є результатом природних адаптаційних реакцій людини, і, незважаючи на протистояння людини з серйозними загрозами, вона підвищує свою здатність досягати успіху та долати загрози. Підсумовуючи аналіз розвідки В. Готич, зазначимо, що стійкість до повернення початкової рівноваги або досягнення більш високого рівня рівноваги (в загрозливих умовах) забезпечує успішну адаптацію в житті. Ще одним підходом до розуміння психологічної стійкості є теоретичні висновки С. Журавльова. Науковець у своїх дослідженнях термін “психологічна стійкість” визначає як здатність особистості підтримувати емоційну рівновагу, приймати обґрунтовані рішення та ефективно функціонувати навіть у складних, стресових умовах [4, с. 25]. Згідно з дослідженням С. Журавльова, ключовими компонентами психологічної стійкості є: адаптивність, когнітивні навички, здатність управляти емоціями. Проаналізуємо окреслені

компоненти. Адаптивність: здатність швидко пристосовуватися до змін середовища, не втрачаючи здатності до продуктивної діяльності [4, с. 26].

У довідникових джерелах адаптивність пояснюється як здатність до адаптації, пристосуванню людини до існуючих в суспільстві вимог та критеріїв оцінки за рахунок присвоєння норм і цінностей даного суспільства. У контексті психологічної стійкості важливим є соціально-психологічна адаптація особистості, яка являє собою процес і результат активного пристосування індивіда до видозмінного середовища за допомогою найрізноманітніших інтеріоризованих соціальних засобів (дій, вчинків, діяльності). Ефективність адаптації людини пов'язується з такими поняттями як адаптивність та адаптаційні можливості. В узагальненому вигляді співвідношення адаптивності та адаптаційних можливостей є таким: адаптивність – це сама спроможність людини до адаптації, а адаптаційні можливості – це ті властивості, які цю спроможність забезпечують. Наприклад, до адаптаційних можливостей відносять: інстинкти, темперамент, конституцію, емоції, рівень природжених властивостей інтелекту, спеціальні здібності, зовнішні дані і фізичний стан організму; а до проявів високої чи нормальної адаптивності – сприятливі психофізичні дані, високу працездатність, витривалість, стресотолерантність, психічну і фізичну гармонійність, гармонійність природжених і сформованих за життя особистісних якостей. При цьому рівень адаптивності підвищується чи знижується під впливом виховання, навчання, умов і способу життя, а полегшують чи утруднюють адаптацію людини у реальному житті її особистісні особливості, орієнтації, вибір, ієрархія систем цінностей, цілей і потреб,

рівень вербального інтелекту і культури, емоціональної експресії і міжособистісних стосунків.

Когнітивні навички: розвиток пам’яті, уваги, мислення, що дозволяють аналізувати ситуацію та планувати свої дії [4, с. 27]. Когнітивні навички включають в себе сприйняття інформації засобом зорової та слухової пам'яті, розвиток мислення та уваги, розвиток моторики, розуміння математичних та лінгвістичних понять. Низький рівень тривожності: здатність зберігати спокій у критичних умовах, уникати паніки та зайвого емоційного збудження [4, с. 28].

С. Журавльов підкреслює, що психологічна стійкість є багатоаспектною характеристикою, що залежить не лише від вроджених особливостей, але й від набутих соціальних і професійних навичок. Зокрема, для військових вона набуває особливого значення через необхідність приймати рішення, що впливають на життя інших.

Аналіз праці “Забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій”дав можливість більш грунтовно дослідити психологічну стійкість, яка має вирішальне значення для подолання когнітивних, емоційних та соціальних стресорів, пов’язаних із впливом війни [5]. Серед окремих аспектів психологічної стійкості дослідниками виділяються: врівноваженість (здатність утримувати рівень напруги, не доводячи організм та психіку до руйнівного стресу), стабільність (постійний рівень настрою) та опірність (здатність зберігати свободу поведінки та вибору способу життя) [5].

Висновки і перспективи. Ми підтримуємо думку вчених, роботи яких стали предметом аналізу, підсумовуючи, з упевненістю можна стверджувати, що психологічна стійкість особистості в умовах сьогодення – це висока здатність людини адаптуватися до загрозливих ситуацій, процес успішної адаптації при зіткненні із життєвими складнощами, травмою, трагедією, втратою, небезпеками чи значним стресом. Психологічна стійкість формує життєстійкість особистості й означає рису особистості, яка пом'якшує сприйняття стресових факторів. Перспективним напрямом для подальших наукових розвідок стане вивчення факторів стійкості особистості і розроблення методичних рекомендацій щодо формування психологічної стійкості людей, які постраждали від війни.

Перелік використаних джерел

1. Апанович О.О. (2011). Теоретико-методологічні особливості психологічної стійкості // Психолого-педагогічні аспекти розвитку. № 8. С. 167–174.
2. Бардин Н. М., Жидецький Ю. Ц., Кіржецький Ю. І. та ін. (2021). Стресостійкість : навчальний посібник / за ред. Я. М. Когута. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 204 с.
3. Готич В. (2023). Resilience, hardness, психологічна стійкість, життєстійкість: порівняльний аналіз понять у соціально-психологічних дослідженнях // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. Том 34 (73). № 3. С. 7–12.
4. Журавльов С. А. (2019). Психологічна стійкість військових. Київ : Наука. С. 25–30

5. Кокун О. М. (2022). Забезпечення стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій / О. М. Кокун, В. В. Клочков, В. М. Мороз, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. Київ – Одеса : Фенікс. 128 с.

6. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. (2024). Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посібник. Київ.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2024. 260 с. URL: file:///D:/%23USER%23/Downloads/Ps ykholohichnyy-suprovid-osobystosti-v-umovakh-viyny.pdf (дата звернення: 13.10.2024).

7. Чепурко, Г., & Соболєв, А. (2024). Соціальна резильєнтність в умовах воєнного стану. Scientific Collection «InterConf», (206), 111–114. Retrieved from https://archive.interconf.center/index.p hp/conference-proceeding/article/view/6589

8. Cherry K. (2023). How Resilience Helps You Cope With Life's Challenges Retrieved from:https://www.verywellmind.com/ what-is-resilience-2795059

9. Kayani S. (2010). The Relationship between Emotional Intelligence, Resilience and Social Adjustment in Controlled Students to Explain the Mental Health Model. Master Thesis, Tehran: Allameh

Tabatabai University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. Retrieved from:

https://www.scirp.org/reference/refere ncespapers?referenceid=2879997

Штучний інтелект – чи готове суспільство до нових викликів?

Main Author: Ігор Ламеко
Position: Магістр соціології
Affiliation: Vilnius University
Country: Lithuania (Литва)

Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація У тезах представлено аналіз впливу штучного інтелекту (ШІ) на ринок праці, освітні практики та кібербезпеку. Узагальнено концепції цифрового капіталу, цифрової адаптивності й цифрових навичок, що відіграють роль у процесах технологічної трансформації. На основі емпіричних досліджень окреслено, як рівень цифрових навичок впливає на конкурентоспроможність працівників, доступність і якість освіти, а також на здатність держави та громадян протидіяти кібератакам і дезінформації. Запропоновано низку рекомендацій, що охоплюють реалізацію політик цифрової інклюзії, розвиток інструментів для підвищення рівня цифрових компетенцій та формування культури безпечного використання інтернет-сервісів у контексті стрімкого поширення ШІ.

Ключові слова: штучний інтелект, цифровий капітал, цифрова нерівність, алгоритмічна нерівність, ринок праці, освіта, кібербезпека

Abstract The conference thesis presents an analysis of the impact of artificial intelligence (AI) on the labour market, educational practices, and cybersecurity. The concepts of digital capital, digital adaptability, and digital skills, which play a role in the processes of technological transformation, are summarised. Based on empirical research, the author outlines how the level of digital skills affects the competitiveness of employees, the accessibility and quality of education, as well as the ability of the state and citizens to counteract cyberattacks and disinformation. A number of recommendations are proposed, including the implementation of digital inclusion policies, the development of tools to improve

digital competencies, and the formation of a culture of safe use of Internet services in the context of the rapid spread of AI.

Keywords (eng.): artificial intelligence, digital capital, digital inequality, algorithmic inequality, labour market, education, cybersecurity

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) трансформує основні сфери життя, від економічних відносин до політичної комунікації та соціальної взаємодії. Міжнародні дослідження свідчать про зростаючу актуальність цифрових навичок як ключового фактора адаптації до умов, коли автоматизація та алгоритмічне управління проникають у рутинні робочі процеси (European Commission, 2023; World Economic Forum, 2025). Водночас недостатній рівень цифрової грамотності й нерівномірний розподіл доступу до цифрових технологій формують нові соціальні розриви (Norris, 2001; Ragnedda, 2020).

Згідно з моделлю технологічного прийняття (TAM), запропонованою Ф. Девісом (Davis, 1989), користувачі швидше приймають нові технології, якщо вважають їх корисними й зручними. Проте у випадку ШІ важливо брати до уваги також теорію дифузії інновацій (Rogers, 2003), згідно з якою поширення технологій залежить від їхньої відносної переваги, сумісності та складності. Ці теоретичні підходи розширюються концепцією цифрового капіталу (Ragnedda, 2020), що включає знання й ресурси, необхідні для ефективного використання інновацій.

Емпіричні дослідження свідчать про значні відмінності в рівнях цифрових навичок не лише між державами, а й усередині країн за віковими, соціально-економічними та професійними ознаками (Van Laar et al., 2019; Лігоненко, 2022). Зокрема, у межах Європейського Союзу

лише 54% громадян володіють базовими цифровими навичками, тоді як до 2030 року передбачено досягнути принаймні 80% (European Commission, 2024a). В Україні аналогічна проблема проявляється гостріше: майже половина населення не має необхідного рівня цифрової компетентності (Міністерство цифрової трансформації України, 2021)

Стрімкий розвиток ШІ посилює потребу у «цифровій адаптивності» (Puckett, 2022) як умінні швидко опановувати нові інструменти й технології. Цей підхід наголошує, що не стільки формальна освіта чи технічні навички є вирішальними, скільки здатність критично мислити, експериментувати, управляти помилками та розвивати саморегуляцію в цифровому середовищі. Водночас низка дослідників у сфері управління людськими ресурсами відзначає, що традиційні HR-практики потребують переорієнтації, оскільки зростає значення як технічних, так і не когнітивних навичок: емпатії, здатності до колаборації, лідерства, критичного й творчого мислення (Santana & Díaz-Fernández, 2023).

Вплив на ринок праці За даними Міжнародної організації праці (International Labour Organization, 2023), до 14% працівників у ЄС ризикують втратити роботу внаслідок автоматизації й низького рівня цифрових навичок. Водночас у звіті Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum, 2025) прогнозується поява мільйонів нових робочих місць, пов’язаних зі зростанням ШІ, обробкою великих даних і «зеленими» технологіями. На практиці це означає, що на ринку праці одночасно відбуваються процеси витіснення професій з низьким рівнем кваліфікації та створення якісно нових вакансій із високими вимогами до знань з аналітики даних і машинного навчання. У дослідженнях

окремих країн ЄС наголошується на посиленні «алгоритмічної нерівності», коли люди, недостатньо підготовлені до роботи з автоматизованими системами, залишаються за межами конкурентоспроможного ринку (Van Laar et al., 2019; Ragnedda, 2020).

Для запобігання цьому уряди та міжнародні організації пропонують програми перекваліфікації, зокрема розвиток 21st-century skills, що включають інформаційні, комунікаційні та колаборaційні навички (Van Laar et al., 2019). Доведено, що соціальна підтримка з боку колег і керівників, а також доступ до структурованих тренінгів сприяють підвищенню загального рівня цифрової компетентності (Santana & Díaz-Fernández, 2023).

Виклики для освіти Одним із напрямів впровадження ШІ стає освітній сектор. Використання інтелектуальних навчальних платформ, чат-ботів і систем автоматизованого оцінювання може підвищувати ефективність освітнього процесу та зменшувати навантаження на викладачів (Chen et al., 2020). Утім, варто враховувати загрозу зниження якості критичного мислення (Susnjak, 2022) та можливі етичні проблеми, пов’язані з інтелектуальними системами оцінювання, як у студентів, так і викладачів (García-Peñalvo, 2023).

Західні та українські дослідження наголошують, що висока цифрова грамотність самого педагогічного складу стає визначальним чинником успішної інтеграції ШІ в навчальний процес (Peredo et al., 2011; Ламеко, 2024). У контексті дистанційної та змішаної освіти виникають додаткові труднощі: брак технічної інфраструктури у віддалених регіонах і обмежені можливості застосувати інноваційні технології для студентів з низьким рівнем доходу (Grishchenko, 2024).

Низка авторів пропонують розглядати цифрові компетенції у триєдності: технічні навички (робота з інструментами, програмування), когнітивно-методологічні (критичне мислення, аналіз даних, розуміння алгоритмів) і соціальні (етика застосування ШІ, колективна взаємодія, цифрова безпека) (Chen et al., 2020; Puckett, 2022). Такий комплексний підхід дає змогу мінімізувати ризики академічної недоброчесності та маніпуляцій з боку студентів (Susnjak, 2022), а також формує цифровий капітал, необхідний для успішної професійної реалізації (Ламеко, 2024).

Кібербезпека та гібридні загрози Швидка цифровізація в поєднанні з воєнними конфліктами загострює проблему кібербезпеки. Прикладом є російське вторгнення в Україну, під час якого кібератаки стали складником гібридної війни

(Canadian Centre for Cyber Security, 2022; Microsoft Digital Security Unit, 2022). Масштабні DDoS-атаки, поширення знищувальних вірусів WhisperGate і HermeticWiper, втручання у роботу критичної інфраструктури (U.S. Department of Justice, 2024) підкреслюють важливість цифрової гігієни та підвищення рівня обізнаності користувачів щодо захисту інформації. Відповідно до звіту Microsoft (Microsoft Digital Security Unit, 2022), кібероперації нерідко збігаються з традиційними військовими діями. За спостереженнями NPR (2024) та POLITICO (2023), суттєво посилилися технології штучного інтелекту для створення дезінформаційних кампаній і deepfake-контенту, що вимагає розвиненого критичного мислення від населення. Активне використання алгоритмів для розповсюдження пропаганди та маніпуляцій (Ragnedda, 2020) може поглиблювати соціальні розриви, оскільки люди з недостатнім рівнем цифрової грамотності стають вразливими до таких впливів. На

державному рівні важливо розробляти національні стратегії з кібергігієни та забезпечувати відповідний рівень технічних засобів захисту, зокрема для критичних інфраструктур. Соціологічні дослідження в Україні засвідчують потребу у проведенні періодичних тренінгів для державних службовців і приватного сектору, що не лише підвищує загальний рівень безпеки, а й сприяє формуванню культури обережного користування цифровими сервісами (Міністерство цифрової трансформації України, 2021).

Висновки та рекомендації Аналіз наукових джерел і емпіричних даних підтверджує, що підготовленість суспільства до викликів ШІ не обмежується лише доступом до цифрових пристроїв. Визначальними стають якість цифрового капіталу, гнучкість освітніх практик та інтеграція кібербезпеки в усі рівні суспільного життя. До ключових рекомендацій належать:

1. Розвиток комплексної політики цифрової інклюзії. Пропонується зосередитися на багаторівневих освітніх ініціативах, що враховують вік, професію та регіональні особливості (European Commission, 2024a; Лігоненко, 2022).
2. Інтеграція ШІ в освітні програми. Необхідно впроваджувати інтелектуальні навчальні середовища, розвивати етику використання ШІ, а також формувати у студентів навички критичного аналізу інформації (García-Peñalvo, 2023; Chen et al., 2020).
3. Підтримка перекваліфікації на ринку праці. Для запобігання зростанню безробіття й алгоритмічної нерівності варто створювати

умови для постійного професійного навчання. Особливу увагу варто приділяти вдосконаленню «м'яких» навичок

(soft-skills), зокрема колаборації, комунікації та креативності (Van Laar et al., 2019). 4. Зміцнення кібербезпеки на національному та міжнародному рівнях. Запроваджувати стандарти безпечного користування інтернет-ресурсами, активізувати обмін розвідувальними даними між країнами і секторами (Canadian Centre for Cyber Security, 2022). 5. Поглиблення досліджень з алгоритмічної дискримінації. Враховуючи швидке поширення ШІ, слід розробляти механізми перевірки упередженостей у даних, аби мінімізувати ризики створення «цифрового підкласу» (Ragnedda, 2020). Подальші дослідження мають бути зосереджені на вивченні локальних особливостей цифрової адаптивності та моделях співпраці між державними інституціями, приватним сектором і громадськими організаціями. Узагальнення досвіду різних країн та регіонів сприятиме формуванню дієвих політик, що забезпечать сталу інтеграцію ШІ в суспільне життя та мінімізацію ризиків цифрової нерівності й кібератак.

Перелік використаних джерел

(APA)

1. Canadian Centre for Cyber Security. (2022). Cyber Threat Activity Related to the Russian Invasion of Ukraine. Retrieved from https://cyber.gc.ca/en/news/cyber-threat-activity-associated-russian- invasion-ukraine

2. Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial Intelligence in Education: A Review. IEEE Access, 8, 75264–75279. https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2 988510

3. Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS Quarterly, 13(3), 319– 340.

4. European Commission. (2023). State of the Digital Decade 2023. Retrieved from https://digital- strategy.ec.europa.eu/en/news- redirect/798348

5. European Commission. (2024a). Digitalisation in Europe – 2024 edition. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/web/inter active-publications/digitalisation-2024

6. European Commission. (2024b). Individuals' level of digital skills (from 2021 onwards). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/cache/me tadata/en/isoc_sk_dskl_i21_esmsip2.ht m

7. García-Peñalvo, F. J. (2023). The perception of Artificial Intelligence in educational contexts after the launch of ChatGPT: Disruption or Panic? Education in the Knowledge Society, 24, Article e31279. https://doi.org/10.14201/eks.31279

8. Grishchenko, N. (2024). Spatial- temporal evolution of digital skills in the EU countries. Telematics and Informatics, 94, 102185. https://doi.org/10.1016/j.tele.2024.10218 5

9. International Labour Organization. (2023). World

Employment and Social Outlook: Trends 2023. Retrieved from https://www.ilo.org/publications/flags hip-reports/world-employment-and- social-outlook-trends-2023 10. Microsoft Digital Security Unit. (2022). An overview of Russia's cyberattack activity in Ukraine: Special Report. Retrieved from https://www.microsoft.com/security/bl og/2022/01/15/destructive-malware-targeting-ukrainian-organizations/ 11. Norris, P. (2001). Digital divide: Civic

engagement, information poverty, and the Internet worldwide. Cambridge University Press. 12. NPR. (2024). This is what Russian propaganda looks like in 2024. Retrieved from https://www.npr.org/2024/06/06/g-s1- 2965/russia-propaganda-deepfakes- sham-websites-social-media-ukraine 13. Peredo, R., Canales, A., Menchaca, A., & Peredo, I. (2011). Intelligent Web-based education system for adaptive learning. Expert Systems with Applications, 38(12), 14690–14702. 14. POLITICO. (2024). Moldova fights to free itself from Russia's AI-powered disinformation machine. Retrieved from https://www.politico.eu/article/moldo va-fights-free-from-russia-ai-power-disinformation-machine-maia-sandu/ 15. Puckett, C. (2022). Digital Adaptability: A New Measure for Digital Inequality Research. Social Science Computer Review, 40(3), 641–662. https://doi.org/10.1177/08944393209260 87

16. Ragnedda, M. (2020). Enhancing Digital Equity: Connecting the Digital Underclass. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030- 49079-9

17. Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations (5th ed.). Free Press.

18. Santana, M., & Díaz-Fernández, M. (2023). Competencies for the artificial intelligence age: Visualisation of the state of the art and future perspectives. Review of Managerial Science, 17(1971–2004). https://doi.org/10.1007/s11846-022- 00613-w

19. Susnjak, T. (2022). ChatGPT: The End of Online Exam Integrity? arXiv preprint. https://arxiv.org/abs/2212.09292

20. U.S. Department of Justice. (2024). Justice Department Disrupts Russian Intelligence Spear-Phishing Efforts. Retrieved from https://www.justice.gov/opa/pr/justice -department-disrupts-russian-intelligence-spear-phishing-efforts

21. Van Laar, E., Van Deursen, A. J. A. M., Van Dijk, J. A. G. M., & De Haan, J. (2019). Determinants of 21st-century digital skills: A large-scale survey among working professionals. Computers in Human Behavior, 100, 93– 104. https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.06.01 7

22. World Economic Forum. (2025). Future of Jobs Report 2025. Retrieved from https://www.weforum.org/reports/the- future-of-jobs-report-2025/

23. Ламеко, І. О. (2024). Цифровий капітал як інструмент (від)творення соціальної нерівності [Магістерська робота, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна].

24. Лігоненко Л.О. Цифрові навички українців: результати самооцінки, висновки та заходи для подолання цифрової інклюзії. Економічний форум. 2022. № 1 (1). С. 21–34. URL:

https://doi.org/10.36910/6775-2308- 8559-2022-1-3 25. Міністерство цифрової трансформації України. (2021). Цифрова грамотність населення України: звіт за результатами загальнонаціонального опитування. Retrieved from https://hromada.gov.ua/research/dosli dzennya-cifrovix-navicok-ukrayinciv

Науково-технічна та освітня підтримка обороноздатності України

Main Author: Сергій Биткін
Position: доцент, здобувач
Affiliation: Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні, Запорізький національний університет
Country: Україна
Co-authors: Критська Тетяна Володимирівна, д.т.н., проф. Мокій Анатолій Іванович, д.е.н., проф., академік АН ВШ України
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)

> **Session:** Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Неможливо підтримувати обороноздатність країни без вітчизняних спеціалістів, які не тільки розуміють фізичні основи сучасних військових технологій і можуть адаптувати їх для потреб оборони, але і спроможні розробляти власні технології. Україні потрібно створювати власне масове виробництво високотехнологічної військової техніки та зброї. Інакше невідворотнє зниження оборонних можливостей держави і остаточна втрата дослідницького потенціалу, необхідного для розробки high-tech військової техніки з потрібними характеристиками. Отже, питання розвитку науково-технічного та освітнього потенціалу країни є одним з ключових для підтримки обороноздатності.

Ключові слова. Мілітаризація світової економіки, дослідницьких робіт у фундаментальних науках, дослідження фізико-технологічних властивостей кремнію, ізовалентно легованого германієм (SiGe) за критерієм радіаційної, термічної стійкості для виготовлення мікроелектронних, дискретних малопотужних та силових приладів аерокосмічного та військового призначення, а також подвійного призначення, база підготовки студентів, математичні та статистичні пакети для ПК, фізика твердого тіла, напівпровідників, фізична хімія та теорія металургічних процесів, прикладні розділи теоретичних дисциплін.

Мета роботи. Пошук шляхів корекції напрямків розвитку наукових досліджень структурних підрозділів вищих учбових закладів та їх освітньої роботи у військово- технічному напрямку.

Актуальність, аналіз останніх досліджень. Повномасштабна війна довела, що у забезпеченні обороноздатності домінуючу роль грає наявність науково- технічного потенціалу [1] країни. Країни- партнери можуть зволікати з поставками озброєння, а іноді, навіть виправдовувати відмову надавати найновіше озброєння тим, що в Україні немає спеціалістів для експлуатації та обслуговування. Проте, висока ефективність ЗСУ багато в чому пояснюється саме наявністю великої кількості висококваліфікованих технічних спеціалістів.

Післявоєнне відновлення промисловості можливе тільки за відповідності напряму її розвитку глобальному тренду—мілітаризації світової економіки, що виражається в прогресуючому розвитку військово-економічних секторів промислово розвинених країн [2]. Спостерігається мілітаризація дослідницьких робіт у фундаментальних науках [3]. Історично склалося, що інвестиції в інновації військового призначення розглядалися як такі, що мають позитивний вплив на розвиток економіки [4]. Це стало постійною основою в обґрунтуванні інвестицій в оборону, у тому числі в утримання військово-промислової галузі, яка почала шукати шляхи розробки продуктів з подвійним застосуванням, які б гарантували більшу віддачу інвестицій. Фактичний матеріал, що наочно підтверджує економічну ефективність виготовлення та експорту інтелектуальної військової техніки та озброєння міститься в [5].

Таким чином, критерієм успішності економіки України у найближчому майбутньому може бути рівень післявоєнного розвитку промисловості, що випускає військову техніку і озброєння, причому ця продукція має бути високотехнологічною з замкненим циклом виробництва. Це

означає, що радіоелектроніка ППО, аерокосмічних систем повинна використовувати електронну компонентну базу (ЕКБ) українського виробництва.

Основний текст. Структурні підрозділи навчального закладу, які можуть розробляти, чи удосконалювати фізико-технологічні способи виготовлення матеріалів і компонентів високотехнологічної (high-tech) військової техніки повинні посилити військово- технічний напрямок досліджень. Це окрема та складна задача, яка потребує окремого дослідження. Наприклад, в перспективі, основними напрямками розвитку науково-дослідної роботи кафедри електроніки, інформаційних систем та програмного забезпечення найбільш актуальним є розвиток фізики приладів та технології їх виробництва [6]. Для орієнтації кафедри у військово- технічному напрямку можуть бути запропоновані наступні теми.

1. Дослідження фізико- технологічних властивостей кремнію, ізовалентно легованого германієм, SiGe, насамперед за критерієм радіаційної, термічної стійкості цього напівпровідникового матеріалу.
2. Дослідження можливості застосування SiGe для виготовлення мікроелектронних, дискретних малопотужних та силових приладів аерокосмічного та військового призначення, а також подвійного призначення.
3. Формулювання переліку та змісту організаційно-технічних та фізико-технологічних заходів для практичного виробництва у м. Запоріжжі ЕКБ аерокосмічного, військового та подвійного застосування.

4. Розробка моделей та методів радіаційно-технологічних процесів обробки твердотільних структур (включно з броньовими сталями), спільно з іншими науковими установами України, для отримання спеціальних властивостей захисту техніки.

5. Розробка інформаційно- аналітичних методів аналізу даних, релевантних до вищезгаданих задач, з метою синергетичного підсилення ефективності досліджень. Для успішного проведення досліджень з запропонованої тематики необхідне правильне здійснення менеджменту дослідницької структури, а саме: наявність дійсно важливого науково- технічного завдання; комплектування підрозділу висококваліфікованими кадрами та сучасним обладнанням; і, головне—стабільне та адекватне фінансування [7]. Рішення нових наукових задач має бути базою підготовки студентів, в основу якої закладається прикладна математика (перш за все, математичні та статистичні пакети для ПК), фізика твердого тіла, напівпровідників, фізична хімія та теорія металургічних процесів, прикладні та інші спеціалізовані розділи теоретичних дисциплін, потрібні при проведенні прикладних досліджень.

В учбовий план мають/можуть бути (орієнтовно) добавлені наступні предмети.

1. Матеріали та технології виготовлення виробів електронної техніки (ВЕТ) з підвищеною радіаційною та термічною стійкістю в радіаційних полях електронів та протонів космічного околоземного простору для космічних апаратів (КА) військового та подвійного призначення.

2. Електронна компонентна база (ЕКБ), стійка до дії нейтронів, для роботизованих комплексів моніторинга та усунення наслідків радіаційних аварій на атомних електричних станціях (АЕС).
3. Інформаційно-аналітичні методи аналізу даних джерел науково-технічної інформації та методи конкурентної розвідки з використанням обчислювальної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення.

Висновки і рекомендації. Запропонована орієнтовна методика визначення військово-технічної тематики науково-технічних досліджень для кафедри, що займається вивченням технології матеріалів та приладів, які мають працювати в умовах жорсткого радіаційного та інших видів впливу. Показано можливість організації викладання нових учбових предметів, знання яких може бути корисним при розробці та використанні військової та спеціальної техніки.

Перелік посилань.

1. Д. Бондар, Захар Попович. Українська наука: деколонізація чи ліквідація? Сайт "Хвиля" 25.12.2022. URL: https://hvylya.net/uk/analytics/264818- ukrainskaya-nauka-dekolonizaciya-ili-likvidaciya
2. Гилькова О.Н. Милитаризация мировой экономики: понятие, причины и признаки: моногр. / О. Н. Гилькова. – Чебоксары: ИД «Среда», 2020.–188 с.
3. Гилькова О.Н. Милитаризация науки и ее влияние на развитие экономики // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: ЭКОНОМИКА и ПРАВО. - 2018. - № 01. - С.78-81.

4. Ariela D. C. Leske. A review on defense innovation: from spin-off to spin-in. Brazilian Journal of Political Economy, vol. 38, n° 2 (151), pp. 377- 391, April-June/2018 https://doi.org/10.1590/0101- 31572018v38n02a09

5. Кваша Т. К. Світові наукові та технологічні тренди у сфері забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс] / Тетяна Кваша. – К.: УкрІНТЕІ, 2019. – 107 с.

6. Draft National Strategy on Microelectronics Research (for Public Comment). URL: https://www.whitehouse.gov/wp- content/uploads/2022/09/SML-DRAFT- Microlectronics-Strategy-For-Public- Comment.pdf

7. Paul N. Barnes. Making Department of Defense Basic Research Purple (Joint), but NOT the Department of Defense Laboratories. Report number: ARL-TR-6762. U.S., 14 January–18 October 2013. Army Research Laboratory. ATTN: RDRL-SED-E 2800 Powder Mill Road Adelphi, MD 20783- 1197

Тема психічного здоров'я в курсі української мови як іноземної

Main Author: Ганна Швець
Position: доцент кафедри української філології для іноземних громадян
Affiliation: Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Тему психічного здоров’я визначено як важливу в практичному курсі української мови з огляду на актуальність проблеми в глобальному, особистісному і національному контекстах, особливо в

умовах російсько-української війни. Окреслено систему текстів і завдань до них за темою «Ментальне здоров'я. Психологічна допомога» для іноземних студентів рівня B2-C1 володіння українською мовою.
Ключові слова: українська мова як іноземна, навчальний текст, психічне здоров'я.

Abstract. The topic of mental health is identified as important in the practical course of the Ukrainian language in view of the relevance of the problem in the global, personal and national contexts, especially in the context of the Russian-Ukrainian war. The system of texts and tasks for them on the topic 'Mental Health. Psychological assistance' for foreign students of B2- C1 level of Ukrainian language proficiency.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, educational text, mental health.

Мета пропонованої публікації – обґрунтувати необхідність уведення теми психічного здоров'я в практичний курс української мови як іноземної та окреслити систему відповідних навчальних текстів і завдань до них для студентів рівня B2-C1 володіння українською мовою.

Основний текст. Вивчення будь- якої іноземної мови відбувається через опанування актуальних комунікативних тем, серед яких здоров'я, безумовно, посідає важливе місце. Так, у Стандарті державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння A1-C2» ця тема з'являється на початковому рівні (частини тіла, самопочуття, хворобливі стани, аптека) і поступово розширюється (візит до лікаря, діагностика, невідкладна допомога, залежності, народна і традиційна медицина, система охорони здоров'я та медичне страхування) [Стандарт]. Тему психічного (ментального) здоров'я та психологічної

допомоги не виокремлено, однак уважаємо, що це варто зробити з огляду на актуальність проблеми. Ця тема поєднує світовий контекст, особистісний і національний. Так, фахівці фіксують глобальні загрози для психічного здоров'я: «економічні спади та поляризація суспільства, надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я, масштабні гуманітарні надзвичайні ситуації та вимушене переміщення, а також загострення кліматичної кризи» [1, с. 26]). З іншого боку, кожен із нас стикається зі стресом через завантаженість на роботі, інформаційну перенасиченість, особистісні проблеми, тож обговорення теми спонукатиме студентів до аналізу власних відчуттів і станів – у такому випадку активізація мислиннєво-мнемічних механізмів забезпечує ефективне вивчення мови. Нарешті, національний вимір: тема збереження ментального здоров'я та психологічної допомоги надзвичайно актуальна для травмованого війною українського суспільства – і звернення в навчальних текстах до реалій українського життя допоможе іноземним студентам краще зрозуміти проблеми українців, наблизитися до розуміння їхніх настроїв і відчуттів.

Слушність викладених вище міркувань авторка публікації мала нагоду перевірити, викладаючи українську мову як іноземну на двотижневих мовних курсах у межах Грайфсвальдського Українікуму влітку 2024 року. Спілкування зі слухачами групи (різного віку і статі) на заняттях та в позаурочний час виявило, що деякі з них нервували через складність поєднання наукового та мовного складників літньої школи, дехто відчував напруження через особисті причини – у такий спосіб життя підштовхнуло до опрацювання теми «Ментальне здоров'я. Психологічна допомога» і створило умови для реалізації однієї із головних засад

навчання української мови як іноземної – діалогічної взаємодії навколо особистісно важливих смислів [5, с. 112].

Ураховуючи високий рівень володіння мовою студентів, для заняття було відібрано низку автентичних текстів, проведено їх лінгводидактичний аналіз і визначено різні стратегії опрацювання. Так, наприклад, для детального ознайомлення було запропоновано текст із допису у фейсбуці української режисерки і письменниці Ірини Цілик про її візит до психіатрині, діагностику депресії та поступовий вихід із цього стану (за 21 серпня 2024 р.). Вибіркове ознайомлення практикували на матеріалі буклету «Твої почуття теж важливі» про ознаки стресу, психологічні вправи та поради щодо збереження психічного здоров'я [3]. Для оглядового ознайомлення було обрано платформу «Ти як? Всеукраїнська програма ментального здоров'я» [4] та проєкт «Як ти, брате? Як розмовляти під час війни» [6] (слухачі упродовж кількох хвилин переглядали одну з рубрик сайту, а потім представляли її своїм одногрупникам).

Завдання до навчальних текстів вибудовувалися за основними напрямками лінгводидактичного аналізу [5, с. 362] і з урахуванням специфіки окремих текстів. Так, завдання лінгвокраїнознавчого характеру були «вплетені» в тканину всього заняття, оскільки звучав коментар про відомих українок (режисерку Ірину Цілик, співачку Нату Жижченко, чий портрет розміщено на буклеті про психологічну допомогу, першу леді Олену Зеленську, за ініціативи якої створено Всеукраїнську програму ментального здоров'я, співачку Юлію Саніну, у виконанні якої слухали пісню «Як ти?» тощо). Лексико-граматичні завдання були запропоновані на дотекстовому і післятекстовому

етапах: обговорення тематичної лексики на початку заняття, гра в програмі «Wordwall» з вправлянням у конструкціях на вираження відношень умови і мети (Якщо я відчуваю знервованість, то …; Щоб заспокоїтися, треба …). Завдання змістового характеру були необхідні, безумовно, на післятекстовому етапі: обговорення в парах психологічного буклету, колективне обговорення прочитаного тексту Ірини Цілик, рубрик сайтів, прослуханих текстів (виступу керівника проєкту «Як ти, брате», пісні Юлії Саніної), висловлення власної позиції тощо. Лінгвостилістичного коментаря потребувала розмовна лексика, вживана авторкою допису у фейсбуці (тупо дивилася, скоро зламаюся, реальний капець, вау-ефект, крута штука, дякую за пендель) і окремі художні засоби в тексті пісні (мій холодний розум затоплює люті злива). Комунікативні завдання превалювали на всіх етапах: з'ясування в парах значень слів за темою, розмова з колегами про психологічний стан, обговорення порад у буклеті, ознайомлення із сайтом – розповідь про одну його рубрику, моделювання можливого діалогу між Іриною Цілик та психіатринею, складання письмового переліку порад для підтримки ментального здоров'я тощо).

Висновки та рекомендації. Досвід проведеного заняття і його методичне осмислення доводить важливість теми психічного здоров'я у практичного курсі української мови як іноземної і дозволяє виокремити такі чинники ефективного заняття зі студентами високого рівня володіння мовою: залучення навчальних текстів різних типів; комбінування детального ознайомлення з одним із них, вибіркового та оглядового – з іншими; чергування різних видів діяльності і різних типів

завдань; інтегрований розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності; урахування психологічних особливостей групи.

Перелік використаних джерел:

1. Звіт про психічне здоров'я у світі: трансформація систем охорони здоров'я для всіх / World mental health report: transforming mental health for all. Geneva: World Health Organization; 2023. URL: https://iris.who.int/handle/10665/37224 2
2. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння A1-C2». Київ, 2024. 139 с. URL:

https://mova.gov.ua/news/standart- zatverdzheno 3. Твої почуття теж важливі. URL: https://omr.gov.ua/Files/2024/SOC_ZA HIST/buklet_MOM.pdf 4. Ти як? Всеукраїнська програма ментального здоров'я. URL: https://howareu.com/

5. Швець Г. Д. Теоретико- методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2021. 689 с. URL: https://cutt.ly/pbKX7To
6. Як ти, брате? URL: https://yakty.com.ua/

Роль психологічної освіти у підготовці до викликів майбутнього

Main Author: Олена Волошок
Position: Доцент кафедри психології
Affiliation: ЛНУ ім. І.Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. У тексті тез висвітлено актуальні проблеми перед якими постали педагоги середніх та вищих закладів освіти України в умовах війни. Розкрито роль психологічної освіти у підготовці сучасних школярів, студентів до викликів майбутнього. Наведено аналіз навчальних дисциплін, як компонентів освітньої програми “Психологія” першого та другого рівня вищої освіти у ЛНУ ім. І. Франка. Висвітлено рекомендації щодо запровадження психологічних дисциплін у середніх та вищих закладах освіти України. **Ключові слова**: освіта в умовах війни, психологічні дисципліни, уроки щастя.

Abstract. The text of the thesis highlights the actual problems faced by teachers of secondary and higher educational institutions of Ukraine in the conditions of war. The role of psychological education in preparing modern schoolchildren and students for the challenges of the future is revealed. The analysis of academic disciplines as components of the educational programme ‘Psychology’ of the first and second levels of higher education at the Ivan Franko National University of Lviv is presented. The recommendations for the introduction of psychological disciplines in secondary and higher educational institutions of Ukraine are highlighted. **Key words**: education in the conditions of war, psychological disciplines, lessons of happiness.

Умови повномасштабної війни в Україні спонукали до трансформації старої парадигми навчання та оновлення змісту освітніх програм у підготовці майбутніх фахівців, зокрема психологів, які би могли відповідати на актуальні потреби і запити цивільного населення, а також військових та їх родин.

Щодо дисциплін, які вивчаються у межах освітньо-професійної програми “Психологія” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за

спеціальністю 053-Психологія у Львівському національному університеті ім. І. Франка, то таким критеріям відповідають такі дисципліни вільного вибору студентів, як: “Стресостійкість в умовах воєнного конфлікту”, “Психологічна допомога жертвам насильства”, “Психологія тривожності”, “Психологічна допомога у кризових станах”. Для оновлення освітньої програми для бакалаврів планується у навчальний план включити такі дисципліни, як “Військова психологія”, “Психологія травми” та інші [1].

Серед переліку предметів, які вивчаються у межах освітньо-професійної програми “Психологія” другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053- Психологія, то варто згадати такі як: “Психологічна допомога при посттравматичному стресовому розладі”, “Психологія здоров’я” та дисципліни вільного вибору, зокрема “Психокорекція та психотерапія травм”, “Арт-техніки активізації внутрішніх ресурсів людини”, “Сімейне консультування”. Дані курси є актуальними для вивчення студентами під час війни. Для оновлення даної програми для магістрів розробляються та планується включити у навчальний план такі дисципліни, як: «Психологічна реабілітація”, “Психологія залежностей” та інші. Метою цієї програми є підготовка висококваліфікованих магістрів психології для викладацької та науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти та практичної діяльності у сфері консультативної підтримки населення, реабілітаційної та корекційної роботи у воєнний та повоєнний періоди [2].

На нашу думку, доречно було би включити до освітньої програми першого і другого рівня вищої освіти для студентів спеціальності “Психологія” ще такі дисципліни, як: “Перша психологічна допомога:

етапи та методи роботи", "Особливості кризового консультування", "Специфіка психологічної допомоги військовим", "Психотерапія тривожних розладів особистості" тощо. Такі курси сприяли б розширенню та поглибленню знань, вмінь та навичок роботи майбутніх практичних психологів з актуальними запитами від населення в умовах повномасштабної російсько- української війни.

Якщо ж говорити про курси вільного вибору для студентів ЗВО різних спеціальностей, то, на нашу думку, варто теж додати до навчальних планів дисципліни з психологічною тематикою, наприклад, "Психологічна самодопомога під час війни", "Стресостійкість особистості та шляхи її розвитку" тощо. Дані курси сприяли б реалізації просвітницької функції психології як науки, зростанню усвідомленого ставлення до збереження та укріплення власного ментального здоров'я, попередженню появи психічних розладів особистості. Однією з цікавих і корисних загальноуніверситетських дисциплін вільного вибору для студентів ЛНУ ім. І. Франка є курс "Позитивна психологія", який спрямований на забезпечення розуміння студентами психологічних передумов відчуття людиною суб'єктивного, психологічного та соціального добробуту; формування навиків опанування прийомами, спрямованими на формування позитивних рис характеру і підтримання оптимального гармонійного способу життя [3].

Згадуючи про середні заклади освіти, то їх роль особливо значущою у формуванні особистості молодої людини. Якщо перед тим ми висвітлювали роль ЗВО у контексті професійного розвитку особистості в умовах війни, то розглядаючи середні заклади освіти ми акцентуємо

увагу на всебічний розвиток та соціалізацію особистості впродовж тривалого часу.

У 2024-2025 навчальному році був введений курс з соціально-емоційного навчання, так звані “уроки щастя” у навчальні плани середніх загальноосвітніх закладів України. Перед його затвердженням виникла дискусія про доречність впровадження такого курсу у навчальний план середніх шкіл в умовах повномасштабної російсько-української війни. Проте його розробники стверджують, що цей курс важливий, оскільки спрямований на зміну парадигми зі страждань, спричинених війною, на відновлення, і про погляд всередину себе. Курс передбачає розвиток навичок саморегуляції емоцій, стресостійкості, вирішенню конфліктів та конструктивної взаємодії з суспільством — ці навички надзвичайно необхідні в сучасних умовах, зокрема, для дітей, психіка яких найбільш вразлива [4].

На нашу думку, такий курс дуже потрібен учням, проте розробники ввели вікові та часові обмеження. Тобто цей курс розрахований на дітей від дошкільного до підліткового віку, а також матеріали курсу передбачено інтегрувати у інші навчальні предмети і не виділяти його як окрему дисципліну. Ми вважаємо, що було би важливо запровадити у навчальний план усіх закладів середньої освіти обов’язковий предмет “Психологія”, який би могли вивчати діти різних вікових груп та ланок освіти. Завдання збереження і підтримки ментального здоров’я підростаючого покоління в умовах війни не повинно викликати сумнівів, а бути пріоритетом в освітніх програмах. Такий предмет, як “Психологія” зміг би підвищити рівень обізнаності школярів у різноманітті психічних явищ, поглибити їх рівень психологічної культури,

попередити виникнення відхилень та розладів у психічному здоров'ї сучасної молоді.

На жаль, на сьогоднішній день у більшості шкіл та ліцеїв України відсутня така дисципліна як "Психологія" і лише у деяких є факультатив з психології, як необов'язковий предмет, який відвідують за бажанням. Наявність лише посади шкільного психолога не може задовільнити всі потреби учасників освітнього процесу, в тому числі і пізнавальні. Відомо також, що просвітницька функція психолога закладу освіти є однією з найважливіших, оскільки вона допомагає школярам більш усвідомлено ставитись до свого психічного здоров'я, розвінчує міфи та стереотипи у сприйнятті певних психічних явищ, розширює світогляд та в результаті сприяє зміцненню психологічного добробуту особистості. Отож, закликаємо управлінців освітньої сфери активно підтримати дану ініціативу і сприяти включенню дисципліни "Психологія" у навчальний план середніх загальноосвітніх закладів України.

Перелік використаних джерел:

1. Освітньо-професійна програма "Психологія" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053-Психологія // https://filos.lnu.edu.ua/wp- content/uploads/2021/10/opp-2021- 1.pdf
2. Освітньо-професійна програма "Психологія" другого

(магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053-Психологія // https://filos.lnu.edu.ua/wp- content/uploads/2023/07/OPP-053- Psykholohiia-mahistry-Lviv-2023.pdf 3. Силабус з навчальної дисципліни "Позитивна психологія", що викладається у межах ОПП "Психологія" першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти // https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/PP2.1.2.03-6- Pozytyvna-psykholohiia-2021_.pdf 4. Чи потрібні «Уроки щастя» дітям України, доки йде війна? // https://osvitoria.media/experience/chy -potribni-uroky-shhastya-dityam- ukrayiny-doky-jde-vijna/

Особливості використання штучного інтелекту в економічному аналізі виробничих процесів

Main Author: Оксана Терещук
Position: Студент
Affiliation: Львівський національний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Co-author: Ноздріна Лариса, кандидат економічних наук, доцент Львівський національний університет імені Івана Франка
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. У тезах досліджуються особливості впровадження та використання технологій штучного інтелекту в економічному аналізі виробничих процесів.

Розглянуто ефективність сучасних методів (МН), таких як згорткові нейронні мережі (CNN), довготривала короткочасна пам'ять (LSTM) та трансформери. На основі аналізу статистичних даних та прикладів практичного застосування оцінено вплив цих технологій на економічні результати у різних галузях промисловості. Проведено порівняння традиційних підходів з методами МН а також визначено основні чинники, які впливають на успішність впровадження

ШІ-систем. Зазначено значний потенціал ШІ для підвищення операційної ефективності та конкурентоспроможності підприємств.

Abstract. The theses explore the specifics of implementing and utilizing artificial intelligence technologies in the economic analysis of production processes. The effectiveness of modern machine learning (ML) methods, such as Convolutional

Neural Networks (CNNs), Long Short-Term Memory (LSTM), and transformers, is examined. Based on the analysis of statistical data and practical applications, the impact of these technologies on economic outcomes across various industrial sectors is assessed. A comparison between traditional approaches and ML methods is conducted, identifying key factors influencing the successful implementation of AI systems. The significant potential of AI for enhancing operational efficiency and enterprise competitiveness is highlighted.

Ключові слова: штучний інтелект, машинне навчання, економічний аналіз, виробничі процеси, згорткові нейронні мережі, LSTM, трансформери, автоматизація.

Сьогодні у всьому світі і Україні зокрема штучний інтелект (ШІ) є ключовим елементом трансформації виробничих процесів, спрямованих на підвищення ефективності, зменшення витрат і забезпечення сталого розвитку підприємств.

Використання (МН) як одного класу методів ШІ дозволяє суб’єктам господарювання проводити детальний економічний аналіз, прогнозувати витрати, вдосконалювати логістику та підвищувати якість продукції. В економічному аналізі, враховуючи специфіку виробництва, застосовуються згорткові нейронні мережі (CNN), довготривалі короткочасні пам'яті (LSTM) та трансформери, які базуються на

оптимізованих архітектурах, які адаптовані для обробки великих обсягів даних, враховуючи специфіку виробничих процесів та потребу в точності аналізу. Глибокі нейронні мережі забезпечують високу точність аналізу, а ансамблеві методи, такі як Boosting, підвищують надійність моделей. Згідно з дослідженням Zhang у 2024 року, Boosting дозволяє досягати точності понад 95% у задачах з великими даними [1]. Smith у 2024 році підкреслив, що федеративне навчання відіграє важливу роль у збереженні конфіденційності даних, що є критично важливим для роботи з чутливою інформацією [2]. Усі ці підходи спрямовані на вдосконалення управління процесами та прийняття рішень на основі даних. З огляду на актуальність зазначеної проблематики, метою публікації є аналіз особливостей впровадження технологій ШІ в економічний аналіз виробничих процесів, оцінка ефективності різних методів МН та дослідження їхнього впливу на ключові економічні показники промислових підприємств [7].

Можливості алгоритмів МН в промисловому економічному аналізі.

Розглянемо вигоди від автоматизації з допомогою МН з використанням: 1) згорткових нейронних мереж - глибоких нейронних мереж, які спеціально розроблені для обробки та аналізу даних, що мають сітчасту структуру (напр., зображень); 2) рекурентної нейронної мережі, яка розроблена для обробки, аналізу та прогнозування майбутніх етапів послідовних даних (текст, аудіо або відео); 3) трансформерів - архітектури нейронних мереж, яка використовується в галузі обробки природної мови (NLP) тощо.

Впровадження згорткових нейронних мереж (CNN) у системи контролю якості стало революційним кроком у автоматизації виробничих

процесів. CNN дозволяють досягати точності 99% у виявленні дефектів продукції, що на 15–20% перевищує показники традиційних методів з їх 75% точністю, як підтверджено дослідженням Zhang у 2024 році [1]. Це зменшує кількість пропущених дефектів на 25%, що позитивно впливає на зниження витрат на гарантійне обслуговування та підвищення задоволеності клієнтів. Економічний ефект від впровадження CNN є значним: середнє виробниче підприємство заощаджує близько 2,5 млн грн на рік завдяки зниженню рівня браку та оптимізації процесів перевірки якості, що видно на рис. 1.

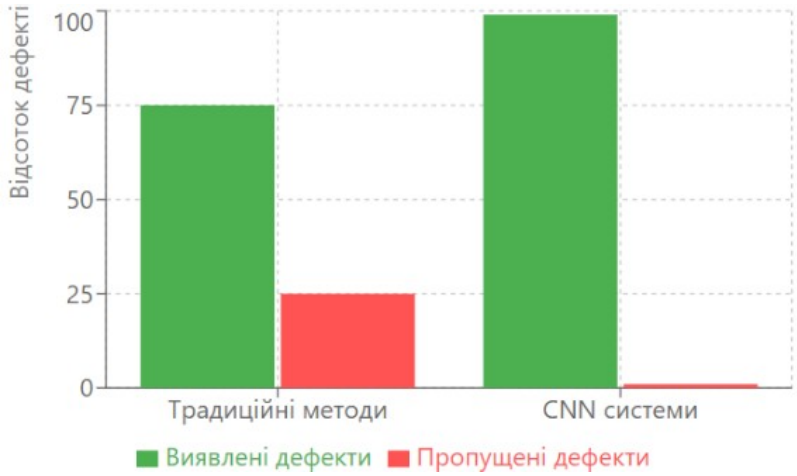

Рис. 1. Порівняння ефективності виявлення дефектів [6]

Моделі довготривалої короткочасної пам'яті (LSTM) демонструють високу ефективність у прогнозуванні часових рядів і оптимізації виробничих процесів.

У енергетичному секторі моделі LSTM досягли 95% точності прогнозування споживання енергії, що дозволило оптимізувати виробничі потужності, знизити пікові навантаження на мережу та заощадити до 20% ресурсів. Наприклад, у 2023 році компанія EnergyPro

завдяки LSTM-моделям оптимізувала графіки роботи обладнання, що принесло понад 500 тис. доларів економії за рік [5].

Металургійна галузь також відзначилася значним успіхом у застосуванні LSTM.

Оптимізація процесів плавки та обробки металів забезпечила 92% точності прогнозування виробничих параметрів, знизила енергоспоживання на 15% і зменшила відходи на 15%. Для середнього металургійного підприємства це принесло економію в 2,8 млн грн на рік із терміном окупності інвестицій до 18 місяців (таблиця 1). Інтеграція LSTM у виробництво сприяє підвищенню ефективності прогнозування, зниженню перевитрат і покращенню стабільності процесів. ТАБЛИЦЯ 1 ІНТЕГРАЦІЯ LSTM У ВИРОБНИЦТВО

Сектор виробництва	**Точність прогнозування (%)**	**Економія ресурсів (%)**	**Річний економічний ефект (млн. грн)**
Енергетика	95	20	3.2
Металургія	92	15	2.8
Харчова промисловість	89	12	1.5
Машинобудування	91	18	2.9

Використання трансформерів у логістичних процесах суттєво покращило управління ланцюгами поставок і планування виробництва. Трансформери дозволяють аналізувати великі багатовимірні дані, що використовується для прогнозування попиту, оптимізації складів і аналізу складних логістичних ланцюгів. У 2024 році компанія Global Logistics застосувала трансформери для прогнозування попиту, що зменшило надлишкові запаси на 15% і підвищило оборотність складів на 10% [4]. Загалом впровадження трансформерів дозволяє досягти 92% точності в прогнозуванні попиту та оптимізації складських запасів.

Це призводить до зниження складських витрат на 30% і підвищення оборотності запасів на 38%, що забезпечує комплексну оптимізацію логістичних операцій.

Наприклад, оптимізація розміщення товарів підвищила оборотність складських запасів із 4,2 до 5,8 разів на рік, а точність прогнозів зросла з 82% до 94%, що видно у таблиці 2. Це зменшило як дефіцит, так і надлишкові запаси, що сприяло оптимізації закупівель і зниженню витрат на зберігання. Таким чином, трансформери забезпечують значний економічний ефект через комплексне управління всіма етапами логістичного процесу.

ТАБЛИЦЯ 2

Інтеграція трансформерів у виробництво

Показник	До впровадження	Після впровадження	Покращення
Складські витрати	5.2 млн грн	3.6 млн грн	-30%
Точність прогнозів	82%	94%	+12%
Час обробки замовлень	48 год	24 год	-50%
Оборотність запасів	4.2	5.8	+38%

Інноваційні підходи, такі як нейросимволічні системи, відкривають нові можливості для інтерпретації результатів штучного інтелекту. Ці системи об'єднують переваги нейронних мереж і традиційного символьного програмування, що забезпечує ефективну обробку даних та інтерпретованість рішень. Наприклад, інтеграція символічних обчислень із глибоким навчанням дозволяє створювати системи, які пояснюють свої рішення, підвищуючи довіру до них. За даними Li у 2024, використання таких підходів скорочує час навчання моделей на 30% завдяки зменшенню потреби у великих обсягах даних [3].

Ще одним перспективним напрямком є квантові обчислення, які дозволяють розв’язувати задачі, недоступні для традиційних комп’ютерів. Дослідження IEEE у 2024 показало, що квантові алгоритми

скорочують час аналізу складних даних на 50%, підвищуючи точність і швидкість виробничих процесів [4]. За даними

Quantum AI Research у 2024, їх впровадження в плануванні виробництва дозволяє зменшити час обчислень на 50%, що є критично важливим для галузей із високими вимогами до швидкості [5].

Особливу увагу варто приділити синергетичному ефекту від комплексного впровадження різних методів машинного навчання. Підприємства, які використовують комбінацію CNN для контролю якості, LSTM для прогнозування та трансформерів для оптимізації логістики, повідомляють про сукупний економічний ефект, що перевищує суму окремих впроваджень на 25-

30%. Порівняння методів навчання можна побачити у таблиці 3.

ТАБЛИЦЯ 3 ПОРІВНЯННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Метод навчання	**Час навчання (годин)**	**Необхідний обсяг даних (прикладів)**	**Інтерпретованість результатів**
Класичні нейромережі	100	1000000	Низька
Нейросимболічні системи	35	250000	Висока
Гібридні моделі	50	500000	Середня

Економічний аналіз впровадження ШІ-систем на підприємствах різного масштабу показує, що розмір інвестицій прямо впливає на очікуваний економічний ефект. Успішне впровадження ШІ вимагає оцінки готовності підприємства за чотирма ключовими аспектами: технічна інфраструктура, компетенції персоналу, фінансові ресурси та процесна зрілість. Оцінка технічної інфраструктури включає перевірку відповідності обладнання вимогам ШІ та можливість його модернізації. Компетенції персоналу оцінюються за рівнем технічних знань і здатністю адаптуватися до змін. Програма навчання персоналу охоплює курси для керівників з управління змінами і для технічних спеціалістів з інтеграції ШІ. Для мінімізації технічних ризиків впроваджується система моніторингу та резервного зберігання даних. Економічна ефективність впровадження ШІ залежить від масштабу підприємства: малі підприємства мають термін окупності 18-24 місяці з економічним ефектом 0.7-1.5 млн грн, середні — 12-18 місяців та 3-7 млн грн, великі — максимальний ефект завдяки масштабу (таблиця 4).

ТАБЛИЦЯ 4 ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ШІ

Масштаб підприємства	**Початкові інвестиції (млн грн)**	**Термін окупності (місяців)**	**Річний економічний ефект (млн грн)**
Малі підприємства	0.5-1	18-24	0.7-1.5
Середні підприємства	2-5	12-18	3-7

Масштаб підприємства	**Початкові інвестиції (млн грн)**	**Термін окупності (місяців)**	**Річний економічний ефект (млн грн)**
Великі підприємства	10+	6-12	15+

Висновки. Економічний аналіз впровадження ШІ-систем на підприємствах різного масштабу показує, що впровадження технологій штучного інтелекту має значний позитивний вплив на ефективність виробничих процесів, що буде дуже потрібно Україні для післявоєнної відбудови. Застосування сучасних методів машинного навчання, таких як CNN, LSTM та трансформери, дозволяє підвищити продуктивність, зменшити витрати та покращити якість продукції.

Інноваційні підходи, зокрема нейросимволічні системи та квантові обчислення, відкривають нові можливості для подальшої оптимізації виробничих процесів.

залишаються

Проте важливими викликами забезпечення прозорості алгоритмів, адаптація до специфічних умов і значні витрати на навчання моделей. Майбутнє галузі пов’язане з розвитком квантових обчислень, федеративного навчання та нейросимволічних систем, які сприятимуть створенню більш точних і ефективних рішень для оптимізації виробництва. Для успішного впровадження ШІ у виробничі процеси підприємствам України необхідно використати комплексний підхід,

зокрема підготовку персоналу та ефективне управління ризиками, що дозволить за наявності очікуваних інвестицій отримати максимальну економічну вигоду та інноваційно відновити зруйновану війною економіку.

Використані джерела

Zhang J. et al. (2024) Deep Learning in Manufacturing: A Comprehensive Review.

Journal of Manufacturing Systems, 65, 45-78.

Smith R. (2024) AI-Driven Production Systems: Latest Advances. Journal of Industrial

Engineering, 54, 122-138.

Li X. et al. (2024) Neural-Symbolic Integration in Manufacturing. IEEE Transactions on Industrial Informatics, 60(2), 234-256.

IEEE Transactions on Industrial Informatics (2024) Special Issue on AI in

Manufacturing. IEEE Transactions on Industrial Informatics, 20(3), 1-78.

Nature Machine Intelligence (2024) Industrial AI: State of the Art. Nature Machine

Intelligence, 7(5), 112-135.

Journal of Manufacturing Systems (2024) Vol. 65: AI Applications in Modern

Manufacturing. Journal of Manufacturing Systems, 65, 1-45.

Ноздріна Л.В., Терещук О.В. (2024). Інтеграція машинного навчання в економічний аналіз та моделювання. Сучасні тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні: матеріали

VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 25–26 жовтня 2024 р. Львів: Растр-7, 113–117.

Управлінська культура майбутніх менеджерів морської галузі

Main Author: Світлана Чиж
Position: доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Affiliation: ДІНУ "ОМА"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Менеджери морської галузі розглядаються як глобальні бізнес-одиниці, чиї операції здійснюються більш ніж в одній країні, адже беруть участь у глобальному бізнесі, переміщуючи товари по всьому світу. Функції, які виконує менеджер, – це не лише управління організацією та її розвитком, а й управління поведінкою людей, що залежить від багатьох складових, у тому числі від управлінської культури.

Ключові слова: менеджер морської галузі, комунікативна сфера особистості менеджера, управлінська культура

Сьогодні менеджери морської галузі беруть участь у глобальному бізнесі, переміщуючи товари по всьому світу. Судноплавні лінії здійснюють навігацію в регіональному та/або глобальному масштабі, доставляючи вантажі до різних пунктів призначення. Великі підприємства, такі як Maersk Line, MSC або APL, мають власні дочірні компанії майже в кожній країні, куди та звідки вони транспортують продукцію. Відтак, менеджери морської галузі розглядаються як

глобальні бізнес-одиниці, чиї операції здійснюються більш ніж в одній країні. Їхня діяльність глобально взаємопов'язана одна з одною, і діяльність одного неминуче може вплинути на діяльність і продуктивність іншого; як наслідок, це може вплинути на продуктивність усієї логістичної системи та ланцюга постачання. Мета роботи – розгляд комунікативної сфери особистості менеджера, що забезпечує культуру управлінської поведінки під час вирішення професійних завдань.

Функції, які виконує менеджер, – це не лише управління організацією та її розвитком, а й управління поведінкою людей. Це вміння залежить від багатьох складових, у тому числі від управлінської культури.

Компетентнісний підхід до діяльності та навчання менеджерів, у тому числі менеджерів морської галузі, розглядався багатьма авторами. Так різноманітні питання, пов'язані із діяльністю та навчанням менеджерів здійснювали C. Allen, M. Barnett, M. Christopher, P. O'Connor, D. Gatfield, J.- P. Rodrigue, J. Parsons, C. Pekcan, В. Баришнікова, А. Гайдаржи, Г. Дмитренко, Л. Калініна, Л. Карамушка, О. Тридід, В. Слабко, І. Смірнова, І. Сокур, Л. Сотніченко, В. Стрельніков, О. Тимощук, С. Чиж, В. Чимшир та багато інших. При цьому під управлінською культурою майбутнього менеджера науковці розуміють інтегративну якість особистості здобувача освіти, що включає сукупність управлінських знань та умінь, творчу самореалізацію та трансляцію цінностей управління, що актуалізуються в управлінні, співуправлінні та самоврядування у майбутній професійній діяльності [2; 3].

Вчені розглядають управлінську культуру майбутнього менеджера через інтелектуальну, комунікативну, емоційно-вольову сфери

особистості. Так, управлінська діяльність потребує від менеджера виконання розмаїття розумових операцій (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо), що вимагають розвиненої інтелектуальної сфери, причому не стільки високого рівня інтелекту, скільки гнучкості, продуктивності, критичності, креативності мислення, аналітичних здібностей, соціального інтелекту. Їх формування та розвиток відбувається в процесі оволодіння системою знань із різних навчальних дисциплін і методів наукового пізнання, що виявляються в сформованості професійного мислення менеджера та забезпечують процеси прийняття як абсолютно аргументованих рішень, так і оригінальних, нестандартних підходів до розв'язання організаційних чи управлінських проблем.

Розвинена комунікативна сфера особистості менеджера забезпечує культуру управлінської поведінки під час вирішення оперативних виробничих завдань, конфліктних ситуацій, дозволяє налагодити рівні, доброзичливі взаємовідносини з колективом, створити сприятливий соціально-психологічний клімат в очолюваному колективі. Емоції та почуття є своєрідними регуляторами фахової діяльності, впливають (позитивно чи негативно) на сприйняття, переробку інформації, спрямованість уваги та дій майбутніх менеджерів. Прийняття управлінських рішень, подолання різних труднощів у роботі з колективом, стримування негативних емоційних станів, несумісних із управлінською професією вимагають розвиненої емоційно-вольової сфери особистості менеджера [2; 3]. Під управлінською культурою майбутнього менеджера науковці розуміють інтегративну якість особистості здобувача освіти, що включає сукупність управлінських

знань та умінь, творчу самореалізацію та трансляцію цінностей управління, що актуалізуються в управлінні, співуправлінні та самоврядування у майбутній професійній діяльності.

Професійна підготовка майбутніх менеджерів морської галузі пов’язана з формуванням професійної спрямованості, професійно-пізнавальних потреб, ціннісних мотивацій, управлінським підходом до процесу утворення, наявністю певних факторів і умов. У цілому вона збігається з підготовкою будь-якого фахівця, але має свої особливості, пов'язані зі специфікою працею менеджера морської галузі. До менеджерів морської галузі відносяться: керівники, комерційні директори з інформаційними технологіями виробництва, фінансові директори компаній, вантажовласники, лінійні агенти, портові і термінальні оператори, експедитори, фахові експерти, економісти, юристи та ін.

Менеджер є посадовою особою і входить до середнього і вищого керуючого складу підприємства. Основна функція менеджерів – управління, що включає процес планування, організації, мотивації і контролю.

Випускники освітньо-професійної програми 073 «Менеджмент», що орієнтована на формування та розвиток професійних компетентностей фахівців для здійснення ефективної управлінської діяльності на підприємствах морської та річкової галузі, можуть працювати:

- в якості керівників, адміністраторів, менеджерів: у морських та річкових портах; у судноплавних компаніях; в агентських та фрахтово-брокерських компаніях; у логістичних і транспортно-експедиторських компаніях; у крюїнгових компаніях; у лізингових компаніях; у страхових компаніях; у науково-дослідних організаціях;

у туристичних компаніях; на судноремонтних та суднобудівельних підприємствах; в органах державної митної служби України;

- на підприємствах морського транспорту на посадах: крюїнг-менеджера, сейлз- менеджера, менеджера з логістики, менеджер з управління якістю, управління ризиками тощо;
- на посадах в апараті управління підприємств і організацій морського транспорту та інших галузей народного господарства, сфери туристичних послуг, у фінансових установах, у консультаційних центрах, інноваційних структурах центральних державних і регіональних органів управління [1]. Так, будучи однією з ланок у морських логістичних операціях, експедитори повинні опрацьовувати низку документів, пов'язаних з міжнародною торгівлею від імені вантажовідправників, а також виконувати такі логістичні дії, як складування, управління запасами та внутрішній транспорт як у внутрішніх країнах, так і за кордоном. Таким чином, експедитори повинні добре знати іноземні країни, в яких задіяний їхній бізнес. Велика кількість експедиторів активно засновують закордонні філії та/або співпрацюють з місцевими компаніями на закордонних ринках, щоб надавати своїм клієнтам більш гнучкі та диференційовані послуги.

Таким чином, судноплавний бізнес стає більш технічним і вимагає висококваліфікованих і комунікабельних менеджерів морської галузі, готових використовувати у своїй роботі новітні технології.

Перелік використаних джерел 1. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра «Менеджмент в галузі морського та річкового транспорту», 2019. (URL: https://dinuoma.com.ua/wp-content/uploads/2000/01/oppMen.pdf)

2. Maritime Logistics: A Guide to Contemporary Shipping and Port Management. (URL: https://www.marinesocietyshop.org/m aritime-logistics-a-guide-to-contemporary-shipping-and-port- management-3rd-edition)

3. Šamija, S., 2017. Maritime transport management for the purpose of efficiency and safety of shipping services. (URL: http://www.geocities.ws/icts_papers/Papers/ Samija.pdf).

Діджиталізація у підтримці ментального здоров'я моряків

Main Author: Олена Сорока
Position: доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри навігації і управління судном
Affiliation: ДІНУОМА
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Робота фахівців морського та внутрішнього водного транспорту відбувається у специфічних та інколи вкрай несприятливих умовах, що додатково ускладнює підтримку ментального та фізіологічного здоров’я та підвищує ризики для безпеки судноплавства. У статті розкривається роль діджиталізації у забезпеченні ментального здоров’я моряків морського та внутрішнього водного транспорту. Подано короткий аналіз використання мобільних додатків, онлайн-занять, консультацій та інших цифрових засобів для психологічної підтримки при депривації. **Ключові слова.** Діджиталізація, здоров’я, моряки, ментальне психологічна підтримка, депривація, консультації, додатки.

Мета. Дати короткий аналіз вплив діджиталізації на підтримку здоров'я психологічного моряків морського та внутрішнього водного транспорту, визначити переваги цифрових інструментів та можливості інтеграції у повсякденне професійне життя моряка, бар'єри дослідити основні у використанні вказаних засобів.

Основний текст. Моряки проводять тривалий час далеко від суші та своїх родин, що може призводити до емоційної нестабільності, депресії та стресу. Соціальна ізоляція є одним із факторів, що негативно впливає на загальний психічний стан, а також на здатність підтримувати нормальний режим сну. В умовах обмеженого доступу до психологічної допомоги діджиталізація стає важливим ресурсом для збереження ментального благополуччя моряка. Цифрові технології надають фахівцям моорського та внутрішнього водного транспорту отримувати своєчасну психологічну підтримку, навіть якщо вони перебувають у довгостроковому рейсі далеко від своєї родини. Такі цифрові рішення можуть забезпечити індивідуальний підхід, що дозволить адаптуватися до потреб кожного користувача. Інновації як мобільні додатки та різноманітні спікінг-платформи можуть забезпечити онлайн-консультації, що в свою чергу допомагатимуть контролювати свій емоційний стан, налагоджувати процеси саморегуляції, розвивати стресостійкість тощо. Мобільні додатки – це специфічна категрія, яка існує з широким спектром для відстежування та підтримки душевного здоров'я та нараховує тисячі одиниць. Звичайно, більшість спрямована на пропаганду здорового способу життя, психоедукацію, самомоніторинг та алгоритм лікування або прфілактики психологічних розладів. Додатка морякам допомагають не лише відстежувати свій

емоційний стан, але й практикуватися: медитації, вправи на дихання тощо. Деякі додатки забезпечують доступ до експертів, які можуть надати пораду або запропонувати покрокову інструкцію для виконання певних рекомендацій чи вправ. Функції мобільних додатків дозволяють клієнту впоратися самостійно або в якості матеріалу для надання психологу чи психотерапевту. Вже доведено ефективність таких електронних втручань при депресії, психозах, підвищеній тривожності, вживанні психоактивних речовин. Не менш дієвими та популярними є додатки для відстежування змін у настрої, подолання стресу, порушень сну та вживання їжі [2]. Наприклад, додатки Calm та Headspace створені для медитація усвідомленості. Calm відомий своїм спокійним інтерфейсом додатку та історіями про сон, покращує психічне здоров'я та якість сну користувачів. Headspace пропонує широкий спектр курсів медитації, що призначені для різноманітних аспектів життя: від управління стресом до підвищення концентрації.

Додаток PTSD Coach було створено Національним центром по ПТСР та розроблено для ветеранів, які мають ПТСР. Але треба розуміти, що додаток не зможе замінити повноцінну терапію хоча і має достовірну інформацію щодо ПТСР та методів лікування, які працюють; інструменти для скринінгу та відстежування симптомів клієнта або пацієнта; зручні, прості у використанні інструменти, які допоможуть подолати симптоми стресу; прямі посилання на підтримку та допомогу [2].

Українці, які не володіють англійською мосою, можуть скористуватися мобільним додатком PFA mobile Ukraine. У застосунку прописані алгоритми роботи як з дорослими, так з підлітками і немовлятами: від симптомів до схеми допомоги. Це адаптований додаток PFA-mobile

Національного центру ПТСР у США. Він пропонує певний алгоритм дій, який варто застосовувати при першій психологічній допомозі. З найбільш ефективних форм психологічної допомоги для моряків є онлайн-консультації, що дозволить отримати підтримку від кваліфікованого фахівця у будь-який час та місці. Такі послуги можуть включати в себе повну оцінку та спеціалізований план роботи, що допоможе виявити причину стресу та подолати депресію, тревожність, відпрацювати проблеми з концентрацією уваги, труднощі комунікації, втрату мотивації тощо. Прицьому забезпечується конфідеційність і гнучкість у графіку. Важливу роль відіграють цифрові платформи для спілкування з родиною, близькими, друзями та колегами: Zoom, WhatsApp, Viber,

Telegram і т.д., що знижують відчуття ізоляції та допомагають підтримувати зв’язок із зовнішнім світом. Інтернет-спільноти схожі на цифрові тусовки, де спілкуються люди зі спільними інтересами. Наприклад, Discord, групи Facebook, Mighty Networks, Circle, Reddit, LinkedIn, Kajabi, Patreon. Discord – це чат, створений для спільнот. Він пропонує текстовий, голосовий і відеочат, а також багато способів організації спільноти. Уявіть собі це як цифровий клуб, де кожен може тусуватися та спілкуватися. Найбільшою перевагою Discord є те, як легко створювати різні кімнати чату, які називаються каналами. Ви можете мати канали для загального чату, певних тем або навіть приватних чатів. Це більше, ніж просто місце для спілкування – це простір для побудови стосунків, обміну знаннями та виховання почуття причетності. Групи Facebook схожі на віртуальні відеокімнати, де можуть спілкуватися люди зі спільними інтересами. Уявіть собі це як великий онлайн-клуб, де

учасники можуть спілкуватися, ділитися та підтримувати один одного. Оскільки це частина Facebook, людям легко знайти та приєднатися. Ви можете робити багато речей у групі Facebook. Діліться публікаціями, фотографіями та відео. Ставте запитання, починайте дискусії та навіть організовуйте заходи. Це досить гнучка платформа для створення спільноти. Mighty Networks – це як створення власного маленького куточка Інтернету для вашої спільноти. Це платформа, де ви можете створити простір для спілкування та розвитку людей зі спільними інтересами. Уявіть собі це як будинок клубу з різними кімнатами для різних видів діяльності. Ви можете зробити багато з Mighty Networks. Створюйте курси, організовуйте події в прямому ефірі та створюйте простір для спілкування та обміну матеріалами для учасників. Це як мати власну програму, але без кодування. Крім того, він дуже добре виглядає на телефонах і комп'ютерах. Circle – це платформа спільноти, де ви можете спілкуватися, ділитися, навчатися та спілкуватися з однодумцями. Уявіть собі це як затишний клубний будинок із усім необхідним для побудови сильної спільноти. Circle містить безліч функцій. Ви можете створювати курси, проводити події в прямому ефірі та створювати простір для учасників, щоб спілкуватися та ділитися. Легко керувати різними групами людей і надавати їм доступ до певного вмісту. Reddit схожий на гігантську онлайн- дошку оголошень із мільйонами різних тематичних дошок, які називаються субредітами. Це платформа, де люди можуть ділитися новинами, обговорювати ідеї та спілкуватися з іншими, хто поділяє їхні інтереси. Reddit – це спільнота. Subreddits – це онлайн- спільноти, зосереджені навколо певних тем. Ви можете створити власний subreddit або приєднатися до вже існуючих. Легко спілкуватися з іншими за допомогою коментарів і оцінок. Групи

LinkedIn – це платформа, на якій люди з тієї самої галузі або зі схожими інтересами можуть спілкуватися, ділитися знаннями та будувати стосунки. Уявіть це як віртуальний конференц-зал. У групі LinkedIn ви можете зробити багато. Діліться статтями, ставте запитання, приєднуйтесь до обговорень і знаходьте можливості роботи. Це чудовий спосіб спілкуватися та вчитися в інших у вашій галузі. Kajabi дозволяє навчати, спілкуватися та розвиватися разом зі своїми людьми. Уявіть собі це як цифровий кампус із аудиторіями, студентською кімнатою відпочинку та кабінетом викладачів. Kajabi створений для творців і тренерів. Ви можете продавати курси, членство та цифрові продукти, створюючи спільноту навколо своїх пропозицій. У ньому також є інструменти для живих занять, форумів і індивідуального навчання. Patreon – це платформа, де творці можуть пропонувати прихильникам ексклюзивний контент і бонуси. Це як фан-клуб із додатковими привілеями. Patreon дозволяє вам безпосередньо спілкуватися зі своєю аудиторією. Ви можете пропонувати ексклюзивний контент, заглядати за лаштунки та спеціальні бонуси шанувальникам, які підтримують вас фінансово. Це спосіб створити лояльних прихильників і заробляти на життя своєю творчою роботою. Діджиталізація надає низку переваг, включаючи доступність, мобільність та оперативність. Водночас існують і певні бар’єри: обмежений доступ до інтернету на борту, низька цифрова грамотність окремих моряків, а також, недовіра до конфіденційності даних.

Висновки та рекомендації. Інтеграція цифрових рішень у системи підтримки ментального здоров’я для моряків повинна стати пріоритетом для судноплавних компаній. Судновласникам бажано

забезпечити доступ до стабільного інтернет-зв'язку на судні, що розширить можливості використання мобільних додатків та цифрових платформ. Судноплавні компанії мають співпрацювати з розробниками додатків для створення спеціалізованих платформ, що адаптовані під потреби моряків морського та внутрішнього водного транспорту. Таким чином, впровадження діджиталізації відкриває нові горизонти для створення комфортного поля підтримки ментального здоров'я моряків. Їх коректне впровадження дозволить зменшити рівень стресу, депривації та підвищить загальні показники якості життя моряків на борту судна.

Перелік використаних джерел:

1. Apolinário-Hagen J. Public acceptability of E-mental health treatment services for psychological problems: A scoping review [Електронний ресурс] / J. Apolinário- Hagen, J. Kemper, C. Stürmer // JMIR Mental Health. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/CJtbP6
2. Brown A.M. An App for Every Psychological Problem: Vision for the Future : дис. докт. псих. наук / Brown A. M. – Regent University, 2015. – 140 с.
3. Preliminary evaluation of PTSD Coach, a smartphone app for post- traumatic stress symptoms / [E. Kuhn, C. Greene, J. Ruzek та ін.]. // Military medicine. – 2014. – №179. – С. 12–18.
4. Prentice J. A Review of the Risks and Benefits Associated With Mobile Phone Applications for Psychological Interventions / J. Prentice, K. Dobson. // Canadian Psychology / Psychologie Canadienne. – 2014. – Vol. 55, №4. – С. 282–290.

Адаптивність до індивідуальних потреб здобувачів морських закладів вищої освіти

Main Author: Ольга Демченко
Position: к.п.н., доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»
Country: Україна
Co-author: Котовський Іван Миколайович, здобувач 1 курсу ОПП УСТСіК, Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. У тезах розглянуто питання адаптивності освітнього процесу до індивідуальних потреб здобувачів морських закладів вищої освіти, зокрема, під час формування іншомовної комунікативної компетентності. Запропоновано підходи до персоналізації навчання, що сприяють підвищенню ефективності оволодіння англійською мовою професійного спрямування. Основна увага приділяється адаптивним методикам та технологіям, які враховують когнітивні стилі, рівень підготовленості, мотивацію та майбутню професійну діяльність здобувачів.

Abstract. It is examined the problem of adaptability of educational process to the individual needs of students of maritime higher educational institutions, in particular, during the formation of foreign language communicative competence. Approaches to the personalization of education are proposed, which contribute to increasing the efficiency of mastering Professional English. The main focus is on

adaptive methods and technologies that take into account students' cognitive styles, level of preparation, motivation and future professional activity.

Ключові слова: адаптивність, іншомовна комунікативна компетентність, морські заклади вищої освіти, персоналізація навчання, англійська мова професійного спрямування.

У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації морської галузі володіння англійською мовою є необхідною складовою професійної підготовки майбутніх моряків. Водночас кожен здобувач має унікальні індивідуальні потреби, які залежать від його попереднього досвіду, когнітивних особливостей, мотивації та цілей навчання. Ці фактори повинні враховуватися в освітньому процесі для забезпечення формування високого рівня іншомовної комунікативної компетентності.

Мета. Дослідження підходів до забезпечення адаптивності освітнього процесу у морських закладах вищої освіти відповідно до індивідуальних потреб здобувачів, спрямованих на ефективне формування їх іншомовної комунікативної компетентності, з урахуванням специфіки професійної діяльності в морській галузі. змогу здобувачам реалізувати власні цілі, темп

Основний текст. Загалом адаптивність визначають, як здатність об'єкта до адаптації

(від лат.

Персоналізація освітнього процесу особливо ва специфіку професійної підготовки і покликана adaptatio – пристосування, прилагодження), що розглядається як "ключова підвищенню академічної успішності здобувачів особистісна якість, що дозволяє ефективно адаптуватися до

нових умов та подолати використовувати наступні методологічні підходи труднощі” [6, с. 197]. Згідно з Ячменьовою В., Османовою З. до проявів адаптивності діагностика рівня знань та стилів навчання (включ відносяться здатність системи до самозбереження, пристосування, структурної мовленнєвої підготовки);

перебудови, перетворення, пристосування в умовах нестабільності [7], здатність до інтеграція цифрових технологій, наприклад, спрямованої самоорганізації, саморегулювання.

створювати індивідуальні траєкторії навчання;

Останніми роками, на думку сучасних дослідників освіти в Україні, відбувається розробка практично орієнтованих завдань, н

“адаптація освітнього процесу до потреб особистості, створення умов для її професійною діяльністю, підвищують мотивацію саморозвитку й самореалізації <...> освіта перетворюється із засобу на мету розвитку кейс-метод дозволяє моделювати людини, що уможливлює утвердження її провідної ролі, мета якої полягає у реальні ситуації на судні;

формуванні вмінь, необхідних для виконання різних функцій — самовираження, проєктна діяльність: групові самореалізації, розвитку соціальних зв’язків і умінь діяти” [4, с. 129]. Згідно зі проєкти, які передбачають світовими тенденціями розвитку комп’ютерно орієнтованих методичних систем взаємодію англійською мовою, набувають навчання, вагомого значення здатні адаптивні сприяти навчальні формуванню системи, не які використовують спеціалізоване програмне забезпечення, що базується на результатах лише

мовленнєвих, але й досліджень зі штучного інтелекту і дає змогу налаштувати освітню систему з соціокультурних навичок;

урахуванням індивідуальних потреб і здібностей учасників освітнього процесу [5, с.

132].

формування словникового запасу професійно орієнтованої лексики, наприклад, складання

Важливим є також врахування індивідуальних прогалин в знаннях здобувачів, що спеціалізованих словників для вимагає індивідуалізації навчання. Це можна робити самостійно, використовуючи розуміння технічної документації.

сучасні технології і методики вивчення іноземної мови, у разі необхідності

Неабияку роль у персоналізації звертаючись до викладачів дисципліни за методичною допомогою і консультаціями.

навчання відіграють електронні

Аудіовізуальні технології дозволяють вивчати мову на основі новітніх технологій, які засоби, покликані відповідати базуються на залученні одночасного використання різних органів чуттів, можливості індивідуальним потребам здобувача обирати вигідний для нього темп, час навчання, об’єм матеріалу, тему для здобувачів. Так, електронні засвоєння. Англомовні країни розробили великий об’єм навчальних матеріалів для підручники можна налаштувати індивідуального навчання англійської мови, враховуючи рівень знань від початкового

технічно (регульований розмір до заавансованого, а також для підготовки до тестів IESL та TOEFL [1, с. 11].

шрифту, підсвічування, конспектування, функції пошуку,

У нашому дослідженні розглядається саме адаптивність освітнього процесу до тощо) із врахуванням індивідуальних потреб здобувачів вищої освіти, що тісно пов’язано з інноваційністю диференційованого підходу викладачів і застосуванням інноваційних технологій в освітньому процесі [2]. Одним

(самостійний вибір здобувачами із можливих варіантів переосмислення навчальних концепцій, розробки новітніх рівня складності завдань), що надає освітніх середовищ та стратегій внаслідок стрімкого поширення штучного інтелекту, можливості для саморозвитку і ми вважаємо більш персоналізоване навчання. На думку зарубіжних педагогів, самоосвіти, отримання допомоги та персоналізація навчання враховує інтереси, досвід, бажані способи і темпи здобуття рекомендацій під час тестування, знань для конкретного здобувача освіти [9]. У вітчизняній педагогіці вищої школи перевірки своїх навичок, здібностей і персоналізація розглядається як «здатність створювати навчальне середовище, яке дає правильного оцінювання своїх можливостей [8, с. 200]**.**

Висновки та рекомендації. Адаптивність освітніх процесів до індивідуальних потреб здобувачів вищої освіти є важливим кроком у формуванні їх іншомовної комунікативної компетентності. Застосування інноваційних методів і технологій дозволить забезпечити більш гнучкий та ефективний освітній процес завдяки персоналізації навчання.

Перелік використаних джерел

1. Балацька Л.П., Морська Н. О., Олексів Г.Д. Індивідуалізація навчання як необхідний підхід до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах технічного профілю. Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. : Тези доповідей XVII наукової конференції з міжнародною участю. ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2 лютого 2018, Харків. С. 10-12.
2. Гладка Д. О., Хом'юк І. В. Інновації та інноваційний викладач у системі вищої освіти. Вінницький національний технічний університет, 2021. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/index. php/mn/mn2021/paper/viewFile/13125 /11027
3. Міністерство освіти і науки України. (24.06.2020). Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. 58 с.

URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha- osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo- navchannya-u-zakladah-fahovoyi- peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti 4. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні /Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. 448 с. (До 25-річчя незалежності України). URL: https://mon.gov.ua/static- objects/mon/sites/1/nrk/Analitychni- materialy/7-natsionalna-dopovid-pro- stan-i-rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf 5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І.

Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30 - річчя незалежності України). DOI: https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua 6. Пахольчук В., Балашов Е. Теоретичні основи вивчення адаптивності та саморегуляції навчання студентів. UNIVERSUM, №6, 2024. С. 197–202. URL: https://archive.liga.science/index.php/ universum/article/view/838 7. Ячменьова В., Османова З. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність». Проблеми економіки та управління, № 684, 2010. С. 346–353.

8. Korieshkova S. P., Didenko M. O., Sybirko O. S. Prospects of using electronic books when teaching maritime English. Наукові записки Національного Університету «Острозька академія»: серія«Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 195–200.

9. Office of Educational Technology. Reimagining the Role of Technology in Education: 2017 National Education Technology Plan Update. U.S. Department of Education, 2017, 87 p. URL: http://tech.ed.gov

Роботизовані системи – шлях до автоматизації морських транспортних потоків

Main Author: Наталія Тірон-Воробйова
Position: кандидат технічних наук, доцент
Affiliation: ДІ НУ "ОМА"
Country: Україна
Co-author: Нікула Аліна Євгеніївна здобувачка вищої освіти, першого року навчання за спеціальністю «Транспортні технології на морському та внутрішньому водному транспорті» Дунайський інститут Національного університету «Одеська морська академія»
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)

> **Session:** Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Час реалізації діджиталізованих систем, засобів, матеріалів й інструментів настав. Не секрет, що ми живемо у епоху оцифрованих систем, пристроїв та натурних матеріалів, зокрема, ресурсів, які фактично практично всі є вже оцифрованими. На думку багатьох експертів цієї справи – це інноваційність, це шлях до майбутнього, без значних затрат на виробничі процеси, технології, а, головне, на людську робочу силу й опрацювання. Так, світ змінився. І останніми роками настільки, що достатньо швидкими темпами людство й не помітить, як все видозмінюється, всі процеси «роботизуються», трансформуються, стають менш енергозатратними, відкритими для більшого кола споживачів. Але останній фактор досить сумнівний. Чи це дійсно так? Чи справдяться надії більшості інформаційно- націлених експертів. З кожним днем на ринку оцифрованих систем збільшується споживча цінність й вартість, водночас. Головним інструментом у цьому відіграє конкурентоспроможність, адже, у відсотковому співвідношенні вона далеко «забігла» наперед, на відміну від техніко-технологічних процесів, які потребують втручання людей цілодобово.

Людству хіба цьому запобігти? Щоб повноцінно викорінити людську працю, потрібно «збожеволіти». Це тривала праця, яка потребує сукупності компетентностей, тривалих знань і умінь, щоб повноцінно все силоміць створити, організувати, модернізувати й втілити у практику опрацювання, будь-то роботами чи самими штучними системами, які це зроблять за нас. Але безсумнівно, скоріш за все це буде левовою частиною всього задіяного у даний період існування людства прориву

техногенності, інноваційності, інформаційних шляхів і потоків. Будь-яка технологія чи технологічний процес є тривалими, навіть за час свого існування є недостатньо вивченими, тому людство має на меті опрацювання під час життєвого циклу таких технологій виправлення значної кількості помилок, нерентабельності, аби тільки ці процеси втілити у високі «ноу-хау» здобутки. Окрім того, більшість підприємців не хочуть розкривати всієї секретності задіяних процесів у новостворених технологіях. Лише тому, що вони можуть бути не довготривалими, не достатньо вивченими. А це унеможливлює їх подальшу діяльність, зі спровокованими помилками.

Тому на часі обговорення роботизації – часткове або повноцінне викорінення задіяної людської сили. Можливо, це й позитивний момент у деякому сенсі. Але чи зможуть роботи, наприклад, або ті самі роботизовані системи достатньо тривало працювати, без грубих помилок й похибок у відтворенні своїх дій? Це важливе питання тривалого часу, який є хитким. Не є таємницею, що таких роботизованих систем є вже у достатній мірі, щоб налагодити довготривалі процедури чи, наприклад, певний тривалий процес, чи для того, щоб добігти до максимуму відтворення життєвого циклу. Але чи будуть такі системи достатньо якісними, як і доступними для широких верств населення. Вони є досить дорогоцінними й не кожному по кишені. Це один з аспектів їх подальшого втілення й виведення на конкурентоспрожний інформаційний ринок.

Відомо, що однією з досить важких праць у світі є суднові роботи або, як можна ще висловитись, роботи, які відтворюються на суднах морського й внутрішнього водного спрямування, так само як і ті, що

стосуються припортових зон, зокрема, в Україні Миколаївської, Одеської, Херсонської областей,

Маріуполю, які є частково вже окупованими. Скоріш за все, з повітряними суднами морські роботи стоять в одній лінії. Це тривала праця, яка потребує зосередженості, сил, тривалих наробітків, знань та умінь. Водночас, людство намагається саме у транспортному секторі скоротити людський потенціал, людські витрати, грубо кажучи, людино-місця для того, щоб мати можливість новостворити щось подібне до автономних та автоматизованих систем, адже ці поняття різняться. Вже є судна, навіть і повноцінно автоматизовані. Останнє вважають за майбутній шлях і це свідчить про дієвість задіяних здобутків людства, адже саме людина спроможна була на такі відтворення, це вона власноруч створила. Й шляху назад тепер бути не може. Це все ускладнює життя, яке й досі було досить важким для сприймання. Але людство повинно зрозуміти просту істину: це Ви ж будете потім, через декілька років повноцінно винними у тому, що створили, «підняли» з колін. Не всі це розуміють. І надалі створюють подібне. Отож, чи це дійсно докорінно-справедливий шлях до автоматизації сукупних процесів?

Адже, це не міф, однозначно. Це вже реальний шлях, на якому ми стоїмо та його неможливо стерти з пам’яті. Раніше ми дивувались, як же все не забути, як все правильно виконати й пам’ятати. Ми навіть це тренували в собі. Тепер же всі ці риси характеру ми втілюємо у автоматизовані системи, для їх кращої роботи, відтворення всіх дієвих кроків. І так, тепер і пам’ять буде не потрібною, це не буде вважитись цінністю людини, адже все можна зберегти на електронному носієві й не

напрягати свій мозок. Тому це досить центробіжний шлях, який з легкістю призведе до знецінення людської праці, роботи людського мозку. Адже, всі ці роботизовані системи не будуть цього потребувати. Їх будуть «клонувати». Так, звичайно, дотримуючись міжнародних стандартів і норм, з усією сукупністю положень щодо діючого законодавства. Аж раптом, настане такий момент, що не вистачаме ресурсів до відбудови, ренування таких систем, а надалі й їх переробки. Недарма, у всіх на вустах поняття циркуляційної економіки, безвідходних технологій. Але? Чи це так?

Port Technology Group у Німеччині є однією з платформ у відтворенні таких роботизованих систем, які намагатимуться й надалі спростити людську працю, всі існуючі тривалі, важкі процеси. Такі роботизовані системи самостійно обиратимуть свій шлях опрацювання, в залежності від оцифрованої цілі й завдань для їх виконання. Це час майбутнього. Реальність. І у більшості, особливо, молодь готова до цього. Не потрібно бути далекоглядним й, водночас, не помітити, як підлітки достатньо швидко опрацьовують всі процеси, причому саме вони. Це вже зовсім інше покоління, обізнане, в деякій мірі. Чи досі Ви чули про таке, як оцифровування Світового океану. А це є й розвивається зі швидкісними темпами. Так само, як, у противагу, знищення. Останнє так само росте з кожним днем. Саме наше майбутнє покоління буде опрацьовувати такі шляхи, такі можливості, з прогресом у оцифровуванні всього, що є тривалим, є важкодоступним, є цінним.

А для цього необхідно буде створити цілі могутні інфраструктурні одиниці для того, щоб вони не тільки вміло існували на відокремлених площадках, а й втілювали у життя всі запропоновані могутні

автоматизовані технології. Перебуваючи за кордоном, побачила, як такі площі «ростуть», як гриби після тривалого дощу й мільйонні вкладення у подібне у еквіваленті євро не є міфом. Це ново- структури, які є розвинутими, з обраними «космічними» персоналіями, які розвиваються, які адаптуються у долі секунди.

Прикладом цього є новостворений корпус Fraunhofer CML (Fraunhofer-Center für Maritime Logistik und Dienstleistungen) [https://www.cml.fraunhofer.de/], це багатофункціональна лабораторія на площі близько 250 м2. Це інноваційна площадка для створення подібних роботизованих систем, які у прямому сенсі «вчаться» й «вивчають» людські навички, щоб ототожнити останні задля керованого управління й досягнення максимуму автоматизації у проєктуванні задіяних процесів у портових терміналах.

Отож, реальність з індивідуальними підходами до оцифровування існуючих інфраструктурних компонентів – це є спрямований рух до автоматизації та автоматизованих систем.

Декарбонізація атмосфери та виробництво водоростей

Main Author: Валентина Кірсанова
Position: кандидат біологічних наук, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету "Одеська морська академія"
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

У зміні клімату головна роль відведена діоксиду карбону, джерелами викидів якого є промисловість та транспортні викиди. З метою уповільнення глобального потепління в кліматичній системі наш економічний уклад має стати карбононейтральним не пізніше 2050 року. Викиди діоксиду карбону морського транспорту становлять приблизно 3% від загального світового викиду CO 2. Міжнародна морська організація (IMO) вжила обов'язкових заходів щодо скорочення викидів парникових газів від міжнародного судноплавства. Інтенсивно вивчаються використання зеленого гідрогену, аміаку, вітрової енергії та інших альтернативних джерел енергії на водному транспорті. Цікавим є процес уловлювання вуглецю після його спалювання на судні з подальшим його похованням або його нейтралізації. Перше комерційне судно для транспортування діоксиду карбону успішно пройшло морське випробування. Результати випробувань дозволяють розробити технологію накопичення діоксиду карбону на річкових суднах, що експлуатуються на річці Дунай з подальшої нейтралізації в портах. Внаслідок цього можливий синтез зеленого метанолу, а також синтез великої кількості біомаси мікроводоростей. У регіоні можливе створення нових робочих місць із сільської місцевості, де безробіття становить майже 90%. Однак для досягнення таких можливостей необхідні додаткові дослідження.

The main role in climate change is given to carbon dioxide, the sources of emissions of which are industry and transport emissions. In order to slow down global warming in the climate system, our economic structure must become carbon neutral no later than 2050. Carbon dioxide emissions from maritime transport account for approximately 3% of the total global CO 2 emissions. The

International Maritime Organization (IMO) has adopted mandatory measures to reduce greenhouse gas emissions from international shipping. The use of green hydrogen, ammonia, wind energy and other alternative energy sources in water transport are being intensively studied. The process of capturing carbon after its combustion on board a ship with its subsequent burial or neutralization is of interest. The first commercial vessel for the transportation of carbon dioxide has successfully passed a sea trial. The test results make it possible to develop a technology for the accumulation of carbon dioxide on river vessels operating on the Danube River with its subsequent neutralization in ports. As a result, it is possible to synthesize green methanol, as well as the synthesis of a large amount of microalgae biomass. In the region, it is possible to create new jobs, from rural areas, where unemployment is almost 90%. However, to achieve such capabilities, additional research is needed.

Метою наших досліджень є можливість використання діоксиду карбону, який утворюється при експлуатації водного транспорту з метою його нейтралізації, як поживна речовина при вирощуванні мікроводоростей, а також при виробництві метанолу. Підвищення середньої температури кліматичної системи Землі є глобальною екологічною проблемою. У зміні клімату головна роль відведена CO2, джерелами викидів якого є промисловість та транспортні викиди. Стабілізація клімату передбачає скорочення викидів до обсягів, які можуть абсорбувати біосфера. З метою уповільнення глобального потепління в кліматичній системі наш економічний уклад має стати карбононейтральним не пізніше 2050 року[1]

На морський транспорт припадає 11,17% транспорту, що становить приблизно 3% загального світового викиду CO 2 [2] Міжнародна

морська організація (IMO) вжила обов'язкових заходів щодо скорочення викидів парникових газів від міжнародного судноплавства [3].

Скорочення викидів CO 2 у транспортному секторі є складним через рухливий характер джерела, переривчасті викиди, обмежений простір та зберігання на борту CO 2 . Інтенсивною є дослідження використання зеленого гідрогену, аміаку, енергії вітру та інших альтернативних джерел енергії.

Цікавим є процес накопичення вуглецю після його спалювання на судні з подальшим його похованням або його нейтралізації. Сяобо Луо і Ван вперше вивчали процес адаптації технології накопичення CO2 після спалювання для морського використання, далі називається вловлюванням вуглецю на судні (SBCC). Дослідження уловлювання вуглецю на основі розчинника проводилося на борту судна з руховою установкою, що складається з двох чотиритактних поршневих двигунів загальною потужністю 17 МВт. У дослідженні розроблена модель морських дизельних двигунів, а також розроблена модель енергетичної системи судна. Визначено вартість уловлювання в 77,50 євро/тонну CO2, при коефіцієнті уловлювання вуглецю 73% [2]. Продовжується вивчення методів уловлювання діоксиду карбону. Запропоновано методи уловлювання до та після згоряння. Зберігання діоксиду карбону на борту розглядається в газоподібному, твердому та рідкому станах. Тверді та рідкі форми є більш перспективними. Проте задля твердого зберігання ще не розроблені оптимальні технологічні процеси [4].

Компанія Dalian Shipbuilding повідомила про успішне морське випробування першого комерційного судна для транспортування діоксиду карбону. Судно Northern Pioneer водотоннажністю 8000 тонн,

довжина якого становить близько 426 футів (130 метрів), оснащене двома цистернами для рідкого діоксиду карбону, виготовленими зі спеціальних матеріалів, які витримують низькі температури до - 35°C і перевозить в цілому 7500 кубометрів рідкого діоксиду карбону. Планується експлуатація судна Northern Pioneer японською компанією "K Line" (Kawasaki Kisen Kaisha) для норвезького проекту Northern Lights [5].

Результати випробувань дозволяють розробити технологію накопичення діоксиду карбону на річкових суднах, що експлуатуються на річці Дунай з подальшої нейтралізації в портах. На півдні України і в дельті Дунаю в цілому можлива нейтралізація діоксиду карбону в результаті його перетворення на метанол з використанням зеленого гідрогену. Виробництво зеленого гідрогену можливе під час використання сонячної альтернативної енергетики. Придунав'я є сонячною континентальною територією

України. Ринок поновлюваних джерел енергії України продовжує динамічно розвиватись. При подальшому розвитку можливий синтез зеленого гідрогену, що дозволить нейтралізувати накопичений діоксид карбону.

При аналізі кліматичних умов Придунав'я спостерігаємо наявність оптимальних температурних умов для фіксації діоксиду карбону при вирощуванні мікроводоростей, які характеризуються більш інтенсивним зростанням порівняно з вищими рослинами [5]. При синтезі одного кілограма біомаси водоростей поглинається близько 2 кілограмів CO_2, одночасно виділяючи 1,6 кілограма кисню. Таким чином, можна отримати до 100 т сухої субстанції на 1 га на рік. При цьому поглинається до 200 т CO_2 майже в 20 разів більше, ніж, наприклад, при

вирощуванні на тій же площі ріпаку. Іншими словами, мікро водорості інтенсивна фіксують CO2. [6]. В Університеті штату Мічиган димовий газ електростанції ТВ Simon закачувався безпосередньо в установки для обробітку мікроводоростей, щоб забезпечити джерело вуглецю для культури. Результати показали, що використання димових газів значно збільшило виробництво біомаси з погляду продуктивності, концентрації біомаси та загальної ваги сухої речовини [7].

Внаслідок глобального потепління виробництво багатьох сільгоспкультур українського Придунав'я, став нерентабельним на присадибних ділянках через високу вартість зрошення, насіннєвого матеріалу та засобів захисту. У багатьох населених пунктах відсутня можливість організувати зрошення, оскільки ґрунтові води містять високий відсоток солей і не придатні для зрошення. У всіх селах без винятку можлива організація виробництва сировини із мікроводоростей. За умови, що буде організовано централізований прийом, сушіння та грануляція вирощеної біомаси у кожному населеному пункті або у кількох прилеглих селах.

Проаналізували можливий обробіток мікроводоростей на прикладі Ізмаїльського району Одеської області, що розташований на березі річки Дунай. За даними відділу земельних ресурсів району, для обслуговування домогосподарств у сільській місцевості в середньому надано площу землі розміром у двадцять п'ять соток. З урахуванням інформації сільських рад визначили, що в селах Ізмаїльського району налічується чотирнадцять тисяч двісті сімдесят домогосподарств. Відтак для обслуговування домогосподарств району надано 3567,5 га. Якщо використовувати дві треті площі (2378 га) для культивування

мікроводоростей можна отримати 59450 тон біомаси з високим вмістом білків та ліпідів.

При організації обробітку мікроводоростей у семи районах Придунав'я можливий синтез до 450000 тонн біомаси. У регіоні можливе створення нових робочих місць із сільської місцевості, де безробіття становить майже 90%.

Висновки. При накопиченні діоксиду карбону на суднах, які здійснюють перевезення на річці Дунай, можлива його нейтралізація в портах Придунав'я. Внаслідок цього можливий синтез зеленого метанолу, а також синтез великої кількості біомаси мікроводоростей. У регіоні можливе створення нових робочих місць із сільської місності, де безробіття становить майже 90%. Однак для досягнення таких можливостей необхідні додаткові дослідження.

Литература Ruth Lorenz, Zélie Stalhandske, Erich M. FischerDetection of a Climate Change Signal in Extreme Heat, Heat Stress, and Cold in Europe From ObservationsУилер Geophysical Research Letters: 2019 V 46, Issue 14: 7857-8581 DOIhttps://doi.org/10.1007/s40868-024- 00161-w Xiaobo Luo, Meihong WangStudy of solvent-based carbon capture for cargo ships through process modelling and simulation Applied Energy 2017 V195, P 402-413 https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2017 .03.027 MEPC.377(80), 2023 IMO Strategy on Reducing Greenhouse Gas Emissions from Ships (2023). https://www.imo.org/en/OurWork/En vironment/Pages/2023-IMO-Strategy- on-Reduction-of-GHG-Emissions- from-Ships.aspx Ahmed, Y.A., Lazakis, I. & Mallouppas, G. Advancements and challenges of onboard carbon capture and storage technologies for the maritime industry: a comprehensive review. Mar Syst Ocean Technol 2025. 20, 13 https://doi.org/10.1007/s40868-024- 00161-w

Посуха в Україні може призвести до дефіциту води: що це означає https://ukranews.com/news/697649- zasuha-i-defitsit-vody-v-ukraine- chem-grozit-suhaya-pogoda Khan, M.I., Shin, J.H. & Kim, J.D. The promising future of microalgae: current status, challenges, and optimization of a sustainable and renewable industry for biofuels, feed, and other products. Microb Cell Fact 2018 V**17**, 36 https://doi.org/10.1186/s12934-018- 0879-x Microalgae cultivation for carbon dioxide sequestration and protein production using a high-efficiency photobioreactor systemAlgal Research2017V 25, P413-420

Виховання у молоді активної громадянської позиції

Main Author: Тетяна Житомирська
Position: Кандидат педагогічних наук доцент
Affiliation: Дунайський інститут Національного університету Одеська Морська Академія
Country: Україна
Co-author: К.п.н. Кононенко А.Г, кандидат педагогічних наук, директор Дунайського фахового коледжу Національного університету «Одеська морська академія»
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. У статті розглядається актуальна проблема формування активної громадянської позиції у молоді в умовах сучасних викликів. Зазначено, що формування громадянської, міжкультурної та соціальної компетентності сучасного фахівця неможливе без набуття практичних навичок та досвіду. Заклади вищої та фахової передвищої освіти повинні створювати умови для того, щоб здобувачі не лише здобували теоретичні знання, але й розвивали свої практичні навички, що дозволить їм успішно адаптуватися до вимог динамічного світу праці та

стати активними громадянами. Встановлено, що для формування активної громадянської позиції у курсантів Дунайського фахового коледжу та Дунайського інституту необхідно створити сприятливе освітнє середовище, яке б стимулювало їх до саморозвитку, критичного мислення та соціальної активності. Це передбачає використання різноманітних методів навчання, залучення курсантів до волонтерства та участі в громадських ініціативах, а також створення умов для їхньої самореалізації. Важливу роль у цьому процесі відіграють педагоги, які повинні бути не лише передавачами знань, а й наставниками та прикладом для наслідування.

Abstract. The article deals with the urgent problem of forming an active civic position among young people in the context of modern challenges. It is noted that the formation of civic, intercultural and social competence of a modern specialist is impossible without the acquisition of practical skills and experience. Higher and professional higher education institutions should create conditions for students to not only acquire theoretical knowledge but also develop their practical skills, which will allow them to successfully adapt to the requirements of the dynamic world of work and become active citizens. It has been established that in order to form an active civic position among the cadets of the Danube Vocational College and the Danube Institute, it is necessary to create a favorable educational environment that would encourage them to self-development, critical thinking and social activity. This involves using a variety of teaching methods, involving cadets in volunteering and participating in community initiatives, and creating conditions for their self-realization. An important role in this process is played by teachers, who should not only be transmitters of knowledge, but also mentors and role models.

Ключові слова: молодь, курсанти, заклади освіти, громадянська позиція, національно-патріотичне виховання.

Мета: проаналізувати важливість формування активної громадянської позиції у молоді, визначити основні шляхи та методи її досягнення.

Основний тест. Відповідно до Закону України «Про освіту», виховання поваги до культурних цінностей українського народу є невід'ємною частиною освітнього процесу. Завдання освіти – передавати молоді знання про багату історію, культуру та традиції України, формувати почуття національної гордості та сприяти збереженню культурної спадщини. Сучасні виклики вимагають постійного оновлення підходів до національно-патріотичного виховання. Тому серед пріоритетних напрямів державної політики можна виділити: формування української громадянської ідентичності на основі сучасних цінностей, інноваційні методи військово-патріотичного виховання та розробку нових науково-методичних матеріалів, які відповідають потребам сьогодення [2]. Зокрема, щоденне проведення загальнонаціональної хвилини мовчання в закладах освіти з метою вшанування світлої пам'яті, мужності, самовідданості, сили духу, стійкості та героїзму воїнів, які віддали життя, виконуючи бойові завдання із захисту суверенітету та територіальної цілісності України, а також мирних громадян, загиблих через збройну агресію Російської Федерації проти України, сприяє усвідомленню цінності людського життя, формуванню громадянської свідомості, моральних принципів і моделей поведінки [1].

Надзвичайно важливим є впровадження національно- патріотичного виховання в освітньому процесі Дунайського фахового коледжу Національного університету «Одеська морська академія», адже

студентський вік є найбільш сприятливим періодом для формування світогляду, цінностей та громадянської позиції. Саме в цей період молоді люди активно формують свої погляди на життя, суспільство і державу, тому виховання патріотизму, поваги до державних символів, історії та культури України є надзвичайно важливим для становлення майбутніх фахівців морської справи, які представлятимуть нашу країну на міжнародній арені. Сьогоднішня молодь – це покоління, яке зростає в умовах глобалізації та нових викликів [3]. Вони повинні бути готовими до змін, мати критичне мислення та бути здатними приймати відповідальні рішення. Патріотизм та громадянська відповідальність допоможуть їм подолати будь-які труднощі і побудувати сильну та процвітаючу Україну [5].

Важливо підкреслити, що національно-патріотичне виховання не суперечить інтернаціоналізму, а навпаки, сприяє розвитку поваги до інших культур і народів. Воно формує в молоді людей відкритість до світу, здатність до міжкультурної комунікації та співпраці, що є необхідними якостями для успішної роботи в глобалізованому світі. Варто відзначити, що ефективне формування громадянської свідомості здобувачів вимагає комплексного підходу, який передбачає інтеграцію елементів громадянського виховання в усі сфери освітнього процесу [6]. Це означає не лише проведення тематичних занять та лекцій, але й створення умов для активної участі здобувачів у житті закладу освіти, розвитку їхніх лідерських якостей, а також залучення їх до вирішення актуальних соціальних проблем. Важливу роль у цьому процесі відіграють педагоги, які повинні бути не лише передавачами знань, а й вихователями, здатними формувати у молоді активну громадянську

позицію. Мета національно-патріотичного виховання в Дунайському фаховому коледжі та Дунайському інституті НУОМА полягає не лише у формуванні патріотичних почуттів, а й у вихованні гідних представників української морської спільноти. Курсанти повинні усвідомити свою відповідальність за збереження морських традицій України, розвиток вітчизняного флоту та захист державних інтересів на морському просторі.

Узагальнюючи вищезазначене, можемо стверджувати, шо формування громадянської відповідальності та соціальної активності є одними з найважливіших завдань сучасної освіти. Заклади вищої та фахової передвищої освіти повинні заохочувати здобувачів до участі в волонтерських проектах, громадських ініціативах та інших видах соціальної діяльності, що дозволить їм розвинути навички лідерства, співпраці та соціальної відповідальності. Педагоги, в свою чергу, мають стати взірцем для наслідування, демонструючи високий професіоналізм, патріотизм та любов до моря. Зокрема, педагоги, викладачі та науково-педагогічні співробітники Дунайського фахового коледжу та Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія» відіграють ключову роль у формуванні активної громадянської позиції курсантів. Саме вони створюють умови для розвитку критичного мислення, ініціативності, відповідальності та толерантності. За допомогою різноманітних методик і прийомів, педагог може спонукати здобувача до активної участі в житті коледжу, інституту чи університету та громади, формуючи в них почуття громадянської відповідальності.

Висновки та рекомендації. У процесі дослідження авторами встановлено, що формування громадянської позиції – це не просто передача знань, а й розвиток особистості, здатної до критичного мислення, самостійного прийняття рішень та активної участі в житті суспільства. Це шлях до становлення повноцінного громадянина, який розуміє свої права та обов'язки, бере відповідальність за майбутнє своєї країни.

Перелік використаних джерел Malanchuk S. Formation of civic position as a component of civic competence of applicants for professional higher education. Topical issues of the humanities . 2024. P.249. Бабак О.В. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: Аналіт.–інформ.

Матеріали. Державний комітет України у справах сім'ї та молоді; Державний ін–т проблем сім'ї та молоді К. 2013.191 с. Бакуліна Н. Виховання національної свідомості. URL:http://forumn. kiev.ua/2009–10–89/89–08.html Житомирська Т. М. Технічна культура менеджерів морської галузі – як ціннісний компонент особистості. Педагогічні науки. 2021. С.151 https://doi.org/10.31392/NZ- npu-151.2021.07 Липська Л. В., Гуменний О.Д., Кононенко А.Г. Функції та стратегії комплексного підходу до навчально- виховного процесу. Цифрова трансформація професійної підготовки фахівців в умовах застосування smart- освітніх технологій: стан, проблеми, перспективи. 2023. 144-145 Прокопенко А. Виховання патріотичної молоді в закладах вищої освіти. Наукові інновації та передові технології. 2024. 6 (34).

Самоорганізація педагога в контексті соціальних та технологічних змін

Main Author: Наталія Мирончук
Position: професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, доктор педагогічних наук, доцент
Affiliation: Житомирський державний університет імені Івана Франка
Country: Україна
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. На основі аналізу публікацій, звітів, досліджень визначено вимоги і запити роботодавців щодо значущих загальних умінь та якостей сучасних фахівців. Виділено мікротенденції розвитку важливих соціальних навичок фахівців: потреба перенавчання працівників через технологізацію та автоматизацію робочих процесів, переструктурування позицій щодо пріоритетів соціальних навичок, зміна професійних ролей через появу нових технологій і цифровізацію. Визначено самоорганізацію як фундаментальну навичку, яка сприяє адаптації сучасного фахівця до змін та нових ситуацій, ефективній співпраці з іншими, успішній реалізації внутрішнього потенціалу та професійному саморозвитку. **Ключові слова:** соціальні навички, самоорганізація, виклики, адаптація, цифрові технології.

Abstract. Based on the analysis of publications, reports, and studies, the requirements and requests of employers for significant general skills and qualities of modern specialists are determined. The microtrends in the development of specialists' important social skills are highlighted: the need for retraining of employees through technologization and automation of work

processes, restructuring of positions regarding the priorities of social skills, changing professional roles due to the emergence of new technologies and digitalization. Self- organization is defined as a fundamental skill that contributes to the adaptation of a modern specialist to changes and new situations, effective cooperation with others, successful realization of internal potential, and professional self-development. **Keywords:** social skills, self- organization, challenges, adaptation, digital technologies.

Мета – охарактеризувати суспільні мікротенденції у формуванні соціальних навичок фахівців й окреслити роль самоорганізації у професійній діяльності як ключової навички у контексті сучасних викликів.

Основний зміст. Сучасні реалії життя актуалізують нові виклики щодо сформованості у фахівців універсальних соціальних навичок (soft skills), які відображають здатність людини до адаптивної й оптимальної поведінки у процесі задоволення власних потреб і розв'язання повсякденних життєвих завдань. У різних дослідженнях, аналітичних звітах [1-7] такими визначено критичне мислення, відповідальність, стресостійкість, адаптивність, самоорганізація, вміння приймати рішення, комунікабельність.

За даними звіту Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє робочих місць 2023» [6; 7], затребуваними до 2027 року навичками є аналітичне та креативне мислення, лідерство, соціальний вплив, здатність навчатися ціложиттєво, а шестеро із десяти працівників потребуватимуть навчання, причому доступ до належних умов навчання мають лише половина працівників. У найближчі п'ять років, за результатами проведених досліджень серед роботодавців, 44%

навичок працівників будуть втрачені. Зазначається про те, що значущість когнітивних навичок зростає найшвидше, з огляду на зростання важливості вирішення складних проблем на робочому місці й визнання факту, що міркування та прийняття рішень наразі є найменш автоматизованими процесами (на них припадає лише 26% автоматизації завдань). При цьому більшу вагу, аніж аналітичне мислення (72%), має креативне мислення (73%). Також підвищується значущість технологічної грамотності, самоефективності працівника, соціально-емоційний інтелект, системне мислення, вміння працювати з штучним інтелектом і базами даних тощо.

З метою досягнення своїх бізнес- цілей низка компаній планують інвестувати в навчання працівників і навчання на робочому місці (27%), здійснювати перекваліфікацію та підвищувати кваліфікацію працівників (34%). 42% опитаних компаній як пріоритет навчання своїх працівників визначають навчання використанню штучного інтелекту та великих даних.

Відповідно до запитів роботодавців, представлених на різних інтернет-ресурсах, провідними навичками визначено когнітивну гнучкість, до яких насамперед віднесено адаптивність і креативність, універсальність і міждисциплінарність, емоційний інтелект, прогностичність як спроможність передбачати професійні тенденції, потреби, зміни своєї галузі, ефективний менеджмент як управління та самоорганізацію у професійній діяльності. Таким чином, аби відповідати моделі затребуваного роботодавцями працівника, й сформувати/набути необхідних умінь, сучасний фахівець повинен володіти високим рівнем самоорганізації своєї діяльності.

У професійній педагогічній діяльності самоорганізацію слід розглядати як здатність раціонально організовувати і поетапно здійснювати свою професійну діяльність, коригувати її, враховувати проміжні результати з метою підвищення ефективності цього процесу на основі свідомого застосування накопичених знань, умінь і досвіду. Самоорганізація, як одна із загальних (універсальних), метакогнітивних навичок, тісно пов'язана з критичним мисленням, емоційним інтелектом, співпрацею. Педагог, який вміє організувати свій робочий процес, стає прикладом для учнів, допомагаючи їм розвивати ці навички. Крім того, ефективна самоорганізація сприяє побудові команд у школі, що підвищує ефективність закладу освіти в цілому.

Цифровий розвиток суспільства розширив можливості для розвитку компетентностей педагогів, пропонуючи їм відповідні умови навчатися у зручному для них темпі на відповідних платформах (Coursera, Prometheus, EdEra та ін.), брати участь у конференціях, вебінарах. Самоорганізація дозволяє педагогам адаптуватися до змін, таких як упровадження нових навчальних програм чи цифрових інструментів, сприяє ефективному плануванню професійної діяльності й відпочинку, продуктивній підготовці до навчальних занять, мотивації здобувачів освіти та самомотивації педагога, професійному саморозвитку. Якість та ефективність такої діяльності суттєво залежить від самоорганізованості особистості, яка відображає її здатність керувати собою, своїм внутрішнім світом, мобілізувати власну волю для планування діяльності, поведінки, боротьби з прокрастинацією та лінню. Самоорганізація у професійній діяльності проявляється як активна діяльність/поведінка, що має характер вибору/адаптування/ пристосування до

ситуації/умов/обставин, спрямована на ефективне/оптимальне розв'язання професійних завдань та/або ситуацій/викликів професійної діяльності. Процес самоорганізації педагога передбачає його здатність планувати, конструювати, координувати власні дії для досягнення поставлених цілей, виявляючи мотиваційні, вольові, регуляційні механізми поведінки. У педагогічній діяльності самоорганізація передбачає раціональну діяльність, ефективний розподіл часу, керування власними ресурсами і зусиллями для забезпечення якісного навчального процесу і професійного розвитку. Важливими елементами самоорганізації праці педагога є дотримання системи в роботі, раціональний режим праці, самопідготовка, організація робочого місця із забезпеченням оптимальних умов для продуктивної праці, самодисципліна і додержання дисципліни праці, самопланування, саморегулювання, самоконтроль, самозвіт. Об’єктивно самоорганізація властива кожному суб’єктові педагогічного процесу, який є об’єктом управління собою й застосовує комплекс зусиль для стимулювання власної активності, необхідної для організації, упорядкування, самоконтролю у педагогічній діяльності з метою досягнення професійної та особистісної ефективності.

Висновки та рекомендації. Узагальнюючи викладене, виокремимо такі мікротенденції в розвитку важливих соціальних навичок фахівців: потреба перенавчання працівників через технологізацію й автоматизацію робочих процесів, переструктурування позицій щодо пріоритетів соціальних навичок, зміна професійних ролей через появу нових технологій і цифровізацію. Самоорганізація є фундаментальною навичкою, яка дозволяє сучасному фахівцеві гнучко адаптуватися до

змін, нових умов, обставин, ситуацій, навчатися і перенавчатися, ефективно співпрацювати з іншими, успішно реалізовувати свій внутрішній потенціал, досягати цілей. Самоорганізація у професійній діяльності зумовлена необхідністю раціональної організації діяльності особистості педагога, потребою створення особистісних передумов для виконання функцій самодіяльності, самоуправління в умовах ускладнення, змін і різноманіття завдань професійної діяльності. Розвиток/формування умінь самоорганізації залежить від суб'єктивних і об'єктивних чинників, внутрішніх мотивів, прагнень, усвідомлення цінності самоорганізації та зовнішніх умов, обставин. Практико-орієнтованим педагогічним інструментом навчання самоорганізації праці визначаємо вивчення освітньої компоненти «Основи самоорганізації педагога- дослідника», метою якої є цілеспрямоване засвоєння здобувачами відповідної теорії та умінь і навичок, актуалізація власного досвіду, розвиток внутрішнього потенціалу, особистісних ресурсів, стимулювання до особистісного самовдосконалення і професійного саморозвитку.

Перелік використаних джерел: Ali H., & Harris J. Transferable skills: from work to school. Proceedings of the Canadian Engineering Education Association (CEEA). 2019. URL: https://doi.org/10.24908/pceea.vi0.1379 1 Ганаба С. Самоорганізація як компетентність: поворот до особистісно-орієнтованої освіти. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2021. №1(24). С. 30-42. DeBeliso, M., Gauthier, H., Sevene, T., Adams, K.J., Lawrence, M.M, Climstein, M., Berning, J., Harris, Ch., and Navalta, J.W. The Time Management Matrix Re-Tooled: An Instrument for Academics Navigating the

Tenure Process. Kinesiology Faculty Publications and Presentations. 2022. No 26. URL:

https://digitalcommons.csumb.edu/kin _fac/26 Навички, що найбільш затребувані на ринку праці, 2023. URL: https://pon.org.ua/novyny/10260-navychky-shcho-naibilsh-zatrebuvani- i-na-rynku-praci.html Future of jobs 2023: These are the most in-demand skills now – and beyond. 2023. URL:

https://www.weforum.org/stories/2023 /05/future-of-jobs-2023-skills/ Future of Jobs Report 2023. URL: https://www.weforum.org/publication s/the-future-of-jobs-report-2023/digest/ Мирончук Н. М. Основи самоорганізації у професійній діяльності: навч.-метод.посібн. Житомир: Вид. О.Євенок, 2020.

Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності управління IT-проєктами

Main Author: Nozdrina Larysa
Position: Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Affiliation: Ivan Franko National University of Lviv Country: Ukraine Co-author: Roman Nikolenko, student 4th year
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація

Дослідження розглядає потенціал застосування штучного інтелекту в управлінні

IT-проєктами. Проаналізовано стан IT-галузі України, особливості IT-проєктів та менеджменті.

можливості ШІ у проєктному

Проведено практичний експеримент зі створення беклогу продукту та планування спринту в рамках фреймворку SCRUM, з використанням NotebookLM – персоналізованого помічника з досліджень на основі ШІ, розробленого Google.

The study explores the potential of applying artificial intelligence in IT project management. It analyzes the state of Ukraine's IT industry, the specifics of IT projects, and AI capabilities in project management. A practical experiment was conducted involving the creation of a product backlog and sprint planning within the SCRUM framework using NotebookLM, a personalized research assistant powered by AI, developed by Google. **Ключові слова**

Штучний інтелект, управління проєктами, IT-сектор, SCRUM, беклог продукту,

NotebookLM, ефективність управління, автоматизація процесів.

Світова тенденція активних спроб імплементації штучного інтелекту (ШІ) у всі сфери життєдіяльності людей не оминула і проєктний менеджмент, зокрема, у сфері інформаційних технологій (IT). **Метою** даної публікації є висвітлення початкових результатів дослідження впровадження технологій ШІ в управління

IT-проєктами та оцінювання їх ефективності та потенціалу для підвищення конкурентоспроможності IT-сектору України.

Можливості ШІ в управлінні IT-проєктами.

Сьогодні IT-галузь, яка є однією з найдинамічніших і перспективних в Україні, демонструє стійкість в умовах війни завдяки

висококваліфікованим фахівцям, здатним реалізовувати складні проєкти як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Наведене підтверджується низкою досліджень та рейтингів (табл. 1):

Таблиця 1 - Рівень розвитку IT-галузі в Україні

Джерело	**Інформація**
Рейтинг Stack Overflow Developer Survey 2024	Україна посідає п’яте місце у світі за кількістю IT-спеціалістів
Дослідження GrooveTechnolog у	Україна входить до переліку найкращих країн для аутсорсингу, займаючи третє місце. Ключовий фактор: високий рівень обізнаності фахівців
Дані Interfax- Ukraine	Близько 63% українських IT-фахівців мають навички у сфері ШІ та машинного навчання (МН), що є критично важливими для сучасного ринку. Ці компетенції сприяють зростанню IT-галузі, частка якої у ВВП України досягала від 6,5 до 17 мільярдів доларів США в період до 2024 року

Джерело: складено авторами на основі [1], [2], [3], [4].

Відповідно, подальший розвиток ІТ-галузі є стратегічним пріоритетом для

України, оскільки він сприяє економічній стабільності та міжнародному визнанню. У цьому контексті особливо актуальним є впровадження новітніх технологій для вдосконалення управління ІТ-проєктами.

Для того, щоб проєкт можна було ідентифікувати саме як ІТ, вихідний результат його реалізації повинен: 1) мати мету, яка зав'язана на інформаційній взаємодії:

отриманні, обробці, передачі, зберіганні або аналізі інформації; 2) застосовувати програмні рішення для виконання конкретних задач; 3) базуватись на фізичній або апаратній інфраструктурі; 4) мати інтерфейс для взаємодії користувача з ІТ;

інтегрованих

5) діяти на засадах систем; 6) набувати абстрактного/нематеріального характеру [5]. Серед особливостей сучасних ІТ- проєктів необхідно зазначити: складність моделювання й аналізу даних та процесів, необхідність роботи на різних апаратних платформах і операційних системах, інтеграцію підсистем для збереження цінності продукту, врахування постійних технологічних змін для уникнення старіння, а також ефективну координацію команд із різною кваліфікацією [6].

Відтак, комплексність ІТ-проєктів висуває підвищені вимоги до ефективності управління ними, яку можна забезпечити з використанням ШІ - комп'ютерної технології, що імітує когнітивні функції, які мають критерії, характеристики та показники еквівалентні людським [7]. Серед основних можливостей ШІ виділяють: ефективний аналіз великих

обсягів даних; прогнозування ризиків та затримок; планування на основі отриманих прогнозів; пришвидшення процесу прийняття рішень та підвищення їх точності; виявлення закономірностей тощо

[8].

Сьогодні найбільш адаптованими до такого використання, є моделі ШІ побудовані на засадах машинного навчання (МН), з використанням алгоритму посиленої нейронної мережі. За поданим алгоритмом, моделі ШІ надаються дані в виді завдань для вирішення, всі результати перевіряються, де найкращі – винагороджуються [9]. Весь процес має ітераційний характер і чим більше завдань було вирішено, тим більше «досвіду» накопичує модель. В результаті можна отримати інтелектуальну систему, направлену на ефективне вирішення конкретних задач управління, яка зможе ефективно адаптуватися до змінних умов. Залежно від сфери застосування функції, які можливі для реалізації за допомогою ШІ, є різними. В проєктному менеджменті можливий перелік функцій, який може доповнюватись в залежності від характеристик проєкту, наведено в табл. 2. Таблиця 2

Штучний інтелект в управлінні проєктами: ключові функції

Функція	**Опис**
Прогнозування та планування	ШІ аналізує історичні дані та дані поточного проєкту, моделюючи майбутні ситуації. Це дозволяє прогнозувати можливі ризики, ефективно планувати завдання, оцінювати їх тривалість і

Функція	Опис
	коригувати процеси для успішного завершення проєкту в строки.
Розподіл ресурсів	Оптимізація ресурсів з урахуванням кваліфікації працівників, їх доступності та залежностей між завданнями. Це гарантує, що необхідні ресурси будуть використані ефективно і вчасно.
Оцінка ризиків	Аналізуючи схожі проєкти та поточні дані, ШІ виявляє потенційні ризики і пропонує стратегії їх зменшення. Це дозволяє мінімізувати невдачі та забезпечити стабільність реалізації проєкту.
Моніторинг у реальному часі	ШІ відстежує прогрес проєкту, виявляючи навіть незначні відхилення, що дозволяє керівникам вчасно втручатися та запобігати серйозним проблемам.
Покращення комунікації	Завдяки технологіям NLP (обробці природної мови), ШІ спрощує

Функція	Опис
	комунікацію всередині команди й організації. Інтуїтивне введення даних, автоматизація оновлень та звітності підвищують точність і зручність обміну інформацією.
Управління завданнями	ШІ автоматизує призначення завдань, розставлення пріоритетів і оптимізацію робочих процесів, дозволяючи команді зосередитися на ключових аспектах.
Гнучке управління	Завдяки оперативному аналізу, ШІ допомагає швидко генерувати рішення для складних ситуацій, що знижує вплив людського фактору та пришвидшує прийняття рішень.

Джерело: складено авторами на основі [10]

Окрім переліку загальних теоретичних функцій, які надає технологія ШІ

(зокрема з визначення віх ІТ-проєкту [8]), було проведено практичний експеримент із використанням персоналізованого помічника на основі ШІ від

Google — NotebookLM, основною причиною вибору останнього є можливість опрацювання одразу декілька джерел [11]. Попередньо, для цього, було підготовлено документацію IT-проєкта «PixelMuse», продуктом якого є цифрового інтернет-магазин з продажу мистецтва для забезпечення оптимального досвіду користування, як для покупців, так і для митців [8].

Оскільки управління проєктом планується з використанням AGILE-методології, основною метою експерименту було перевірити можливість синергії ШІ з фреймворком SCRUM. Моделі було надано два файли: проєктний документ та детальний опис SCRUM, з переліком усіх необхідних процесів та ролей [12] (рис.

1).

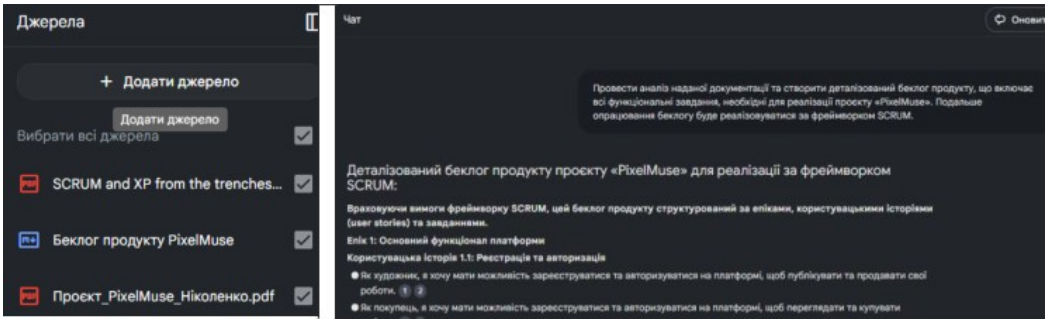

Студія – розділ для збереження

Чат – розділ для введення запитів і виводу результатів у виконання

Джерела – розділ, результатів завдань. вигляді нотаток,

Результати не зберігаються автоматично й де зберігається які можна не враховуються в наступних відповідях, інформація, на основі якої що спрощує перетворити на отримання точного нові джерела.

результату. Окремо присутнім є ряд формуються

Додатково пропонованих запитів, які формуються на відповіді.

підтримує функції, основі наданих джерел.

такі як створення подкастів.

Рис. 1. Приклад робочого середовище NotebookLM (авторська розробка на основі [11])

Після завантаження файлів, було виконано запити для: 1) створення беклогу продукту з пріоритезацією функцій; 2) формування функціоналу першого спринту (табл. 3):

Таблиця 3 - Приклад практичного використання ШІ

Промпт	**Результат**
«Провести аналіз наданої документації та створити деталізований беклог продукту, що включає функціональні завдання необхідні для реалізації проєкту «PixelMuse», організувавши їх в порядку, що	В результаті було отримано ряд з семи історій користувачів, що логічно поділяються на під-історії та функціональні завдання. Розбиття на менші під-історії, дає можливість далі деталізувати процес виконання та визначити більш точні оцінки для кожної функції. Отриманий беклог слугує надійним підґрунтям для подальшого розвитку проєкту. Це дає можливість проєктному менеджеру орієнтуватися на чіткі етапи та функції, які необхідно

Промпт	Результат
	реалізувати, а також надає вектор для подальших доопрацювань і впровадження. Однією з основних переваг є оперативність генерування стартового набору. Демонстрація частини
забезпечує якнайшвидше утворення MVP»	результату подана нижче (QR-код надає змогу перегляду повного беклогу): I. Базові функції платформи: Реєстрація та авторизація користувачів Створення облікових записів для художників та покупців. Різні методи авторизації (електронна пошта/пароль, соціальні мережі). Можливість відновлення паролю. Профілі користувачів Для художників Завантаження фотографії профілю, біографії, видів робіт ...
«На основі функцій та їх пріоритезації відібрати функціонал, що буде реалізовано в першому спринті»	Базуючись на попередньо згенерованому беклозі продукту проєкту, конвертованому в нове джерело для ґрунтування відповідей, моделлю ШІ було

Промпт	Результат
	відібрано ряд з п’яти завдань необхідних для реалізації, впровадження яких, забезпечить можливість якомога швидшого створення мінімально життєздатного продукту та переходу до тестування. Функції перелічено нижче по порядку: Створення облікових записів з базовою інформацією (електронна пошта/пароль) → Створення простих профілів для художників та покупців з можливістю завантаження фото → Завантаження зображень з базовим описом (назва, теги) → Простий пошук за назвою та тегами → Перегляд зображень.
Перший промпт + додаткова частина: «Подальше опрацювання беклогу буде реалізовуватися за фреймворком SCRUM.»	Запропонований промпт є модифікацією першого запиту з таблиці 3. Його створено для аналізу змін у відповіді шляхом коригування вказівок. Згенерована відповідь має структурні відмінності: вона

Промпт	Результат
	містить п’ять епіків, кожен з яких включає користувацькі історії. Для кожної історії виділено перелік завдань, необхідних для її реалізації. Подання історій відповідає класичному формату: «Як ___ (конкретний суб’єкт), я хочу ___ (функція у загальному вигляді, що згодом деталізується)». Експеримент з альтернативним вводом можна вважати успішним, оскільки він демонструє можливість адаптації NotebookLM до індивідуальних вимог і стандартів, напрацьованих управлінцем у процесі діяльності. Це усуває потребу в зміні підходу до роботи і перенавчання менеджера. Остаточний результат доступний для перегляду через вище наведений QR-код.

Джерело: авторська розробка в комбінації з використанням функціоналу

NotebookLM [11].

Перед початком генерації було прийнято рішення розробити беклог продукту власноруч. Порівняння обох підходів показало, що більшість функцій співпадають. Проте, згенерований штучним інтелектом варіант вирізняється структурою, швидкістю створення, стислою чіткістю формулювань та автоматичною пріоритизацією функцій ще у процесі генерації. Додатковою перевагою є те, що під час формування першого спринту ШІ надає детальні пояснення щодо критеріїв підбору функцій. Це дозволяє сфокусувати зусилля на створенні такого набору задач, завершення яких сприяє найшвидшому отриманню мінімально життєздатного продукту (англ. Minimum viable product,

MVP). При порівнянні генерованого та вручну складеного беклогу першого спринту, спостерігається спільний напрямок «думок», проте використання ШІ значно скорочує часові витрати на цей етап (табл. 4):

Таблиця 4 - Оцінювання виконання завдання за допомогою ШІ

Критерій	**Рівень**
Чіткість та зрозумілість формулювань	Високий: зайві компоненти відсутні
Рівень якості пріоритезації	Високий
Отримання результату в необхідному поданні	Достатній: може потребувати декілька спроб генерування

Критерій	Рівень
Швидкість виконання	Високий: в межах 25 секунд

Джерело: авторська розробка

Окремо слід відзначити можливість ШІ імпортувати інформацію з аудіо та відеофайлів, а також створювати кураторський подкаст на основі вхідних документів даних, що спрощує документування взаємодій з стейкхолдерами та проведення ретроспектив. Функція накопичення та обробки файлів дозволяє моделі збагачувати власний досвід, що можна використовувати для підвищення її ефективності у попередній оцінці завдань у story points. Однією з головних переваг ШІ є його гнучкість, яка дозволяє адаптувати технологію під різні інструменти, темпи роботи та специфіку IT-проєктів, виходячи за межі стандартних рішень.

Висновки та рекомендації.

IT-галузь,

Дослідження показало, що займаючи провідні позиції на міжнародному ринку, є стратегічно важливою для економіки України, що вимагає постійного вдосконалення внаслідок бурхливого розвитку нових технологій. Одним з таких вдосконалень є застосування ШІ в управлінні IT- проєктами, що дозволяє оптимізувати ключові процеси планування, розподілу ресурсів, оцінки ризиків та прийняття рішень. Для підтвердження широти можливостей, було проведено експеримент з NotebookLM, який продемонстрував не лише ефективність ШІ, але й вказав на його потенціал в поєднанні з існуючими інструментами

проєктного менеджменту. Таким чином, подальше дослідження та впровадження ШІ в управління ІТ-проєктами може стати ключовим фактором зміцнення позицій України на глобальному ринку ІТ- послуг, підвищуючи якість та швидкість виконання проєктів, а також забезпечуючи ефективніше використання потенціалу українських ІТ-фахівців.

Перелік використаних джерел.

Developer Profile | 2024 Stack Overflow Developer Survey. Stack Overflow Insights -

Developer Hiring, Marketing, and User Research. URL:

https://survey.stackoverflow.co/2024/developer-profile#key-territories звернення: 06.01.2025).

(дата

Best Countries To Outsource Software Development 2024. Groove Technology - Software

URL: https://groovetechnology.com/blog/software-

Outsourcing Simplified. development/best-outsourcing- countries/#:~:text=The%20global%20landscape%20of%20software%20development%

20outsourcing%20is,Hungary,%20Vietnam,%20India,%20China,%20Philippines,%20

Brazil,%20and%20Argentina. (дата звернення: 06.01.2025).

Some 20% of Ukrainian IT specialists work abroad - study. interfax-Ukraine.

URL: https://en.interfax.com.ua/news/general/994649.html#:~:text=About%2020%%2

0of%20Ukrainian%20IT%20specialists%20work%20abroad,,House%20and%20invest ment%20group%20Roosh%20with%20support%20 (дата звернення: 06.01.2025).

Ukraine: The Stronghold of Great Devs 2023 IT Market Report | Beetroot. Beetroot.

URL: https://beetroot.co/resources/reports/ukraine-tech-market-report-2023/ (дата звернення: 06.01.2025).

Інформаційні технології : навч. посіб. / Ю. В. Волосюк та ін. ; ред. А. В. Нєлєпова.

Київ : Каф., 2017. 197 с. С. 7-13.

Катренко А. В. Управління IT-проектами : підручник. Львів : «Новий Світ - 2000»,

2011. Т. 1 : Стандарти, моделі та методи управління проектами. 76 с.

Баранов О. Визначення терміну “штучний інтелект”. Інформація і право. 2023.

№ 1/(44). 46 с. URL: https://orcid.org/0000-0003-3233-6687. (дата звернення:

01.01.2025).

Ноздріна Л. В., Ніколенко Р. В. Використання штучного інтелекту для створення project milestones. Сучасні тенденції розвитку інформаційної економіки в

Україні: Міжнар. науково-практ. конф., м. Львів, 25–26 жовт. 2024 р. Львів, 2024.

С. 405–406. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/zbirnyk-tez_2024_robocha-versiia3.pdf (дата звернення: 06.01.2025).

Mahesh B. Machine Learning Algorithms - A Review. International Journal of Science

2020.

and Research (IJSR).

Т. 9, № 1. С. 381–386.

URL: https://doi.org/10.21275/art20203995 (дата звернення: 01.01.2025).

Savio R. D., Ali J. M. Artificial Intelligence in Project Management & Its Future. Saudi

Technology.

Journal of Engineering and

2023. Т. 8, № 10. С. 244–248.

URL: https://doi.org/10.36348/sjet.2023.v08i10.002 (дата звернення: 01.01.2025).

Google NotebookLM | Note Taking & Research Assistant Powered by AI. Google

NotebookLM | Note Taking &

Research Assistant Powered by AI.

URL: https://notebooklm.google/ (дата звернення: 06.01.2025).

Kniberg H. SCRUM and XP from the trenches: How we do SCRUM. 2-ге вид.

C4Media, 2015. С. 1-169.

URL: https://leanagiletraining.com/wp- content/uploads/2020/03/Scrum-and-XP-from-the-Trenches-2nd-edition.pdf (дата звернення: 06.01.2025).

Деякі питання щодо громадян третіх країн на території держави-члена ЄС

Main Author: Ganna Gubina
Position: PhD in Law, Leading researcher
Affiliation: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
Country: Ukraine
Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 6:00 a.m. to 8:00 a.m. Pacific Time: Theme 4 Future Challenges (Ukrainian)

Анотація. Сучасне дослідження в ЄС найчастіше фінансується з відповідних фондів ЄС. І передбачається, що результатом такого дослідження можна буде вирішити конкретну проблему в теоретичній чи практичній площині. Проведення такого дослідження може передбачати залучення громадян третіх країн, в т.ч. з України. Здійснена спроба проаналізувати базові терміни «дослідник», «дослідження» та «дослідницька організація» згідно законодавства ЄС у окресленій площині. Також розглянуто законодавство Федеративної Республіки Німеччина та Республіки Польща про визнання дослідницьких організацій. Сформульовано авторські рекомендації, що дозволять більш активно залучати дослідників із третіх країн, в т.ч. України, для проведення дослідження на територіях держави-члена ЄС. **Ключові**

слова: громадянин третьої країни, держава-член ЄС, дослідження, дослідник, дослідницька організація

Abstract. Modern research in the EU is most often funded by the relevant EU funds. It is assumed that the result of such research will be able to solve the specific problem in theoretical or practical terms. Conducting this research may involve third-country nationals, including from Ukraine. An attempt was made to analyse the basic terms «researcher», «research» and «research organisation» according to EU legislation in this context. The author also examines the legislation of the Federal Republic of Germany and the Republic of Poland on the recognition of research organisations. The author's recommendations have been formulated, which will allow researchers from third countries to be more actively involved, including of Ukraine, to conduct research in EU member states.
Keywords: EU member state, research, researcher, research organization, third-country national **Метою** є правовий аналіз термінів «дослідник», «дослідження» та «дослідницька організація» для громадян третіх країн на території держави-члена ЄС з метою дослідження та формування авторських пропозицій щодо їх удосконалення.

Основний текст. Проведення сучасних якісних та результативних досліджень незалежно від місця, в т.ч. на території держави-члена ЄС, передбачає виконання великого переліку вимог. Однією з них є залучення іноземних дослідників. Наприклад, громадян третіх країн.

До них відносяться й Україна. Базовим документом є Директива (ЄС) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн з метою проведення досліджень, навчання, підвищення кваліфікації, волонтерства, обміну учнями або освітніх проєктів і роботи за програмою au pair (надалі -

Директива (ЄС) 2016/801) [1]. Одним із актуальних питань є з'ясування деякої термінології у даному напрямку. Так, «дослідник означає громадянина третьої країни, який має докторський ступінь або відповідну кваліфікацію про вищу освіту, що дає цьому громадянину третьої країни доступ до докторських програм, якого обирає дослідницька організація та допускає до території держави- члена для здійснення проводити дослідницьку діяльність, для якої зазвичай потрібна така кваліфікація. Дослідження означає творчу роботу, яка здійснюється на систематичній основі з метою збільшення запасу знань, включаючи знання про людину, культуру та суспільство, а також використання цього запасу знань для розробки нових застосувань. Дослідницька організація означає будь-яку державну або приватну організацію, яка проводить дослідження» (ст. 3 Директиви (ЄС) 2016/801) [1]. На перший погляд, вбачається логічний ланцюжок визначення термінів «дослідник», «дослідження» та «дослідницька організація». На думку автора, кожне наведене вище визначення з Директиви (ЄС) 2016/801 потребує переосмислення.

Із аналізу терміну «дослідник» можна констатувати, що дослідником може бути «громадянин третьої країни, який має докторський ступінь або відповідну кваліфікацію про вищу освіту…», тобто достатньо мати вищу освіту для отримання статусу дослідник з метою претендувати на проведення дослідницької діяльності (ст. 3 Директиви (ЄС) 2016/801) [1]. Вбачається, що вимога про наявність вищої освіти або повинна бути прибрана, або доповнена наступним чином: «…кваліфікацію про вищу освіту з опублікованими самостійними статтями у кількості чотири штуки в журналах, які індексуються у наукометричних базах Scopus або

Web of Science Core Collection». Така пропозиція дозволить уникнути запрошення громадянина третьої країни для проведення дослідницької діяльності чи дослідження, що нездатний до останнього. Закріплення у Директиві (ЄС) 2016/801 визначення терміну «дослідницька діяльність» відсутнє і посилання на відповідний нормативно-правовий акт ЄС також, хоча застосовується багато разів. Уявляється, що законодавець залишив це на власне розуміння, тлумачення дослідницької організації. Вважаємо, що це призведе до негативних наслідків, оскільки, на наш погляд, результатами такої діяльності буде всіляке досягнення, показник тощо. І воно не буде мати наукового значення чи практичного втілення для вирішення певної проблеми. Отже, недосконале визначення терміну «дослідник» призведе до формування негативного ставлення до громадян третіх країн, які претендують проводити дослідження на території держави- члена ЄС.

Наступний термін – це «дослідження». Бачення законодавця ЄС щодо даного терміну у Директиві (ЄС) 2016/801 також містить декілька «білих плям», на думку автора: 1) «творчу роботу, яка здійснюється на систематичній основі» (ст. 3 Директиви (ЄС) 2016/801) [1]. Вважаємо, що головною ознакою творчої роботи є натхнення, тобто систематична основа не є притаманною такому виду робіт; 2) не враховується у визначенні даного терміну аспект, що дослідження може проводитися у різних галузях. Наприклад, у технічних галузях потрібно розробити новий механізм чи формулу для зменшення викидів, у гуманітарних – пошук, аналіз специфіки, особливості певного показника, явища. Отже, різні галузі передбачають і різні дослідження, різні результати; 3) відсутня наукова новизна в отриманих знаннях та розробці нових

застосувань згідно визначення терміну «дослідження». Таким чином, розглядаємий термін потребує внесення змін і може бути представлений наступним чином:

дослідження – це пошукова теоретико-практична діяльність з науковою складовою, що спрямована на отримання нових результатів, інформації для вирішення певної задачі.

Останній термін – «дослідницька організація». Із аналізу його визначення можна встановити, що тут також недосконале визначення у ст. 3 Директиви (ЄС) 2016/801. Така думка автора побудована на тому, що відсутні конкретні вимоги до таких організацій, окрім форми власності та необхідності проводити дослідження. Отже, до переліку таких організацій можуть додавати будь-яку організацію, що виконує дві існуючі перелічені умови. У ст. 9 (2) Директиви (ЄС) 2016/801 здійснена спроба окреслити перелік схвалених дослідницьких організацій «відповідно до процедур, викладених у національному законодавстві чи адміністративній практиці відповідної держави-члена. Заявки на схвалення дослідницькими організаціями подаються відповідно до цих процедур і базуються на їхніх статутних завданнях або корпоративних цілях залежно від обставин та на доказах того, що вони проводять дослідження. Схвалення, надане дослідницькій організації, має діяти щонайменше п’ять років. У виняткових випадках держави-члени можуть надати дозвіл на більш короткий період» (ст. 9 (2) Директиви (ЄС) 2016/801) [1]. Із аналізу зазначеної вище норми права, на нашу думку, вбачається, що вимоги до схвалення переліку таких організацій самостійно визначено у кожній державі-члена ЄС. Отже, останні є різними в кожній державі-члена ЄС. І схвалення можуть

отримати навіть «необхідні» організації. Представляється, що це призведе до негативних наслідків (наприклад, лише отримання грошових коштів на докторські програми, метою яких є проведення дослідження, на території держави-члена ЄС без зацікавленості у самій дослідницькій діяльності). Наприклад, у Федеративній Республіці Німеччина передбачено наступне, що заява про визнання для дослідницьких установ, де фінансування переважно приватно, повинна бути подана в письмовій формі до Федерального відомства у справах міграції та біженців. В ній повинно бути зазначена така інформація: 1) найменування, організаційно- правова форма та адреса наукової установи; 2) прізвища та імена законних представників наукової установи; 3) адреси науково- дослідних установ, в яких мають працювати іноземці, з якими укладено договори про перебування або відповідні договори; 4) копія статуту, установчого договору, інших правових документів, з яких випливає мета та предмет діяльності науково-дослідної установи; 5) інформація про діяльність наукової установи, яка свідчить про проведення нею наукових досліджень у країні.

Державні або визнані державою університети чи інші науково- дослідні установи, діяльність яких переважно фінансується з державних коштів, вважаються визнаними науково-дослідними установами. Дослідницькі установи, де фінансування переважно приватно, визнання повинно бути обмежено щонайменше п'ятьма роками (ст. 38a Правил проживання від 25 листопада 2004 року) (надалі – Правила проживання) [2]. Із вказаного вище, на думку автора, вбачається, що зазначене німецьке законодавство надає перевагу саме університетам та установам, що

фінансуються з державних коштів. Для останніх відсутні всілякі вимоги про визнання. Також необхідно відмітити, що у вказаних Правилах проживання використовуються різні терміни для пояснення одного і того же явища (наприклад, дослідницька установа, науково-дослідна установа). Останнє потребує врегулювання у вигляді єдиної термінології, тобто необхідно залишити у Правилах проживання лише термін «дослідницька організація». Така думка побудована, виходячи з термінології у Директиві (ЄС) 2016/801. У той же час в Республіці Польща передбачено, що науковий підрозділ затверджується для прийому іноземців для проведення науково- дослідних або дослідно-конструкторських робіт рішенням за поданням цього підрозділу за наявності всіх таких умов: 1) науковий підрозділ існував не менше 5 років до подання заявки та протягом цього часу самостійно та безперервно здійснював наукову діяльність; 2) не суперечить міркуванням національної оборони, безпеки чи захисту громадської безпеки та порядку; 3) інтереси Республіки Польща не суперечать цьому.

Перш ніж прийняти рішення про затвердження наукового підрозділу, міністр, відповідальний за внутрішні справи, звертається до Головнокомандувача Прикордонної служби, Головнокомандувача поліції, Голови Агентства внутрішньої безпеки та міністра, відповідального за закордонні справи та, якщо необхідно, також до інших органів, щоб надали інформацію про наявність будь-яких обставин, які мають значення для оцінки виконання умов, зазначених вище. Останні надають запитувану інформацію протягом 30 днів з дня надходження заяви. Якщо орган зобов'язаний надати інформацію, не

надає її у строки, то вимога до інформації вважається виконаною. Перш ніж винести рішення про затвердження наукового підрозділу, міністр внутрішніх справ запитує висновок з цього приводу у міністра вищої освіти і науки. Науковий підрозділ затверджується строком на 5 років, а в особливо обґрунтованих випадках – на менший строк (ст. 151 Закону про іноземців від 12 грудня 2013 р.) (надалі – Закон про іноземців) [3].

Із аналізу вказаного польського закону можна зробити кілька авторських висновків: 1) застосування терміну «науковий підрозділ» замість терміну «дослідницька організація», що використовується у Директиві (ЄС) 2016/801; 2) за формою власності наукові підрозділи не поділяються; 3) прописана єдина процедура для всіх наукових підрозділів щодо отримання визнання; 4) існує можливість отримання визнання лише певними науковими підрозділами; 5) проведення наукової діяльності замість дослідницької. При порівняльному аналізі вказаного вище німецького та польського законодавства щодо вимог про визнання дослідницьких організацій, то, на наш погляд, вимоги є повністю різними. Вважаємо, що така відмінність та застосування інших термінів, які різняться від тих, що у Директиві (ЄС) 2016/801, повинні бути усунені.

Висновки та рекомендації. Проведений аналіз термінів «дослідник», «дослідження» та «дослідницька організація» для громадян третіх країн на території держави-члена ЄС з метою дослідження показав, що чинну Директиву (ЄС) 2016/801 необхідно переглянути та вдосконалити. Наприклад, внести до неї притаманні для всіх дослідницьких організацій незалежно від форми власності єдині вимоги про отримання визнання. Вбачається, що існуюча законодавча база ЄС, Федеративної Республіки

Німеччина, Республіки Польща в даному аспекті негативно впливає і на дослідників з України також. Їх можуть звинуватити у непрофесіоналізмі, а це призведе до обрання майбутніх дослідників виключно з держав-членів ЄС, на яких поширюється інше законодавство ЄС, відмінне від проаналізованого.

Перелік використаних джерел

1. Directive (EU) 2016/801 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of research, studies, training, voluntary service, pupil exchange schemes or educational projects and au pairing. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal- content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016L 0801.
2. Правила проживання від 25 листопада 2004 року. URL: https://www.gesetze-im- internet.de/aufenthv/__38a.html.
3. Про іноземців: Закон від 12.12.2013 р. URL: https://lexlege.pl/ustawa-o-cudzoziemcach/rozdzial-7-zezwolenie- na-pobyt-czasowy-w-celu-prowadzenia-badan-naukowych- mobilnosc-krotkoterminowa-i-dlugoterminowa-naukowca/13315/.

Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

Presenters:

- Angeline Kowalishen-Hesje, Naden Hewko, Alexandra Chernyavskaya
- Oleksandr Kondrashov (two presentations)
- Oksana Samusenko
- Nino Shatberashvili

- Stanislav Nastenko
- Tamila Smailova

Connecting and Building Community

> **Main Author:** Angeline Kowalishen-Hesje
> **Position:** Member
> **Affiliation:** Community
> **Country:** Canada
> **Co-authors:** Naden Hewko (Macklin, Saskatchewan, Canada, community member); Alexandra (Sasha) Chernyavskaya (North Battleford, Saskatchewan, Canada, formerly from Odessa, Ukraine, community member)
> **Language:** English
> **Session:** Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

1. Objectives/Purpose: Sharing how Canadian Ukrainians have made connections in Canada and in Ukraine and its impact.

2. Description of initiative/research/experience: Panel will consist of persons from Canada and Ukraine who have connected through participating in Dr. Oleksandr Sasha Kondrashov's online classes, starting in May, 2021. (a) Connecting Ukrainian Canadian diaspora (b) Connecting with Ukrainians in Ukraine and elsewhere.

3. Connection to Ukrainian values: Ukrainians Canadians have preserved much of their language and culture, to varying degrees, depending on which immigration wave, as evidenced by the many Ukrainian churches and societies, dance companies, Ukrainian language immersion schools, Ukrainian grocery stores and restaurants across Canada.

4. Impact on communities: Oftentimes we underestimate the influence of one person. Mother Theresa said “I alone cannot change the world, but I can cast a stone across the waters to create many ripples.”
5. Relevance to future generations: connecting past stories with present stories of the past and present diaspora can serve as an example for future generations. Never discount the influence of “one” or the “ordinary” stories of the past ”ordinary” people.

Ukrainian-Canadian Christmas Carols: A Harmonious Journey of Tradition and Solidarity

Main Author: Oleksandr Kondrashov
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Language: English
Session: Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

The presentation "Ukrainian-Canadian Christmas Carols" delves into the rich cultural tapestry of bilingual carols, highlighting the enduring connection between Ukrainian traditions and Canadian festivities. Drawing from the second edition of the Ukrainian- Canadian Carols collection, this presentation showcases a fusion of beloved English carols translated into Ukrainian and iconic Ukrainian carols in English. The goal is not only to celebrate the spirit of Christmas but also to raise awareness about the solidarity of Ukrainian communities, both in Ukraine and within the diaspora, especially in light of ongoing challenges faced by Ukraine. This session will explore the power of music to transcend linguistic boundaries and unite diverse communities in a shared celebration of heritage and culture.

Through an interactive approach, the presentation emphasizes the educational value of music, showcasing how these carols function as tools for language learning, cultural preservation, and community bonding. Moreover, the discussion will extend to the broader role of carols in fostering resilience, healing, and solidarity in the context of the Ukrainian diaspora's ongoing support for Ukraine.

Key takeaways include:

1. The cultural significance of bilingual carols in Ukrainian-Canadian communities.
2. Insights into the adaptation of Western Christmas traditions within the Ukrainian context.
3. The potential of music to serve as a bridge between generations, languages, and cultures.

By the end of this presentation, attendees will understand the importance of preserving and promoting these carols as a means of keeping cultural traditions alive, particularly as a form of support for Ukraine. Through song, solidarity, and education, these carols continue to inspire and unite us across borders and generations.

Ukrainian Diaspora Language Classes: Building Cultural Connections Through Language and Community

Main Author: Oleksandr Kondrashov
Position: Associate Professor
Affiliation: Thompson Rivers University
Country: Canada
Language: English

> **Session:** Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

The Ukrainian Diaspora Language Classes, held every Saturday at 1:00 p.m. at the Ukrainian Catholic Church in Kamloops, exemplify an innovative approach to preserving Ukrainian values in a globalized world. These weekly sessions emphasize cultural preservation, community building, and intergenerational learning, aligning closely with the conference theme of "Ukrainian Values in a Global World."

Through a process-oriented methodology, the classes integrate warm-ups, vocabulary lessons, and engaging cultural activities, such as singing Ukrainian folk songs and role- playing real-life scenarios. These sessions blend tradition with innovation, offering practical tools for strengthening Ukrainian identity in diaspora communities. For example, a lesson on Ukrainian garlic songs humorously connected participants to Ukrainian humor and culinary traditions. Similarly, lessons about herbs like dill (кріп), parsley (петрушка), and mint (м’ята) incorporated sensory experiences to spark conversations about familial traditions and cultural heritage. The program's stories and methodologies highlight how language classes can serve as powerful tools for cultural sustainability. By creating a dynamic and inclusive learning environment, participants not only improve their linguistic skills but also deepen their connection to Ukrainian heritage and foster community solidarity in the face of global challenges. This initiative demonstrates the role of education in preserving cultural identity and strengthening diasporic ties, ensuring that Ukrainian values thrive for future generations.

Language and Cultural Materials as a Resource for Preserving Identity and Developing Intercultural Dialogue

Main Author: Oksana Samusenko
Position: Associate Professor of Department of Ukrainian philology for foreigners
Affiliation: Taras Shevchenko National University of Kyiv
Country: Ukraine
Language: English
Session: Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

Abstract. The article deals with linguodidactics and teaching Ukrainian as a foreign language. The study is intended to highlight the role of linguistic and country studies texts in the context of teaching Ukrainian to preserve the Ukrainian identity and promote intercultural dialogue. The paper focuses on theoretical and practical recommendations for the use of such materials in Ukrainian as foreign language courses. The article highlights the place of the linguistic and cultural aspect in the system of teaching Ukrainian as a second language, analyzes the attention of the modern teaching community to this aspect, and emphasizes the importance of linguistic-cultural texts in the study of the Ukrainian language and the dissemination of Ukrainian culture abroad. Such texts (authentic and pedagogical course materials), as well as the use of various types of teaching methods and techniques (project activities, role-plays, group work, discussion of films and books, creative writing, virtual educational trips, etc.), will help students to improve their knowledge of the Ukrainian language and cultural, and contribute to the formation of socio-cultural competence. The results of the work on master's and bachelor's programs in foreign audiences and on the

advanced training program in the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language are analyzed.

Keywords: Ukrainian studies, Ukrainian as a foreign language, linguistic and cultural aspect, Ukrainian identity, intercultural dialogue.

Services Ensuring Refugee Integration

Main Author: Nino Shatberashvili
Position: Associate Professor
Affiliation: Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Country: Georgia
Language: English
Session: Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

On the background of an increase in the proportion of migrants in Georgia and Belgium, the article aims to present the implemented initiatives for their social integration. By presenting the response of various actors to their needs in the social and educational systems, it aims to identify the best practices ensuring optimal outcomes in working with refugees. The article discusses the potential of supportive and educational professionals to meet the needs of war survivors. It outlines the specifics of services for refugees living in Georgia and Belgium. It examines the impact of current initiatives and attempts to identify further support needs. It presents the contrasting education policies with Georgia offering a specially created Ukrainian education sector in public schools and Belgium offering intensive preparatory programs leading to enrollment in the general education system.

The article aims to identify what specific knowledge or strategies teachers, social workers and psychologists need to create an attractive environment for vulnerable children and activate mechanisms for a smooth transition to the new phase of life. It raises the issue of accessibility of services for children regardless of their status in case of psychosocial needs. In Georgia, the uptake of services for refugee children is significantly lower compared to local children, the situation in Belgium seems to be more promising. The article draws the reader's attention to the role of social services with unaccompanied children. It attempts to analyze the role of international actors in meeting the needs of migrants in a timely manner so that they can be well integrated into the country of arrival. It seeks to explore the potential of supporting professionals to create a platform for the development of child protection services at the border where there are no services in either the origin or receiving countries. The article explores the effective mechanisms for interprofessional collaboration.

Vinyl Ukees: Phenomenon of Ukrainian Canadian Prairies Music of the 1960s— From Music of Survival to Music of Comfort and Cultural Protest

Main Author: Stanislav Nastenko
Position: Independent Researcher
Affiliation: Independent Researcher
Country: Canada
Co-author: Iryna Nastenko (Independent Researcher, Canada)
Language: English
Session: Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

This presentation explores the transformative role of Ukrainian Canadian music in the 1960s, focusing on how the vinyl disc recording boom enabled the

preservation and evolution of cultural identity through music. This presentation explores how the rise of guitar music in the US and UK influenced Ukrainian Canadian artists, who infused folk motifs with contemporary rock and folk rhythms, creating a unique cultural soundscape. Amidst the cold, isolated winters of the Canadian Prairies, Ukrainian Canadian artists like Jim Gregorash, Mickey and Bunny, the Trail Riders, Peter Hnatiuk, Anton Chomlak, Nester Shydlowsky who exemplified this blending of

Ukrainian musical heritage with North American influences. Popular worldwide The Who band from Winnipeg, notably recording their debut at a Ukrainian-owned studio, underscored the community's pivotal role in shaping the Canadian music industry. This initiative examines how these adaptations provided comfort and a sense of community, while the lyrics subtly protested against harsh labor conditions, reflecting the community’s resilience. The research highlights the impact of these musical innovations on Ukrainian Canadian communities, fostering a sense of pride and cultural continuity. Lessons learned from this era emphasize the importance of cultural expressions in maintaining identity and heritage, particularly in diaspora communities. The presentation will delve into how these musical innovations provided both a sense of comfort to the Ukrainian community and a voice in the cultural mosaic of Canada, offering insights into the ongoing importance of these contributions to understanding cultural identity and resilience in immigrant communities.

Independent Work as a Type of Activity of Higher Education Acquisitions in the Process of Studying Pedagogical Disciplines

Main Author: Tamila Smailova. Position асистент кафедри
Affiliation: Zhytomyr Ivan Franko State University
Country: Ukraine

Language: Ukrainian (українська, ukrainska)
Session: Sunday, February 9 · 8:00 a.m. to 10:00 a.m. Pacific Time: Theme 1 Ukrainian Identity in the Context of Globalization and Theme 2 Ukraine- Diaspora Cooperation (English)

Анотація. Визначено роль самостійної роботи у процесі вивчення педагогічних дисциплін здобувачами вищої освіти. Проаналізовано складову освітньої компоненти «Педагогіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка. **Ключові слова:** самостійна робота, здобувачі вищої освіти, освітній процес, освітня компонента.

Abstract. The role of independent work in higher education students' studying pedagogical disciplines is determined. The educational component ‘Pedagogy’ for the first (bachelor's) level of higher education at the Ivan Franko Zhytomyr State University is analyzed. **Keywords:** independent work, higher education students, educational process, educational component.

Мета – визначити роль самостійної роботи здобувачів в організації освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Основний текст. На етапі інтеграції освіти в єдиний європейський науковий простір підвищуються вимоги до рівня знань здобувачів вищої освіти. Одним із важливих умов забезпечення високої якості підготовки майбутніх фахівців є ефективна організація самостійна робота. Самостійна робота здобувачів є одна із важливіших компонентів освітнього процесу.

У науковій літературі поняття «самостійна робота» має різне трактування. Так, на думку С. Вітвицької, самостійна робота здобувача вищої освіти – це вид діяльності, який здійснюється у навчальний і

позанавчальний час з метою закріплення, розширення, знань, умінь і навичок, задоволення пізнавальних інтересів і потреб, розвитку творчого мислення і творчих здібностей, формування самостійності як риси характеру [1]. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти, самостійна робота здобувачів вищої освіти становить не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної освітньої компоненти.

Саме самостійна робота формує здібності до самоосвіти, створює «фундамент» неперервної освіти. Зміст самостійної роботи здобувачів визначається робочою програмою конкретної освітньої компоненти, інструктивно-методичними матеріалами до семінарських занять з урахуванням специфіки факультетів. Самостійна робота освітньої компоненти «Педагогіка» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка здійснюється за напрямами: підготовка теоретичних питань до семінарських занять; виконання практичних завдань до семінарських занять; конспектування першоджерел; підготовка та проведення семінарських занять у ролі вчителя; робота над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою навчальною програмою дисципліни, що винесені на самостійне опрацювання здобувачів; участь у науково- практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах; підготовка наукових публікацій; виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань; розв’язання педагогічних задач; робота у студентських наукових гуртках, проблемних групах; самооцінка здобувачем рівня особистих знань, умінь та навичок (теоретичні

питання для самоконтролю, тести для самоконтролю знань, творчі питання тощо); написання рефератів, есе; розробка мультимедійних презентацій; підготовка до підсумкової контрольної роботи; підготовка до іспиту. Необхідно згадати й про методичне забезпечення самостійної роботи студентів системою навчально- методичних матеріалів і засобів, передбачених для опанування навчальних предметів, до яких відносяться: програми з усіх навчальних дисциплін; інструктивно-методичні матеріали (рекомендації, вказівки, практикуми); методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів; інформаційні ресурси (довідники, підручники, навчальні посібники, навчально-методична література); наукова, фахова періодична література; теми науково- дослідницьких проєктів і методичні рекомендації щодо їх виконання; теми рефератів чи доповідей; завдання до практичних і семінарських занять, контрольних робіт і тестів, для самостійної роботи і самоконтролю з боку студентів; зразки оформлення самостійної роботи. Результативність самостійної роботи здобувачів залежить від самого здобувача та від викладача.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти носить і індивідуалізований характер. Це підвищує відповідальність кожного здобувача і, як правило, його успішність. У процесі самостійної роботи здобувач виступає як активна творча особистість, яка проявляє ерудицію, створює свій світогляд та культуру, показує свою готовність до занять. Самостійна робота сприяє умінню здобувача обробляти отриману інформацію на підставі її порівняння, аналізувати та узагальнювати, класифікувати з виділених підстав, а також уміння давати власну оцінку явищу або події, висловлювати свою думку. Самостійна робота

стимулює здобувачів до роботи з психолого- педагогічною літературою, виробляє уміння розв'язувати педагогічні ситуації, навички прийняття рішень; стає одним із головних резервів підвищення якості підготовки здобувачів та одним із факторів, від якого залежить успіх підготовки фахівців.

Активна самостійна робота здобувачів вищої освіти можлива тільки за наявності серйозної та стійкої мотивації, оскільки більшість матеріалу доводиться освоюватися самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, самодисципліни, самоорганізованості та самоконтролю. Щоб самостійна робота була ефективною, здобувач має глибоко усвідомити її необхідність, мету й подальшу користь для себе. Для цього необхідна цілеспрямована педагогічна допомога науково- педагогічних працівників. Особливо здобувачам першого курсу важко адаптуватися до самостійної навчальної роботи. Багато здобувачів першого курсу відчувають труднощі, пов'язані з відсутністю навичок аналізу, конспектування, роботи з першоджерелами, вміння чітко та ясно викладати свої думки, планувати свій час, враховувати індивідуальні можливості своєї розумової діяльності та фізіологічні можливості організму.

Викладач стає консультантом та помічником. Це насамперед уважне ставлення до здобувача, який відчуває психологічний дискомфорт, незручність, невпевненість. Його професійні уміння направлені не просто на контроль знань та умінь, а на надання допомоги з подолання труднощів. Вміла організація самостійної роботи має безперечні психолого-педагогічні переваги в успішному засвоєнні знань. Перед викладачем стоїть задача – навчити здобувача навчатися, направити

його роботу у правильне русло щодо пошуку необхідної інформації та обробці інформаційних ресурсів. Самостійна робота покликана створювати необхідні умови для того, щоб здобувачі оволоділи необхідними знаннями та розвинули своє мислення.

Як відомо, що знання, отримані самостійно, шляхом подолання посильних труднощів, засвоюються краще, ніж отримані у готовому вигляді від викладача, тому що в ході самостійної роботи кожний здобувач безпосередньо стикається з засвоєним матеріалом, аналізує його, концентрує на ньому всю свою увагу. Важливу роль в контролі самостійної роботи здобувачів відіграють консультації. Контроль самостійної роботи і оцінювання її результатів включає самоконтроль здобувачів, та контроль й оцінку з боку викладача.

В освітньому процесі закладів вищої освіти використовується модульно- рейтингова система. Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти університету згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою. Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується 100- бальна університетська та шкала ЄКТС.

Контроль над самостійною роботою здобувачів проводиться як в усній формі (повідомлення, доповідь, бесіда, пояснення тощо), так і в письмовій (есе, статті і тези, конспектування першоджерел, тести, контрольні роботи тощо). Дотримання методичних вимог організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти сприяє успішному засвоєнню педагогічних дисциплін.

Висновки та рекомендації. Самостійна робота здобувачів відіграє важливу роль в організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, який має будуватися так, щоб розвивати у здобувачів уміння навчатися, формувати здібності до саморозвитку, до творчого застосування здобутих знань, способам адаптації до професійної діяльності у світі.

Перелік використаних джерел

1. Вітвицька С. С. Самостійна робота здобувачів вищої освіти – найвища форма професійного становлення й особистісного розвитку. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки, 2023. Вип. 112. С. 113–126.
2. Друзь І. М. Самостійна робота студентів як важливий чинник професійної підготовки майбутніх фахівців. Проблеми інженерно-педагогічної освіти, 2011. № 30–31. С. 127–133.
3. Зеленська О. П. Самостійна робота здобувачів вищої освіти як важлива складова організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Перспективи та інновації науки, 2022. № 13(18). С. 173–186.

Conference Resolution: Educating for Tomorrow: A Call to Action for the Government of Ukraine

Adopted at the Conference "Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in a Global World" February 7-9, 2025

Preamble

Recognizing the urgent need for transformative educational reforms in Ukraine to align with global advancements, national resilience, and digital innovation, and acknowledging the critical role of education in nation-building, economic recovery, and democratic strengthening, we, the participants of the "Educating for Tomorrow" Conference, call upon the Government of Ukraine to take immediate, bold, and strategic actions to ensure that Ukraine's education system meets the demands of the 21st century.

Strategic Areas for Immediate Action

1. Preserving and Strengthening National Identity in a Globalized World

- Establish Ukrainian Studies Programs in national and international universities to ensure global recognition of Ukrainian language, history, and culture.
- Expand Ukrainian diaspora cooperation programs to facilitate cross-border educational and cultural exchanges.
- Strengthen Ukrainian language policies in education, ensuring digital resources and curriculum materials reinforce linguistic resilience.

2. Developing the University of the Future (University 5.0)

- Establish University 5.0, integrating AI- driven education, digital infrastructure, and interdisciplinary research to position Ukraine as an education and innovation hub.

- Introduce adaptive learning platforms utilizing AI, blockchain, and virtual reality tools to customize education based on individual student needs.
- Strengthen public-private partnerships (PPPs) to fund cutting-edge research, technology-driven education, and innovation ecosystems.

3. Aligning Ukrainian Education with Global Standards

- Ensure Ukraine joins the UNESCO Global Convention on the Recognition of Higher Education Qualifications, facilitating international student mobility and academic partnerships.
- Develop dual-degree programs with top global universities, creating pathways for Ukrainian students and faculty to gain international experience while contributing to Ukraine's development.
- Recognize online education and micro- credentials for workforce upskilling, integrating them into national education frameworks.

4. Strengthening Digital Competence and Technological Innovation

- Implement nationwide digital literacy programs, ensuring all students, teachers, and professionals have access to AI, coding, and cybersecurity training.
- Develop a national AI strategy for education, leveraging AI to personalize learning, enhance digital security, and improve teacher effectiveness.
- Establish innovation hubs within universities that connect students with tech startups, government initiatives, and private enterprises.

5. Reforming Governance and Funding Models for Education

- Adopt a legal framework that supports state- private sector collaboration in education, driving innovation, research, and skills development.
- Implement anti-corruption measures in educational funding, ensuring transparency in scholarship allocation, institutional financing, and grant distribution.
- Introduce performance-based funding models, rewarding universities based on research output, employability rates, and global partnerships.

6. Addressing Psychological Resilience and Mental Health in Education

- Mandate psychological resilience training in all educational institutions to equip students and teachers with trauma-informed coping strategies.
- Integrate mental health education into the national curriculum, ensuring accessible counseling services for students and educators.
- Develop AI-powered mental health support systems, offering 24/7 digital assistance for students facing war-related and academic stress.

Call to Action

In light of the above recommendations, we call upon the Government of Ukraine, in partnership with educators, researchers, policymakers, the private sector, and international organizations, to:

1. Adopt and implement these recommendations within the next 12 months.
2. Establish an independent National Task Force on Educational Reform, tasked with:
    - Developing a 5-year roadmap for integrating AI, digital education, and innovation in Ukraine.
    - Ensuring policy alignment with EU and global educational standards.
    - Strengthening anti-corruption oversight in education.
3. Commit at least 5% of Ukraine’s GDP to education and research funding to ensure sustainable and high-impact reforms.

Conclusion

This resolution represents a unified voice from scholars, educators, policymakers, and civil society leaders advocating for a radical transformation of Ukraine’s education system. The future of Ukraine depends on an innovative, resilient, and

globally connected education system—one that prepares its citizens to lead, compete, and thrive in a rapidly changing world.

Adopted on February 9, 2025

Conference Resolution: Strengthening Canada-Ukraine Educational Partnerships for the Future

Adopted at the Conference "Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in a Global World" February 7-9, 2025

Preamble

Acknowledging Canada's historic role as a global leader in education, human rights, and international solidarity, and recognizing the urgent need for Canada to support Ukraine in its educational transformation and national recovery, we, the participants of the "Educating for Tomorrow" Conference, call upon the Government of Canada to strengthen and expand its efforts in advancing Ukraine's education, digital transformation, and institutional capacity-building.

As Ukraine continues to defend its sovereignty and rebuild its institutions, Canada has a unique opportunity to leverage its expertise, resources, and global influence to support Ukraine's educational resilience and innovation.

Strategic Priorities for Canada's Support

1. Expanding Canada-Ukraine Academic Collaboration and Student Mobility

- Establish a Canada-Ukraine Higher Education Scholarship Fund to support Ukrainian students, researchers, and faculty affected by war, ensuring full scholarships, academic placements, and research opportunities.
- Develop dual-degree programs between Canadian and Ukrainian universities to facilitate knowledge exchange and international accreditation of Ukrainian qualifications.
- Expand student and faculty exchange programs under Mitacs, SSHRC, and NSERC to enhance collaboration in research, digital transformation, and educational technology.

- Strengthen Ukrainian Studies programs in Canada's universities, increasing funding for Ukrainian language, history, and diaspora studies to preserve and promote Ukraine's identity globally.

2. Supporting Digital and AI-Driven Education in Ukraine

- Establish a Canada-Ukraine Digital Learning Initiative, creating online learning platforms that provide Ukrainian students with AI- driven education, coding, and STEM training.
- Provide Canadian EdTech support to Ukrainian universities and schools to implement digital classrooms, remote learning solutions, and cybersecurity infrastructure.
- Facilitate joint research projects between Canadian AI institutes and Ukrainian universities, focusing on AI ethics, data security, and adaptive learning technologies.

3. Investing in Educational Infrastructure and Innovation Hubs

- Support the development of Ukraine's University 5.0 model, integrating Canada's best practices in innovation-driven education, research commercialization, and interdisciplinary learning.
- Establish Canada-Ukraine Centers of Excellence in major Ukrainian universities, focused on digital transformation, environmental sustainability, and post-war economic recovery.
- Increase funding for post-war education infrastructure rebuilding, ensuring Ukrainian schools and universities have the facilities, digital tools, and teacher training resources necessary for modern education.

4. Strengthening Mental Health and Psychological Resilience in Education

- Develop joint Canada-Ukraine mental health programs to support students, educators, and war-affected families, integrating Canada's expertise in trauma-informed education.
- Expand funding for mental health tele- counseling services for displaced Ukrainian students, teachers, and university staff.

- Incorporate psychological resilience training in Canadian-funded Ukrainian educational projects to ensure long-term well-being and social stability.

5. Enhancing Canada's Role in Combatting Disinformation and Strengthening Media Literacy

- Support Ukrainian-led media literacy programs that teach students and educators how to identify and counter disinformation, particularly in digital spaces.
- Fund collaborative research initiatives between Canadian universities and Ukrainian institutions to analyze disinformation threats and cyber-attacks on educational institutions.
- Facilitate exchange programs for Ukrainian and Canadian journalism students, fostering collaboration in truth-based reporting, digital ethics, and civic journalism.

Call to Action

In light of the above recommendations, we call upon the Government of Canada, in partnership with Canadian universities, research institutions, technology companies, and civil society organizations, to:

1. Launch the Canada-Ukraine Education Resilience Fund with a commitment of at least $200 million over the next five years to support education, research, and digital innovation in Ukraine.
2. Expand Canada's visa and scholarship programs for Ukrainian students, ensuring that displaced students receive full tuition support, academic placements, and expedited processing.
3. Establish an intergovernmental task force to oversee Canada-Ukraine education and research partnerships, ensuring sustainable collaboration beyond humanitarian aid.

4. Promote Canadian investment in Ukraine's education sector, particularly in EdTech, cybersecurity, and AI-driven learning tools, ensuring Ukraine's education system remains globally competitive.

Conclusion

This resolution represents a clear roadmap for Canada's enhanced support for Ukraine's education, digital innovation, and national resilience. The future of Ukraine's recovery and global positioning depends on strategic international partnerships, and Canada must take a leading role in ensuring Ukraine's educational institutions are empowered to shape the leaders of tomorrow.

Adopted on February 9, 2025

Index of Authors / Покажчик авторів

Authors and co-authors in alphabetical order, with the titles of their abstracts.

Alexandra Chernyavskaya: Connecting and Building Community

Anatoliy Mokiy: Conceptual Principles of Creation of Professional Army of Ukraine

Angeline Kowalishen-Hesje: Connecting and Building Community

Ganna Gubina: Деякі питання щодо громадян третіх країн на території держави-члена ЄС

Inna Zhurba: Competence-Based Approach in Training Future Professionals of the Socionomic ...

Iryna Komar: Peculiarities of the Implementation of Bilingual Education in School

Iryna Yurieva: Partnership Interaction of Social Institutions in Support of Veterans and The...

Juliana West: BC Stands with Ukraine: A Community-Driven Model of Global Solidarity; Kamloops Stands with Ukraine: 154 Saturdays of Standing in Solidarity; Academics Standing with Ukraine: Mapping Critical Cross-Border Collaborations...

Naden Hewko: Connecting and Building Community

Nelia Nagaichuk: Pension Welfare of Ukrainians Against the Background of the Demographic Crisi...

Nino Shatberashvili: Services Ensuring Refugee Integration

Nozdrina Larysa: Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності управління ІТ-про...

Oksana Samusenko: Language and Cultural Materials as a Resource for Preserving Identity and Dev...

Oleksandr Kondrashov: BC Stands with Ukraine: A Community-Driven Model of Global Solidarity; Kamloops Stands with Ukraine: 154 Saturdays of Standing in Solidarity; Ukrainian-Canadian Christmas Carols: A Harmonious Journey of Tradition and So...; Ukrainian Diaspora Language Classes: Building Cultural Connections Through La...

Oliinyk Danyila: The Impact of Quantum Science on Educational Fields of Knowledge

Roman Moskalyk: Conceptual Principles of Creation of Professional Army of Ukraine

Roman Nikolenko: Використання штучного інтелекту для підвищення ефективності управління IT-про...

Serhii Batarchuk: Ukrainian-Canadian Partnership in Developing Dynamic Skills in Student Robotics

Sofiia Shmyhovska: Academics Standing with Ukraine: Mapping Critical Cross-Border Collaborations...

Stanislav Nastenko: Vinyl Ukees: Phenomenon of Ukrainian Canadian Prairies Music of the 1960s— Fr...

Svitlana Arkhypova: Competence-Based Approach in Training Future Professionals of the Socionomic ...

Valentyna Kostina: Partnership Interaction of Social Institutions in Support of Veterans and The...

Vasyl Zeliaskov: Innovative Aspects of Personnel Training in Postgraduate Maritime Education I...

Victoria Berezovska: The Role of Civic Education in Modern Ukrainian Society

Victoria Tkachenko: Peculiarities of the Implementation of Bilingual Education in School

Viktoriia Batarchuk: Ukrainian-Canadian Partnership in Developing Dynamic Skills in Student Robotics

Vira Baryshnikova: High Education in Global World

Voichenko Tetiana: Digital Transformation of the Maritime Industry: Current Challenges and Prosp...

Yuliya Yurchenko: Implementation of Anti-Corruption Training Modules Into the Ukrainian Educati...

Аліна Чернякова: Психологічна стійкість особистості в умовах війни

Анжела Гайдаржи: Збереження громадянської ідентичності

Валентина Кірсанова: Декарбонізація атмосфери та виробництво водоростей

Валентина Титаренко: Роль історико- лінгвістичних дисциплін у формуванні національної ідентичності...

Вікторія Жур'ян: Національні інтереси України

Віта Павленко: Креативність: навичка XXI століття

Віталіна Миколаївна Пугач: Впровадження змішаного навчання в ЗВО юридичного профілю: проблеми та перспек...

Галеніна Єкатерина Романівна: Управління сталим споживанням та поведінка споживачів при переході на рослинн...

Ганна Швець: Тема психічного здоров'я в курсі української мови як іноземної

Дембіцька Софія Віталіївна: Гендерний аспект стратегічного планування у ЗВО; Перспективи розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті; Мотиваційні чинники в процесі формування професійних компетентностей в умовах...

Кобилянський Олександр Володимирович: Цифрова трансформація вищої освіти: виклики та можливості; Застосування методів соціальної інженерії в цифровому середовищі; Розвиток емоційного інтелекту в майбутніх фахівців медичних спеціальностей у ...

Костянтин Лисенко: Інтеграція міжнародних виставок у стратегію міжнародного маркетингу для B2B-к...

Котовський Іван Миколайович: Адаптивність до індивідуальних потреб здобувачів морських закладів вищої освіти

Критська Тетяна Володимирівна: Науково-технічна та освітня підтримка обороноздатності України

Леся Сівер: Психологічна стійкість особистості в умовах війни

Леся Ящук: Відапелятивні прізвища м. Житомира

Людмила Миколаївна Баценко: Управління сталим споживанням та поведінка споживачів при переході на рослинн...

Максим Ігорович Бєсєда: Цифрова трансформація вищої освіти: виклики та можливості

Маргарита Шкабаріна: Інноваційні підходи до розвитку соціально-громадянської компетентності дітей...

Марина Мусоріна: Збереження громадянської ідентичності

Марія Чумаченко: Міжпредметна інтеграція елементів математики та навігації

Наталя Биковець: Competency-Based Approach to the Formation of Effective Environmental Education

Наталія Бірук: Творчий розвиток майбутніх вчителів технологій у процесі фахової підготовки

Наталія Доброєр: Українські культурні осередки у Польщі: чи стають вони центрами підтримки іде...

Наталія Кондратенко: Українознавчі студії в Німеччині: історія і тенденції розвитку

Наталія Мирончук: Самоорганізація педагога в контексті соціальних та технологічних змін

Наталія Тірон-Воробйова: Цінності до збереження сталості: стратегія сталого розвитку України до 2030 р...; Роботизовані системи – шлях до автоматизації морських транспортних потоків

Наталія Хемич: Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів

Ноздріна Лариса: Особливості використання штучного інтелекту в економічному аналізі виробничих...

Нікула Аліна Євгеніївна: Роботизовані системи – шлях до автоматизації морських транспортних потоків

Оксана Самусенко: Лінгвокраїнознавчий матеріал як ресурс для збереження ідентичності і розвитку...

Оксана Собкевич: Оцінки індустріальної конкурентоспроможності України у контексті досягнення ц...

Оксана Тепла: Мова як чинник формування національної ідентичності

Оксана Терещук: Особливості використання штучного інтелекту в економічному аналізі виробничих...

Оксана Тимофєєва: Ways to Enhance the Communication Aboard the Vessel

Олександр Доброєр: Діяльність групи "Примирення у Європі" в контексті польсько- українських відн...

Олександр Пивоваров: Зацікавленість медичною освітою під час воєнного стану

Олексій Володимирович Жмурко: Застосування методів соціальної інженерії в цифровому середовищі

Олена Волошок: Роль психологічної освіти у підготовці до викликів майбутнього

Олена Колмикова: Using AI in Teaching Maritime English

Олена Радченко: Інтеграція міжнародних виставок у стратегію міжнародного маркетингу для B2B-к...

Олена Сорока: Діджиталізація у підтримці ментального здоров'я моряків

Олена Черкас: Неперервна математична освіта менеджерів морської галузі

Ольга Демченко: Formation of Future Mariners' Soft Skills in the Process of Teaching Maritime...; Адаптивність до індивідуальних потреб здобувачів морських закладів вищої освіти

Павло Олександрович Тесленко: Засоби штучного інтелекту у формуванні свідомості

Роман Сергійович Яровий: Мотиваційні чинники в процесі формування професійних компетентностей в умовах...

Світлана Чиж: Управлінська культура майбутніх менеджерів морської галузі

Світлана Яремчук: Методи та технології кібербезпеки як навички 21 століття

Сергій Биткін: Науково-технічна та освітня підтримка обороноздатності України

Смеречак Леся Іванівна: Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів

Смирнова Ірина Михайлівна: Національні інтереси України

Софія Штука: Мова як чинник формування національної ідентичності

Тетяна Житомирська: Виховання у молоді активної громадянської позиції

Тетяна Овчаренко: Моделі кроссекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері культури та кр...

Тетяна Подкупко: Українські вечорниці: відродження традицій у форматі інклюзії

Уляна Гилка: Competency-Based Approach to the Formation of Effective Environmental Education

Юлія Ремига: Українські цінності в освіті для управління транспортом у цифрову епоху

Євгеній Леонідович Кулібаба: Розвиток емоційного інтелекту в майбутніх фахівців медичних спеціальностей у ...

Ігор Бубнов: Роль технологій штучного інтелекту у формуванні комунікаційних компетентносте...

Ігор Ламеко: Штучний інтелект – чи готове суспільство до нових викликів?

Ілля Іванович Сіверт: Перспективи розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті

Інга Бондаренко: Фізична активність та раціональне меню, як супутник на шляху до подолання тру...

Ірина Андріївна Гнатів: Гендерний аспект стратегічного планування у ЗВО

Ірина Татарко: Зміцнення української ідентичності в умовах глобалізації

Connect with the Authors / Зв’язок з авторами

To continue the conversation with any author, write to the Organizing Committee at educatingfortomorrowconference@gmail.com, and we will pass your message on.

About the Logos / Про логотипи

Three marks appear in this volume. Each was chosen with care, and each says something about who we are and how we work together.

The Educating for Tomorrow series mark. An open ring of coloured segments with a plus sign: the CIRCLE+ mark. The series uses one mark, rather than a row of separate university logos, so that the conferences, the Educating for Tomorrow journal and the CIRCLE+ conference design share one identity.

The Ukrainian Values in a Global World emblem. Each conference track has its own emblem drawn in the same open-ring style, so the tracks look like one family. This track's emblem shows a tryzub, the Ukrainian coat of arms, inside an open ring of blue and yellow, the colours of the Ukrainian flag.

The DROKACADEMY logo. DROKACADEMY Press publishes this volume. Its logo places a wheel of seven values (Love, Respect, Courage, Honesty, Wisdom, Humility and Truth) around a globe that holds a maple leaf with a tryzub, with the Canadian and Ukrainian flags beneath and the motto Love. Care. Share. (Любити. Дбати. Ділитися., Liubyty. Dbaty. Dilytysia.). It was designed to be as inclusive as possible: Ukrainian roots planted in Canadian soil, serving every learner.

Acknowledgements / Подяки

A conference is held by many hands. Behind the hours we spent together on the day are hundreds of hours of preparation, and behind those hours are people. Heartfelt gratitude to everyone named here, and to everyone who is not named but was with us in spirit.

Our Host

Thank you to Thompson Rivers University for hosting this first conference in Kamloops and online, on the traditional and unceded territory of Tk'emlúps te Secwépemc.

Opening Words and Greetings

Thank you to those who opened the conference with their words:

- Elder Gwen Campbell-McArthur, for the opening prayer that grounded our gathering
- Member of Parliament Frank Caputo, for his in-person welcome on behalf of the Government of Canada
- Father Andrzej Wasylinko, for his prayer for Ukraine
- the members of the Organizing Committee who shared welcome words, and the colleagues from Georgia and Lithuania whose voices took us on a global journey

Keynote Speakers, Presenters and Authors

Thank you to every author and presenter over the three days, February 7 to 9, 2025: 77 abstracts, in English and Ukrainian, each in its authors' own words. Every author and co-author is named in the Index of Authors.

Chairs, Moderators and Hosts

Thank you to Dr. Oleksandr Kondrashov, session moderator, and to every colleague who moderated, kept time and welcomed people into the sessions.

The Organizing Committee and Reviewers

Thank you to every member of the Organizing Committee: Inna Belova, Juliana West, Kateryna Kasyanets, Larysa Nozdrina, Natalia Bykovets, Nataliia Dobroyer, Oleksandr Kondrashov, Pavlo Teslenko, Svitlana Arkhipova, Tania Hryhorska, Tetyana Pomazan, Vira Baryshnikova and Zoryana Galadzhun.

Thank you to the colleagues who reviewed the abstracts: Dr. Juliana West, Dr. Natalia Bykovets, Dr. Oleksandr Kondrashov and Dr. Vira Baryshnikova.

Special thanks to the members who carried most of the work for this conference: Dr. Juliana West, who signed the certificates and did a great deal of the editorial work, and Dr. Vira Baryshnikova, Dr. Natalia Bykovets and Dr. Svitlana Arkhypova.

Partners

Every organization an Organizing Committee member comes from is a partner of this conference. Thank you to Cherkasy State Technological University; Thompson Rivers University; Kherson State University; Ivan Franko National University of Lviv; the Danube Institute of the National University “Odesa Maritime Academy”; Odesa Polytechnic National University; the Coordination Center of the Congress of Ukrainians in Italy; the Calgary Board of Education; Odesa National Maritime University; and Lviv Polytechnic National University.

Those Who Could Not Be With Us

Thank you to every colleague who wanted to be with us but could not, held back by teaching, travel, air raid alerts or power cuts. You were with us too.

Those We Remember

We remember Ukraine's defenders, and everyone whose life has been taken by the war. Their courage is the reason these conversations can continue.

Named and Unnamed

This conference is part of an ongoing effort to build bridges between tradition and innovation, local identity and global citizenship, resistance and healing, so that Ukrainian values continue to inspire and guide future generations toward dignity, justice and hope.

Some names do not appear here, because we print a name only with consent. Everyone who supported this conference, named or not, is part of it, and every name that is printed is also a promise of accountability: we are answerable to each other for the work we share. If you were part of this conference and would like your name added, changed or removed, please write to educatingfortomorrowconference@gmail.com.

Stand with Ukraine, and Love, Care, Share

Dr. Oleksandr Kondrashov, Chair of the Organizing Committee, supports the creation of Love, Care, Share funds at every university, for students who care, and of Stand with Ukraine awards. At Thompson Rivers University, students are supported by the Friends of Ukraine Award (tru.ca/ukraine) and the Love, Care, Share fund (tru.ca/lovecareshare). At the University of Manitoba, students are

supported by the Love Care Share Bursary Fund (https://crowdfunding.umanitoba.ca/project/love-care-share-bursary-fund/).

Students everywhere are warmly encouraged to start a Stand with Ukraine club and a Love, Care, Share club at their own university or college.

Ukrainian Values in a Global World

Educators, researchers, students, practitioners and community leaders from Ukraine, Canada and around the world share how Ukrainian values live in education, community, service and everyday life. Free and open to all, in English and Ukrainian.

Inside this volume

- The program of all three days
- Every abstract, in English and Ukrainian
- The two resolutions adopted at the conference

Read it your way

Large clear type, bookmarks for every abstract, and headings that screen readers can follow. For large print, plain text or another format, write to educatingfortomorrowconference@gmail.com.

Explore the series

Every program, proceedings and conference story in the Educating for Tomorrow series is free to read at krasun.ca/conferences. Everyone is welcome to present, listen and share.

About the Editor

Dr. Oleksandr Kondrashov is Associate Professor of Social Work (tenured) at Thompson Rivers University and founder of DROKACADEMY, a healing and writing space. Born in Lviv, Ukraine, he has taught over 7,000 students across five Canadian universities. Accessibility is the through-line of his scholarship.

Love. Care. Share.
Ukrainian roots. Canadian soil. Learning for everyone.

Published by
DROKACADEMY Press
Kamloops, British Columbia, Canada
drokacademy.ca

9 781775 148104

ISBN 978-1-7751481-0-4 (PDF)